

Begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave.....	3
Algemeen	6
Voorwoord	6
Financiële samenvatting	7
Toelichting noodzakelijkheden opgenomen in de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030.....	10
Leeswijzer.....	12
00 Bestuur en ondersteuning	15
0.1 Bestuur.....	15
Bestuur	15
Rekenkamer.....	17
Bestuurlijke samenwerking	17
0.2 Burgerzaken	18
01 Veiligheid	26
1.1 Crisisbeheersing en brandweer.....	26
1.2 Openbare orde en veiligheid	26
02 Verkeer, vervoer en waterstaat	31
2.1 Verkeer en vervoer.....	31
Verkeer	31
Wegen.....	32
Openbare verlichting	33
Kabels en leidingen	34
2.5 Openbaar vervoer	35
03 Economie	38
3.1 Economische ontwikkeling	38
Lokaal Economisch Programma.....	38
Economische samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport.....	39
3.4 Recreatie en toerisme	40
04 Onderwijs	44
4.1 Brede scholen	44
4.2 Onderwijshuisvesting	45
4.3 Lokaal onderwijsbeleid	46
4.4 Leerlingenvervoer	47
4.5 Leerplicht	48
05 Sport, cultuur en recreatie.....	52
5.1-5.2 Sport en bewegen	52
5.3 Cultuur	53
5.6 Media	54
5.7 Openbaar groen	56
06 Sociaal domein	62
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (CMD / PlusTeam)	62
Samenkracht en burgerparticipatie (CMD/PlusTeam)	62
Wijkcentra	64
Inburgering.....	64
Huisvesting en begeleiding Oekraïners.....	65
6.3 Inkomensregelingen	66
6.3.1 Minimabeleid.....	67
6.4 Begeleide participatie.....	68
6.6 WMO-beleid.....	69
6.7 Maatwerkdienstverlening 18-.....	70
Maatwerkdienstverlening 18-.....	70
Jeugd- en jongerenwerk	72

07 Volksgezondheid en milieu	83
7.1 Volksgezondheid	83
7.2 Riolering (riool/water/klimaat)	85
7.3 Afval.....	86
7.4 Duurzaamheid en Milieu	87
08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	93
8.1 Ruimtelijke ordening.....	93
Uitvoering geven aan de uitwerking Omgevingsvisie Waalre voor de Noordrand	93
Samenwerking binnen het Stedelijke gebied Eindhoven en Metropoolregio Eindhoven (Brainport).....	94
Ontwikkeling van gemeentebreed Omgevingsplan	95
Ontwikkeling Buitengebied	95
8.3 Wonen en Bouwen.....	97
Wonen.....	97
Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH).....	99
Paragrafen.....	105
Paragraaf A Lokale heffingen	105
Paragraaf B weerstandsvermogen en risicobeheersing	112
Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen	122
1. Wegen	123
2. Stedelijk Water & Riolering	125
3. Openbaar Groen	127
4. Openbare verlichting	129
5. Gemeentelijke gebouwen	129
Paragraaf D Financiering.....	131
1. Landelijke wet- en regelgeving	131
2. Lokale regelgeving	132
Paragraaf E Bedrijfsvoering	136
1. Organisatie (algemeen)	136
2. Personeel	136
3. Financiën & Control	137
4. Rechtmatigheidsverantwoording	138
5. Frauderisicoanalyse	138
6. Communicatie.....	139
7. ICT en informatievoorziening	140
8. Informatiebeveiliging en privacy	140
9. Juridische kwaliteitszorg.....	141
10. Dienstverlening	141
Paragraaf F Verbonden partijen	142
Paragraaf G Grondbeleid	150
1. Visie en beleid	152
2. Particuliere initiatieven.....	164
3. Risico's van grondeigendom	166
Paragraaf H. Horizontale verantwoording	168
Paragraaf J Wet Open Overheid (WOO).....	172
Financiële begroting	173
1. Overzicht van baten en lasten per taakveld	173
1.1 Totaaloverzicht van baten en lasten per taakveld	173
1.2 Algemene dekking	174
1.3 Overhead	176
1.4 Vennootschapsbelasting	177
1.5 Onvoorzien	178
2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting	179
2.1 Totstandkoming begroting 2027	179
2.2 Resultaat van de begroting 2027 e.v.....	179
2.3 Geprognosticeerde balans.....	187

2.4 Berekening EMU-saldo	188
2.5 Investeringsplannen 2027-2030	189
2.6 Overzicht reserves en voorzieningen	190
2.7 Toelichting mutaties reserves en voorzieningen	191

Algemeen

Voorwoord

Voorwoord

Voor u ligt de beleidsarme begroting 2027. Een begroting die tot stand komt aan het begin van een nieuwe bestuursperiode en die de financiële basis vormt voor de uitvoering van het raadsprogramma *Thuis in een groeiende regio*. In dit raadsbreed akkoord heeft de gemeenteraad zich uitgesproken voor een gezamenlijke koers: bouwen aan een groene, sterke en inclusieve gemeente waarin inwoners zich thuis voelen en waarin ruimte is voor toekomstige generaties.

Waalre is een gemeente met een sterke gemeenschap, veel betrokken inwoners, actieve verenigingen en ondernemers die bijdragen aan de leefbaarheid van onze dorpen. Tegelijkertijd merken we dagelijks dat onze omgeving verandert. De Brainportregio groeit snel en vraagt investeringen (mobiliteitsopgaven), de vraag naar woningen neemt toe, maatschappelijke opgaven worden complexer en inwoners verwachten terecht een betrouwbare en toegankelijke overheid. Deze ontwikkelingen bieden kansen, maar vragen ook om zorgvuldige keuzes. Daarnaast is onze omgeving in een dynamische periode beland. Niet alleen door de lokale en regionale ontwikkelingen, maar ook door klimaatverandering en geopolitieke dreigingen. Deze hebben hun uitwerking op het gevoel van veiligheid en maken het dagelijks leven duurder. In deze turbulente tijd met veel onzekerheden is het een uitdaging om een sluitende begroting voor te leggen. Toch is dat door de keuzes die we voorleggen wederom gelukt.

Realistische koers

De ambities van de raad zijn duidelijk. We willen investeren in woningbouw, een gezonde en groene leefomgeving, goede voorzieningen, sterke wijken en ondersteuning voor inwoners die dat nodig hebben. We willen bouwen aan een gemeente waarin jong en oud prettig kunnen wonen, werken, ontmoeten en meedoen. Tegelijkertijd realiseren we ons dat niet alles tegelijk kan. De financiële ruimte van gemeenten staat onder druk en ook Waalre heeft al jaren de opgave om ambities, middelen en uitvoeringskracht met elkaar in balans te brengen.

Daarom kiezen we ook in deze begroting voor een realistische koers. We maken zichtbaar welke middelen beschikbaar zijn, welke risico's we zien en welke financiële ruimte er daadwerkelijk is. Dat betekent dat we stelposten introduceren voor de verwachte eigen bijdrage van inwoners voor jeugdhulp vanaf 2028, de inflatie opvangen, zorgvuldig kijken naar nieuwe uitgaven en voldoende ruimte behouden om onverwachte ontwikkelingen op te vangen. Dit jaar hebben we realistischer begroot maar daardoor lopen we risico bij tegenvallers. Ook jaarlijks terugkerende incidentele meevallers hebben we nu (voor een deel) opgenomen. In de risicoparagraaf is dit verder toegelicht. Financiële verantwoordelijkheid is daarbij geen doel op zich, maar een voorwaarde om ook op de lange termijn betrouwbaar te kunnen blijven investeren in onze gemeenschap.

Uitvoeringsprogramma van college

Het college staat voor de uitdaging u een realistisch programma voor de komende vier jaren voor te leggen waarin we recht doen aan uw ambities, maar er ook veel onzekerheid is rondom onze financiële mogelijkheden. Natuurlijk willen we u daarin tegemoetkomen, maar de eerlijkheid gebied ons ook u te waarschuwen voor te veel optimisme. We verwijzen u daarvoor terug naar het overdrachtsdocument van eerder dit jaar. Om uitvoering te kunnen geven aan uw ambities is een aantal randvoorwaarden nodig. Door de grote investeringen die we in de huidige begroting hebben opgenomen gaat onze solvabiliteit de komende jaren diep onderuit. De ontwikkeling van onze financiële positie vraagt dringend onze gezamenlijke aandacht. De investeringen uit het verleden en de toekomstige investeringen in de nieuwe basisscholen en de wijkaanpak vragen om een andere financiële aanpak, zodat er ruimte blijft in de toekomst voor nieuwe investeringen. De komende jaren zullen we zorgvuldig moeten omgaan met investeringen, aangaan en aflossen van langlopende leningen en onze schuldpositie. Daarbij kijken we nadrukkelijk verder dan vandaag. De keuzes die we nu maken, moeten niet alleen bijdragen aan de kwaliteit van leven van onze huidige inwoners, maar ook aan een financieel gezonde gemeente voor toekomstige generaties.

Een belangrijke randvoorwaarde voor het realiseren van onze ambities is een sterke organisatie. Iedere investering in de samenleving vraagt ook een investering in ontwikkeling van onze organisatie. Onze medewerkers zetten zich iedere dag in voor inwoners, bestuur en maatschappelijke partners. Tegelijkertijd vraagt de arbeidsmarkt om extra aandacht voor het behouden en ontwikkelen van kennis, capaciteit en vakmanschap. Als compacte organisatie zijn we wendbaar en betrokken, maar ook kwetsbaar. Daarom blijven investeringen in mensen, digitalisering en bedrijfsvoering noodzakelijk om de kwaliteit van onze dienstverlening en uitvoering op peil te houden en door te ontwikkelen.

Tot slot

De begroting die voor u ligt is beleidsarm van karakter, maar zeker niet ambitiearm. Zij biedt een financiële basis voor de uitvoering van de ambities die de raad gezamenlijk heeft uitgesproken. Het is een begroting die uitnodigt om samen verder te bouwen aan Waalre: een gemeente die haar groene karakter koestert, oog heeft voor haar inwoners en met vertrouwen werkt aan de uitdagingen van morgen.

Samen met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, raad en organisatie blijven wij werken aan een Waalre waarin het prettig wonen, leven en ontmoeten is.

Financiële samenvatting

Inleiding

De begroting 2027 is de eerste begroting voor deze raadsperiode. Deze begroting is beleidsarm samengesteld omdat het Uitvoeringsprogramma van het College van B&W in januari 2027 in de gemeenteraad wordt vastgesteld. De begrotingswijziging naar aanleiding van het Uitvoeringsprogramma wordt in de loop van 2027 verwerkt binnen de reguliere P&C cyclus.

De financiële uitgangspunten voor deze begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 heeft u besloten in de Kaderbrief 2027.

De begroting 2027 is beleidsarm en dat betekent dat er geen nieuwe beleidsvoorstellen in deze begroting zijn opgenomen, maar dat deze zijn doorgeschoven naar het beleidskeuzemenu bij het Uitvoeringsprogramma. Bijstellingen op bestaand beleid en noodzakelijkheden zijn wel verwerkt in deze beleidsarme begroting 2027 en worden toegelicht direct na deze financiële samenvatting. Deze wijzigingen zijn vertaald in een geactualiseerd meerjarenperspectief. Deze wijzigingen leiden tot een begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030 met een meerjarig positief structureel saldo. Dit saldo vormt de basis voor besluiten die genomen gaan worden voor deze bestuursperiode bij de behandeling van het Uitvoeringsprogramma in januari 2027.

Actualisatie meerjarenperspectief 2027-2030

Het vertrekpunt voor deze begroting zijn de laatste saldi voor de jaren 2027 tot en met 2029 die de raad heeft goedgekeurd in de 1^e turap van 2026. Deze saldi zijn geactualiseerd tot de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030.

In de beleidsarme begroting 2027 zijn technische bijstellingen verwerkt die invloed hebben op het begrotingssaldo. Hieronder volgt een korte toelichting op deze technische bijstellingen.

Rente

Na verwerking van alle begrotingswijzigingen, investeringen en het verloop van de Grondexploitatie (MJP) is geraamd hoeveel externe financiering de komende jaren aangetrokken moet worden. De geraamde rentelasten van deze geldleningen zijn verwerkt in de begroting. Dit leidt tot een fors hogere bijstelling van de rentelasten richting de jaarschijf 2030. De hoofdoorzaak hiervan is het forse investeringsvolume voor de bouw van de nieuwe scholen en de wijkaanpak. Zie voor een overzicht van de cijfers met toelichting onderdeel 1.2 algemene dekking (onder financiële begroting)

Nieuwe jaarschijf

De begroting kijkt altijd vier jaar vooruit en dit betekent dat jaarschijf 2030 de nieuwe jaarschijf is. Deze jaarschijf heeft als basis de structurele budgetten uit de jaarschijf 2029 en daarnaast zijn nog incidentele specifieke bijzonderheden opgenomen die we al weten voor deze jaarschijf.

Indexering

De indexering voor 2027 tot en met 2030 is toegepast zoals vastgelegd in de Kaderbrief 2027. Hierbij is per begrotingspost gekeken of een indexering noodzakelijk is (maatwerk) en als basis is daarbij de realisatie van 2025 genomen. Het uitgangspunt is om realistisch te budgetteren en risico's af te dekken via de risicoparagraaf. Het is belangrijk te beseffen dat de gemeente met deze werkwijze scherper budgetteert dan voorheen en de importantie van een goede risicoparagraaf daarbij toegenomen is. Hieraan is dan ook extra aandacht besteed. Zie voor verdere toelichting paragraaf B weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Berekening kostendekkende tarieven

De tarieven voor afval, riool en leges zijn kostendekkend opgenomen in de begroting. De tarieven voor afval, riool en OZB leiden tot een stijging van de belastingdruk voor huishoudens van 1,7% in 2027. Zie voor verdere toelichting paragraaf A lokale heffingen.

Financieel resumé

Uiteindelijk leiden alle wijzigingen tot onderstaand overzicht. Dit resumé geeft een beeld van het meerjarenperspectief. Overzicht van baten en lasten

Bedragen x € 1.000

Uitgaven/inkomsten	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Uitgaven bestuur & ondersteuning	3.142	3.283	3.087	3.032	3.002
Uitgaven veiligheid	1.667	2.159	2.177	2.186	2.177
Uitgaven verkeer, vervoer en waterstaat	3.705	3.975	3.412	3.561	3.604
Uitgaven economie	199	195	195	194	193
Uitgaven onderwijs	1.455	1.557	1.514	1.798	2.127
Uitgaven sport, cultuur en recreatie	4.964	5.014	5.014	4.976	4.938
Uitgaven sociaal domein	20.195	18.968	18.599	17.768	17.646
Uitgaven volksgezondheid en milieu	6.069	5.348	4.963	5.121	5.147
Uitgaven ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	22.371	3.773	3.236	3.238	3.238
Totaal uitgaven exclusief mutaties reserves	63.767	44.272	42.197	41.874	42.072
Inkomsten bestuur & ondersteuning	471	511	473	335	263
Inkomsten veiligheid	79	79	79	79	79
Inkomsten verkeer, vervoer en waterstaat	102	83	83	83	83
Inkomsten economie	334	344	344	344	344
Inkomsten onderwijs	398	398	398	398	398
Inkomsten sport, cultuur en recreatie	1.207	1.162	1.162	1.151	1.120
Inkomsten sociaal domein	4.774	3.974	4.281	4.261	4.232
Inkomsten volksgezondheid en milieu	4.942	4.341	4.585	4.755	4.777
Inkomsten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	21.347	2.859	2.621	2.985	1.865
Totaal inkomsten exclusief mutaties reserves	33.654	13.751	14.026	14.391	13.161
Totaal geraamd resultaat exclusief mutaties reserves	-30.113	-30.521	-28.171	-27.483	-28.911
Totaal toevoegingen aan reserves	655	325	992	92	92
Totaal onttrekkingen uit reserves	1.721	510	241	315	315
Totaal resultaat inclusief mutaties reserves	-29.047	-30.336	-28.922	-27.260	-28.688
Algemene dekking lasten	348	356	542	830	993
Algemene dekking baten	37.745	39.411	38.437	38.316	39.163
Overhead lasten	8.013	8.617	8.551	8.538	8.557
Overhead baten	114	113	113	113	113
Onvoorzien lasten	450	215	315	415	515
Afrondingsverschil	-1	-	3	-	-1
Totaal resultaat	-	-	223	1.386	522

Toelichting noodzakelijkheden opgenomen in de begroting 2027 en meerjarenraming 2028-2030

Toelichting

- Begeleiding aanbesteding BAG-WOZ (basis administratie gebouwen - waardering onroerende zaken) € 10.000 incidenteel
 - Per 1-1-2028 loopt het bestaande contract af met de huidige leverancier van de software voor de verwerking van de BAG en WOZ. In 2027 wordt dit contract opnieuw aanbesteed en is er een hele sterke voorkeur om BAG en WOZ in één softwarepakket te verwerken om zodoende zo min mogelijk koppelingen tussen verschillende leveranciers nodig te hebben en fouten/uitval te vermijden. Er is begeleiding nodig bij het schrijven van een kwalitatief goed programma van eisen. Hiervoor is geld in deze begroting opgenomen.
- 0,67 FTE toezichthouder groen € 50.000 structureel
 - Deze formatie is tot en met eind 2026 ingevuld door een medewerker die deels gedetacheerd is geweest en met pensioen gaat. Vanaf 2027 is vaste invulling noodzakelijk om de werkzaamheden te kunnen vervullen.
- Flexbudget algemeen € 250.000 structureel
 - In de begroting is al jaren een structureel budget opgenomen van € 194.000 voor vervanging bij ziekte en meerwerk. De afgelopen jaren is daarvoor incidenteel extra budget toegekend. Vanaf 2027 is structureel € 250.000 extra flexbudget in de begroting opgenomen.
- Incidenteel flexbudget VTHV € 540.000 incidenteel
 - In de jaarschijf 2027 is voor flexibele inzet bij het team Vergunningen, Toezicht, Handhaving en Veiligheid (VTHV) extra budget opgenomen voor externe inhuur door langdurig openstaande vacatures.
- Aanbieden correspondentie via MijnOverheid € 6.600 (€ 2.500 structureel, overig incidenteel)
 - Vanaf 2027 wordt alle correspondentie voor de gemeentelijke belastingen verzonden via MijnOverheid voor inwoners die hebben aangegeven alleen nog digitaal post te willen ontvangen van de gemeente.
- Jaarlijkse storting reserve Sociaal domein € 260.000 structureel laten vervallen
 - De reserve sociaal domein is per 1-1-2027 voldoende gevuld om de jaarlijkse storting te laten vervallen. Risico's binnen het sociaal domein zijn opgenomen in de risicoparagraaf en worden afgedekt binnen de algemene reserves van de gemeente. Deze reserves zijn op voldoende niveau.
- Herijking IHP € 25.000 incidenteel
 - In 2027 is budget opgenomen voor de (verplichte) herijking van het IHP.
- Subsidie realisatiestimulans woningbouw opgenomen voor de jaren 2027 tot en met 2029
 - Door het Rijk wordt een subsidie beschikbaar gesteld voor elke woning die gebouwd wordt in de jaren 2027 tot en met 2029 binnen een bepaald segment. Waalre gaat de komende jaren veel woningen bouwen die binnen het segment passen en kan daarvoor gebruik maken van deze subsidie. In de begroting is voor de jaren 2027-2029 deze subsidie geraamd, met een redelijke voorzichtigheidsmarge erin richting 2028 en 2029.
- Indexering leges omgevingsvergunning bouwen 3%
 - De leges voor omgevingsvergunningen bouwen zijn geïndexeerd met 3% (gelijk aan indexeringspercentage voor salarissen) om deze kostendekkend te laten zijn voor 2027.
- OZB indexering verlaagd naar 3% cumulatief per jaar
 - Voor de jaren 2027 tot en met 2030 is het indexeringspercentage voor de OZB verlaagd van 4,2% uit de vorige begroting naar 3%.

- Kleinschalig verblijf jeugd
 - Voor 2027 is incidenteel € 244.000 opgenomen voor kleinschalig verblijf jeugd. Tot voor kort zijn hiervoor geen uitgaven nodig geweest. Het is de verwachting dat dit voor 2027 wel incidenteel nodig gaat zijn. Vanaf 2028 is nog grote onzekerheid of een budget hiervoor nodig is. Op basis van de verdere ontwikkelingen wordt daarom volgend jaar opnieuw beoordeeld of structurele middelen hiervoor nodig zijn.
- Bijdrage Korte Termijn Maatregelen deel 2 (KTM2)
 - De KTM 2 maatregelen betreft een gezamenlijke regiobrede investering van € 200 miljoen in regionale maatregelen die bijdragen aan een betere bereikbaarheid, toekomstbestendige mobiliteit en het faciliteren van de urgente verstedelijkingsopgave in onze regio. Deze zijn begroot volledig in 2027 voor een bedrag van € 615.264. Dit zorgt voor een incidenteel nadeel in 2027. Hierdoor vervallen de eerdere geraamde bijdragen van € 154.000, oplopend naar € 168.000 richting 2030.
- Bijdrage KTM Snelfietspad volledig in 2028 ramen € 900.000 incidenteel.
 - Dit betreft de eerste fase van de aanleg van de doorfietsroute F2 vanuit de regiobrede projectenlijst voor de KTM 2 projecten waaraan de gemeente Waalre bijdraagt (deel Eindhoven-Leende en feeder Heeze). Deze €900.000 is een grove raming. Tot definitieve besluitvorming kan dit bedrag nog wijzigen. Het voorbereidingskrediet is nog niet opgenomen in deze begroting, omdat dit nog niet bekend is.
- Stelpost Jeugd voor de eigen bijdrage van ouders opgenomen € 142.000 structureel vanaf 2028.
 - Deze stelpost geeft de verwachte opbrengsten weer uit een mogelijke eigen bijdrage van ouders voor jeugdhulp. De invoering en vormgeving van een dergelijke bijdrage zijn afhankelijk van landelijke besluitvorming. Zolang hierover nog geen definitieve duidelijkheid bestaat, is de geraamde opbrengst als stelpost opgenomen. Per saldo is deze stelpost neutraal verwerkt, de gemeente wordt voor een bedrag van €142.000 per jaar gekort op de uitkering uit het gemeentefonds.
- Stelpost Jeugd voor de sturing op trajectduur opgenomen € 37.000 structureel vanaf 2028.
 - Deze stelpost hangt samen met het versterken van de sturing op de inzet en duur van jeugdhulptrajecten. Door beter inzicht in de trajecten, tijdige bijsturing en het bewaken van de afgesproken inzet wordt beoogd de kostenontwikkeling beter beheersbaar te maken. De stelpost vertegenwoordigt een financieel geraamd effect van deze sturingsmaatregelen. De daadwerkelijke realisatie is afhankelijk van de ontwikkeling van de hulpvraag, de ingezette maatregelen en de uitvoering daarvan. Per saldo is deze stelpost neutraal verwerkt, de gemeente wordt voor een bedrag van €37.000 per jaar gekort op de uitkering uit het gemeentefonds.

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit de beleidsbegroting en de financiële begroting. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

Programmaplan

Het programmaplan bestaat uit 9 programma's. In het programmaplan wordt antwoord gegeven op drie W-vragen:

- 'Wat willen we bereiken?'
- 'Wat gaan we daarvoor doen?'
- 'Wat mag het kosten?'

Deze plannen zijn gebaseerd op het Raadsprogramma met het daarbij behorende uitvoeringsprogramma. De kern van deze beschrijving is dat we één op één de relatie kunnen leggen tussen "wat willen we bereiken" in de begroting en "wat hebben we bereikt" in de jaarrekening.

Elk programma is onderverdeeld in één of meerdere taakvelden. Bij de nummering kan het voorkomen dat dit niet netjes doorloopt omdat wij de landelijk gehanteerde nummers gebruiken. Nummers zoals "0.63 Parkeerbelasting" en "2.3 recreatieve havens" worden door ons niet gebruikt en ontbreken daarom.

Doorberekening salariskosten en overhead

Salariskosten die direct aan een taakveld kunnen worden toegerekend zijn opgenomen in de lasten bij het betreffende taakveld. Salariskosten overhead worden volledig toegerekend aan het taakveld 0.4 overhead. Naast de salariskosten overhead worden ook de materiële kosten overhead aan taakveld 0.4 toegerekend. Een eventueel te verklaren verschil tussen aangepaste begroting 2026 (per 1 juli 2026) en begroting 2027 betreft dan een verschil in uitgaven of inkomsten. Daar waar het nodig is, voor de berekening van kostendeekkende tarieven (grondexploitatie, afval en riool), worden overheadkosten incidenteel nog wel toegerekend aan de betreffende taakvelden.

Beleidsindicatoren (BBV indicatoren)

In deze begroting zijn de verplichte beleidsindicatoren opgenomen ([BBV indicatoren](#)). Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via waarstaatjegemeente.nl zodat gemeenten deze kunnen verwerken in de programmabegroting en jaarrekening. In deze begroting 2027 zijn de cijfers van medio 2026 gebruikt. We merken op dat een aantal indicatoren niet recent door de bronhouder zijn geactualiseerd, waardoor deze indicatoren niet gevuld zijn.

Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer de ontwikkeling wordt beschouwd over de tijd. Daarom zijn ook de gegevens uit voorgaande jaren opgenomen.

De cijfers van de gemeente Waalre worden vergeleken met het gemiddelde van 5 vergelijkbare gemeenten (gebaseerd op [AMIGO](#): Algoritmische Matchmaker voor Ideale Gemeentelijke Oriëntatie). Deze 5 gemeenten zijn: Veldhoven, Son en Breugel, Nuenen en Gerwen en Nederwetten, Vught, en Oisterwijk (op basis van het AMIGO algoritme van januari 2025, en in afstemming met de Auditcommissie). En de cijfers worden vergeleken met Nederlandse gemeenten < 25.000 inwoners.

In overleg met de Auditcommissie hebben we voor de indicatoren van het Sociaal domein, waar mogelijk, een ambitie geformuleerd. Het sociaal domein is hiervoor als eerste test gebruikt om te ervaren of deze werkwijze bevalt. Daarnaast zijn voor het sociaal domein aanvullende indicatoren toegevoegd, en is dezelfde werkwijze hier toegepast.

Paragrafen

De paragrafen geven conform het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten en provincies (BBV) een dwarsdoorsnede van de programmabegroting ten aanzien van een aantal bedrijfsvoeringsaspecten gerelateerd aan financiën.

- Paragraaf A. Lokale heffingen bevat geraamde inkomsten uit lokale heffingen, beleid ten aanzien van lokale heffingen, inzicht in kostendekkendheid van de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing, duiding van de lokale lastendruk en inzicht in het kwijscheldingsbeleid.
- Paragraaf B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing geeft inzicht in de financiële risico's die Waalre loopt, de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's af te dekken en het beschikbare weerstandsvermogen. Conform de eis vanuit Provincie en accountant is het weerstandsvermogen beoordeeld met een norm. Daarnaast wordt de financiële positie van Waalre geduid met behulp van 5 verplichte financiële kengetallen.
- Paragraaf C. Onderhoud kapitaalgoederen gaat in op het beleid en benodigde middelen voor onderhoud van o.a. wegen, riolering, openbaar groen en gebouwen.
- Paragraaf D. Financiering geeft inzicht in de kaders voor de financiering van de activiteiten van de gemeente Waalre. Er wordt onder andere ingegaan op de rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de eventuele investeringsbehoefte.
- Paragraaf E. Bedrijfsvoering geeft de stand van zaken en ambities weer op het gebied van huisvesting, personeel en organisatie, communicatie, financiën en control en andere bedrijfsvoerings- en dienstverleningsaspecten.
- Paragraaf F. Verbonden partijen maakt inzichtelijk in welke partijen Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft, wat het doel hiervan is, wat de financiële positie is van de partijen waar Waalre een belang in heeft, welk risico Waalre loopt en hoe dit risico is afgedekt.
- Paragraaf G. Grondbeleid geeft inzicht in de actuele stand van zaken van het grondbeleid en de grondexploitaties.
- Paragraaf H. Horizontale verantwoording komen de ontwikkelingen aan bod op het gebied van horizontale verantwoording en interbestuurlijk toezicht.
- Paragraaf I geeft inzicht in de raming van baten en lasten voor gemeenteraad, raadsgriffie, accountantsdiensten en de rekenkamercommissie.
- Tot slot gaat paragraaf J in op de Wet Open Overheid (WOO). In deze paragraaf gaan we in op de doelen die we hebben gesteld ten aanzien van de WOO.

Financiële begroting

In de financiële begroting nemen we de bij de Kaderbrief 2027 vastgestelde kaders over. Daarnaast staat hier een samenvatting van de baten en lasten per programma, presenteren we een overzicht van de incidentele baten en lasten per programma en een overzicht van de reserves en voorzieningen.

00 Bestuur en ondersteuning

0.1 Bestuur

Bestuur

Inleiding Bestuur

Dit thema gaat over de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de griffie en de bestuurlijke samenwerking in de regio. Ook gaat het over de ondersteuning die de gemeenteraad krijgt van de rekenkamercommissie.

Een kleine gemeente als Waalre staat direct vanuit bestuur en organisatie in verbinding met de gemeenschap. We vormen samen een netwerk dat ervoor zorgt dat we in Waalre plezierig wonen en leven. Vanuit de Kracht van Waalre werken we samen met onze gemeenschappen en in de regio. Dat levert meerwaarde op. Daar waar we het zelf kunnen doen we het zelf. Is het efficiënter in de samenwerking, dan doen we het samen.

De huidige grote opgaven op het gebied van klimaat, energie en de schaa sprong kunnen wij niet alleen oplossen. We blijven inzetten op een verdere ontwikkeling van participatie en regionale samenwerking. De gemeente stimuleert en maakt meer gebruik van de kennis en de kracht die in de samenleving aanwezig is, om dingen zelf te organiseren. Door samen te werken en gebruik te maken van de kennis in de samenleving, kunnen we keuzes maken die beter afgestemd zijn op de behoeften die er leven. We geven op deze manier uitvoering aan de visie De Kracht van Waalre 2025.

Onze regio is uniek in Nederland: nergens is de economische groei zo groot. De komende jaren hebben wij een grote opgave te vervullen, om de ambities op gebied van wonen, werken, mobiliteit en voorzieningen uit te werken in concrete plannen. Het Rijk investeert enorm in onze regio en onze aandacht gaat voornamelijk uit naar het aandeel dat Waalre daarin moet leveren. We blijven investeren in onze lokale democratie. Daarnaast zetten we ons in om onze dienstverlening goed te organiseren.

Om de uitdagingen aan te (blijven) kunnen, zijn wij actief bezig met de veranderende rol van de overheid in de maatschappij. In de herijking van de Kracht van Waalre in 2025 kregen we input om daar een nieuwe impuls aan te geven. We worden steeds internationaler. Steeds meer mensen vanuit de hele wereld vestigen zich in de regio en in onze gemeente. Dit betekent iets voor onze dienstverlening, de sociale cohesie in onze buurten en wijken en het verenigingsleven. Het heeft ook invloed op onze bestuurlijke rollen. Dat geldt ook voor de grote ontwikkelingen op het gebied van digitalisering en robotisering. Voor de ambtelijke organisatie staan samenwerking, netwerken, flexibiliteit, talentontwikkeling en vernieuwende werkmethoden centraal.

Ons uitgangspunt blijft een optimale leefwereld voor inwoners, bedrijven en instellingen. In iedere opgave spelen diverse belangen een rol. We hebben respect voor ieders belang en brengen individuele belangen zoveel mogelijk in balans met het collectieve belang. We blijven de onderlinge betrokkenheid van mensen, bedrijven en organisaties stimuleren. De sociale cohesie brengt uitdagingen met zich mee in onze steeds internationalere maatschappij. Onze cultuur vermengt zich met andere waarden. Het belangrijkste blijft verbinding, samenwerking en vertrouwen in elkaar en in de overheid. Daar blijven we ons voor inzetten.

De gemeente Waalre (raad, college en organisatie) is een betrouwbare partner. Iedereen in Waalre kan erop vertrouwen dat de gemeente in overleg en samen met alle betrokkenen de opgaven oppakt en realiseert. We kijken daarbij ook naar de eigen mogelijkheden, creativiteit en verantwoordelijkheid van inwoners en hun netwerk. Wanneer inwoners weten wat we doen en weten waarom we het doen, draagt dit bij aan het vertrouwen in elkaar.

Wat willen we bereiken?

We blijven een zelfstandige gemeente

We leggen taken en verantwoordelijkheden daar neer, waar ze het meeste voordeel voor onze inwoners opleveren. Soms doen we dit samen met de inwoners, soms zelf en soms samen met andere overheden, maatschappelijke partners en het bedrijfsleven. We werken steeds meer samen, omdat de opgaven daarom vragen (complexer en meer integraal) en we zo over meer kennis en expertise kunnen beschikken. Een andere ontwikkeling is dat steeds meer zaken door inwoners zelf worden opgepakt en de gemeente een faciliterende rol aanneemt. Deze beweging ondersteunen we. Wat we doen en kunnen doen, sluit hierdoor beter aan bij wat onze inwoners willen. We willen naast elkaar staan in goed evenwicht en met respect voor elkaar samen de uitdagingen aangaan.

Deze ontwikkeling vraagt om het stellen van heldere kaders. Met heldere kaders kan ook de raad zijn controlerende taak goed uitvoeren en het debat op hoofdlijnen voeren. De besluitvorming van de raad biedt ruimte aan (organisaties van) inwoners om invloed te hebben op de plannen van de gemeente. De raad geeft met de kaders het college opdracht om zaken voor te bereiden en uit te voeren. En het college houdt de raad op de hoogte van de uitvoering. Raad, college en ambtelijke organisatie vullen elkaar aan bij het opstellen en uitvoeren van beleid. We maken alleen extra regels of beleid wanneer dit nodig is.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken samen in de regio.

We werken samen in het [Stedelijk Gebied Eindhoven](#) en in de [Metropoolregio Eindhoven](#) aan de samenwerkingsafspraken voor de periode 2027-2030.

Met de schaa sprong intensiveren wij de regionale samenwerking en versnellen we projecten.

We blijven regionale samenwerkingen goed monitoren en wegen onze uitgaven af. In de nieuwe raadsperiode is het van belang een regionale strategische agenda op te stellen.

We versterken de bestuurskracht van de organisatie door verdere uitvoering van De Kracht van Waalre en het raadsbrede bestuursakkoord met uitvoeringsprogramma.

In de nieuwe bestuursperiode 2026-2030 zetten we hier verdere stappen in.

Rekenkamer

Inleiding Rekenkamer

De aanbevelingen die uit de onderzoeken van de rekenkamer komen zijn verbeterpunten voor de organisatie, het college en de raad. De verbeterpunten kunnen bijdragen aan de kwaliteit van de organisatie, van de dienstverlening en van het bestuur.

Wat willen we bereiken?

De rekenkamer doet onafhankelijk onderzoek naar het beleid van de gemeente en het werk van het gemeentebestuur.

De rekenkamer ondersteunt de Waalrese gemeenteraad bij zijn controlerende taak.

Wat gaan we daarvoor doen?

De ambtelijke organisatie faciliteert de Rekenkamer bij het uitvoeren van onderzoeken.

Dit doen we door ambtelijke capaciteit beschikbaar te stellen voor het beantwoorden van de vragen van de rekenkamer en door het geven van informatie.

Bestuurlijke samenwerking

Inleiding Bestuurlijke samenwerking

Door bestuurlijke samenwerking kunnen we effectiever en efficiënter werken en grote (gemeente-overstijgende) thema's uitvoeren, die we alleen niet aankunnen. De directe gevolgen voor onze inwoners verschillen per samenwerkingsverband. In het algemeen kunnen we zeggen dat de regionale samenwerking ervoor zorgt dat de gemeente dienstverlening en voorzieningen van hoog niveau kan blijven bieden. Verder profiteren onze inwoners van een sterke regio, die goed bereikbaar is, met een goed woon- en werkklimaat en veel voorzieningen van hoge kwaliteit. Waalre blijft hoog scoren op de ladder van beste woongemeenten in Nederland en Brabant.

Wat willen we bereiken?

We leggen taken en verantwoordelijkheden daar neer waar ze de grootste kwaliteit voor onze inwoners opleveren.

Dat betekent dat we een aantal taken in een (regionaal) samenwerkingsverband uitvoeren.

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken samen in de regio.

We werken samen in het [Stedelijk Gebied Eindhoven](#) en in de [Metropoolregio Eindhoven](#) aan de samenwerkingsafspraken voor de periode 2027-2030.

Met de schaa sprong intensiveren wij de regionale samenwerking en versnellen we projecten.

We blijven regionale samenwerkingen goed monitoren en wegen onze uitgaven af. In de nieuwe raadsperiode is het van belang een regionale strategische agenda op te stellen.

We nemen deel aan de K80 samenwerking.

We zijn een actieve deelnemer (ambtelijk en bestuurlijk) aan de K80 samenwerking. Wij delen inzichten en ervaringen. Deelname aan de K80 levert ons ook meer inzicht op, naast inspiratie voor verbeteringen. Ook trekken we als kleine gemeente samen met andere K80-gemeenten op in coalities.

0.2 Burgerzaken

Inleiding Burgerzaken

In 2027 blijft Burgerzaken inzetten op toegankelijke en betrouwbare dienstverlening. We voeren onze wettelijke taken zorgvuldig uit en verbeteren onze digitale producten. Tegelijkertijd blijft persoonlijk contact mogelijk in het Huis van Waalre.

De burgerzakenapplicatie zorgt voor efficiënte processen en goede aansluiting op wet- en regelgeving. Ook blijven we investeren in de kwaliteit van de Basisregistratie Personen en de aanpak van identiteits- en adresfraude.

Met deze stappen zorgen we voor een moderne, klantgerichte dienstverlening die past bij de behoeften van onze inwoners.

Wat willen we bereiken?

Betrouwbare en kwaliteitsvolle dienstverlening op het gebied van burgerzaken die aansluit bij de wensen van onze inwoners

Team Burgerzaken streeft naar een dienstverlening die betrouwbaar, zorgvuldig en van hoge kwaliteit is. Dit betekent dat inwoners kunnen rekenen op correcte en tijdige afhandeling van hun aanvragen. De dienstverlening is niet alleen professioneel en volgens geldende wet- en regelgeving, maar ook afgestemd op de behoeften en verwachtingen van de inwoners. Door goed te luisteren, helder te communiceren en continu te verbeteren, wil Burgerzaken bijdragen aan een positieve ervaring voor elke inwoner die contact heeft met de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

De dienstverlening wordt afgestemd op de verschillende doelgroepen. Daarbij is ruimte voor persoonlijk contact in het Huis van Waalre.

Om de dienstverlening zo goed mogelijk te laten aansluiten bij de behoeften van inwoners, kiest de gemeente Waalre ervoor om maatwerk te bieden. Dit betekent dat we rekening houden met de diversiteit onder inwoners – jong en oud, digitaal vaardig of minder vaardig, met uiteenlopende wensen en omstandigheden. Door de dienstverlening hierop af te stemmen, voorkomen wij dat inwoners buiten de boot vallen of onnodige drempels ervaren.

Een belangrijk onderdeel van deze aanpak is het bieden van persoonlijk contact in het Huis van Waalre. Hier kunnen inwoners terecht voor ondersteuning, uitleg of een gesprek op maat. Dit persoonlijke contact draagt bij aan vertrouwen, duidelijkheid en een gevoel van betrokkenheid. Het maakt de dienstverlening niet alleen efficiënter, maar ook menselijker.

De kwaliteit van de Basisregistratie Personen voldoet aan alle eisen.

De gemeente Waalre zorgt ervoor dat de kwaliteit van de Basisregistratie Personen (BRP) voldoet aan alle wettelijke eisen en richtlijnen. Dit betekent dat persoonsgegevens van inwoners – zoals naam, adres, geboortegegevens en nationaliteit – correct, actueel en volledig zijn geregistreerd. Een betrouwbare BRP is essentieel voor een goede dienstverlening, omdat veel gemeentelijke en landelijke processen hierop steunen. Door te investeren in nauwkeurige gegevensverwerking en regelmatige controles dragen wij bij aan een efficiënte en foutloze afhandeling van aanvragen en communicatie met inwoners

Het uitvoeren van de wettelijke taken voor het verstrekken van reisdocumenten en rijbewijzen, het bijhouden van de Basisregistratie Personen (BRP), nationaliteitswetgeving, burgerlijke stand, huwelijken en het organiseren van verkiezingen.

De gemeente Waalre voert een breed scala aan wettelijke taken uit binnen het domein van Burgerzaken. Dit omvat onder andere het verstrekken van reisdocumenten en rijbewijzen, het zorgvuldig bijhouden van de Basisregistratie Personen (BRP), het toepassen van de nationaliteitswetgeving en het registreren van levensgebeurtenissen in de burgerlijke stand, zoals geboorten, huwelijken en overlijdens. Daarnaast is de gemeente verantwoordelijk voor de organisatie van verkiezingen. Door deze taken nauwkeurig en volgens de geldende wet- en regelgeving uit te voeren, waarborgt de gemeente de rechtszekerheid van haar inwoners en draagt zij bij aan een goed functionerende democratie en overheid.

We verbreden de kennis van de medewerkers en zij blijven op de hoogte van actuele wet- en regelgeving.

Om een hoogwaardige en betrouwbare dienstverlening te kunnen blijven bieden, investeert de gemeente Waalre in de voortdurende ontwikkeling van haar medewerkers. Dit betekent dat zij actief hun kennis verbreden en op de hoogte blijven van actuele wet- en regelgeving binnen het vakgebied Burgerzaken. Met opleidingen, trainingen en kennisdeling binnen het team zorgen we ervoor dat medewerkers deskundig, wendbaar en goed voorbereid zijn op veranderingen in wetgeving en maatschappelijke ontwikkelingen. Dit draagt direct bij aan een professionele en toekomstbestendige dienstverlening voor alle inwoners.

In samenwerking met Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) controleren we, op basis van signalen en meldingen, de bewoning op adressen in Waalre. Indien nodig stellen we een adresonderzoek in.

De gemeente Waalre werkt samen met de Landelijke Aanpak Adreskwaliteit (LAA) om de juistheid van adresgegevens in de Basisregistratie Personen (BRP) te waarborgen. Op basis van signalen en meldingen controleren we of de bewoning op bepaalde adressen klopt. Indien nodig stellen we een adresonderzoek in. Dit is belangrijk om misbruik van voorzieningen te voorkomen en om te zorgen dat inwoners op het juiste adres staan ingeschreven. Een betrouwbare adresregistratie is essentieel voor een goede dienstverlening en een rechtvaardige uitvoering van wet- en regelgeving.

We geven ten opzichte van voorgaande jaren een hoog aantal reisdocumenten uit. Ook de komende jaren blijft dit aantal hoog.

De gemeente anticipeert hierop door processen verder te optimaliseren en actieve monitoring. Daarnaast informeren we inwoners proactief over de verloopdatum van het reisdocument en de te verwachten drukte in bepaalde periodes.

We organiseren op woensdag 17 maart 2027 de verkiezingen voor de Provinciale Staten en het Waterschap.

Het gaat om een dubbele verkiezing op één verkiezingsdag.

De aanbevelingen van de zelfevaluatie BRP en reisdocumenten 2025 volgen we op.

De gemeente Waalre volgt de aanbevelingen op uit de recente zelfevaluatie van de Basisregistratie Personen (BRP) en de uitgifte van reisdocumenten. Dit betekent dat we in 2027 enkele werkprocessen beter gaan beschrijven en functiescheiding beter gaan vastleggen.

In 2027 digitaliseren we het archief van Burgerzaken.

Het digitaliseren van brondocumenten, akten van de burgerlijke stand en persoonskaarten zorgt ervoor dat we kunnen blijven voldoen aan de wet- en regelgeving. Digitalisering zorgt ervoor dat documenten die te lijden hebben onder inktvraat weer leesbaar worden. Tevens zorgt digitaliseren voor een interne efficiëntieslag. Deze maatregel voeren we uit naar aanleiding van de zelfevaluatie 2024.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.1 Bestuur	3.457	2.426	2.442	2.344	2.353	2.359
0.10 Mutaties reserves	1.340	655	325	992	92	92
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	2.848	0	0	223	1.386	522
0.2 Burgerzaken	693	686	815	716	642	606
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	64	30	27	27	37	37
Totaal Lasten	8.402	3.797	3.608	4.301	4.510	3.616
Baten						
0.1 Bestuur	13	8	8	8	8	8
0.10 Mutaties reserves	341	1.721	510	241	315	315
0.2 Burgerzaken	425	424	464	426	288	216
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	73	39	39	39	39	39
Totaal Baten	852	2.191	1.021	713	650	578
Gerealiseerd resultaat	7.550	1.606	2.587	3.588	3.860	3.038

Toelichting

Vergelijking van de begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

0.1 Bestuur (nadeel € 16.000)

- € 13.000 voordeel
 - Het budget voor burgerparticipatie is € 13.000 lager dan in 2026 omdat de burgerpeiling één keer in de 3 jaar plaatsvindt.
- € 15.000 nadeel
 - De kosten voor het college zijn aangepast gebaseerd op de afgesproken loonindex, de geraamde stijging van de CAO.
- € 10.000 voordeel
 - De kosten voor collegevorming zijn één keer in de vier jaar opgenomen. In 2026 voor € 10.000 geraamd.

- € 19.000 nadeel
 - De jaarlijkse opbouw en storting van de pensioenen wethouders is naar boven bijgesteld op basis van actuele inzichten.
- € 8.000 nadeel
 - De bijdrage aan de BIZOB is verhoogd conform de vastgestelde begroting voor 2027.
- € 3.000 voordeel
 - diverse kleine verschillen

Toelichting meerjarenramingen:

- Budget burgerpeiling is om de drie jaar € 13.000 (2026 en 2029).
- Daling rentetoevoeging aan voorziening pensioenen oud wethouders als gevolg van onttrekkingen.
- In 2030 is eenmalig € 20.000 geraamd voor begeleiding kosten collegevorming. Dit budget is één keer per 4 jaar opgenomen.

0.2 Burgerzaken (nadeel € 129.000)

- € 26.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 45.000 nadeel
 - In 2027 is eenmalig een budget van € 45.000 geraamd voor het digitaliseren van het archief van burgerzaken.
- € 38.000 nadeel
 - Voor het jaar 2027 staan de verkiezingen voor de provinciale staten en de waterschappen gepland. Dit betekent voor 2027 een dubbele verkiezing waarvoor meer kosten worden verwacht.
- € 19.000 nadeel
 - Voor de komende jaren wordt een fluctuatie verwacht van reisdocumenten, voornamelijk in het jaar 2027, hierdoor liggen zowel de uitgaven als de inkomsten in dit jaar hoger.
- € 1.000 voordeel
 - Diverse kleine verschillen

Toelichting meerjarenramingen:

- In de begroting is rekening gehouden met de verkiezingsjaren en fluctuatie van reisdocumenten.
- Zoals hierboven aangegeven is in 2027 een eenmalig budget geraamd van € 45.000 geraamd voor het digitaliseren van het archief van burgerzaken.

0.3 Beheer overige gebouwen en gronden (voordeel € 3.000)

- € 3.000 voordeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf 2029 lopen de rentekosten op i.v.m. de verwachte aankoop van gronden in Waalre Noord.

0.10 mutaties reserves (voordeel € 330.000)

- € 250.000 nadeel
 - Conform de kaderbrief is de bufferreserve (ijzeren reserve) met € 250.000 opgehoogd vanuit de vrije reserve. Deze storting zie je terug bij de toelichting van de baten mutaties reserves.
- €25.000 nadeel
 - De storting in de reserve bereikbaarheidsagenda laat een oplopende lijn zien.
- € 282.000 voordeel
 - In 2026 een storting gedaan t.l.v. de reserve bruggen in de kapitaaldeckingsreserve bruggen van €282.000. (zie hiervoor ook baten bij mutaties reserves). Op advies van de accountant is de kapitaaldeckingsreserve omgezet in een voorziening voor civiele kunstwerken en wordt er voor 2027 geen storting meer geraamd.
- € 260.000 voordeel
 - In 2026 is besloten €260.000 te storten in de reserve sociaal domein. Deze storting is niet meer opgenomen.
- € 63.000 voordeel
 - Voor het op peil brengen van de solvabiliteitsratio is in 2026 eenmalig het begrotingssaldo van € 150.000 gestort in de vrije reserve. Daarna is via amendement dit met € 87.000 gecorrigeerd

Toelichting meerjarenramingen:

- Mutaties in de storting en onttrekking aan/uit reserves ten gunste/laste van de exploitatie door afbouw/opbouw van reserves, afloop dekking kapitaallasten en dekking eenmalige lasten uit reserves en storting in de vrije reserve voor het omhoog brengen van de solvabiliteitsratio. Een hogere storting in 2028 voor de aanleg van het snelfietspad F2 € 900.000 onderdeel van de korte termijn maatregelen uit de regio.

0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten

- Geen verschil

Toelichting meerjarenramingen:

- De meerjarige saldo's zijn de verwachte positieve resultaten uit deze begroting.

Toelichting verschillen baten:

0.1 Bestuur (geen verschillen)

- Geen verschil

0.2 burgerzaken (voordeel € 40.000)

- € 40.000 voordeel
 - Voor 2027 is de verwachting dat we meer leges ontvangen, bijna volledig vanwege een (incidentele) piek in de aanvragen van paspoorten.

Toelichting meerjarenramingen:

- De opbrengsten van de leges fluctueren als gevolg van raming aantal documenten burgerzaken. De verwachte piek in 2027 neemt de jaren daarna weer af.

0.3 beheer overige gebouwen en gronden (neutraal)

- Geen verschil

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen verschil.

0.10 mutaties reserves (nadeel € 1.210.000)

- € 192.000 voordeel
 - Conform de kaderbrief is de bufferreserve (ijzeren reserve) met € 250.000 opgehoogd vanuit de vrije reserve. In 2026 is er eenmalig storting begroot van € 58.000 vanuit het krediet implementatie omgevingswet per saldo een verschil van €192.000.
- € 788.000 nadeel
 - In 2026 is de reserve bruggen omgezet naar een voorziening € 650.000 en is een onttrekking gedaan t.l.v. reserve bruggen in de kapitaaldeckingsreserve bruggen van €132.000 (zie hiervoor ook lasten bij mutatie reserves). Dit is hier een nadeel.
- € 532.000 nadeel
 - Een onttrekking uit de reserve overlopende posten in 2026 wordt vooraf niet geraamd in 2027. Vooraf is niet in te schatten welke middelen niet in het lopende jaar zijn uitgevoerd en worden doorgeschoven naar het volgende jaar.
- € 82.000 nadeel
 - Het betreft stortingen in diverse fondsen vanuit anterieure overeenkomsten die in 2027 niet zijn geraamd.

Toelichting meerjarenramingen:

Als gevolg van mutaties in de vrijval reserve bruggen fluctueert het saldo.

Niet uit deze tabel blijken verschillen organisatie breed

Salaris (nadeel € 415.000)

De totale loonkosten zijn voor 2027 € 415.000 hoger dan met de begroting 2026. Dit komt bijna volledig door de 3% loonkostenindex die we in het begrotingskader hebben opgenomen. Binnen de diverse taakvelden vinden er verschuivingen plaats vanwege de toegerekende personele inzet. Dit zijn administratieve verschuivingen die we in de betreffende programma's niet toelichten. Het totale verschil wordt hier kort onderbouwd. De verschillen per taakveld vind je in de verschillenverklaring onder het betreffende programma terug.

Daarnaast is er op het taakveld wonen en bouwen € 540.000 budget opgenomen voor de uitdagingen bij het team VTHV. Zoals eerder met de 1e tussenrapportage 2026 is gemeld speelt dit knelpunt nog steeds. We zijn bezig met een onderzoek naar de beste structurele oplossing.

BBV indicatoren Bedrijfsvoering

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024 (jaarrekening)	2025 (jaarrekening)	2026 (begroting)	2027 (begroting)
Formatie	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	Waalre	6,98	7,23	7,29	7,25
Formatie	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	(5) Amigo gemeenten	-	-	-	-
Formatie	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-
Bezetting	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	Waalre	6,42	6,74	6,31	6,70
Bezetting	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	(5) Amigo gemeenten	-	-	-	-
Bezetting	Het aantal FTE per 1.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-
Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huisvesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken	Waalre	757	820	892	944
Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huisvesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken	(5) Amigo gemeenten	-	-	-	-
Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huisvesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-
% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	Waalre	25,22	26,43	14,54	4,76
% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	(5) Amigo gemeenten	-	-	-	-
% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-
Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten	Waalre	14,11	13,76	15,69	16,02
Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten	(5) Amigo gemeenten	-	-	-	-
Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-

01 Veiligheid

1.1 Crisisbeheersing en brandweer

Inleiding Crisisbeheersing en brandweer

Samen met de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost werken we aan brandweezorg, crisisbeheersing en fysieke veiligheid. Daarbij blijft de inzet gericht op het voorkomen en beperken van incidenten en het versterken van de veiligheid en zelfredzaamheid van inwoners en organisaties.

Voor de crisisbeheersing wordt regionaal samengewerkt binnen de crisisorganisatie van de veiligheidsregio en de lokale crisisorganisatie (Bevolkingszorg). Daarbij blijft aandacht bestaan voor voorbereiding, opleiding, training en samenwerking tussen gemeenten, hulpdiensten en andere partners, zodat bij incidenten en crises adequaat kan worden gehandeld.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Inleiding Openbare orde en veiligheid

Op regionaal niveau werken 32 gemeenten in Oost-Brabant samen aan veiligheid. Geopolitieke ontwikkelingen, oorlogen en internationale spanningen hebben steeds vaker invloed op de veiligheid en leefbaarheid in Nederland en daarmee ook op onze gemeente. Dit vraagt om een weerbare samenleving, een goed voorbereide overheid en een veiligheidsbeleid dat kan inspelen op actuele en toekomstige ontwikkelingen.

Iedere vier jaar wordt het Regionaal Veiligheidsplan Oost-Brabant (RVP) vastgesteld door de burgemeesters, het Openbaar Ministerie (OM) en de politie. Het huidige RVP wordt eenmalig met twee jaar verlengd. Hierdoor kan een volgend RVP beter aansluiten op de Integraal Veiligheidsplannen (IVP's) van de verschillende regio's en basisteams binnen Oost-Brabant.

De acht Kempengemeenten hebben gezamenlijk met de politie, het OM en partners zoals de Veiligheidsregio, het Regionaal Informatie- en Expertisecentrum (RIEC) en het Zorg- en Veiligheidshuis het [IVP De Kempen 2027-2030](#) opgesteld. Het IVP vormt het kader voor de lokale en regionale samenwerking op het gebied van openbare orde en veiligheid. Met het Uitvoeringsplan Veiligheid De Kempen 2027-2028 geven we uitvoering aan de daarin opgenomen prioriteiten.

Het veiligheidsbeleid blijft gericht op het versterken van de veiligheid en leefbaarheid in de gemeente. Daarbij werken we samen met inwoners, maatschappelijke organisaties en veiligheidspartners en spelen we in op de veiligheidsopgaven uit het IVP, met oog voor maatschappelijke weerbaarheid, digitalisering en andere actuele ontwikkelingen.

Wat willen we bereiken?

Wij willen een veilige woonomgeving en een gevoel van sociale veiligheid blijven bieden voor onze inwoners.

We werken aan een veilige en leefbare gemeente waarin inwoners, ondernemers en maatschappelijke partners gezamenlijk verantwoordelijkheid dragen voor veiligheid en leefbaarheid.

We zetten in op het voorkomen en beperken van overlast, criminaliteit en maatschappelijke onrust. Daarbij houden we aandacht voor actuele veiligheidsvraagstukken, zoals ondermijnende criminaliteit, digitale criminaliteit, zorg en veiligheid, jeugdproblematiek en crisisbeheersing.

We vinden het belangrijk dat inwoners zich veilig voelen en dat jeugdigen veilig en kansrijk kunnen opgroeien. Daarom blijven we inzetten op preventie, vroegsignalering en samenwerking met partners.

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven uitvoering aan het Integraal Veiligheidsplan.

We geven uitvoering aan de prioriteiten uit het Integraal Veiligheidsplan De Kempen 2027-2030 en vertalen deze, waar nodig, naar de lokale situatie. Daarbij sluiten we aan bij regionale ontwikkelingen en actuele veiligheidsvraagstukken.

We voorkomen veiligheidsproblemen en pakken deze aan.

We zetten in op het voorkomen en beperken van criminaliteit, overlast en maatschappelijke onrust door inwoners en ondernemers bewust te maken van veiligheidsrisico's, signalen vroegtijdig op te pakken, toezicht te houden en waar nodig handhavend op te treden.

We versterken de aanpak zorg en veiligheid.

We zorgen voor een integrale aanpak van complexe casuïstiek op het snijvlak van zorg en veiligheid. Samen met partners werken we aan vroegsignalering en passende ondersteuning bij complexe veiligheids- en zorgvraagstukken. Door vroegsignalering en passende regie voorkomen we waar mogelijk escalatie.

We vergroten de weerbaarheid tegen ondermijnende en digitale criminaliteit.

We vergroten de bewustwording over ondermijnende en digitale criminaliteit, versterken de signaleringsfunctie binnen de organisatie en ondersteunen inwoners en ondernemers bij het herkennen en melden van signalen.

We bevorderen een veilige en kansrijke leefomgeving voor jeugd.

We zetten in op het vroegtijdig signaleren van risicovol gedrag, versterken de samenwerking rondom jeugdproblematiek en dragen bij aan een veilige leefomgeving waarin jongeren kansrijk kunnen opgroeien.

We zijn voorbereid op crises en incidenten.

Samen met de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost werken we aan crisisbeheersing en rampenbestrijding. Daarbij blijven we aandacht houden voor een goed voorbereide crisisorganisatie, waarbij zelfredzaamheid van inwoners en organisaties een belangrijk uitgangspunt is.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	1.187	1.212	1.480	1.498	1.499	1.499
1.2 Openbare orde en veiligheid	565	455	680	678	686	678
Totaal Lasten	1.752	1.667	2.159	2.177	2.186	2.177
Baten						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	78	79	79	79	79	79
1.2 Openbare orde en veiligheid	6	0	0	0	0	0
Totaal Baten	84	79	79	79	79	79
Gerealiseerd resultaat	1.668	1.588	2.080	2.097	2.106	2.098

Toelichting

Vergelijking van de begroting 2027 met de bijgestelde begroting 2026 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

1.1 Crisisbeheer en brandweer (€ 268.000 nadeel)

- € 273.000 nadeel
 - In de begroting 2027 van de Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een indexering toegepast en zijn extra middelen gevraagd voor de bestuurlijke opdrachten.
- € 5.000 voordeel
 - Overige kleine verschillen

Toelichting meerjarenramingen:

- Naar aanleiding van de bestuurlijke opdracht van de VRBZO, neemt de bijdrage aan deze verbonden partij toe (dit gebeurt stapsgewijs, waarbij de VRBZO ook eigen reserves aanspreekt)

1.2 Openbare orde en veiligheid (€ 225.000 nadeel)

- € 219.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 6.000 nadeel
 - Diverse kleine verhogingen van bijdrage aan overige overheden/gemeente (waaronder indexering RIEC, Zorg- en Veiligheidshuis, Kempen Interventie Team, Veiligheidsfonds en Dierenopvang)

Toelichting meerjarenramingen:

- In 2029 € 8.000 extra uitgaven door de audit voor de Wet Politiegegevens (WPG), deze audit vindt 1x per 4 jaar plaats.

Toelichting verschillen baten:

1.1 Crisisbeheer en brandweer (neutraal)

- Neutraal
 - Geen verschil van betekenis

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden

BBV indicatoren Veiligheid

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024	2025	2026
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Waalre	1,7	1,4	
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	1,4	1,5	
Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	0,8	0,9	
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Waalre	1,4	2,0	
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	1,5	1,5	
Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	1,1	1,1	
Gewelds-misdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Waalre	1,9	2,5	
Gewelds-misdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	2,5	2,7	
Gewelds-misdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	2,6	2,8	
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Waalre	3,1	3,1	
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	3,4	3,3	
Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	3,6	3,5	
Verwijzing halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	Waalre	12,0	13,0	
Verwijzing halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	9,8	11,8	
Verwijzing halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners	9,0	9,0	

02 Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1 Verkeer en vervoer

Verkeer

Inleiding Verkeer

De focus in het verkeerssysteem ligt op leefbaarheid, duurzaamheid en veiligheid. Waalre is een groene gemeente waardoor wonen, werken en recreëren erg aantrekkelijk is in onze gemeente. We zetten in op gezonde en duurzame mobiliteit, goede bereikbaarheid en toegankelijkheid voor iedereen.

Wat willen we bereiken?

Het op een duurzame manier verbeteren van de bereikbaarheid, de verkeersveiligheid, de luchtkwaliteit en de leefomgeving alsmede een mobiliteitstransitie van autogebruik naar openbaar vervoer, lopen en fietsen.

Gezonde en duurzame mobiliteit staat in onze gemeente voorop. Daarom hanteren wij het STOMP-principe, wat staat voor Stappen, Trappen, OV, MaaS (Mobility As A Service) en Privé-auto). Daarnaast zetten we in op bereikbaarheid, veiligheid en toegankelijkheid voor iedereen. Van jong tot oud: iedereen moet zorgeloos de weg op kunnen, waarbij weggebruikers rekening houden met elkaar.

Wat gaan we daarvoor doen?

In het kader van mensgerichte aanpak verkeersveiligheid worden verkeersveiligheids-acties en verkeersonderwijs op basisscholen ondersteund. Hierbij zijn afspraken gemaakt over veilige schoolroutes en schoolomgevingen.

Wij stimuleren alle basisscholen in Waalre om aan te sluiten bij het Brabants Verkeersveiligheidslabel (BVL). Met educatieprogramma's zorgen we voor een veilige verkeersdeelname van kinderen in onze gemeente. Dan gaat het bijvoorbeeld om behendigheidstrainingen en dodehoektrainingen. Daarnaast monitoren we de verkeersveiligheid in de schoolomgevingen. In het mobiliteitsplan is onze inzet opgenomen om op routes richting basisscholen oversteekvoorzieningen veilig in te richten.

In verband met de kwetsbaarheid van oudere fietsers wordt extra aandacht besteed aan deze specifieke doelgroep middels gerichte communicatie.

Hiertoe nemen we deel aan het programma Doortrappen. Dit is een initiatief van het ministerie om oudere fietsers langer veilig te laten fietsen.

We richten de Gestelsestraat opnieuw in.

De Gestelsestraat Zuid, tussen de Eindhovenseweg en de Schoonoordstraat, richten we opnieuw in volgens de CROW-richtlijnen voor 30 km/u. Het wordt een eenrichtingsstraat in noordelijke richting. De parkeercapaciteit in de straat wordt vergroot en er wordt een as-verspringing gerealiseerd om de snelheid van gemotoriseerd verkeer te vertragen. Ook zorgen we voor meer groen. De waterproblematiek in deze straat pakken we aan door de aanleg van een hemelwaterriool en het holle profiel van de weg.

We zetten verdere stappen met betrekking tot het vraagstuk van buurtschap het Loon en omgeving.

Het vraagstuk in buurtschap Loon pakken we verder op, in relatie tot sluipverkeer en stof- en wateroverlast. Samen met alle betrokkenen zoals bewoners, ondernemers en agrariërs zetten we in op een breed gedragen ontwerp en oplossing.

We werken regionaal samen op het gebied van mobiliteit.

Op regionaal niveau is mobiliteit een belangrijk onderwerp, met name in relatie tot de schaa sprong. Als gemeente zetten wij in op de regionale vertegenwoordiging inzake de mobiliteit. Hiervoor participeren we in de volgende overlegstructuren:

- Deelname aan de deelregionale overlegstructuur A2;
- Deelname aan de regionale overlegstructuur TOVER;
- We hebben blijvend aandacht voor de regionale mobiliteitsagenda en Brainport Bereikbaar, in relatie tot onder andere de regionale werkgeversaanpak;
- Ambtelijk en bestuurlijk wordt in de (deel)regio ingezet op het permanent goed functioneren van de hoofdinfrastructuur (A2, A67, nieuwe N69 en zuidelijke route Valkenswaard);
- Wij nemen deel aan het opzetten van het MMMP en KTM2 proces. De fietsroute F2 Weert-Eindhoven (als onderdeel van KTM 2) oriënteren we in deelregionaal verband;
- Signalen van onze inwoners met betrekking tot Eindhoven Airport verzamelen we en brengen we in tijdens het vooroverleg voor het Luchthaven Eindhoven Overleg (LEO), waarin wij vertegenwoordigd zijn door de gemeente Eersel.

Wegen

Inleiding Wegen

Een goed functionerend wegennet (voor automobilisten, fietsers, wandelaars etc.) is noodzakelijk voor de bereikbaarheid en voor de veiligheid van iedereen die deelneemt aan het verkeer. We streven er naar dat de tevredenheid van inwoners over kwaliteit van wegen en trottoirs groeit. In dit kader zijn we in 2026 gestart met de oriëntatie op de wijkaanpak door een tactisch integraal wijkplan voor de Voldijn-noord op te stellen. Met integraal bedoelen we dat de strategische doelen (niet uitputtend) zoals klimaatadaptatie, bewegen en ontmoeten in de openbare ruimte, zelfredzaamheid en vergroten biodiversiteit alsmede de onderhoudsbehoeften van de diverse arealen met elkaar in verbinding zijn gebracht en vertaald zijn naar tactische uitgangspunten. In 2027 ontwikkelen we dit door naar meer concrete plannen.

Wat willen we bereiken?

Het in stand houden, verbeteren en waar nodig vernieuwen van de infrastructuur om de kwaliteit van de openbare ruimte een impuls te geven.

De leidraad voor een kwalitatief goede staat van ons wegennet is ons Wegenbeheerplan 2019-2028, dat is vastgesteld door de gemeenteraad. In dit beheerplan is vastgelegd dat gemeente Waalre het niveau B (CROW publicatie 288) hanteert, wat neerkomt op een basisniveau van verantwoord beheer.

Om de kwaliteit van onze wegen, stoepen, fietspaden etc. te beoordelen voeren we eenmaal in de twee jaar een globale visuele inspectie uit van alle verhardingen in onze gemeente. De inspectie laat ons aan de hand van schadebeelden zien waar onderhoud noodzakelijk is of waar dit op termijn te verwachten valt. Aan de hand van de inspectieresultaten stellen we een onderhoudsplan op, waarmee we budget en beheerniveaus op elkaar afstemmen en noodzakelijk onderhoud plannen.

Bij het opstellen van de planning houden we rekening met andere te realiseren ambities, zoals omschreven in het mobiliteitsplan, klimaatafspraken, toegankelijkheid i.v.m. vergrijzing, de wijkaanpak etc.

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren onderhoud uit aan bruggen op basis van het meerjarig onderhoudsplan.

In 2027 voeren we klein onderhoud uit aan de volgende bruggen:

- Fiets/voetgangersbrug Christoffelpad (KW4)
- Verkeersbrug Wilheminalaan (KW5)
- Verkeersbrug Onze Lieve Vrouwedijk (KW8)
- Verkeersbrug Dommelseweg (KW12)
- Brug Diepenvoorde (KW18).

Groot onderhoud voeren we uit aan de volgende brug:

- Verkeersbrug Brabantiaalaan (KW2).

We voeren onderhoudsmaatregelen uit op basis van het geactualiseerde onderhoudsplan.

De onderhoudsmaatregelen bestaan uit asfalt- en elementenonderhoud en betreffen zowel klein als groot onderhoud.

- Elementenonderhoud in de wijken Ekenrooi noord en zuid en Waalre dorp.
- Asfaltonderhoud aan de Kransen, Bolderiklaan, Azalealaan en Ekenrooi zuid.

Openbare verlichting

Inleiding Openbare verlichting

Goede verlichting van het Waalrese wegennet zorgt voor sociale veiligheid en verkeersveiligheid voor de weggebruikers. Verduurzaming van de verlichting draagt daarnaast bij aan een beter leefmilieu en kostenreductie.

Wat willen we bereiken?

Zorgen voor kwalitatief hoogwaardige en duurzame openbare verlichting om de (sociale) veiligheid te verhogen en lichtvervuiling en lichthinder tot een minimum te beperken.

Wij streven er naar om energie te besparen en de energielasten van de openbare verlichting te verlagen. Dat doen we door het toepassen van energiezuinige verlichting en slimme dimregimes. Op dit moment is zo'n 55% van de openbare verlichting voorzien van LED-lampen.

Kabels en leidingen

Inleiding Kabels en leidingen

We willen de overlast bij het aanleggen of vervangen van kabels en leidingen zoveel mogelijk beperken. Dat doen we door de werkzaamheden goed te coördineren en goed samen te werken met betrokken stakeholders. Daarbij geven we ruimte aan de netbeheerders en combineren we werkzaamheden waar nodig. Het doel is immers dat de netbeheerders een zo goed mogelijk netwerk van openbare nutsvoorzieningen aan kunnen bieden.

Wat willen we bereiken?

De overlast voor inwoners bij de aanleg en het onderhoud zo laag mogelijk houden door regie te voeren op de uitvoering van de ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen).

De gemeente voert periodiek overleg met netbeheerders over netuitbreidingen en onderhoudswerkzaamheden in relatie tot infrawerken. Dit doen we door samen met de grote netbeheerders (Brabant Water en Enexis) eenmaal per kwartaal de projecten waar mogelijk af te stemmen.

Daarnaast voeren wij op projectniveau aanvullend coördinatieoverleg. In dit overleg kan bijvoorbeeld de verzwarende van het elektriciteitsnet worden afgestemd op reeds geplande werkzaamheden, zoals reconstructies.

Door het faciliteren van onderhoud door nutsbedrijven beperken we samen het aantal storingen. Door een goede en snelle afhandeling bij vergunningen, meldingen en klachten houden we de kosten zo beperkt mogelijk.

Wat gaan we daarvoor doen?

Vergunningen verlenen en toezicht houden op het gebied van kabels en leidingen

Wij coördineren de projecten van de nutsbedrijven en houden toezicht op een correcte uitvoering, die voldoet aan de verleende vergunningen en instemmingsbesluiten. Dit gebeurt in intensieve samenwerking met betrokken nutsbedrijven, aannemers en ontwikkelaars.

Strategische planning van de energietransitie stemmen we altijd af, waarbij een gezamenlijke uitvoering niet altijd mogelijk is.

De Verordening Ondergrondse Infrastructuur 2018 (VOI) wordt in regionaal verband geactualiseerd en geïmplementeerd.

In regionaal verband is een werkgroep opgericht om de Verordening Ondergrondse Infrastructuur uit 2018 te actualiseren. De gemeente Deurne is namens de regio regievoerder. Naar verwachting kan de nieuwe VOI in 2027 ter vaststelling bij de raad aangeboden worden.

2.5 Openbaar vervoer

Inleiding openbaar vervoer

Wij streven naar een kwalitatief hoogwaardig OV-netwerk, dat aansluit op behoeften en wensen van onze inwoners. Ook willen wij het gebruikersgemak vergroten, zodat meer inwoners gebruik maken van deze voorzieningen.

Wat willen we bereiken?

Het openbaar vervoer als efficiënt alternatief voor de auto voor verplaatsingen over grotere afstanden en voor mensen die minder mobiel zijn.

Het openbaar vervoer is voor veel mensen belangrijk. Denk bijvoorbeeld aan schoolgaande jeugd, mensen die minder mobiel zijn of als alternatief voor de auto. Richting de provincie zetten we in op de verdere optimalisatie van het openbaar vervoer.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken of en hoe we het openbaar vervoer tussen dorpen en wijken naar overstapplekken (hubs) kunnen handhaven en verbeteren. Uitgangspunt is een duurzaam en flexibel openbaar vervoerssysteem.

We zoeken naar optimalisaties van het netwerk en geven hiervoor input bij de provincie en de vervoersmaatschappij. Dit doen we door op basis van de ruimtelijke en maatschappelijke ontwikkelingen invloed uit te oefenen op de huidige en nieuwe ov-concessie.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
2.1 Verkeer en vervoer	2.809	3.705	3.975	3.412	3.561	3.604
2.5 Openbaar vervoer	13	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	2.821	3.705	3.975	3.412	3.561	3.604
Baten						
2.1 Verkeer en vervoer	435	102	83	83	83	83
2.5 Openbaar vervoer	13	0	0	0	0	0
Totaal Baten	447	102	83	83	83	83
Gerealiseerd resultaat	2.374	3.603	3.893	3.329	3.479	3.522

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

2.1 Verkeer en vervoer (nadeel € 270.000)

- € 19.000 voordeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 616.000 nadeel
 - De bijdrage aan de brainportdeal voor de korte termijn maatregelen fase 2 is in 2027 incidenteel opgenomen.
- € 537.000 voordeel
 - Door het omzetten van de reserve openbare ruimte in een voorziening ontstaat een incidenteel voordeel in 2027. Zie ook de toelichting bij reserves in programma 00 bestuur en ondersteuning.
- € 103.000 voordeel
 - Het structurele budget gladheidbestrijding is in 2026 incidenteel verhoogd vanwege de winterse omstandigheden in begin 2026.
- € 190.000 nadeel
 - Stijging kapitaallasten door nieuwe investeringen en toerekening rente.
- € 100.000 nadeel
 - Het structurele budget voor beheer en onderhoud aan wegen is verhoogd volgens onderhoudsplanning.
- € 20.000 nadeel
 - Het onderhoudsbudget voor zandwegen en paden is verhoogd volgens onderhoudsplanning.
- € 21.000 voordeel
 - Door het aframen van het budget inhuur voor werkzaamheden voor nutsbedrijven, deze werkzaamheden zijn in 2026 afgerond.
- € 8.000 nadeel
 - Door verhoging van het budget contractuele dienstverlening openbare verlichting op basis van onderliggende contracten.
- € 17.000 nadeel
 - Het betreft verhoging van het budget advies en diensten ten behoeve van het verkeersbeleid.
- € 1.000 voordeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Jaarlijkse stijging kapitaallasten (incl. toerekening rente) als gevolg van investeringen o.b.v. het wegenbeheersplan.
- De bijdrage voor de randweg A2 is volgens planning van de Brainportregio per 2029 structureel verhoogd met € 108.000

Toelichting verschillen Baten:

2.1 Verkeer en vervoer (nadeel € 19.000)

- € 19.000 nadeel
 - Incidentele verlaging van de bijdragen om schade en herstel aan straatwerk uit te voeren.

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Geen verschillen

03 Economie

3.1 Economische ontwikkeling

Lokaal Economisch Programma

Inleiding Lokaal Economisch Programma

In de notitie '[Lokaal Economische Speerpunten 2023-2030](#)' hebben wij samen met het bedrijfsleven (Overlegplatform Economische Zaken) de koers voor komende jaren bepaald. Voor ondernemers en inwoners is duidelijk hoe Waalre zich in de toekomst economisch ontwikkelt. Bedrijven en voorzieningen zijn cruciaal voor de vitaliteit en toekomst van de gemeente. Inwoners profiteren van de werkgelegenheid en het voorzieningenniveau.

Wat willen we bereiken?

Het behouden en versterken van een vitale economie in Waalre.

In samenwerking met ondernemers werken we aan de versterking van de centra in Aalst en Waalre-dorp en de (her)ontwikkeling van de nieuwe en bestaande bedrijventerreinen en kantoorlocaties.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er wordt gewerkt aan de versterking van de aantrekkelijkheid van de centra van Aalst en Waalre-dorp.

Samen met ondernemers (winkeliers en vastgoedeigenaren) en inwoners zorgen we voor toekomstbestendige en vitale dorpscentra. Dit hebben we vastgelegd in de [Centrumvisie Waalre-dorp](#), de [Visie vitaal dorpshart Aalst 2.0](#) en diverse beeldkwaliteitsplannen.

De herinrichting van de openbare ruimte van dorpshart Aalst is afgerond in een compact, groen, zichtbaar en levendig centrum. We zijn in gesprek met diverse initiatiefnemers over de realisatie van diverse bouwprojecten op Den Hof. Ook buiten de centrumzone worden panden getransformeerd, met name naar woonfuncties.

In het centrum van Waalre-dorp realiseren we diverse bouwprojecten voor, denk aan locaties Wolderse Weaver, café de Doelen, Molenstraat 5. Sommige projecten zijn nog in de voorbereidingsfase.

De gemeente biedt ook ondersteuning bij de uitvoering van het meerjarenplan Bedrijveninvesteringszone (BIZ) Den Hof, periode 2023-2027. Dit omvat de inning van de BIZ-bijdragen, subsidieverlening en regelmatig overleg met de Stichting BIZ Den Hof, die evenementen en activiteiten in het dorpshart van Aalst organiseert. In 2027 vindt er een nieuwe draagvlakmeting over de BIZ plaats.

Via de bedrijfscontactfunctionaris en het college onderhouden we contact met het Waalres bedrijfsleven.

We hebben regelmatig overleg met het Overlegplatform EZ, het Ondernemerscontact Waalre, Winkeliers Waalre Dorp en BIZ Den Hof. Zo brengen we behoeften en wensen in beeld en weten we wat er speelt. Ook leggen we regelmatig individuele bedrijfsbezoeken af.

We werken aan de (her-) ontwikkeling van bestaande en nieuwe werklocaties (bedrijventerreinen en kantoorlocaties).

In de Uitwerkingsvisie van de Noordrand Waalre is het gebied integraal bekeken, inclusief de werklocaties bedrijvenpark Het Broek Noord, HTC- Waalre, industrieterrein de Voldijn en werklocatie Ekenrooi-Noord (inclusief locatie Newton).

We zijn met HTC Eindhoven in overleg over de invulling van de gronden ten zuiden van de A2. Hierbij wordt een deelgebied ingevuld als woningbouwlocatie en het andere deel te zijner tijd als campus (werklocatie) .

De Uitwerkingsvisie doet ook uitspraken over de (gedeeltelijke) transformatie van het bestaande bedrijventerrein De Voldijn, naar woon- werkgebied. Daarbij kijken we ook naar de eventuele uitplaatsingsmogelijkheden voor bepaalde bedrijven, die nu op dit bedrijventerrein gevestigd zijn.

Ook onderzoeken we samen met een initiatiefnemer de ontwikkelingsmogelijkheden van de nieuwe werklocatie Ekenrooi-Noord, inclusief de Newton-locatie. Hierbij bepalen wij ook het profiel van Ekenrooi-Noord.

Economische samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport

Inleiding Economische samenwerking binnen het stedelijk gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport

In de samenwerkingsafspraken van het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Metropoolregio Eindhoven en het Meerjarenplan Brainport in Balans (2025-2032) is afgesproken welke thema's en projecten regionaal worden opgepakt. Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainportregio van het excellente vestigingsklimaat voor bedrijven, de werkgelegenheid en een aantrekkelijke woonomgeving met veel voorzieningen van hoge kwaliteit.

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken.

Lokaal werken we onder andere aan het verder verstevigen van de positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke leefomgeving voor werknemers in de gehele Brainportregio. De komende jaren vindt een schaa sprong plaats, als gevolg van de groei van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) met naar verwachting 72.000 extra arbeidsplaatsen en meer dan 100.000 inwoners. Met het project Beethoven wordt de schaa sprong nog verder geïntensiveerd. Dit legt een grote druk op het ruimtegebruik (wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, ecologie,

energietransitie en milieu). Vanuit het thema Ruimte wordt voor het SGE de integrale strategie bepaald en gemonitord.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het thema Economie uit zowel de samenwerkingsafspraken van het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Metropoolregio Eindhoven, gaan we (deels) uitvoeren.

We geven uitvoering aan de acties en projecten uit het jaarprogramma 2027 van het Stedelijk Gebied Eindhoven en van de Metropoolregio Eindhoven. Zo gaan we aan de slag met de afspraken uit de Regionale Programmering Werklocaties, actualiseren we de kantorenbrief, continueren we 9voor1, geven uitvoering aan de detailhandelsvisie SGE en maken samenwerkingsafspraken over het Regionaal Bedrijventerrein Brainport-Oost. Met het regionaal Stimuleringsfonds versterken we het innovatieve ecosysteem.

We actualiseren regelmatig de programmeringsafspraken voor bedrijventerreinen binnen de Metropoolregio Eindhoven.

Binnen de MRE zijn adaptieve programmeringsafspraken (Regionale Programmering Werklocaties) gemaakt. Tijdens de Omgevingsdagen worden die afspraken regelmatig geactualiseerd.

In de Uitvoeringsagenda van deze programmering hebben de partners in de MRE veel vervolgacties opgenomen. In eerste instantie zijn vijf prioritaire acties uitgewerkt:

1. locaties grootschalige logistiek;
2. beoordelingssystematiek regionale meerwaarde;
3. intensiveringsaanpak voor bedrijventerreinen;
4. uitwerken gezamenlijk uitgifteprotocol;
5. opzetten monitoringssysteem.

Na deze vijf pakken we ook de andere acties op.

In 9voor1 behandelen we huisvestingsvraagstukken van bedrijven samen, zodat we de meest passende locaties in de regio kunnen aanbieden. Zo behouden en trekken we bedrijven aan voor de regio.

De gemeente Waalre neemt ook in 2027 deel aan 9voor1. Jaarlijks stellen we de Vastgoedmonitor bedrijfshuisvesting op en rapporteren over de werkzaamheden van 9voor1 in het jaarverslag. We zijn actief lid van de Regionale Adviescommissie Detailhandel (RACD) van het Stedelijk Gebied Eindhoven.

3.4 Recreatie en toerisme

Inleiding Recreatie en toerisme

In de vastgestelde [Visie Recreatie en Toerisme](#) uit 2021 hebben wij de ambitie vastgelegd: 'het versterken en verbeteren van de basisvoorzieningen en het doorontwikkelen van het recreatief product, passend bij de gemeente Waalre'. In tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's benoemen wij concreet projecten en acties waaraan gewerkt wordt.

Waalre is een groene woongemeente waar het voor iedereen fijn wonen is. Recreatie en toerisme zetten we op kleinschalige, toegankelijke en uitnodigende wijze in, om zo bij te dragen aan de brede welvaart.

Wat willen we bereiken?

Het regionaal positioneren van Waalre als de 'groene' schakel en toegangspoort tussen (de zuidzijde van) het Stedelijk Gebied Eindhoven en grotere, groene, recreatieve gebieden zoals 'de Kempen' en 'transnationaal park De Groote Heide'.

Het vergroten van de aantrekkelijkheid van het Waalres buitengebied voor recreatie en toerisme; voor de inwoners van Waalre en het Stedelijk Gebied Eindhoven.

Wat gaan we daarvoor doen?

Projecten uit het Uitvoeringsplan Recreatie en Toerisme 2026-2027 pakken we op of ronden we af.

We werken fasegewijs (met tweejaarlijkse uitvoeringsprogramma's) aan de uitwerking van de Visie Recreatie en Toerisme (R&T). Denk aan de verbeteringen van de recreatieve routes (fiets, wandel, mtb, ruiter). Daarnaast participeert de gemeente Waalre in het Van Gogh Nationaal Park en de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) Grenscorridor. We kijken naar 'koppelkansen' binnen deze trajecten om onderdelen van de Visie Recreatie en Toerisme te realiseren.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
3.1 Economische ontwikkeling	117	131	127	127	126	125
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	43	45	46	46	46	46
3.4 Economische promotie	20	23	23	23	23	23
Totaal Lasten	180	199	195	195	194	193
Baten						
3.1 Economische ontwikkeling	1	2	2	2	2	2
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	41	42	42	42	42	42
3.4 Economische promotie	249	290	300	300	300	300
Totaal Baten	292	334	344	344	344	344
Gerealiseerd resultaat	-112	-134	-149	-149	-150	-150

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

3.1 Economische ontwikkeling (voordeel € 4.000)

- Door een daling van de kapitaallasten.

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (nadeel € 1.000)

- € 1.000 nadeel
 - Overige kleine verschillen.

3.4 Economische promotie

- Geen verschillen.

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Geen verschillen

Toelichting verschillen baten:

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

- Geen verschillen

3.4 Economische promotie (€ 10.000 voordeel)

- Door hogere baten toeristenbelasting.

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Geen verschillen

BBV indicatoren Economie

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024	2025	2026
Functiemenging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Waalre	42,4	42,6	0
Functiemenging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	57,58	57,86	0
Functiemenging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Gemeenten < 25.000 inwoners	49,9	50,0	-
Vestigingen van bedrijven	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	Waalre	205,5	212,4	0
Vestigingen van bedrijven	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	206,7	211,52	0
Vestigingen van bedrijven	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners	195,5	199,9	-

04 Onderwijs

4.1 Brede scholen

Inleiding Brede scholen

Brede scholen vormen een belangrijk fundament in onze gemeentelijke inzet voor kansengelijkheid, preventie en samenwerking rondom jeugd. In onze gemeente ervaren ouders dat scholen en jeugdpartners, zoals het Centrum voor Maatschappelijke Dienstverlening (CMD), goed samenwerken in de ondersteuning van kinderen en jongeren. Deze samenwerking zorgt ervoor dat passend onderwijs en jeugdhulp elkaar versterken, met als resultaat dat jongeren en hun ouders tijdig de juiste hulp ontvangen.

Ook in de vroege ontwikkelfase wordt ingezet op een doorgaande lijn. Peuters volgen op de kinderopvang een methodisch ontwikkelingsgericht programma, dat naadloos aansluit op het onderwijs in de onderbouw van de basisschool. Dit bevordert een soepele overgang naar het primair onderwijs en vergroot de ontwikkelkansen van jonge kinderen.

Scholen vervullen daarnaast een belangrijke rol als vroegsignaleerders. Door hun signalerende functie en het structurele overleg met de gemeente, wordt hulp snel en effectief ingezet. Hierdoor is er minder vaak behoefte aan zwaardere vormen van jeugdhulp. Deze integrale aanpak binnen de brede school draagt bij aan een gezonde, veilige en stimulerende omgeving waarin kinderen en jongeren zich optimaal kunnen ontwikkelen.

Wat willen we bereiken?

Een soepele overgang van de ene ontwikkelingsfase naar de andere om achterstand of uitval te voorkomen.

Een goede samenwerking tussen ketenpartners rondom kind en gezin is essentieel voor het tijdig signaleren van kinderen en gezinnen die extra ondersteuning nodig hebben. Door vroeg in te zetten op preventie en een laagdrempelig aanbod bij lichte ondersteuningsbehoeften, wordt complexere casuïstiek in een later stadium voorkomen. Deze aanpak draagt bij aan een soepele overgang tussen ontwikkelingsfasen — van peuter naar kleuter, van basisschool naar voortgezet onderwijs — en voorkomt dat kinderen uitvallen of achterstanden oplopen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven samen met gecontracteerde partners vorm aan kwalitatief goed VVE-aanbod

Met een sluitende aanpak in de samenwerking tussen gemeente, consultatiebureau, kinderopvang, GGD en onderwijs komen alle doelgroepkinderen (kinderen met een 'VVE-indicatie' van het consultatiebureau) in beeld. Daarna wordt toeleiding tot VVE aanbod georganiseerd.

Er is een doorgaande lijn tussen de 'voorschool' (VVE-gecertificeerd kinderdagverblijf) en groep één van de basisscholen. Voor alle leerlingen met een extra ondersteuningsbehoefte vindt een warme overdracht plaats.

De GGD monitort als toezichthouder de kwaliteit van het aanbod volgens de Wet kinderopvang. De gemeente is verantwoordelijk voor de handhaving en legt verantwoording af aan de onderwijsinspectie in een jaarverantwoording. Voor de beleidsregels gemeentelijke taken uitvoering Wet kinderopvang gemeente Waalre, 2019 [klik hier](#).

Alle kinderen in de leeftijd 2,5-4 jaar (ongeacht het inkomen van ouders, en hun recht op kinderopvangtoeslag) kunnen gebruik maken van voorschoolse educatie via het peuteraanbod.

Wat willen we bereiken?

We werken aan een gemeentelijke kwaliteitscyclus voor VVE met onze samenwerkingspartners.

De kwaliteit en aanpak van het onderwijsachterstandenbeleid en het VVE-aanbod worden gemonitord via een gesprekkencyclus met alle betrokken ketenpartners, zoals onderwijs, kinderopvang, het consultatiebureau en de GGD.

Wat gaan we daarvoor doen?

We monitoren en bewaken kwaliteit door samen met scholen en kinderopvang invulling te geven aan een gesprekscyclus

Een van de taken van de gemeente is het monitoren van de kwaliteit van de kinderopvang. Samen met scholen en kinderopvang vangen we deze kwaliteitscyclus in een gesprekkencyclus.

4.2 Onderwijshuisvesting

Inleiding Onderwijshuisvesting

De duurzame schoolgebouwen in de gemeente Waalre bieden genoeg ruimte voor passend onderwijs en een gezonde, frisse leeromgeving voor de kinderen. Er zijn voldoende keuzemogelijkheden om als ouder te kiezen voor de meest passende school in de buurt.

Wat willen we bereiken?

Goede duurzame huisvesting om het brede-school-concept mogelijk te maken.

Door een multifunctionele inzet van de schoolgebouwen willen we de ontmoeting tussen verschillende groepen makkelijker maken, verschillende manieren van leren faciliteren en wijkgebonden activiteiten mogelijk maken.

Wat gaan we daarvoor doen?

We maken heldere afspraken met de schoolbesturen over het onderhoud aan de scholen en over het multifunctioneel gebruik van de gebouwen.

We blijven in gesprek over de zaken die zijn vastgelegd in het IHP. Dit gebeurt met de schoolbesturen in het Op Overeenstemming Gerichte Overleg (OOGO).

We geven uitvoering aan de projecten uit het Integraal Huisvestingsplan (IHP), waaronder duurzame nieuwbouw van 2 basisscholen.

In 2026 start de concrete planontwikkeling voor nieuwbouw van één van de nieuwe basisscholen. Het doel is om in 2029 de nieuwe school gerealiseerd te hebben in plangebied Waalre noord fase 3.

4.3 Lokaal onderwijsbeleid

Inleiding Lokaal onderwijsbeleid

Met het lokaal onderwijsbeleid werken wij in onze gemeente aan een sterke, samenhangende ondersteuningsstructuur rondom kinderen en gezinnen. Ouders met een hulpvraag ervaren dat zij niet van het kastje naar de muur worden gestuurd, maar juist zelf de regie houden en passende hulp ontvangen. Dit maken wij mogelijk door de intensieve samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang, het CMD, het PlusTeam, huisartsen, jeugdgezondheidszorg en andere jeugdpartners.

Daarnaast is er in Waalre een breed en structureel aanbod voor kinderen met een taalachterstand, zoals schakelklassen, taalklassen en VVE-programma's. Deze voorzieningen zorgen ervoor dat kinderen extra ondersteuning krijgen en beter kunnen meekomen met hun leeftijdsgenoten. Zo draagt het lokaal onderwijsbeleid bij aan gelijke kansen voor ieder kind, vanaf de vroegste ontwikkelfase.

De gemeente Waalre organiseert door middel van inkoop bij lokale opvanglocaties kinderopvang voor doelgroep peuters (VVE-indicatie) en voor reguliere peuters.

Wat willen we bereiken?

Een samenhangende onderwijs-, ondersteunings- en hulpstructuur voor de jeugd en een positief opvoed- en opgroeklimaat.

De ondersteuning die het onderwijs biedt (passend onderwijs) sluit aan bij de ondersteuning die de gemeente biedt met de Jeugdwet en de Wmo.

Wat gaan we daarvoor doen?

We investeren in het ontwikkelen van structurele afstemming met en tussen stakeholders in de keten

Het onderwijsachterstandenbeleid maakt integraal onderdeel uit van het jeugdbeleid 2020-2024 en we voeren dit beleid uit. In 2026 is er een nieuwe verordening jeugd en is de visie op sociaal domein herijkt. Aansluitend daarop zal het jeugdbeleid 2020-2024 worden herzien.

Ondersteuningsplannen Passend Onderwijs van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs stemmen we af met de deelnemende gemeenten en scholen.

Onderwijs en gemeente gaan met elkaar in overleg en bakenen de verantwoordelijkheden af. Dit sluit aan bij de speerpunten vanuit de Taskforce Sociaal Domein.

We praten met ouders en niet over hen. De regie over inzet van ondersteuning ligt ook bij de ouders. Dat is in lijn met het uitgangspunt dat ouders primair verantwoordelijk zijn voor het opgroeien en de opvoeding van hun kinderen.

We signaleren ondersteuningsvragen snel en pakken deze op door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het voorliggend veld.

We ontwikkelen beleid om structureel invulling te geven aan preventieve acties op het gebied van kansrijke start

Om taalachterstanden te voorkomen maken we gebruik van interventies als de taalklas, schakelklas en VVE.

We investeren in de verbinding tussen stakeholders en aanbieders op het gebied van Kansrijke Start en verkennen de mogelijkheden voor het ontwikkelen van een lokale coalitie.

4.4 Leerlingenvervoer

Inleiding Leerlingenvervoer

Ons beleid is dat het leerlingenvervoer ook op lange termijn beschikbaar blijft voor leerlingen die hier echt op zijn aangewezen. Ouders en scholen zijn positief over de uitvoering van het vervoer. Tegelijkertijd zetten we als gemeente in op het vergroten van de zelfstandigheid van kinderen en jongeren. We stimuleren ouders om, waar mogelijk, hun kinderen te ondersteunen in het zelfstandig reizen van en naar school. Dit draagt bij aan het zelfvertrouwen van kinderen en vergroot hun mogelijkheden om zelfstandig deel te nemen aan activiteiten in hun eigen omgeving.

Door deze dubbele inzet – het waarborgen van passend vervoer én het bevorderen van zelfstandigheid – zorgen we ervoor dat het leerlingenvervoer toekomstbestendig blijft en aansluit bij de ontwikkelbehoeften van kinderen.

Wat willen we bereiken?

Het leerlingenvervoer blijft toegankelijk voor leerlingen die dit nodig hebben.

We monitoren het vastgestelde beleid voor leerlingenvervoer en sturen bij waar nodig zodat we met de beschikbare middelen alle kinderen en gezinnen ondersteunen die afhankelijk zijn van het leerlingenvervoer voor het bereiken van hun passende onderwijsplek.

Wat gaan we daarvoor doen?

We zijn structureel in overleg met stakeholders binnen de keten met als doel kwaliteit te monitoren en te bewaken

Om het leerlingenvervoer voor iedereen toegankelijk te houden, hebben we de [verordening](#) leerlingenvervoer.

We gebruiken een handelingskader voor het toepassen van de verordening. In afstemming met ketenpartners en de adviesraad toetsen we de kwaliteit geregeld aan de praktijk. We stellen de [beleidsregels](#) bij waar nodig.

De gemeenten Waalre en Eindhoven hebben een meerjarig contract met een toezichthouder voor het leerlingenvervoer. Deze toezichthouder ziet toe op de juiste uitvoering van het contract leerlingenvervoer.

We stimuleren zelfstandig reizen van leerlingen, als zij dit kunnen leren en als het haalbaar is. We informeren ouders over best practices in Waalre. We vragen actief bij scholen op welke leerlingen zelfstandig kunnen leren reizen.

We voeren structureel overleg met de Adviesraad Leerlingenvervoer Waalre en de toezichthouder voor het leerlingenvervoer. Daarnaast is er structureel overleg met de vervoersbedrijven, de toezichthouder en de gemeente Eindhoven.

Wat willen we bereiken?

Leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen gaan, kunnen gebruik maken van het leerlingenvervoer.

Dit geldt alleen als duidelijk is dat de ouders/verzorgers dit vervoer niet zelf kunnen uitvoeren. De regels hiervoor staan in de Verordening bekostiging leerlingenvervoer gemeente Waalre 2025. Onder de noemer "gewoon waar mogelijk en speciaal waar nodig" willen we leerlingen helpen om zelfstandig te leren reizen naar en van school. Voorwaarde is dat ze dit (met ondersteuning) kunnen leren en dat het haalbaar is.

Wat gaan we daarvoor doen?

In ons beleid, ons aanbod en in onze contacten met ouders en ketenpartners stimuleren we de groei naar meer zelfstandigheid en zelfredzaamheid van de leerlingen in het leerlingenvervoer.

De beleidsregels bekostiging leerlingenvervoer gemeente Waalre 2025 bieden medewerkers de tools om in samenwerking met ouders, de leerlingen te begeleiden richting meer zelfredzaamheid in de schoolgang. Zo is er onder andere aanbod gericht op reizen met het openbaar vervoer (zo nodig met begeleiding) en aanbod voor zelfstandig leren fietsen. Als stimulerende maatregel is ook de aanschaf van een elektrische fiets een mogelijkheid.

Bij iedere aanvraag is het uitgangspunt dat de verantwoordelijkheid voor het vervoer van kinderen van en naar school primair bij de ouders ligt. Door middel van onderzoek wordt eerst gekeken naar de eigen mogelijkheden van ouders en het kind. Pas wanneer alle eigen middelen zijn uitgesloten komt leerlingenvervoer in beeld. Daarbij wordt vervolgens uitgegaan van het minimaal vereiste aanbod. Het doel is om zoveel mogelijk autonomie en zelfstandigheid te behouden voor de leerling en de ouders.

4.5 Leerplicht

Inleiding Leerplicht

Binnen het lokaal jeugdbeleid vervult de leerplichtambtenaar een belangrijke rol in het signaleren en ondersteunen van jongeren die dreigen uit te vallen. Ouders kunnen snel terecht met vragen over leerplicht, waarbij niet alleen wordt gekeken naar wettelijke kaders, maar ook naar de specifieke ondersteuningsbehoeften van het kind. Door de verbinding tussen leerplicht en zorg wordt breder gekeken naar de totale ontwikkeling van de jongere.

Preventie staat centraal in de uitvoering van het leerplichtbeleid. Leerplichtfunctionarissen staan structureel en actief in verbinding met ouders en betrokken organisaties zoals de GGD, scholen, het samenwerkingsverband, zorgpartners en de gemeente. Deze samenwerking maakt het mogelijk om vroegtijdig passende ondersteuning te bieden en schooluitval te voorkomen.

Wat willen we bereiken?

Voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

Er is een regionale aanpak om het risico op verzuim en vroegtijdig schoolverlaten snel te signaleren en terug te dringen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Door afstemming en samenwerking met stakeholders in de keten leerplicht en kwaliteitszorg optimaliseren we het aanbod rondom kinderen om zo schoolverzuim terug te dringen

De leerplichtambtenaren in de regio Zuidoost Brabant nemen meldingen van schoolverzuim in behandeling en leveren een bijdrage aan het voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

Regiogemeenten werken samen om ervoor te zorgen dat er geen kinderen buiten de boot vallen door wachtlijsten op scholen.

Bestuurlijk geven we richting aan de uitvoering van de leerplicht, in de bestuurscommissie leerplicht van de GGD.

In het portefeuillehoudersoverleg onderwijs met de 21 gemeenten van Zuidoost Brabant wordt onder meer het onderwijs aan nieuwkomers en de aansluiting jeugdhulp-onderwijs afgestemd.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
4.1 Openbaar basisonderwijs	169	100	100	100	100	100
4.2 Onderwijshuisvesting	696	708	745	716	1.000	1.329
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	595	648	712	699	699	699
Totaal Lasten	1.460	1.455	1.557	1.514	1.798	2.127
Baten						
4.2 Onderwijshuisvesting	338	334	334	334	334	334
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	88	64	64	64	64	64
Totaal Baten	426	398	398	398	398	398
Gerealiseerd resultaat	1.034	1.057	1.158	1.116	1.400	1.729

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

4.1 Openbaar basisonderwijs

- Geen verschillen

4.2 Onderwijshuisvesting (nadeel € 37.000)

- € 25.000 nadeel
 - Dit betreft incidenteel budget voor de herrijking van het integraal huisvestingsplan onderwijs.
- € 21.000 nadeel
 - Door verhoging van de structurele storting in de onderhoudsvoorziening onderwijsgebouwen.
- € 20.000 voordeel
 - Door een lagere premie voor brand en storm verzekering.
- € 11.000 nadeel
 - Overige kleine verschillen.

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Jaarlijkse stijging kapitaallasten (incl. toerekening rente) als gevolg van investeringen.
- De huurlasten voor de huur van noodlokalen i.v.m. de bouw van een nieuwe school zijn in 2029 en 2030 opgenomen voor € 210.000.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken (nadeel € 64.000)

- € 6.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 47.000 nadeel
 - Door structurele bijstelling van het budget voor leerlingenvervoer vanwege indexeringen en tariefsverhogingen.
- € 11.000 nadeel
 - Door hogere kosten voor leerplichtzaken.

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Geen verschillen.

Toelichting verschillen baten:

4.2 Onderwijshuisvesting

- Geen verschillen

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

- Geen verschillen

Toelichting verschillen meerjarenramingen:

- Geen verschillen

BBV indicatoren Onderwijs

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024	2025	2026
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Waalre	6,7	5,9	0
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	10,34	12,42	0
Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Gemeenten < 25.000 inwoners	8,5	12,2	-
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Waalre	9	13	0
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	14	14,4	0
Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Gemeenten < 25.000 inwoners	21	20	-
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het % van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Waalre	1,2%	1,6%	0,0%
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het % van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	1,6%	1,8%	0,0%
Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het % van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Gemeenten < 25.000 inwoners	1,8%	1,7%	-

05 Sport, cultuur en recreatie

5.1-5.2 Sport en bewegen

Inleiding Sport en bewegen

We ondersteunen een gezonde leefstijl, ruimte om te sporten, bewegen, spelen, ontmoeten en leefbaarheid in wijken en buurten voor alle inwoners. Dit doen we samen met inwoners, verenigingen en andere maatschappelijke partners.

Wat willen we bereiken?

Door het faciliteren en stimuleren van sport en bewegen leveren wij een bijdrage aan een gezonde leefstijl voor onze inwoners. Het speelt daarmee een belangrijke rol in preventie. Tevens werken we met sport en bewegen aan een vitale samenleving.

Door sport en bewegen kunnen onze inwoners zichzelf ontplooiën en hun talenten ontdekken. Dit kan bij een vereniging, via gymlessen op school of in de openbare ruimte. We willen de mogelijkheden voor sport en bewegen laagdrempelig en toegankelijk houden met een veilige openbare ruimte die uitnodigt om te bewegen, spelen en ontmoeten. Voor iedereen in onze inclusieve gemeenschap.

Wat gaan we daarvoor doen?

Sportaccommodaties en sportvoorzieningen gebruiken we duurzaam en voor meerdere doeleinden.

We stimuleren toekomstbestendige (sport)verenigingen, multifunctionele sportaccommodaties en samenwerking tussen verenigingen. We verduurzamen de gemeentelijke sportaccommodaties en stimuleren verenigingen ook hun accommodaties te verduurzamen. We houden beide grote gemeentelijke buitensportaccommodaties open door noodzakelijk onderhoud te garanderen. De verkenning naar een gezamenlijke buitensportlocatie heeft uitgewezen dat een multifunctioneel sportpark op ruimtelijke en financiële gronden niet haalbaar is. De verkenning is daarmee afgerond. Dat betekent dat we het onderhoud op beide sportparken (groen en gebouwen) continueren.

Samen met partners in Waalre werken we aan het uitvoeren van de afspraken uit het Leefstijlakkoord. We evalueren, monitoren en borgen de voortgang.

In samenwerking met partners werken we aan een flink aantal ambities en afspraken uit het [Leefstijlakkoord](#). Een deel daarvan is gerealiseerd en een ander deel heeft een doorlopend of terugkerend karakter.

Waardering aan (jonge) vrijwilligers spreken we uit via de vrijwilligerspenning en het Wij Waalre Club Talent.

Ook in 2027 organiseren we de vrijwilligersavond waarbij we de vrijwilligers, waaronder clubtalenten, in het zonnetje zetten voor hun jarenlange inzet voor hun vereniging of stichting. Het is belangrijk om deze waardering uit te blijven spreken. Vrijwilligerswerk is niet vanzelfsprekend en het aantal vrijwilligers loopt (landelijk) terug.

We stimuleren sporten, bewegen en spelen voor alle inwoners

De Urban Sports Regio Deal is toegekend en vormt een belangrijke impuls voor het versterken van sportieve en sociale ontwikkeling in de regio. In 2026/ 2027 wordt een pumptrack in Waalre gerealiseerd. We stimuleren jeugd en jongeren in samenwerking met lokale partners hier gebruik van te maken.

In het kader van een gezonde en duurzame leefomgeving (o.a. laagdrempelige beweeg-, sport- en ontmoetingsplekken) is het sociaal domein nauw betrokken bij ruimtelijke ontwikkelingen en herinrichtingen van de openbare ruimte. Er vindt regelmatig overleg plaats tussen de afdelingen sport en openbare ruimte om wensen/mogelijkheden/kansen te bespreken.

De beweegcoach Uniek Sporten zorgt ervoor dat sporters met een beperking en uniek sportaanbod elkaar weten te vinden. De coach brengt vraag en aanbod op het gebied van sporten en bewegen bij elkaar. Dat wil zeggen dat met inwoners, die een drempel ervaren om te gaan sporten of bewegen, wordt gekeken welke sport zij kunnen en willen beoefenen. Vervolgens worden ze in contact gebracht met de desbetreffende vereniging. Dat is in Waalre of in een van de omliggende gemeenten, als die activiteit niet in Waalre wordt georganiseerd.

De sportaanjager (verenigingscontactfunctionaris) werkt aan sportstimulering, inclusief sporten en bewegen, toekomstbestendigheid van sport- en beweegaanbieders en hun onderlinge samenwerking.

Kinderen uit minimagezinnen ontvangen financiële ondersteuning voor sportactiviteiten volgens de overeenkomst met het Jeugdfonds Sport Brabant. De regeling voor volwassenen via het Volwassenenfonds is met positief resultaat geëvalueerd dus daar gaan we mee door.

We stellen nav de visie op sport, bewegen en spelen een uitvoeringsprogramma op voor de komende jaren

In samenwerking met stakeholders stellen we een uitvoeringsprogramma op.

Binnen het thema voorzieningen en evenementen van het Stedelijk Gebied Eindhoven werken we aan de doelstellingen uit de samenwerkingsagenda, de acties uit het uitvoeringsprogramma GROOTS! en de nog vast te stellen acties uit het jaarprogramma

We geven uitvoering aan het jaarplan 2027, het programmaplan voorzieningen van het SGE en de regionale voorzieningenstrategie van de MRE ten aanzien van het thema Voorzieningen.

5.3 Cultuur

Inleiding Cultuur

Cultuur is belangrijk voor individuen en de samenleving als geheel. Het draagt bij aan persoonlijke ontwikkeling, welzijn en sociale cohesie.

Wat willen we bereiken?

Het is belangrijk dat de inwoners van Waalre voldoende mogelijkheden hebben om zich te ontplooiën en te ontdekken waar ze goed in zijn.

Dat kan door te sporten en bewegen. Maar ook door muziek te maken, te dansen, toneel te spelen of op een andere manier creatief te zijn: in verenigingsverband of zelfstandig. Er is een samenhangend aanbod. We willen de mogelijkheden voor bewegen, sport en cultuur laagdrempeliger en toegankelijker maken. Sport- en cultuurvoorzieningen moeten voor iedereen in onze inclusieve gemeenschap bereikbaar en toegankelijk zijn.

Wat gaan we daarvoor doen?

Met culturele verenigingen maken we heldere (prestatie)afspraken over de besteding van de gemeentelijke subsidie.

We helpen organisaties met activiteiten op het gebied van kunst en cultuur.

We verstrekken [subsidies](#) om maatschappelijke en culturele activiteiten mogelijk te maken.

In Waalre zorgen we ervoor dat kinderen en volwassenen laagdrempelig kunnen deelnemen aan culturele activiteiten

In Waalre zorgen we ervoor dat scholen duurzaam aandacht besteden aan [kunst en cultuuraanbod](#).

Kinderen uit gezinnen met een laag inkomen kunnen gebruik maken van [Stichting Leergeld](#) en het [Jeugdfonds sport en cultuur](#).

Volwassenen met een laag inkomen kunnen gebruik maken van het [volwassenenfonds](#).

5.6 Media

Inleiding Media

De media- en bibliotheekvoorzieningen hebben een belangrijke rol voor de inwoners van Waalre. Ze bevorderen gelijke toegang tot informatie, stimuleren leesvaardigheid en digitale geletterdheid, en dragen bij aan persoonlijke ontwikkeling en sociale cohesie.

Wat willen we bereiken?

De lokale omroep (een wettelijke verplichting) houdt Waalrenaren op de hoogte van lokaal nieuws in Waalre en omgeving.

Een lokale omroep verzorgt het publieke media-aanbod voor Waalre. Het voorziet in de behoefte van inwoners van de gemeente op het gebied van nieuws en informatie uit de nabije woon- en leefomgeving. Daarnaast vervult de lokale omroep een waakhondfunctie

voor de lokale politiek en het bestuur. De omroep heeft een verbindende functie binnen de gemeente.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het commissariaat voor de media heeft Studio040 aangewezen als lokale omroep voor Waalre

In 2024 heeft het Commissariaat voor de Media Studio040 van 18 december 2023 tot en met 18 december 2028 voor 5 jaar benoemd als lokale omroep voor Waalre.

Wat willen we bereiken?

De bibliotheek zorgt voor leesbevordering, taalontwikkeling en mediawijsheid bij kinderen op basisscholen en volwassenen.

Volgens de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en het Bibliotheekconvenant 2024–2027 vervullen openbare bibliotheken een cruciale rol in de samenleving. Ze zijn al lang niet meer alleen uitleenpunten voor boeken, maar multifunctionele centra met maatschappelijke taken. Hier zijn de belangrijkste functies zoals erkend door VNG en vastgelegd in het convenant:

- Kennis & Informatie: Bibliotheken bieden toegang tot boeken, digitale bronnen, en organiseren informatiebijeenkomsten over thema's als gezondheid, duurzaamheid en vrijwilligerswerk.
- Educatie & Ontwikkeling: Ze ondersteunen een leven lang leren, met taalcursussen, lessen mediawijsheid en platforms voor persoonlijke ontwikkeling.
- Leesbevordering: Door initiatieven zoals 'de Bibliotheek op school', voorleesmiddagen en leesclubs stimuleren ze lezen, vooral onder jongeren.
- Digitale Inclusie: Via Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) helpen ze burgers met digitale vaardigheden en toegang tot overheidsdiensten.
- Ontmoeting & Dialoog: Bibliotheken zijn plekken voor debat, sociale interactie en culturele activiteiten zoals themacafés, quizzen en verkiezingsdebatten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Het Informatiepunt Digitale Overheid van de bibliotheek helpt inwoners met digitale aanvragen bij de overheid.

Het informatiepunt digitale overheid in de bibliotheek biedt laagdrempelige ondersteuning aan inwoners die moeite hebben met digitale overheidsdiensten. Inwoners kunnen hier terecht voor hulp bij het aanvragen van bijvoorbeeld toeslagen, DigiD, gemeentelijke regelingen of zorgvoorzieningen. Medewerkers nemen de tijd om mee te denken en zorgen ervoor dat inwoners zich geholpen en zelfredzaam voelen. Zo draagt dit initiatief bij aan digitale inclusie en versterkt het de regie van inwoners op hun eigen leven.

We voldoen aan de wettelijke zorgplicht zodat inwoners toegang hebben tot een volwaardige bibliotheekvoorziening

De wettelijke zorgplicht voor bibliotheken is een recente ontwikkeling in het Nederlandse bibliotheekbeleid, zoals vastgesteld door de VNG en de rijksoverheid. Deze zorgplicht vervangt de eerdere "bevorderingstaak" en betekent dat gemeenten vanaf 2025 wettelijk verplicht zijn om te zorgen voor een volwaardige openbare bibliotheekvoorziening.

Wat houdt de zorgplicht in?

- Minimaal één fysieke bibliotheekvestiging per gemeente: Elke gemeente moet ten minste één vestiging hebben met een fysieke collectie.
- Professionele personeelsbezetting en minimale openingstijden: De bibliotheek moet minimaal 15 uur per week geopend zijn en bemand worden door professioneel personeel.
- Meerjarenplan verplicht: Gemeenten moeten samen met de lokale bibliotheek elke vier jaar een meerjarenplan opstellen waarin staat hoe zij invulling geven aan de zorgplicht.
- Toegankelijkheid voor alle inwoners: Elke inwoner moet binnen redelijke afstand toegang hebben tot een volwaardige bibliotheek.

Wij voldoen als gemeente aan onze wettelijke zorgplicht, door te zorgen voor een volwaardige en toegankelijke bibliotheekvoorziening voor alle inwoners. Met de bibliotheek zijn meerjarige contractafspraken gemaakt en is een gezamenlijk meerjarenplan opgesteld. Samen met de bibliotheek bekijken we periodiek welk aanbod we kunnen voortzetten en waar bijsturing nodig is, zodat de bibliotheek blijft aansluiten bij de behoeften van onze inwoners.

5.7 Openbaar groen

Inleiding Openbaar groen

Het groene karakter en uitstraling is een noodzakelijk en herkenbaar onderdeel van de gemeente Waalre. Die uitstraling willen we behouden en waar mogelijk versterken. We zoeken naar mogelijkheden voor meer groen en reserveren ruimte voor groen bij nieuwbouw om ons als groene gemeente te kunnen blijven profileren. Hierdoor ontstaat tevens ruimte voor klimaatadaptatie en met een meer diverse en natuurlijke inrichting wordt de biodiversiteit vergroot. Dat draagt weer bij aan de leefbaarheid en het karakter van Waalre als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving blijft hierdoor behouden.

Wat willen we bereiken?

De groene uitstraling als herkenbaar onderdeel van de gemeente Waalre behouden en waar dat kan versterken.

Met de groene uitstraling positioneren we Waalre als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving. In samenspraak met bewoners komen we tot een integrale en duurzame aanpak van de openbare ruimte. Dat gaat het om behoud of zo mogelijk versterking van de kwaliteit van het openbaar groen en vergroting van de biodiversiteit; ook in het kader van klimaatadaptatie en gezondheid.

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven invulling aan de thema's en ambities uit het Beleids- en Beheerplan Groen en Bomen (2019-2029).

Het integraal beheer van de openbare ruimte (IBOR) wordt uitgevoerd op basis van een beheerteamcontract. Hierin werken de gemeente en de aannemer en (eventueel) adviseurs samen aan het beheer en onderhoud van de openbare ruimte. Binnen deze samenwerking zijn wederzijdse verwachtingen en duidelijke afspraken opgenomen die belangrijk zijn om te komen tot een zo goed mogelijk resultaat. Samenwerking en vertrouwen staan daarin voorop. Daarnaast heeft het een positief effect op efficiency, effectiviteit en kosten.

Naast regulier beheer en onderhoud werkt het beheerteam aan de verbetering van de kwaliteit van de openbare ruimte. Dat gebeurt aan de hand van de thema's die onderdeel zijn van de ambities en ontwikkelingen binnen de gemeente Waalre zoals biodiversiteit, klimaat, duurzaamheid en efficiënt beheer. Ieder jaar worden hiervoor in een jaarplan één of meerdere projecten uitgewerkt.

Het vervangingsplan (2022-2027) voor het vervangen van groen en bomen wordt in samenspraak met bewoners voorbereid en uitgevoerd.

Op basis van het prioriteringsplan voor de vervanging van groen en bomen bereiden we de volgende fase van het groenvervangingsplan voor en daarna uitgevoerd.

Samen met IVN Natuureducatie en de basisscholen organiseren we de Boomfeestdag.

Deze dag wordt georganiseerd om kinderen op een ludieke wijze kennis te laten maken met de natuur en het nut hiervan.

Voor bos- en natuurbeheer werken we samen met diverse werkgroepen, waaronder de IVN Natuurwerkgroep.

In het kader van burgerparticipatie in het Beheerplan voor bos- en natuurterreinen heeft de natuurwerkgroep van het IVN een bijzondere positie binnen het bosbeheer. Onder leiding van Bosgroep Zuid Nederland voert de natuurwerkgroep onder meer beheermaatregelen uit voor vennen en heideterreinen.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
5.1 Sportbeleid en activering	195	168	161	161	161	161
5.2 Sportaccommodaties	1.842	1.961	2.004	2.041	1.986	1.973
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	104	107	109	109	87	87
5.5 Cultureel erfgoed	10	13	35	13	13	13
5.6 Media	546	494	407	392	392	392
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2.116	2.221	2.298	2.297	2.337	2.311
Totaal Lasten	4.812	4.964	5.014	5.014	4.976	4.938
Baten						
5.1 Sportbeleid en activering	169	92	72	72	72	40
5.2 Sportaccommodaties	1.034	1.065	1.065	1.065	1.065	1.065
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	11	11	11	11	0	0
5.6 Media	113	0	0	0	0	0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	43	40	15	15	15	15
Totaal Baten	1.369	1.207	1.162	1.162	1.151	1.120
Gerealiseerd resultaat	3.443	3.757	3.852	3.852	3.825	3.818

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

5.1 Sportbeleid en activering (voordeel € 7.000)

- Diverse kleine verschillen

5.2 Sportaccommodaties (nadeel € 43.000)

- € 15.000 nadeel
 - Door structurele verhoging in de voorziening onderhoud sportaccommodaties.
- € 25.000 nadeel
 - Door structurele stijging kosten groenonderhoud sportparken Aalst en Waalre.
- € 10.000 nadeel
 - Door contractuele prijsstijgingen voor dienstverlening van derden.
- € 7.000 voordeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Fluctuaties in kosten onderhoud sportparken door werkzaamheden die om de paar jaar uitgevoerd moeten worden.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie (nadeel € 2.000)

- Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

Vanaf 2029 komt het budget m.b.t. cultuurloper te vervallen.

5.5 Cultureel erfgoed (nadeel € 22.000)

- € 22.000 nadeel
 - Dit betreffen de eenmalige kosten voor de onderhoudswerkzaamheden aan het dak van de kiosk.

Toelichting meerjarenramingen:

- Zie toelichting hierboven

5.6 Media (voordeel € 87.000)

- € 87.000 voordeel
 - In 2027 is geen rekening gehouden met een extra bijdrage aan de bibliotheek, naast de reguliere subsidie. Middelen voor 2027 zijn toegezegd door het Rijk, maar niet in de meicirculaire 2026 (basis voor deze begroting) opgenomen en om die reden dus ook niet opgenomen in deze begroting.

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf 2028 vervalt ook de subsidie aan de lokale omroep

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (nadeel €77.000)

- € 38.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- 22.000 voordeel
 - In het structurele budget voor uitbesteding beheer en onderhoud groen is in 2026 incidenteel een post opgenomen voor de vangkraal Diepenvoorde op het structurele budget.
- € 20.000 nadeel
 - Budget verhoogd voor bestrijding van de eikenprocessierups.
- € 35.000 nadeel
 - Verhoging budget uitbesteding beheer en onderhoud groen vanwege areaaluitbreiding.
- 6.000 nadeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Stijging van lasten door hogere afschrijvingslasten (incl. rente) op onze investeringen.

Toelichting verschillen baten:

5.1 Sportbeleid en activering (nadeel € 20.000)

- € 20.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.

5.2 Sportaccommodaties (neutraal)

- Geen verschillen.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

- Geen verschillen.

5.6 Media

- Geen verschillen.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (nadeel € 25.000)

- € 25.000 nadeel
 - Het betreft een incidentele vergoeding in 2026 voor detachering van een medewerker die met pensioen is gegaan, per 2027 hebben we deze inkomsten dan ook niet meer geraamd.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen verschil van betekenis.

BBV indicatoren Sport, cultuur en recreatie

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2023	2024	2025	2026
Niet wekelijkse sporters (1x per 4 jaar enquête)	Het percentage inwoners vanaf 19 jaar dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners vanaf 19 jaar	Waalre	-	34,4%	-	-
Niet wekelijkse sporters (1x per 4 jaar enquête)	Het percentage inwoners vanaf 19 jaar dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners vanaf 19 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	-	39,3%	-	-
Niet wekelijkse sporters (1x per 4 jaar enquête)	Het percentage inwoners vanaf 19 jaar dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners vanaf 19 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners		44,1%	-	-

06 Sociaal domein

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (CMD / PlusTeam)

Samenkracht en burgerparticipatie (CMD/PlusTeam)

Inleiding Samenkracht en burgerparticipatie

In een tijd waarin maatschappelijke vraagstukken steeds complexer worden, is het van groot belang dat we als gemeente niet alleen vóór, maar vooral mét onze inwoners werken aan oplossingen. Samenkracht – de kracht van inwoners, organisaties en overheid samen – vormt de basis voor een veerkrachtige en inclusieve samenleving. Burgerparticipatie is daarbij geen doel op zich, maar een essentieel middel om beleid beter te laten aansluiten bij de leefwereld van onze inwoners. Door inwoners actief te betrekken bij het vormgeven van hun eigen leefomgeving, versterken we het vertrouwen, benutten we lokale kennis en vergroten we het draagvlak voor gemeentelijk beleid.

We zagen de afgelopen jaren een stijgende trend in de zorgkosten voor jeugd en Wmo. Met de Taskforce Sociaal Domein hebben we kritisch gekeken naar deze kosten en hebben we maatregelen genomen om deze te beheersen. We borduren voort op de ingezette lijn van de Taskforce. Vast staat dat we de kosten kunnen dempen door preventie, ofwel het voorkomen dat inwoners aanspraak maken op de Jeugdwet of Wmo. We moeten kansen op dit terrein aangrijpen op het moment dat die zich aandienen. Voor preventie is een budget van € 100.000 opgenomen in de begroting. Dit is budgetneutraal, aangezien de budgetten voor de Wmo en Jeugdwet met € 100.000 zijn teruggebracht. Van die €100.000 wordt vanaf 1-1-2027 €75.000 ingezet door de brede welzijnsdienst voor community-building en Algemeen Maatschappelijk Werk (AMW) 18+. De overige €25.000 wordt inzet ter bekostiging van andere preventieve maatregelen.

Wat willen we bereiken?

Inwoners weten zelf de weg te vinden met hun hulpvraag en ontvangen waar nodig passende ondersteuning.

SamenWijzer (Toegang), in de vorm van het Centrum Maatschappelijke Dienstverlening, is zichtbaar, vindbaar en laagdrempelig voor inwoners. Naast familie en vrienden, stellen inwoners gemakkelijk vragen bij school, aan de jeugdgezondheidszorg, aan vrijwilligers van de welzijnsorganisatie of in de gemeenschapshuizen. Inwoners weten waar zij terecht kunnen en zij weten op een natuurlijke manier SamenWijzer te vinden voor informatie, advies en ondersteuning op het gebied van Jeugd, Wmo, leerplicht, minimaregelingen, werk en inkomen, schuldhulpverlening en mantelzorg. SamenWijzer wordt gezien als laagdrempelige voorziening, vergelijkbaar met bijvoorbeeld het consultatiebureau.

We gaan hierbij uit van een integrale aanpak waarbij preventie en normaliseren voorop staan. We streven naar één vaste contactpersoon per huishouden. We kijken nadrukkelijk naar zelfredzaamheid. Wat kan iemand zelf en waar is hulp of ondersteuning nodig?

Wat gaan we daarvoor doen?

We werken toe naar een integrale benadering en een verbreding van de toegang binnen het CMD

De toegang tot ondersteuning (SamenWijzer), waaronder het CMD, speelt zelf een rol in preventie en normaliseren. Het biedt zelf preventieve voorlichting en informatie aan of weet daarvoor de partners te raadplegen. We verwijzen daar waar mogelijk door naar het voorliggend veld.

Het CMD heeft korte lijnen met de maatschappelijke partners, zoals de huisartsen, politie, onderwijs en de per 1 januari 2027 gecontracteerde welzijnsorganisatie. We weten elkaar te vinden; niet alleen bij eenvoudige vraagstukken, maar juist ook bij de complexe vraagstukken.

We streven ernaar om vaste contactpersonen te hebben bij onze vaste partners, die zowel formeel als informeel kunnen verbinden.

We herijken de visie Persoonlijk, Dichtbij en Goed voor Mekaar

In het uitvoeringsprogramma hebben wij opgenomen dat de visie van het sociaal domein 'Persoonlijk en Dichtbij' herijkt zal worden.

In de herijking van de visie houden we rekening met de landelijke maatschappelijke opgave. We maken een vertaalslag naar de schaal van Waalre om te zorgen dat de dienstverlening naar inwoners toekomstbestendig is.

In 2026 zijn we aan de slag gegaan met de ambtelijke voorbereiding op de totstandkoming van de herijkte visie. De nieuwe raad en het nieuwe college kunnen hier naar verwachting eind 2026/begin 2027 over besluiten.

Taken die voorheen door het PlusTeam werden gedaan zijn anders belegd

De uitvoering van de Plustaken (ondersteuning aan de meest complexe casuïstiek) was tot en met 2026 belegd bij de Gemeenschappelijke Regeling (GR) PlusTeam. Per 1-1-2027 zal de GR worden opgeheven. We borgen de uitvoering van de Plustaken, alleen zal de uitvoering hiervan anders worden vormgegeven.

We herijken het huidige beleidsplan jeugd.

In 2026 komt er een nieuwe verordening jeugd en wordt de visie op sociaal domein herijkt. Aansluitend daarop zal het jeugdbeleid 2020-2024 worden herzien.

We borgen de meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling met een protocol.

In 2026 is het protocol meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling (HGKM) vastgesteld. In 2027 zal het protocol verder geborgd worden in de organisatie.

Wijkcentra

Inleiding Wijkcentra

Dorps- wijk- en buurthuizen spelen een onmisbare rol in het leefbaar houden van dorpen, wijken en buurten. Daarnaast vervullen deze gebouwen en de mensen die erin werken een belangrijke zorgfunctie.

Wat willen we bereiken?

We bieden inwoners de mogelijkheid om deel te nemen aan en/of gebruik te maken van cultureel maatschappelijke activiteiten, wijkzorg en activiteiten buiten de wijk.

We bieden levensloopbestendige en duurzame wijken en buurten en stimuleren deelname aan cultureel maatschappelijke activiteiten, wijkzorg en activiteiten.

Wat gaan we daarvoor doen?

Accommodaties worden duurzaam en multifunctioneel op- en ingezet.

Door in te zetten op duurzame, multifunctionele accommodaties realiseren we lagere energielasten en een hogere bezettingsgraad. Op deze manier zorgen we voor toegevoegde waarde voor alle betrokken partijen.

De Pracht en Het Huis van Waalre ontvangen subsidie volgens de prestatieovereenkomst.

We verlenen subsidie aan sociaal-culturele activiteiten volgens het geldende subsidiebeleid.

We voeren de acties uit de uitvoeringsagenda Welzijn Woon Zorgvisie uit

In 2025 is de uitvoeringsagenda voor de welzijn-woon-zorg visie opgesteld. Dit betreft een adaptief document. In 2027 gaan we met enkele doelstellingen uit deze uitvoeringsagenda aan de slag of wordt deze daar waar nodig bijgesteld.

Een van de doelstellingen uit de WWZ-uitvoeringsagenda is het opstellen van een visie op ontmoeten, in 2026 is hier een start mee gemaakt. In 2027 zal deze visie vastgesteld gaan worden.

Inburgering

Inleiding Inburgering

We voeren de verplichte onderdelen uit van de [wet Inburgering 2021](#). Het doel van deze wet is dat inburgeraars snel en volwaardig meedoen in de samenleving. De gemeente ondersteunt inburgeraars om te participeren naar vermogen, door het leveren van begeleiding, maatwerk en monitoring.

Wat willen we bereiken?

Inburgeraars participeren naar vermogen en zijn de Nederlandse taal machtig.

Binnen het CMD bekijken we de persoonlijke omstandigheden van de inburgeraar op een integrale manier. We bieden daarin passende ondersteuning en maatwerk, zodat de inburgeraar zelfredzaam wordt en naar vermogen kan deelnemen in de maatschappij. Daarnaast stellen we de inburgeraar in staat om de Nederlandse taal te leren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Kwaliteitsslagen en infrastructuur in Waalre evalueren we intern en stellen we waar nodig bij.

De begeleiding van de inburgeraars wordt uitgevoerd door het CMD in Waalre, in samenwerking met Vluchtelingenwerk Nederland. De gemeente Veldhoven voert het financieel ontzorgen uit. Er is een continue afstemming tussen het CMD en de samenwerkingspartners. We zetten in op het versterken van zowel de inhoudelijke ondersteuning als de lokale infrastructuur. We investeren in maatwerktrajecten die aansluiten op de individuele behoeften en ambities van inburgeraars. Met onze samenwerkingspartners streven wij naar een breed en toegankelijk aanbod van inburgeringsvoorzieningen. Zo creëren we een solide basis voor duurzame participatie en zelfredzaamheid.

Inburgeraars participeren in de maatschappij naar hun vermogen en worden daarin gefaciliteerd.

De gemeente ondersteunt inburgeraars actief bij hun integratieproces. De casusregisseur inburgering vervult een centrale rol door voor alle statushouders tijdig onder andere een brede intake af te nemen en een PIP op te stellen. Daarmee worden hun behoeften en leerdoelen in kaart gebracht. We stimuleren actief de ontwikkeling van financiële zelfredzaamheid en beheersing van de Nederlandse taal. Daarnaast moedigen we hen aan om deel te nemen aan culturele en sportieve activiteiten in en rondom Waalre, zodat zij onderdeel uitmaken van de lokale gemeenschap.

Huisvesting en begeleiding Oekraïners

Inleiding Huisvesting en begeleiding Oekraïners

In 2027 blijft de gemeente zich inzetten voor de opvang, huisvesting en begeleiding van ontheemden uit Oekraïne. Het betreft Oekraïners die vallen onder de ROOO (Regeling Opvang Ontheemde Oekraïne) en de RTB (Richtlijn Tijdelijke Bescherming Oekraïne). Hoewel de instroom naar verwachting stabiliseert, blijft de opgave omvangrijk en vraagt deze blijvende aandacht voor zowel de kwaliteit van de opvang als de ondersteuning gericht op participatie en zelfredzaamheid. De gemeente richt zich op passende huisvesting, gecombineerd met toegankelijke begeleiding op het gebied van werk, onderwijs, gezondheid en maatschappelijke integratie. Hierbij wordt zoveel mogelijk aangesloten bij reguliere voorzieningen, met oog voor maatwerk waar nodig. Er is nog onzekerheid of de SPUK Oekraïne na 4 maart 2027 voortgezet zal worden of dat deze over zal gaan in een andere regeling.

Wat willen we bereiken?

Oekraïners voorzien van huisvesting en begeleiding.

De gemeente wil Oekraïense ontheemden voorzien van stabiele en kwalitatief passende huisvesting, variërend van gemeentelijke opvanglocaties tot meer zelfstandige woonvormen. Tegelijkertijd wordt begeleiding geboden die zich richt op praktische ondersteuning in het dagelijks leven, zoals het regelen van voorzieningen, het vinden van werk of scholing en het wegwijs worden in de Nederlandse samenleving. Hierbij wordt ingezet op een geleidelijke overgang naar meer zelfstandigheid, waarbij begeleiding waar nodig wordt aangepast aan de specifieke situatie van huishoudens en individuen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We streven ernaar om aan het, door het Rijk, opgelegde quotum te huisvesten Oekraïners te voldoen

Dit betekent dat actief wordt ingezet op het realiseren en beschikbaar houden van voldoende opvangplekken, waarbij flexibiliteit nodig blijft om in te kunnen spelen op veranderingen in de instroom en landelijke afspraken. Door tijdig capaciteit te organiseren en samen te werken met regionale en maatschappelijke partners wordt invulling gegeven aan deze verantwoordelijkheid, met oog voor zowel kwaliteit als haalbaarheid.

We zorgen ervoor dat alle gehuisveste Oekraïners de begeleiding ontvangen die zij nodig hebben

De gemeente draagt er zorg voor dat alle gehuisveste Oekraïense ontheemden de ondersteuning ontvangen die nodig is voor hun dagelijks levensonderhoud en welzijn. Dit omvat onder meer het verstrekken van leefgeld, zodat in basisbehoeften kan worden voorzien, en het aanbieden van begeleiding via partners zoals VluchtelingenWerk Nederland. Deze ondersteuning richt zich op praktische hulp, informatievoorziening en het wegwijs maken in de Nederlandse samenleving, met als doel stabiliteit te bieden en bij te dragen aan een zo zelfstandig mogelijk bestaan.

6.3 Inkomensregelingen

Inleiding Inkomensregelingen

De gemeente vervult een belangrijke rol in het waarborgen van bestaanszekerheid voor haar inwoners. Een deel van de voorzieningen is vastgelegd in de [Verordening Participatiewet](#), terwijl andere ondersteuningsmaatregelen [aanvullend](#) zijn opgesteld. Ondersteuning door de gemeente stelt inwoners niet alleen in staat om in hun levensonderhoud te voorzien, maar biedt hen ook kansen om actief deel te nemen aan de samenleving. Door deelname aan werk of door werk-gerelateerde activiteiten te stimuleren, afgestemd op persoonlijke omstandigheden, bevordert de gemeente sociale en economische participatie.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor verschillende inkomensregelingen, met name binnen de Participatiewet. Deze wet omvat de uitvoering van de bijstandsuitkering, het bieden van inkomensondersteuning en het stimuleren van re-integratie naar werk. Daarnaast zijn gemeenten verantwoordelijk voor het uitvoeren van miniregelingen, bijzondere bijstand, individuele inkomensvoet en schuldhulpverlening.

In paragraaf 6.3.1 lichten we de doelstellingen van het minimabeleid toe en beschrijven we onze ondersteuning aan inwoners met geldzorgen. In paragraaf 6.4 gaan we nader in op de begeleide participatie binnen onze gemeente.

6.3.1 Minimabeleid

Inleiding Minimabeleid

Het belangrijkste doel van het minimabeleid is het borgen van bestaanszekerheid voor inwoners met een laag inkomen. Daarbij ligt de nadruk op het bevorderen van participatie in de samenleving en het toegankelijk maken van essentiële voorzieningen, zodat iedereen volwaardig mee kan doen.

Wat willen we bereiken?

Garanderen van bestaansminimum

De uitvoering van het minimabeleid is vastgelegd in verschillende gemeentelijke [regelingen](#). In het [normenoverzicht minimabeleid](#) kunnen inwoners zien of zij in aanmerking komen voor deze regelingen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We bieden ondersteuning aan inwoners met geldzorgen.

We voeren het geldzorgenbeleid uit. We werken hierin nauw samen met diverse lokale ketenpartners.

Inwoners kunnen met hulpvragen terecht bij het inloopspreekuur [SamenWijzer](#), de Toegang van het CMD, ook voor geldzorgen. Daarnaast kunnen zij zich melden bij het inloopspreekuur [Geldfit Waalre](#).

De gemeente zet extra in op proactieve schulddienstverlening, met een nadruk op het voorkomen van problematische schulden. Door vroegsignalering sporen we risicovolle schuldensituaties tijdig op en bieden we passende ondersteuning om verdere financiële achterstanden te voorkomen. Deze aanpak draagt bij aan het terugdringen van schulden, voorkomt uithuiszettingen en versterkt het bestaansminimum van onze inwoners.

We bieden tijdelijke financiële ondersteuning aan inwoners die dat vanwege bijzondere omstandigheden nodig hebben.

Wanneer inwoners door omstandigheden bepaalde noodzakelijke kosten niet zelf kunnen dekken, kunnen we bijzondere bijstand verstrekken.

We hebben speciale aandacht voor huishoudens die door een ongelukkige samenloop van fiscale en sociale regelgeving onder het bestaansminimum uitkomen.

Daarnaast bieden wij brede ondersteuning aan gedupeerde inwoners van de toeslagenaffaire.

6.4 Begeleide participatie

Inleiding Begeleide participatie

Begeleide participatie is een essentieel onderdeel van ons sociaal beleid. Het draagt bij aan een inclusieve samenleving, waarin iedereen naar vermogen kan meedoen. Inwoners die (nog) niet zelfstandig kunnen participeren op de arbeidsmarkt of in de maatschappij, bieden we ondersteuning via trajecten die zijn afgestemd op hun persoonlijke situatie. De begeleiding richten wij op het versterken van vaardigheden, het opbouwen van zelfvertrouwen en het creëren van passende ontwikkelkansen.

Wat willen we bereiken?

Doel van de Participatiewet is dat inwoners zeker kunnen zijn van een bestaansminimum door hen een bijstandsuitkering te geven en/of inwoners die kunnen werken, kansen op werk te geven

De gemeente ondersteunt inwoners met arbeidsvermogen ('kunnen werken') bij hun deelname aan de arbeidsmarkt. Wij werken binnen het kader van de [Participatiewet](#) aan het creëren van gelijke kansen voor deze groep op regulier werk. Aan uitkeringsgerechtigde inwoners die (tijdelijk) niet zelfstandig kunnen voorzien in hun levensonderhoud, verstrekt de gemeente een passende uitkering. Daarnaast draagt de gemeente bij aan de geleidelijke afbouw van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw), waarvan de toegang sinds 1 januari 2015 is afgesloten.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen een studietoeslag beschikbaar voor inwoners die studeren en een arbeidshandicap hebben.

De individuele studietoeslag is bedoeld voor inwoners die een opleiding volgen en door een medische of psychische beperking niet in staat zijn om naast hun studie bij te verdienen.

We begeleiden inwoners naar werk met participatievoorzieningen.

De gemeente Waalre neemt samen met vier regiogemeenten (Eindhoven, Veldhoven, Valkenswaard en Heeze-Leende) deel in de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (GRWRE). De uitvoeringsorganisatie hiervan is Ergon en het Participatiebedrijf. Via Ergon bieden we diverse re-integratiemogelijkheden, waaronder loonkostensubsidie, en zetten we gericht in op het realiseren van onze taakstelling rondom beschut werk. Ergon werkt volgens een nieuwe [strategische koers](#) die op 1 januari 2027 ingaat, waarin meer wordt ingezet op dienstverbanden bij reguliere werkgevers.

We participeren in regionale overlegtafels, die gericht zijn op de arbeidsmarkt en arbeidsmarkttoeleiding. Door deze structurele samenwerking dragen we bij aan een sluitend netwerk van ondersteuning en werkgelegenheid in onze regio.

We borgen de uitvoering van de participatiewet voor onze inwoners in een dienstverleningsovereenkomst

Met ingang van 1 januari 2026 werken we op basis van een nieuwe dienstverleningsovereenkomst met de gemeente Veldhoven samen op het gebied van Participatiewet, Inkomen en Schulddienstverlening.

6.6 WMO-beleid

Inleiding WMO-beleid

Het doel van de Wmo ([Wet maatschappelijke ondersteuning 2015](#)) is: zorgen dat inwoners zo lang en zo volwaardig mogelijk zelfstandig kunnen blijven functioneren en deelnemen aan de samenleving. Gemeenten zijn hierbij verantwoordelijk voor het bieden van de juiste ondersteuning aan inwoners. Zo ondersteunt de gemeente bij langer thuis wonen en zorgt ze dat mensen zoveel mogelijk zelfstandig hun dagelijks leven kunnen leiden. Ook het voorkómen van isolement en het zorgen dat mensen kunnen participeren horen tot de taken van de gemeente. Ten slotte biedt de gemeente ondersteuning aan diegenen die zorgen voor anderen (mantelzorgers).

Wat willen we bereiken?

Inwoners in staat stellen op een zo volwaardig en gelijkwaardig mogelijke manier deel te nemen aan de samenleving.

Dit geldt in het bijzonder voor inwoners die zich in een kwetsbare positie bevinden, beperkingen hebben of problemen ondervinden. De inwoner moet eerst zelf naar oplossingen zoeken, bij voorkeur binnen het eigen sociale netwerk. De gemeente kan hierbij ondersteunen en vangt op wanneer er binnen het eigen sociale netwerk geen oplossing wordt gevonden.

We zorgen voor een passend zorgaanbod (of ondersteunen bij het vinden van een passend zorgaanbod) voor inwoners die zich met een (hulp-)vraag bij de gemeente Waalre melden.

Wat gaan we daarvoor doen?

We hebben inzicht en grip op de dienstverlening en kosten van de WMO.

Op basis van de Wmo en de Jeugdwet is de gemeente verplicht jaarlijks een cliëntervaringsonderzoek te houden. Ook worden de ervaringen vanuit de Participatiewet gemeten. Dit geeft, samen met inzet via contractmanagement, een beeld van de kwaliteit van onze dienstverlening en die van onze gecontracteerde partners.

De uitvoering van de Wmo is een open-einde regeling, waar we als gemeente toe verplicht zijn. We proberen, waar mogelijk, grip te houden op de kosten van de Wmo, inclusief de maatwerkvoorzieningen. Dit doen we onder andere ook via de nieuwe verordening maatschappelijke ondersteuning die naar verwachting per 1 januari 2027 in werking treedt.

We ontwikkelen aanvullende protocollen gericht op het toezicht op de kwaliteit en de rechtmatigheid van de Wmo.

We geven samen met onze partners inhoud en uitvoering aan de WMO.

We werken op het gebied van Wmo samen op verschillende vlakken, onder andere:

- In samenwerking met de regio Eindhoven wordt het [Actieplan dakloosheid 2024-2030](#) uitgevoerd.
- Met de regio Eindhoven wordt een herijking van het [uitvoeringsprogramma beschermd wonen](#) opgesteld.
- Vanaf 2027 heeft de gemeente Waalre een contract bij één welzijnsorganisatie voor diverse welzijnsdiensten die voorheen apart werden ingekocht/gesubsidieerd. Denk hierbij aan bijv. buurtbemiddeling en sociaal raadsliedenwerk. Zie dit nader toegelicht in 7.1 (Volksgezondheid).
- We werken samen met de GGD als het gaat om personen met verward gedrag en geestelijke gezondheid ([Wvggz](#)).
- We werken in samenwerking met de BOV-Kempengemeenten en de regio Dommelvallei+ aan doorontwikkeling van de producten Begeleiding Wmo, om de best passende zorg en ondersteuning te kunnen bieden.
- Samen met de omliggende gemeenten hebben we een [meldpunt voor discriminatie](#).
- De [Welzijn-Wonen-Zorg visie](#) geven we handen en voeten, samen met onze lokale partners via het [uitvoeringsprogramma](#).
- Het CMD en het PlusTeam werken goed samen, ook met de huisartsen en de wijkverpleegkundigen in Waalre, om de processen rond de ondersteuning van inwoners goed te organiseren en ervoor te zorgen dat er korte lijnen zijn tussen de verschillende partijen.
- Maatschappelijke partners worden vroegtijdig betrokken bij relevante ontwikkelingen.

6.7 Maatwerkdienstverlening 18-

Maatwerkdienstverlening 18-

Inleiding Maatwerkdienstverlening 18-

Kinderen en jongeren verdienen een omgeving waarin zij veilig, gezond en kansrijk kunnen opgroeien. De gemeente ondersteunt daarbij waar nodig, maar vertrekt altijd vanuit de kracht van het gewone leven. Dat betekent dat we niet te snel problematiseren, maar eerst kijken wat jongeren, ouders en hun netwerk zelf kunnen, eventueel met lichte ondersteuning. Pas wanneer dat niet voldoende is, zetten we zwaardere vormen van hulp in.

Maatwerkdienstverlening voor jeugdigen tot 18 jaar vraagt om een zorgvuldige balans: nabij en laagdrempelig waar het kan, specialistisch waar het moet. Door in te zetten op preventie, vroegsignalering, samenwerking met onderwijs en jeugdgezondheidszorg, en het versterken van de eigen regie van gezinnen, zorgen we voor passende ondersteuning die aansluit bij de leefwereld van jongeren. Zo bouwen we samen aan een stevige, veerkrachtige basis voor de toekomst.

Wat willen we bereiken?

We gaan uit van eigen kracht en ondersteunen onze jeugdigen waar het nodig is.

Uitgangspunt in ons beleid is dat het eigen sociale netwerk van jeugd en hun opvoeders wordt gebruikt. We richten ons sterk op preventief jeugdbeleid, omdat daardoor ouders en hun kinderen minder specialistische hulpverlening nodig hebben. Er zijn middelen vrijgemaakt (binnen bestaande budgetten) voor preventieve maatregelen.

Wanneer ondersteuning nodig is, moeten professionals van verschillende disciplines elkaar goed weten te vinden. Het motto daarbij is: één gezin, één plan, één coördinator. We zorgen ervoor dat het passend onderwijs en de ondersteuning op grond van de Jeugdwet en Wmo op elkaar aansluiten.

Wat gaan we daarvoor doen?

We maken deel uit van de GR een 10 voor de jeugd en het samenwerkingsverband 21 voor de jeugd, waarbinnen we de inkoop van geïndiceerde jeugdhulp blijvend ontwikkelen

We werken verder aan de afbouw van gesloten plaatsingen binnen jeugdzorg plus naar meer kleinschalige woonvormen.

We nemen maatregelen om de kosten voor jeugdhulp zowel lokaal als regionaal beheersbaar te maken.

We onderzoeken wat de Hervormingsagenda Jeugd betekent voor Waalre en we werken zowel lokaal als regionaal aan de verschillende thema's van deze hervormingsagenda.

We zetten in op een afname van jeugdhulp die is verstrekt via een maatwerkovereenkomst. Jeugdhulp zetten we zoveel mogelijk in via het gecontracteerde aanbod binnen Een 10 voor de jeugd.

We versterken het voorliggend veld en stimuleren het gebruik hiervan.

Binnen de maatwerkdienstverlening voor jeugdigen onder de 18 jaar zetten we stevig in op preventie en het versterken van het voorliggend veld. Dit doen we in lijn met de landelijke hervormingsagenda jeugd, waarin preventie, samenwerking en het verminderen van zware jeugdhulp centraal staan. Door (vanuit bestaande budgetten) te investeren in preventie kunnen we het lokale netwerk van ondersteuning beter toerusten en toegankelijker maken voor gezinnen.

Een voorbeeld van ontwikkeling in het voorliggend veld is het project Als je uit elkaar gaat, waar ouders en kinderen laagdrempelig terecht kunnen voor informatie, advies en ondersteuning bij scheiding. Zo voorkomen we dat problemen escaleren en kunnen we eerder passende hulp bieden. Samen met onze partners bouwen we aan een stevig fundament van preventieve voorzieningen, zodat inwoners laagdrempelig ondersteund kunnen worden.

Jeugd- en jongerenwerk

Inleiding Jeugd- en jongerenwerk

Jeugdigen in Waalre groeien op tot volwassenen met positieve vormen van vrijetijdsbesteding, een sociaal netwerk en actieve participatie in de samenleving.

Het jeugd- en jongerenwerk in de gemeente Waalre speelt een cruciale rol in het ondersteunen van jongeren bij hun ontwikkeling en het voorkomen van maatschappelijke problemen. Jongerenwerkers organiseren activiteiten, bieden begeleiding en stimuleren jongeren in het opbouwen van hun zelfvertrouwen. Dat gebeurt in een laagdrempelige setting die aansluit bij jongeren. Het jongerenwerk is actief en zichtbaar op plekken waar jongeren zich bevinden, onder andere in het jongerencentrum en op straat.

Vanaf 1-1-2027 valt het jeugd- en jongerenwerk onder de brede welzijnsorganisatie. Zie hiervoor ook paragraaf 7.1 Volksgezondheid

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	1.799	2.199	2.102	2.076	2.078	2.031
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	610	605	615	615	615	615
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	1.209	955	974	974	974	974
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	904	917	762	762	762	762
6.3 Inkomensregelingen	5.242	5.895	5.277	5.262	5.262	5.262
6.4 WSW en beschut werk	1.251	1.214	1.148	1.154	1.094	1.032
6.5 Arbeidsparticipatie	385	395	351	347	362	372
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	659	466	571	571	571	571
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	1.561	1.750	1.600	1.600	863	840
6.712 Begeleiding (WMO)	849	1.000	850	850	850	850
6.713 Dagbesteding (WMO)	93	165	120	120	120	120
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	112	0	0	0	0	0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	2.319	3.669	3.559	3.228	3.178	3.178
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	191	0	0	0	0	0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	104	0	0	0	0	0
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	392	0	0	0	0	0

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	40	35	40	40	40	40
6.791 PGB WMO	225	260	270	270	270	270
6.792 PGB Jeugd	92	100	100	100	100	100
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	0	0	0	0	0	0
6.821 Jeugdbescherming	110	109	109	109	109	109
6.822 Jeugdreclassering	61	88	88	88	88	88
6.91 Coördinatie en beleid WMO	126	109	110	110	110	110
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	175	264	322	322	322	322
Totaal Lasten	18.510	20.195	18.968	18.599	17.768	17.646
Baten						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	369	643	358	358	338	309
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	20	0	0	0	0	0
6.3 Inkomensregelingen	4.398	4.029	3.506	3.506	3.506	3.506
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	3	3	3	3	3	3
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	98	100	100	265	265	265
6.752 Jeugdhulp ambulante regionaal	0	0	0	142	142	142
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	0	0	8	8	8	8
Totaal Baten	4.888	4.774	3.974	4.281	4.261	4.232
Gerealiseerd resultaat	13.622	15.420	14.994	14.317	13.507	13.414

Toelichting

Vergelijking van de begroting 2027 met de bijgestelde begroting 2026 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (voordeel € 97.000)

- € 15.000 nadeel
 - Het budget voor subsidies aan vrijwilligersorganisaties is geraamd volgens de uitgangspunten opgenomen in de subsidieverordening. Vanuit andere taakvelden zijn 2 subsidies toegevoegd aan dit taakveld.
- € 63.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 300.000 voordeel
 - In 2026 hebben we € 300.000 aangevraagd voor de opvang van vluchtelingen. Hier tegenover staat ook een uitgavenbudget voor dezelfde hoogte. Dit was eenmalig voor 2026, in 2027 daarom hier een voordeel.

- € 59.000 nadeel
 - In 2026 hebben we een aanbesteding gehad om een aantal activiteiten centraal onder te brengen in een brede welzijnsorganisatie. Daarom is het volledige budget op dit taakveld ondergebracht. Dit is een verschuiving die op taakvelden 6.23 en 6.3 terugkomt. Voor 2027 is het daarom op dit taakveld een nadeel.
- € 18.000 nadeel
 - het beheer van gemeenschapshuis de pracht en Huis van Waalre valt hoger uit.
- € 75.000 nadeel
 - Dit betreft een verschuiving m.b.t. preventieve maatregelen vanuit taakveld 6.752 (budgettair neutraal).
- € 30.000 voordeel
 - Het budget voor de spuk breed is verlaagd, omdat de SPUK regeling in 2026 is afgelopen. Hiervoor in de plaats is de SPUK AZWA gekomen echter deze is lager en op diverse taakvelden verdeeld.
- € 3.000 nadeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- De integrale visie op ontmoeten wordt in 2026 en 2027 opgesteld € 25.000 voordeel.
- SB Welzijn op recept loopt na 2026 af omdat de SPUK middelen daarvoor niet meer beschikbaar zijn. Voordeel € 10.000.

6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO (nadeel € 10.000)

- € 10.000 nadeel
 - Aanpassing van de budgetten vanwege normale indexatie.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen verschillen.

6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen jeugd (nadeel € 19.000)

- € 15.000 nadeel
 - Toename van de bijdrage m.b.t. Plustaken die vanaf 01-01-2027 zijn ondergebracht in een Dienstverleningsovereenkomst met Geldrop-Mierlo (voorheen gemeenschappelijke regeling Plusteam).
- € 4.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen verschillen.

6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal (voordeel € 155.000)

- € 112.000 voordeel

- In 2025 en 2026 was er eenmalig budget voor de Taskforce sociaal domein, voor 2027 is deze niet geraamd.
- € 26.000 voordeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 20.000 voordeel
 - In 2026 hebben we een aanbesteding gehad om een aantal activiteiten centraal onder te brengen in een brede welzijnsorganisatie. Daarom is het volledige budget op taakveld 6.1 ondergebracht. Hier is dus een verschuiving te zien die op taakvelden 6.1 en 6.1 terugkomt. Voor 2027 is het daarom op dit taakveld een voordeel.
- € 3.000 nadeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen verschillen.

6.3 Inkomensregelingen (voordeel € 618.000)

- € 85.000 voordeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 650.000 voordeel.
 - Voor de opvang van Oekraïners is in 2026 € 650.000 geraamd als uitgaven waar tegenover ook hetzelfde bedrag aan inkomsten staat.
- € 25.000 nadeel
 - De DVO met Veldhoven wordt jaarlijks geïndexeerd.
- € 18.000 nadeel
 - Hogere lasten uitkeringen Participatiewet.
- € 15.000 nadeel
 - De Tijdelijke regeling alleenverdienersproblematiek loopt door in 2027 als tijdelijke compensatie voor huishoudens met één inkomen die door ongunstige samenloop van fiscale toeslagen onder het sociaal minimum zakken. Dit is een wettelijke taak die we daarom voor 2027 hebben opgenomen in onze begroting.
- € 33.000 nadeel
 - Het aantal uitkeringen IOAW en IAOZ loopt weer iets op.
- € 26.000 nadeel
 - Diverse kleine bijstellingen op budgetten op basis van realisatie in het verleden.

Toelichting meerjarenramingen:

- De Tijdelijke regeling alleenverdienersproblematiek is alleen voor 2027 opgenomen omdat het een tijdelijke regeling is.

6.4 Begeleide participatie (voordeel € 66.000)

- € 66.000 voordeel
 - De bijdrage aan de GR Ergon is afgestemd op de ontvangen middelen uit het gemeentefonds.

Toelichting meerjarenramingen:

- Bijdrage aan werkvoorzieningsschappen is afgestemd op de middelen die we hiervoor ontvangen uit het gemeentefonds.

6.5 Arbeidsparticipatie (voordeel € 44.000)

- €44.000 voordeel
 - De bijdrage aan de GR Ergon is lager door bijstelling van de begroting Ergon.

Toelichting meerjarenramingen:

- De bijdrage aan de GR Ergon voor participatievoorzieningen is afgestemd op de meerjarenbegroting van de Ergon.

6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO) (nadeel € 105.000)

- Nadeel €105.000
 - De budgetten voor woningaanpassingen en vervoersvoorzieningen zijn verhoogd op basis van de actuele realisatie.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.711 Huishoudelijke hulp (WMO) (voordeel € 150.000)

- € 150.000 voordeel
 - De budgetten zijn verlaagd op basis van de actuele realisatie.

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf het jaar 2029 wordt dit budget naar beneden gesteld conform onze korting (verlaging) van de algemene uitkering, omdat er het voornemen is om de huishoudelijke hulp als algemene voorziening grotendeels te schrappen. We hebben er voor gekozen om dit budgettair neutraal te verwerken en hiervoor een stelpost op te nemen. Later zal na daadwerkelijke uitwerking van de nieuwe wetgeving hierover meer duidelijkheid zijn.

6.712 Begeleiding (WMO) (voordeel € 150.000)

- €150.000 voordeel
 - Het budget is bijgesteld op basis van de actuele realisatie.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.713 Dagbesteding (WMO) (voordeel € 45.000)

- € 45.000 voordeel
 - Het budget is bijgesteld op basis van de actuele realisatie.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal (voordeel € 110.000)

- € 35.000 voordeel
 - Oplopende besparende maatregelen Taskforce Sociaal Domein
- € 75.000 voordeel
 - Dit betreft een verschuiving m.b.t. preventieve maatregelen vanuit taakveld 6.1 (budgettair neutraal).

Toelichting meerjarenramingen:

- Oplopende besparende maatregelen Taskforce Sociaal Domein.
- Vanaf het jaar 2028 worden we in onze algemene uitkering gekort m.b.t. sturen op trajectduur jeugdzorg. Deze is budgettair neutraal in onze begroting verwerkt waarvoor hier vanaf 2028 een stelpost is opgenomen. Het sturen op de trajectduur van jeugdhulptrajecten betekent dat een gemeente, jeugdhulpaanbieder of professional er actief voor zorgt dat de hulp aan een kind of gezin niet langer duurt dan noodzakelijk is. Later zal na daadwerkelijke uitwerking van de nieuwe wetgeving hierover meer duidelijkheid zijn.
- In 2027 is het budget incidenteel verhoogd met een bedrag van € 244.000 m.b.t. de kosten voor kleinschalig verblijf van jeugdige. Dit vraagt om hogere reële en passende tarieven dan de tarieven die nu voor verblijf met behandeling betaald worden.

6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk (€ 5.000 nadeel)

- € 5.000 nadeel
 - Dit betreft de vaste bijdrage voor Jeugdzorg+ welke zijn gestegen. De incidentele (uitvoering) kosten hebben we vanaf de begroting 2026 reeds af geraamd, dit betekent dat we aanspraak zullen moeten doen op onze reserves als hiervoor een jeugdige wordt aangemeld.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.791 PGB WMO (€ 10.000 nadeel)

- Het budget WMO huishoudelijke hulp PGB is bijgesteld op basis van de actuele realisatie.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.792 PGB Jeugd (neutraal)

- Geen verschil van betekenis.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.821 en 6.822 Jeugdbescherming en Jeugdreclassering (neutraal)

- Geen verschil van betekenis.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.91 Coördinatie en beleid WMO (nadeel € 1.000)

- Geen bijzonderheden.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.92 Coördinatie en beleid Jeugd (nadeel € 58.000)

- € 54.000 nadeel
 - Op basis van de begroting 2027 stijgt de bijdrage voor Waalre aan de GR Jeugdhulpregio Een 10 voor de Jeugd . Hiertegen over staat dat wij € 8.000 mogen doorbelasten aan deze GR voor eigen inzet, zie hiervoor onderstaande toelichting bij de baten.
- € 4.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen verschillen

Toelichting verschillen baten:

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (nadeel € 285.000)

- € 300.000 nadeel
 - In 2026 hebben we € 300.000 aangevraagd voor de opvang van vluchtelingen. Hier tegenover staat ook een uitgavenbudget voor dezelfde hoogte. Dit was eenmalig voor 2026, in 2027 daarom hier een nadeel.
- € 15.000 voordeel
 - Diverse kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- T/m 2028 ontvangen wij nog een jaarlijkse bijdrage vanuit het Klooster conform overeenkomst, vanaf 2029 niet meer (€ 20.000).

6.3 Inkomensregelingen (nadeel € 523.000)

- € 650.000 nadeel
 - Voor de opvang van Oekraïners is in 2026 € 650.000 geraamd als uitgaven waar tegenover ook hetzelfde bedrag aan inkomsten staat.
- € 127.000 voordeel
 - De actuele berekening van de voorlopige BUIG middelen en BBZ valt hoger uit.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO) (neutraal)

- Geen verschil van betekenis.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

6.711 Huishoudelijke hulp (WMO) (neutraal)

- Geen verschil van betekenis.

Toelichting meerjarenramingen:

- De verwachte inkomensafhankelijke bijdrage in de WMO voor o.a. hulp in de huishouding, woon- en vervoersvoorzieningen is in de meerjarenraming met een jaar doorgeschoven naar 2028, voor 2027 worden we hiervoor gecompenseerd door het Rijk.

6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal (neutraal)

- Geen verschil van betekenis.

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf het jaar 2028 worden we in onze algemene uitkering gekort m.b.t. de invoering van een eigen bijdrage in de jeugdzorg. Deze is budgettair neutraal in onze begroting verwerkt waarvoor hier vanaf 2028 een stelpost is opgenomen. Later zal na daadwerkelijke uitwerking van de nieuwe wetgeving hierover meer duidelijkheid zijn.

6.92 Coördinatie jeugd (€ 8.000 voordeel)

- € 8.000 voordeel
 - De Gemeente Waalre vraagt aan GR Jeugdhulpregio Een 10 voor de Jeugd een bijdrage voor eigen inzet (conform begroting 2027 van deze GR) , zie hiervoor ook bovenstaande toelichting bij de lasten.

BBV indicatoren Sociaal domein

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024	2025	2026	Ambitie
Banen per 1.000 inw 15-74jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Waalre	-	571,8	-	-
Banen per 1.000 inw 15-74jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)		1071,9	-	-
Banen per 1.000 inw 15-74jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	731,1	-	-
Jongeren met delict voor rechter	Het % jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter verscheen	Waalre	-	-	-	-
Jongeren met delict voor rechter	Het % jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter verscheen	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	-	-	-	-
Jongeren met delict voor rechter	Het % jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter verscheen	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-
% kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuit-kering moet rondkomen	Waalre	3%	-	-	-
% kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuit-kering moet rondkomen	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	2,8%	-	-	-
% kinderen in uitkeringsgezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuit-kering moet rondkomen	Gemeenten < 25.000 inwoners	3,0%	-	-	-
Netto arbeids-participatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Waalre	74,2%	74,4%	-	75,2%
Netto arbeids-participatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	75,2%	75,2%		-

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024	2025	2026	Ambitie
Netto arbeids-participatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Gemeenten < 25.000 inwoners	73,8%	74,0%	-	-
% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Waalre	-	-	-	-
% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	1,2%			-
% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Gemeenten < 25.000 inwoners	1%	-	-	-
Bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 10.000 inwoners	Waalre	135	134,1		133
Bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 10.000 inwoners	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	163,7	133,1		-
Bijstandsuitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 10.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	144,5	144,7	-	-
Lopende reïntegratievoorzieningen	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Waalre	94,3	113,8	-	113,8
Lopende reïntegratievoorzieningen	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	151,1	166,8	-	-
Lopende reïntegratievoorzieningen	Het aantal reïntegratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners	156,6	165,5	-	-
Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	14,8%	13,1%	-	13,6%
Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	13,2%	13,6%	-	
Jongeren met jeugdhulp tot 18 jaar	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners	13,1%	13,1%	-	-
Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdbescherming	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaat-regel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Waalre	0,4%	0,4%	-	0,4%
Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdbescherming	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaat-regel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	0,5%	0,6%	-	-
Jongeren (tot 18 jaar) met jeugdbescherming	Het % jongeren tot 18 jaar met jeugdbeschermingsmaat-regel t.o.v. alle jongeren tot 18 jaar	Gemeenten < 25.000 inwoners	0,9%	0,9%	-	-
Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaat-regel t.o.v. alle jongeren (12-23 jaar)	Waalre	-	-	-	-
Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaat-regel t.o.v. alle jongeren (12-23 jaar)	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	0,3%	0,3%	-	-
Jongeren (t/m 23 jaar) met jeugdreclassering	Het percentage jongeren (12-23 jaar) met een jeugdreclasseringsmaat-regel t.o.v. alle jongeren (12-23 jaar)	Gemeenten < 25.000 inwoners	0,4%	0,5%	-	-

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2024	2025	2026	Ambitie
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Het aantal verstrekkingen specialistische ondersteuning in kader van Wmo v.a. 2018 per 10.000 inwoners	Waalre	660	640		674
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Het aantal verstrekkingen specialistische ondersteuning in kader van Wmo v.a. 2018 per 10.000 inwoners	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	643	674		
Wmo-cliënten met een maatwerkarrangement	Het aantal verstrekkingen specialistische ondersteuning in kader van Wmo v.a. 2018 per 10.000 inwoners	Gemeenten < 25.000 inwoners	669	675	-	-

De ambities opgenomen in de tabel zijn een pilot. Deze zijn nu nog niet verwerkt in de teksten van de begroting, noch is er een specifieke streefdatum aangekoppeld. In het komende jaar, 2027, wordt de werkwijze met de ambities verder vormgegeven en gekeken hoe dit in de begroting 2028 verder uitgewerkt kan worden.

Aanvullende indicatoren Sociaal domein

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2023	2024	2025	2026
% mantelzorgers	Percentage personen dat mantelzorg geeft. De mantelzorg moet daarbij al minimaal 3 maanden duren, of het moet gaan om minimaal 8 uur zorg per week.	Waalre	-	14,0%	-	-
% mantelzorgers	Percentage personen dat mantelzorg geeft. De mantelzorg moet daarbij al minimaal 3 maanden duren, of het moet gaan om minimaal 8 uur zorg per week.	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	-	12,4%	-	-
% mantelzorgers	Percentage personen dat mantelzorg geeft. De mantelzorg moet daarbij al minimaal 3 maanden duren, of het moet gaan om minimaal 8 uur zorg per week.	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	15,8%	-	-
% mantelzorgers overbelast	Het percentage mantelzorgers van 18 jaar en ouder dat zich door het geven van mantelzorg 'tamelijk zwaar belast', 'zeer zwaar belast' of 'overbelast' voelt. Dit betreft het percentage binnen de groep mantelzorgers.	Waalre	-	17,4%	-	-
% mantelzorgers overbelast	Het percentage mantelzorgers van 18 jaar en ouder dat zich door het geven van mantelzorg 'tamelijk zwaar belast', 'zeer zwaar belast' of 'overbelast' voelt. Dit betreft het percentage binnen de groep mantelzorgers.	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	-	17,4%	-	-
% mantelzorgers overbelast	Het percentage mantelzorgers van 18 jaar en ouder dat zich door het geven van mantelzorg 'tamelijk zwaar belast', 'zeer zwaar belast' of 'overbelast' voelt. Dit betreft het percentage binnen de groep mantelzorgers.	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	21,2%	-	-

07 Volksgezondheid en milieu

7.1 Volksgezondheid

Inleiding Volksgezondheid

Met beleid op het gebied van volksgezondheid werken wij aan de gezondheid en het welzijn van alle inwoners, door een gezonde leefstijl te stimuleren, gezondheidsverschillen te verkleinen en preventie te versterken. Zodat inwoners langer gezond, actief en zelfstandig kunnen leven.

Wat willen we bereiken?

Een gezond Waalre

We streven naar een gemeente waarin gezondheid, welzijn en leefkwaliteit centraal staan. We investeren in een toekomst waarin inwoners zich fysiek, mentaal en sociaal gezond voelen, en waarin de leefomgeving uitnodigt tot ontmoeten, bewegen en meedoen.

Wat gaan we daarvoor doen?

We stimuleren inwoners om kennis te nemen van de sociale kaart van Waalre.

De [Sociale Gids Waalre](#) wijst inwoners de weg naar organisaties en initiatieven in de buurt. Met deze gids willen we het makkelijker maken om zelf hulp of ondersteuning te vinden. Deze gids is er voor inwoners, vrijwilligers en professionals.

We investeren in het versterken van de sociale basis

Binnen het sociale domein zetten we in op de beweging van een overwegend reactieve benadering gericht op het oplossen van problemen naar een meer proactieve benadering gericht op het voorkomen van problemen. We kiezen voor deze inzet op preventie om inwoners waar nodig vroegtijdig te ondersteunen, zorg beschikbaar te houden als vangnet voor wie dit echt nodig heeft, de druk op de zorg te verminderen en onnodige kosten te voorkomen. Deze benadering vraagt een sterke sociale basis waarin inwoners zoveel als mogelijk zelfstandig hun leven leiden en naar vermogen meedoen, en in eerste instantie op elkaar en op de voorliggende voorzieningen kunnen terugvallen als zij hier ondersteuning bij nodig hebben.

Om de sociale basis en samenredzaamheid te versterken en de toegankelijkheid en de effectiviteit van de voorliggende voorzieningen te vergroten, bundelen we vanaf 2027 ons welzijnswerk zoveel als mogelijk in één opdracht aan één brede welzijnsorganisatie die onze inwoners ondersteunt bij het leiden van een gezond, actief en verbonden leven. Hiermee willen we:

- de zelfredzaamheid en eigen regie van inwoners versterken
- jongeren gezond, veilig en veerkrachtig laten opgroeien
- sociale problemen voorkomen en verminderen
- de samenredzaamheid, sociale cohesie en leefbaarheid in wijken vergroten
- de sociale participatie van (kwetsbare) inwoners ondersteunen.

De welzijnsorganisatie zet daartoe methodieken, instrumenten en werkwijzen in om de sociale basis te versterken, inwoners te mobiliseren, krachten te bundelen en verbindingen te leggen binnen buurten en wijken (community building). Tot de opdracht behoren:

- het bieden en organiseren van informele hulp aan inwoners ter ondersteuning van het langer zelfstandig thuis wonen
- het bevorderen van informele netwerken en het stimuleren van vrijwilligerswerk
- het stimuleren van ontmoeting, sociale verbinding en samenredzaamheid
- het versterken van mantelzorgondersteuning
- het vergroten van kansen voor jongeren door de inzet van preventief jeugdwerk
- het verminderen van eenzaamheid en sociale problemen onder ouderen, jongeren en andere risicogroepen (zoals inwoners met geldzorgen, mantelzorgers, inwoners met dementie en hun naasten, inwoners met mentale of psychische problemen)
- het verstrekken van informatie, het doorverwijzen naar en het bieden van ondersteuning aan inwoners bij het gebruikmaken van voorliggende voorzieningen in het sociale domein.

De volgende diensten worden vanaf 2027 vanuit deze opdracht voortgezet: alle diensten van Goed voor Mekaar Waalre (inclusief ANWB AutoMaatje Waalre), Sociaal Raadslieden Werk, Thuisadministratie, Buurtbemiddeling, Jongerenwerk en sociaal beheer jongerencentrum, trainingen preventieve jeugdhulp, Algemeen Maatschappelijk Werk voor inwoners van 18 jaar en ouder en Neffe 't Veld.

Daarnaast werken we in 2027 aan het verbeteren van de toegang tot de voorzieningen in het brede sociale domein door verder te bouwen aan een stevig lokaal team: een multidisciplinair team met als doel het bieden van laagdrempelige integrale jeugdhulp en maatschappelijke ondersteuning. Het stevige lokale team fungeert als eerste aanspreekpunt voor jongeren, gezinnen en inwoners, kijkt met een brede blik en helpt onderliggende problemen aan te pakken, en werkt daarbij nauw samen met het voorliggende veld en de overige maatschappelijke partners, waaronder de brede welzijnsorganisatie.

We stellen een nieuw lokaal gezondheidsbeleid op voor de periode 2027-2031

Het nieuwe gezondheidsbeleid zal voortborduren op het GALA

Het plan van GALA geeft uitvoering aan de volgende thema's:

- Terugdringen gezondheidsachterstanden
- Kansrijke start
- Mentale gezondheid
- Aanpak overgewicht en obesitas
- Valpreventie
- Leefomgeving
- Opgroeien in een Kansrijke Omgeving & vroegsignalering van alcoholproblematiek
- Wijkaanpak sociale basis
- Mantelzorg
- Een tegen eenzaamheid
- Welzijn op recept.

We streven ernaar om de ingezette koers van de afgelopen jaren voort te zetten de komende jaren, ondanks dat we een financiële uitdaging hebben. Dat heeft te maken met het stoppen van de SPUK-gelden.

Ook nieuwe opgaves zullen in het gezondheidsbeleid een plek krijgen, denk aan suïcidepreventie. We houden ook rekening met opgaves die voortkomen uit het AZWA (Aanvullend Zorg en Welzijnsakkoord) en het HLO (Hoofdlijnenakkoord Ouderen Zorg). En daarbij werken we nauw samen met andere disciplines denk aan welzijnswerk, sport en het CMD. Daarnaast werken voor de uitvoering nauw samen met de GGD, de welzijnsorganisatie en overige ketenpartners binnen de gemeente Waalre. Denk hierbij aan fysiotherapie, huisartsen, zorgtrajectbegeleiders maar ook bijvoorbeeld dietistenpraktijk, verloskundige etc.

7.2 Riolering (riool/water/klimaat)

Inleiding Riolering

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Naast inzamelen van afvalwater en het afvoeren van hemelwater in stedelijk gebied, is er de zorg voor klimaatadaptatie. Door de klimaatverandering moeten we ons op watergebied voorbereiden op extreem veel neerslag in korte tijd, langdurige neerslag en tijden van droogte.

Wat willen we bereiken?

Een goed functionerend watersysteem (rioolstelsel en watergangen) dat zorgt voor bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van (grond)wateroverlast en -tekort (droogte).

De aanleg en het instandhouden van het rioolstelsel is een gemeentelijke taak die voortkomt uit de Omgevingswet. In het Programma Water Riolering en Klimaat 2023-2027 (PWRK) hebben wij vastgelegd hoe de gemeente de zorgplichten invult. Het PWRK is hét middel om de gemeentelijke watertaken doelmatig vast te leggen. Dit wordt in 2027 opnieuw vastgelegd voor de periode 2028-2032.

Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte, met alle dynamiek van dien. Goed waterbeheer gaat ook over grondwater onder woningen, overstromingen in hogere gebieden en afkoppelen waar en wanneer het kan. In stedelijk openbaar gebied zorgt de gemeente voor de infiltratie van het hemelwater (bij voorkeur in het groen) en voor voldoende berging, zodat er geen wateroverlast optreedt. Om droogte te bestrijden wordt zoveel mogelijk water geïnfiltreerd. Bij hoge grondwaterstanden wordt het grondwater afgevoerd door middel van drainage.

Riolering maakt ook deel uit van het watersysteem dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen. Dit betekent dat we in een vroegtijdig stadium moeten samenwerken, zowel intern als met andere gemeenten en het waterschap. Samen willen we goed omgaan met de gevolgen van klimaatverandering, zoals langdurige neerslag.

Bij dit beleid houden wij rekening gehouden met wetgeving en beleidsvoornemens op diverse niveaus: Europees (Kaderrichtlijn Water), landelijk (Waterwet), provinciaal (waterhuishoudingsplan), het waterschapsbeleid en natuurlijk ook het eigen lokaal beleid, het Programma Water, Riolering en Klimaat (PWRK).

Wat gaan we daarvoor doen?

We voeren het programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027 uit.

In 2027 voeren we het regulier onderhoud conform het maatregelenplan uit. Denk aan reinigen, inspectie en reparatie, kolken zuigen etc. Daarnaast werken we aan een toekomstgericht en klimaatbestendig watersysteem met de wijkaanpak. In 2027 stellen we het programma vast voor de periode 2028-2032.

Met een communicatieplan vergroten we het water- en klimaatbewustzijn in Waalre en stimuleren we het afkoppelen van hemelwater.

Wij hebben het communicatieplan opgesteld, dat ten doel heeft om inwoners actief te betrekken om zelf klimaatadaptief aan de slag te gaan. Om inwoners te helpen bij het afkoppelen is er een stimuleringsregeling. Er zijn watercoaches beschikbaar om gerichte tips en adviezen geven. Het beschikbare budget is ruim voldoende. In 2027 wordt bekeken hoe budget zo efficiënt mogelijk ingezet kan worden, om de klimaatdoelen te halen. Hierbij maken we ook gebruik van de middelen en campagnes van de stichting Steenbreek.

7.3 Afval

Inleiding Afval

De gemeente is volgens de [Wet milieubeheer](#) verplicht om huishoudelijk afval in te zamelen. De manier waarop dit gebeurt, is vastgelegd in de Afvalstoffenverordening van de gemeente. Daarnaast streeft de gemeente ernaar om te voldoen aan de landelijke VANG-doelstellingen (Van Afval Naar Grondstof). Eén van deze doelstellingen is dat in 2030 minimaal 60% van het huishoudelijk afval wordt gerecycled. Door de invoering van Diftar (gedifferentieerde tarieven) willen wij onze inwoners stimuleren om afval gescheiden aan te bieden. Dat verlaagt de hoeveelheid restafval en verhoogt het recyclepercentage. Hiermee werken wij samen aan een duurzame en circulaire samenleving.

Wat willen we bereiken?

Het verder verduurzamen van de afvalinzameling

Het verder verduurzamen van de afvalinzameling (service, kosten en milieu) in de hele gemeente conform de landelijke VANG-recycledoelstelling (minimaal 55% van het afval wordt gerecycled in 2025 en minimaal 60% in 2030). Daarbij richten wij ons naar de wensen van onze inwoners, met een servicegerichte aanpak.

Wat gaan we daarvoor doen?

We onderzoeken hoe we naast gedifferentieerd tarief ons restafval nog verder kunnen terugdringen.

Mede op basis van continue monitoring en evaluatie van het inmiddels geïmplementeerde Diftar-inzamelingssysteem (voor zowel laag- als hoogbouw) bekijken we welke verbeterlagen er mogelijk zijn. Uiteindelijk willen we in 2030 komen tot een betere recycledoelstelling, waarbij wij de sterke kostenstijging bij verwerking restafval (verdrievoudiging in 2030) voor Waalre kunnen beperken.

7.4 Duurzaamheid en Milieu

Inleiding Duurzaamheid en Milieu

In het Klimaatakkoord van Parijs staan afspraken om de stijgende temperatuur tegen te gaan. Het Klimaatakkoord is in 2016 door 195 landen ondertekend. Om te voldoen aan dit akkoord, hebben alle EU-lidstaten afgesproken dat de EU in 2050 klimaatneutraal is. Het tussentijdse doel is om in 2030 55% minder broeikasgassen uit te stoten.

De Nederlandse overheid heeft in 2019 het [nationale Klimaatakkoord](#) vastgesteld. Het maakt onderdeel uit van het Nederlandse klimaatbeleid. Het is een overeenkomst tussen veel organisaties en bedrijven in Nederland om de opwarming van de aarde tegen te gaan. Het doel is om de CO₂-uitstoot in 2030 met 49% te verminderen.

In 2021 heeft de gemeenteraad de Transitievisie Warmte vastgesteld. Deze visie vormt het kader voor onze aanpak richting een aardgasvrije gebouwde omgeving in 2050, zoals afgesproken in het Klimaatakkoord. Om de visie te vertalen naar concrete acties, stelden wij in 2022 het [Programma Warmtetransitie](#) op. Dit programma beschrijft de aanpak, maatregelen en planning waarmee we de transitievisie uitvoeren.

In 2021 is de [Regionale Energiestrategie](#) (RES) 1.0 vastgesteld door de 21 MRE gemeenten, provincie en beide waterschappen. Deze RES is de strategie voor de lange termijn, waarin de volgende ambities zijn opgenomen:

- Vol inzetten op het besparen van energie
- 2 TWh aan duurzame energie opwekken met wind en zon op land en op daken
- Optimaal gebruikmaken van de beschikbare duurzame warmtebronnen
- Werken aan een robuust en betrouwbaar energiesysteem.

De RES 2.0 wordt in 2027 vastgesteld. Met de voorbereiding hiervoor is het college inmiddels al gestart.

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelen uit het nationale Klimaatakkoord, binnen de schaal en maat van de gemeente Waalre.

Met dit beleid willen wij een bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelen uit het nationale Klimaatakkoord, binnen de schaal en maat van de gemeente Waalre.

- Uitvoering geven aan de Regionale Energiestrategie (RES)
- Het aardgasvrij maken van woningen en gebouwen voor 2050
- Verduurzamen van gebouwen, waarbij minimaal 75% van de gebouwen in 2030 energielabel A of B heeft.

Wat gaan we daarvoor doen?

We geven vorm en uitvoering aan de Regionale Energie Strategie.

Binnen de MRE werken wij aan een vernieuwing van de Regionale Energiestrategie (RES 2.0). We verwachten de vaststelling van de RES 2.0 in 2027.

Wij geven ook uitvoering aan de RES:

- Voortdurende inzet op grootschalige opwek binnen de zoekgebieden van de RES, tenzij dit niet mogelijk is
- Samenwerking met Tennet en Enexis, waar het gaat om extra netwerkcapaciteit in de regio
- Wij participeren in de bovenregionale warmtestructuur.

We geven uitvoering aan het Programma Warmtetransitie

Het Programma Warmtetransitie bestaat uit twee programmalijnen, waarin diverse acties worden ondernomen om de doelen van het programma te bereiken. Wij voeren onder meer de volgende acties uit:

- We faciliteren inwoners bij het isoleren van hun woning onder andere door het opstellen van een SMP ten behoeve van natuurvriendelijk isoleren (Soorten Management Plan, ter bescherming van bepaalde diersoorten).
- Samenwerking met Duurzaam Waalre
- Tegengaan van energiearmoede
- Vereniging van Eigenaren (VVE) -aanpak Waalre
- Greendeal Zorg

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
7.1 Volksgezondheid	918	1.052	1.013	1.065	1.114	964
7.2 Riolering	1.379	1.359	1.387	1.453	1.517	1.592
7.3 Afval	1.677	1.788	1.806	1.920	1.965	2.075
7.4 Milieubeheer	807	1.753	1.022	406	406	397
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	113	118	119	119	119	119
Totaal Lasten	4.893	6.069	5.348	4.963	5.121	5.147
Baten						
7.1 Volksgezondheid	239	228	124	155	184	0
7.2 Riolering	1.795	1.819	1.865	1.934	2.016	2.108
7.3 Afval	2.215	2.244	2.262	2.401	2.455	2.565
7.4 Milieubeheer	382	575	10	10	10	10
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	68	75	80	85	90	95
Totaal Baten	4.698	4.942	4.341	4.585	4.755	4.777
Gerealiseerd resultaat	194	1.127	1.007	377	366	370

Toelichting

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

7.1 Volksgezondheid (voordeel € 39.000)

- € 13.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- €23.000 voordeel
 - Het budget voor de spuk breed is verlaagd, omdat de SPUK regeling in 2026 is afgelopen. Hiervoor in de plaats is de SPUK AZWA gekomen echter deze is verlaagd. Het nieuwe budget is op diverse andere posten verdeeld.
- € 20.000 voordeel
 - Het budget voor de combinatiefunctionaris is verlaagd in lijn met de Spuk.
- € 9.000 voordeel
 - De bijdrage voor jeugdgezondheidszorg (GGD) is verlaagd conform begroting GGD.

Toelichting meerjarenramingen:

- Diverse budgetten gezondheid worden jaarlijks tot en met 2029 verhoogd in lijn met de SPUK AZWA die jaarlijks wordt verhoogd. Daarna vervalt deze SPUK en dus ook deze budgetten.

7.2 Riolering (nadeel € 28.000)

- € 19.000 voordeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- €28.000 voordeel
 - Het percentage overhead dat wordt toegerekend aan riolering is structureel gedaald.
- € 15.000 nadeel
 - Door structurele inhuur voor extra ondersteuning en advies verhoogd.
- € 60.000 voordeel
 - De kosten voor beheer en onderhoud zijn structureel verlaagd.
- €120.000 nadeel
 - Betreft lagere onttrekking uit de voorziening riolering. Nadeel ontstaat omdat alle kosten worden verrekend door de rioolheffing en via de voorziening riolering. Zie hiervoor ook paragraaf A lokale heffingen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Jaarlijkse stijging kapitaallasten (incl. toerekening rente) door indexering.

7.3 Afval (nadeel €18.000)

- € 8.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 8.000 nadeel
 - Het percentage overhead dat wordt toegerekend aan afval is structureel gestegen.
- € 18.000 voordeel
 - Daling kapitaallasten door lagere investeringslasten en toerekening rente.
- € 20.000 nadeel
 - Stijging van de lasten voor stortkosten.

Toelichting meerjarenramingen:

- Jaarlijks stijgen de stortkosten.

7.4 Milieubeheer (voordeel € 731.000)

- € 169.000 voordeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 176.000 voordeel
 - Er zijn in 2027 geen extra middelen meer beschikbaar voor energiearmoede. Zie ook de inkomsten.
- € 398.000 voordeel
 - In 2026 is een eenmalig krediet dat in 2027 niet meer voorkomt opgenomen. Zie ook de inkomsten.
- € 12.000 nadeel
 - Overige kleine verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Naar verwachting zal vanaf 2028 een andere systematiek van financiering van de CDOKE middelen worden toegepast. Vanaf 2028 worden de CDOKE middelen namelijk via een bijzondere fonds uitkering verstrekt. Om die reden zijn de middelen voor 2028 en verder nog niet toegekend door het Rijk en nog niet opgenomen in deze begroting.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria

- Geen noemenswaardige verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

Geen noemenswaardige verschillen.

Toelichting verschillen baten:

7.1 Volksgezondheid (nadeel €104.000)

- €69.000 nadeel
 - De brede SPUK 2023-2026 loopt af, daarom zijn er minder middelen beschikbaar.
- € 35.000 nadeel
 - In 2026 het voordeel van het rekeningresultaat 2025 GGD ontvangen, voor 2027 is dit een nadeel.

Toelichting meerjarenramingen:

- Diverse budgetten gezondheid worden jaarlijks tot en met 2029 verhoogd in lijn met de SPUK AZWA die jaarlijks wordt verhoogd. Daarna vervalt deze SPUK en dus ook deze inkomsten.

7.2 Riolering (voordeel € 46.000)

- € 46.000 voordeel
 - Hogere inkomsten rioolheffing begroot door stijging van het tarief.

7.3 Afval (voordeel €18.000)

- €18.000 voordeel
 - Stijging van de opbrengsten van de afvalstoffenheffing van € 18.000, uitgaande van een geschat gemiddeld aantal ledigingen onder de Diftar systematiek (kostendekkende tarieven).

Een inhoudelijke toelichting op de kostendekkendheid en de berekening van tarieven afval kunt u terugvinden in de paragraaf A Lokale heffingen.

7.4 Milieubeheer (nadeel € 565.000)

- € 176.000 nadeel
 - Er zijn in 2027 geen extra middelen meer beschikbaar voor energiearmoede. Zie ook de uitgaven.
- € 398.000 nadeel
 - In 2026 is een eenmalig krediet dat in 2027 niet meer voorkomt opgenomen. Zie ook de uitgaven.
- € 9.000 voordeel
 - Hogere opbrengsten voor het zonnepanelen project.

Toelichting meerjarenramingen:

Geen noemenswaardige verschillen.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria (voordeel € 5.000)

- € 5.000 voordeel.
 - Door hogere baten voor begraafplaatsrechten.

Toelichting meerjarenramingen:

- Jaarlijks stijgen de inkomsten met € 5.000.

BBV indicatoren Volksgezondheid en milieu

Indicator	Omschrijving	Gemeente / referentie	2023	2024	2025	2026
Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar (kg per inwoner)	Waalre	96	85	-	-
Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar (kg per inwoner)	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	72,6	-	-	-
Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar (kg per inwoner)	Gemeenten < 25.000 inwoners	106	106	-	-
Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Waalre	39,5%	39,3%	-	-
Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	26,8%	27,1%	-	-
Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Gemeenten < 25.000 inwoners	-	-	-	-

08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1 Ruimtelijke ordening

Uitvoering geven aan de uitwerking Omgevingsvisie Waalre voor de Noordrand

Inleiding Opstellen van een integrale ruimtelijke Visie Noordrand gemeente Waalre

De uitwerking van de Omgevingsvisie Waalre voor de noordrand is in 2026 vastgesteld. Na de vaststelling zullen vanaf 2027 diverse projecten worden opgepakt om hier uitvoering aan te geven.

Concreet betreft dit de volgende opgaven:

- Een integrale gebiedsontwikkelingsopgave voor de transformatie van de Voldijn met mogelijk ook de realisatie van Ekenrooi noord.
- Een projectmatige uitwerking van het gekozen scenario voor de landschappelijke inrichting van het buitengebied.
- De uitbreiding HighTechCampus Waalre (HTC-W).
- Het gebied ten noorden van bedrijventerrein t Broek in Waalre-dorp.
- Het actualiseren van het mobiliteitsprogramma en bijbehorende opgaven.
- Het uitvoering geven aan de visie op maatschappelijke voorzieningen.

Wat willen we bereiken?

Vanuit Waalre komen tot een goed antwoord op onze rol in de regionale schaa sprong welke kan bijdragen aan extra en versnelde woningbouw alsook aan de economisch doorontwikkeling van Waalre en de Regio.

Integraal uitvoering geven aan de verschillende projecten in de Noordrand van Waalre

Wat gaan we daarvoor doen?

We stellen vanuit een projectmatige aanpak en aan de hand van een aantal scenario's een integrale, samenhangende ruimtelijke visie op.

Aan de hand van de vastgestelde uitwerking Omgevingsvisie Waalre voor de Noordrand geven we uitvoering aan de diverse gebiedsontwikkeling-projecten in de noordrand van Waalre. Deze afzonderlijke gebiedsontwikkelingen kennen ieder een eigen aanpak en tijdspad.

Samenwerking binnen het Stedelijke gebied Eindhoven en Metropoolregio Eindhoven (Brainport)

Inleiding Samenwerking binnen het Stedelijk gebied Eindhoven en Metropoolregio

Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainport-regio van een aantrekkelijke en gezonde leefomgeving met een hoog voorzieningenniveau. We hebben een stabiele sociale basis en economie waarbij we welzijn en kwaliteit van de fysieke leefomgeving in het oog houden.

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken.

Lokaal en regionaal werken we aan het verder verstevigen van deze positie van ons bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke leefomgeving voor werknemers in de gehele Brainport-regio. De schaa sprong zorgt voor een groei van het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) met meer dan 100.000 inwoners. Dit legt een grote druk op de ruimte (wonen, werken, voorzieningen, mobiliteit, recreatie, klimaatadaptatie, ecologie, energietransitie en milieu). Vanuit het thema Ruimte bepalen en monitoren wij de integrale strategie voor het SGE.

Wat gaan we daarvoor doen?

We nemen actief deel aan diverse regionale samenwerkingsverbanden op het gebied van Ruimte.

Op het gebied van Ruimte werken wij intensief samen in het Stedelijk Gebied Eindhoven (SGE) en de Metropoolregio Eindhoven (MRE). Zo geven wij uitvoering aan het programma Ruimte uit de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2023-2026.

Daarnaast werken we regionaal samen op meerdere ruimtelijke-strategische opgaven en thema's van het Rijk, de provincie en de regio. Voorbeelden zijn het Ruimtelijk Arrangement Brabant, Ontwikkelperspectief Stedelijk Brabant (Novex), Ontwikkelstrategie Zuidoost Brabant (MRE), aanpak Landelijk Gebied, Provinciaal Meerjaren Investeringsplan Energie en Klimaat (PMIEK), Gezonde verstedelijking, de regionale Schaa sprong, Brede Welvaart.

Dit is een structureel proces. Gezien de capaciteit is het voor onze gemeente echter wel een uitdaging om alle ontwikkelingen te volgen en voor Waalre relevante overleggen bij te wonen.

Tweemaal per jaar organiseert de provincie een omgevingsdag, voor het bespreken van (en besluitvorming over) diverse ruimtelijke ontwikkelingen.

Ontwikkeling van gemeentebreed Omgevingsplan

Inleiding ontwikkeling van gemeentebreed Omgevingsplan

De Omgevingswet verplicht gemeenten om één omgevingsplan op te stellen. De gemeente Waalre wil zo snel mogelijk haar regelgeving zoveel mogelijk op orde hebben. Daarom kiezen we voor een snelle overgang naar het nieuwe omgevingsplan, met alle regelgeving op één plek. Dat is handig voor inwoners, initiatiefnemers en de behandelend ambtenaren.

Wat willen we bereiken?

We maken één omgevingsplan voor de gehele gemeente.

We stellen één gemeentebreed omgevingsplan op. De ambitie is om dit document in 2028 gereed te hebben.

Wat gaan we daarvoor doen?

We inventariseren lokaal beleid en verordeningen. Waar nodig passen we ze aan de Omgevingswet aan óf vertalen we ze naar het omgevingsplan.

We werken de komende jaren verder aan de aanpassing van de lokale regels aan de Omgevingswet. Hierbij dienen zo'n 50 verordeningen en beleidsregels in overeenstemming gebracht te worden met de nieuwe grondslagen uit de Omgevingswet. Ook nemen we enkele verordeningen en bruidsschatregels op in het omgevingsplan. Met een [koninklijk besluit](#) is bepaald dat deze omzetting voor 2032 klaar moet zijn.

Uitvoering geven aan het project omgevingsplan om te komen tot een definitief omgevingsplan voor de gehele gemeente in 2027.

We houden het volgende tijdspad aan:

- Vaststelling 5e plandeel 2028: plandeel Buitengebied.

Ontwikkeling Buitengebied

Inleiding Ontwikkeling buitengebied

In het buitengebied van Waalre spelen heel diverse ontwikkelingen.

- Het buitengebied van de gemeente Waalre is aantrekkelijker geworden. Niet alleen zijn de natuur- en landschapswaarden toegenomen, ook de beleving is verbeterd.
- Te voet en per fiets is de bereikbaarheid verbeterd.
- De trend in de landbouw is duurzamer en lokaler. Boodschappen kunnen straks rechtstreeks bij de boer worden gedaan.
- De beekdalen Dommel en Tongelreep spelen een grote rol in de water- en klimaatopgave.
- We werken ook in het buitengebied aan de energieopgave, in de brede zin van het woord. Van energie opwek tot het uitbreiden van het energienetwerk. Dit doen we als gemeente niet alleen maar samen met onze partners binnen het samenwerkingsverband Gebiedsgerichte Aanpak Grenscorridor.

Wat willen we bereiken?

Transitie van het landelijk gebied.

Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk buitengebied voor de eigen inwoners, de regio en de (agrarische en recreatieve) ondernemers in het gebied met innovatieve gebiedsontwikkeling.

Wat gaan we daarvoor doen?

Binnen de Gebiedsgerichte aanpak Grenscorridor werken we samen aan de transitie van het landelijk gebied.

De klimaat-, natuur- en wateropgaven, maar ook de opgaven op het gebied van energie, woningbouw en sociale samenhang, maken dat het Brabantse landelijk gebied en de landbouw flink gaan veranderen. We willen dat het in de toekomst een buitengebied is waar mensen gezond en veilig kunnen wonen, werken en leven. Daarom werken we aan een transformatie naar een Brabants buitengebied waar bodem, water en lucht op orde zijn.

Omdat het ene gebied het andere niet is en de opgaven of accenten daarmee kunnen verschillen, heeft de provincie de Gebiedsgerichte Aanpak (GGA) in het leven geroepen. Vanuit de historie van de N69 bestond er zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau een samenwerking. Om die reden heeft de provincie het gebied Grenscorridor als een gebied binnen de Gebiedsgerichte Aanpak benoemd.

Samen met onze partners (ZLTO, Natuurmonumenten, provincie, waterschap De Dommel, omliggende gemeenten, etc.) werken we in de GGA samen aan de omvangrijke transitie van het landelijk gebied. We werken onder meer aan natuurherstel, verbetering van de waterkwaliteit, ontwikkeling van toekomstbestendige landbouw, stikstofvermindering, voldoende woningen, balans tussen natuur en recreatie, opwek van duurzame energie en mobiliteit. We starten met het opstellen van een gemeentebrede buitengebiedvisie. Het project visie noordrand loopt qua planning iets voorop maar schuiven we in. Doel voor daarna is een omgevingsprogramma op te stellen over de overheden heen, dus met waterschap en provincie. Parallel actualiseren we het omgevingsplan buitengebied.

We werken in diverse samenwerkingsverbanden met onze partners samen aan verbetering van het buitengebied en maken hierin keuzes .

Het buitengebied kent door diverse regionale samenwerkingsverbanden. De Gebiedsgerichte Aanpak is het meest integrale samenwerkingsverband. Dat is organisatorisch het meest ontwikkeld en hier zijn ook financieringsstromen vanuit Rijk en provincie op gericht. Daarnaast nemen we deel aan de samenwerking Metropoolregio (MRE)-Vitale groene leefomgeving en aan Van Gogh Nationaal Park. Wegens onze beperkte ambtelijke capaciteit en beschikbare middelen nemen we niet deel aan het samenwerkingsverband Natuurgrenspark Groote Heide.

De ambitie van de MRE Vitale groene leefomgeving is het creëren van een leefbaar, toekomstbestendig en economisch vitaal landelijk gebied. Dat kan bijdragen aan een concurrerend vestigingsklimaat en aan de regionale brede welvaart. De 'startnotitie herijking thema vitaal landelijk gebied' is daarin een eerste stap. In MRE-verband wordt nadrukkelijk de verbinding gemaakt met de andere MRE-programma's zoals, ruimte en wonen, economie, mobiliteit en de energietransitie.

Van Gogh Nationaal Park (VGNP) draait om natuurbeleving en toerisme en is gericht op zowel bewoners als bezoekers uit binnen- en buitenland. VGNP is een beweging waar samen wordt gewerkt aan een mooi en vitaal landschap, met groen tot in het hart van de steden en dorpen. Waalre neemt deel via het Stedelijk Gebied Eindhoven.

Buiten de samenwerkingsverbanden voeren wij jaarlijks zowel op ambtelijk als bestuurlijk niveau diverse afstemmingsoverleggen met partners als IVN, Natuurmonumenten, Brabants Landschap en ZLTO.

We initiëren, stimuleren en faciliteren (o.a. procedureel) op lokaal niveau projecten en particulieren initiatieven die passen in de actuele visies op het buitengebied van Waalre

Inwoners, ondernemers en grondeigenaren benaderen de gemeente regelmatig met plannen, ideeën en initiatieven in het buitengebied. Het betreft hier vaak kleinschalige particuliere initiatieven die niet rechtstreeks passen binnen de bepalingen van het bestemmingplan maar wel denkbaar/wenselijk zijn op basis van de actuele gemeentelijke visies (o.a. [omgevingsvisie](#), ontwikkelperspectief Aalst, visie Westrand Waalre, gebiedsvisie Waalre Noord) in het buitengebied. Hier wordt ook onder gerekend adressen die in beeld zijn gekomen via toezicht/handhaving om hetgeen in de praktijk gebeurt in overeenstemming te brengen met de regels. Met name door gebiedsprocessen zoals de Gebiedsgerichte Aanpak wordt hier voor de komende jaren een toename in verwacht.

Projecten / initiatieven waar momenteel aan wordt gewerkt;

- Landgoed Gildebosch;
- Het digitaliseren van fysieke informatieborden in het buitengebied;
- Camping de Volmolen;
- Natuurbelevingscentrum Buiten Waalre;
- Agrarisch bedrijf OVL Dijk 49;

8.3 Wonen en Bouwen

Wonen

Inleiding Wonen

De gemeente Waalre streeft ernaar om te voorzien in woningen voor iedereen, in elke levensfase. Dit willen we bereiken door het toevoegen van woningen en een beter gebruik van de al aanwezige woningen. Mede door de samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven en MRE is het mogelijk om meer woningen te bouwen. Daardoor vergroten we de keuzemogelijkheden voor inwoners op het gebied van wonen. De hoeveelheid betaalbare woningen neemt toe, waardoor inwoners een bredere keuze hebben en doorstroming op de woningmarkt kan ontstaan.

Wat willen we bereiken?

Waalre is groen, fijn en goed om te wonen, werken en verblijven. Dat willen we in de toekomst zo houden.

De bouw van nieuwe woningen sluit aan op de behoefte en wensen van onze inwoners én die van de regio. Hierbij ligt de nadruk in de komende periode op het realiseren van betaalbare woonruimte. De afspraken die we hebben gemaakt met het Rijk en de

provincie in de [Woondeal Zuidoost-Brabant 2025](#) zijn leidend. We realiseren die samen met woningcorporaties en andere partijen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Er worden woningen in elk segment gerealiseerd conform de gewenste differentiatie in het woningbouwprogramma.

Het woningbouwprogramma met bijhorende woningdifferentiatie is in 2023 door raad vastgesteld. Dat vormt het uitgangspunt voor elk woningbouwproject. Er is een continue monitoring van de woningbouw, met Juno. Projectleiders houden deze monitor actueel. Het programma is voor iedereen zichtbaar op <https://woningbouwkaart.waalre.nl/>.

De woningbouw wordt afgestemd in de regio; in het Stedelijk Gebied Eindhoven en op strategisch niveau binnen het MRE. Waar mogelijk worden aanvragen voor subsidie ingediend. Het gaat onder meer om ondersteuningsmaatregelen vanuit het Rijk, de provincie of MRE voor versnelling van de woningbouw. Dat budget helpt ons bijvoorbeeld om extra projectcapaciteit in te huren. Waalre krijgt ook subsidie voor betaalbare woningbouw.

De voorgenomen woningbouw op diverse locaties wordt volgens planning opgestart, in aanbouw genomen of opgeleverd. In de paragraaf Grondbeleid gaan we nader in op concrete projecten binnen de eigen grondexploitaties. Onze inschatting is dat er in 2027 circa 140 woningen kunnen worden opgeleverd (waarvan de helft sociale huurwoningen). Voor 300 woningen zal een bouwvergunning worden verleend.

Voortzetten van de intensieve regionale samenwerking binnen zowel het Stedelijk Gebied Eindhoven als de Metropoolregio Eindhoven op het thema 'Wonen'.

In het SGE werken we op het gebied van Wonen samen 'als ware we 1 gemeente'. Ontwikkelingen worden samen gevolgd en er wordt gebruik gemaakt van elkaars expertise. Dit is een continu proces.

In het MRE is de samenwerking abstracter en vooral gericht op uitvoering van de Woondeal en de financiële mogelijkheden volgend uit 'Beethoven'. In het MRE wordt onder meer de 'Regionale Begrippenlijst Wonen' vernieuwd en vastgesteld. Hiermee hanteren alle 21 gemeenten in het MRE dezelfde definities voor woningen en woningbouw. De prijsklassen (huur en koop) worden jaarlijks geactualiseerd. In 2025 is de Woondeal Zuidoost Brabant herijkt en opnieuw vastgesteld. Actiepunten hieruit worden (in regionale samenwerking) uitgewerkt. Bij stagnatie in ontwikkeling van een woningbouwplan wordt het probleem voorgelegd aan externe adviseurs via de regionale versnellingstafels.

Er wordt uitvoering gegeven aan het in de actualisatie Woonnotitie opgenomen beleidskader wonen.

In de Actualisatie Woonnotitie uit 2023 is een actueel beleidskader Wonen vastgelegd. Afgelopen jaren is uitvoering gegeven aan de actiepunten. De actiepunten voor senioren zijn ook opgenomen in de Visie op Welzijn, Wonen en Zorg, de uitwerking hiervan gebeurt op basis van de Uitvoeringsagenda. In 2027 zal een Volkshuisvestingsprogramma moeten worden opgesteld (wettelijke verplichting), dit zal tevens het nieuwe beleidskader voor Wonen moeten gaan vormen.

Gemeente werkt samen met de woningcorporaties en Vluchtelingenwerk om de taakstelling voor huisvesting statushouders in te vullen. Gemeente krijgt elk half jaar een taakstelling voor huisvesting van toegelaten vluchtelingen (statushouders). In overleg met woningcorporaties wordt woonruimte gevonden. Na huisvesting worden statushouders begeleid door vrijwilligers van Vluchtelingenwerk.

Op basis van de [Actualisatie Woonnotitie](#) worden actuele prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en huurdersverenigingen.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Inleiding Vergunningsverlening, toezicht en handhaving

Als gemeente zijn we verantwoordelijk voor de werkzaamheden op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving. Dit staat in de [Omgevingswet](#) en de [Algemene Plaatselijke Verordening](#).

Wat willen we bereiken?

We leveren een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving.

De wettelijke taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving zijn mede bepalend voor het beeld van onze dienstverlening aan onze inwoners. Wij vervullen die taken in samenwerking met de Omgevingsdienst, buurgemeenten en andere partners.

Wat gaan we daarvoor doen?

In het jaarverslag VTH evalueren we de voortgang van de beleidsdoelen.

Met het vaststellen van het jaarverslag voldoen we aan het [Omgevingsbesluit](#). Het jaarverslag versturen we naar de gemeenteraad en gaat daarnaast ter beoordeling naar de provincie.

We maken een kwaliteitsslag bij het ophalen en invoeren van data zodat we die vervolgens gerichter in kunnen zetten bij het opstellen van toekomstige VTH-documenten.

De VTH-documenten zijn het jaarlijkse uitvoeringsprogramma, het jaarverslag en de uitvoerings- en handhavingsstrategie.

We voeren het uitvoeringsprogramma uit dat wordt opgesteld op basis van de uitvoerings- en handhavingsstrategie.

Het uitvoeringsprogramma geeft invulling aan de doelen, die worden bepaald in de uitvoerings- en handhavingsstrategie. In het programma staan de werkzaamheden die we op het gebied van vergunningen, toezicht en handhaving uitvoeren. Daarmee voldoen we aan het [Omgevingsbesluit](#). Het uitvoeringsprogramma versturen we naar de gemeenteraad en gaat daarnaast ter beoordeling naar de provincie.

We actualiseren de uitvoerings- en handhavingsstrategie.

In de uitvoerings- en handhavingsstrategie gaan we in op de doelen voor de uitvoering en handhaving, en welke werkzaamheden we daarvoor uitvoeren. Hiermee voldoen we aan het [Omgevingsbesluit](#).

Wat willen we bereiken?

Het op een adequate, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige wijze uitvoeren van taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH).

In de [verordening uitvoering en handhaving omgevingsrecht gemeente Waalre](#) geven we aan hoe we zorgen voor een goede kwaliteit van de uitvoering, op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Op basis van de actuele kwaliteitscriteria voeren we een jaarlijkse kwaliteitsmeting uit.

Waalre voert jaarlijks een kwaliteitsmeting uit om te beoordelen in hoeverre wordt voldaan aan de kwaliteitscriteria VTH 3.1. Met deze meting wordt inzicht verkregen in de kwaliteit van de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving en de mate waarin wordt voldaan aan de gestelde eisen. De uitkomsten worden gebruikt om verbeterpunten te identificeren en gerichte maatregelen te treffen waar dat nodig is. Op deze manier werkt de gemeente continu aan het borgen en verbeteren van de kwaliteit van de VTH-organisatie.

We streven ernaar om de kwaliteit en doorlooptijd van onze diensten op het juiste niveau te houden.

Diverse ontwikkelingen binnen het domein Vergunningen, Toezicht, Handhaving en Veiligheid (VTHV) blijven druk leggen op de uitvoering van onze taken. Het gaat hierbij met name om de aanhoudend krappe arbeidsmarkt, de beperkte beschikbaarheid van zowel vaste als tijdelijke professionals en de hoge kosten van externe inhuur. Tegelijkertijd betreft het grotendeels wettelijke en termijngedreven werkzaamheden waarvoor continuïteit noodzakelijk is. Voor onze compacte organisatie maakt dit de uitvoering extra kwetsbaar.

Om de continuïteit van de dienstverlening te waarborgen, blijven wij voorlopig deels aangewezen op tijdelijke externe inzet. De financiële consequenties hiervan worden betrokken bij de reguliere planning- en control cyclus.

Tegelijkertijd blijven wij inzetten op structurele oplossingen. Daarbij ligt de focus op het aantrekken en opleiden van vaste medewerkers en het verder optimaliseren van werkprocessen. Hiermee werken wij aan een toekomstbestendige organisatie die minder afhankelijk is van externe capaciteit. De ontwikkelingen binnen het VTHV-domein blijven wij monitoren en waar nodig ondernemen wij passende vervolgacties.

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	1.128	1.347	1.152	1.156	1.157	1.158
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	4.853	17.699	690	690	690	690
8.3 Wonen en bouwen	1.380	3.326	1.930	1.390	1.390	1.390
Totaal Lasten	7.361	22.371	3.773	3.236	3.238	3.238
Baten						
8.1 Ruimte en leefomgeving	552	1.211	1.104	866	1.230	110
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	5.279	17.699	690	690	690	690
8.3 Wonen en bouwen	1.248	2.438	1.065	1.065	1.065	1.065
Totaal Baten	7.079	21.347	2.859	2.621	2.985	1.865
Gerealiseerd resultaat	282	1.024	914	615	253	1.373

Toelichting

Vergelijking van de begroting 2027 met de bijgestelde begroting 2026 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

8.1 Ruimte en leefomgeving (voordeel € 195.000)

- € 111.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 100.000 voordeel
 - Door Incidenteel budget wat in 2026 beschikbaar gesteld is voor de ontwikkeling van de visie Noordrand.
- € 70.000 voordeel
 - In 2026 is eenmalig een budget voor herinrichting van openbaar groen bij de Pracht Zuid beschikbaar gesteld.
- € 140.000 voordeel
 - In 2026 zijn er verschillende eenmalige kredieten ten laste van deze functie die in 2027 niet voorkomen. Dit zijn:
 - Krediet implementatie nieuwe omgevingswet € 58.000
 - Krediet regionaal ontwikkelingsfonds werklocaties € 37.000
 - Krediet deelname landschapsregeling € 45.000
- € 4.000 nadeel
 - Diverse overige verschillen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

- De grondexploitatie wordt budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Zie voor toelichting op de grondexploitaties de paragraaf Grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen (€ 1.395.000 voordeel)

- € 9.000 nadeel
 - Door salariskosten. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.
- € 1.403.000 voordeel
 - Dit betreft het eenmalige krediet lokale aanpak isolatie, dat we in 2026 hebben begroot waartegen inkomsten zijn begroot. Hierdoor ontstaat een voordeel op de lasten, maar een nadeel in de baten, dus budgettair neutraal.

Toelichting meerjarenramingen:

- De salariskosten in 2027 zijn eenmalig € 540.000 hoger. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden onderaan in programma 00 Bestuur en Ondersteuning.

Toelichting verschillen baten:

8.1 Ruimte en leefomgeving (€ 107.000 nadeel)

- € 107.000 Nadeel
 - Het betreft een eenmalige opbrengst in 2026 van een verrekening bij de verkoop van het Waalres museum.

Toelichting meerjarenramingen:

- In de meerjarenraming zijn opbrengsten opgenomen die voortkomen uit de realisatiestimulans. Dat is een regeling die loopt tot en met 2029 en is gebaseerd op de prognoses van de bouw van een specifieke categorie woningen, deze raming fluctueert jaarlijks waarbij het risico bestaat dat de prognoses niet worden gehaald. Graag verwijzen we hier ook naar de genoemde risico's in paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

- De grondexploitatie wordt budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Zie voor toelichting op de grondexploitaties de paragraaf Grondbeleid.

8.3 Wonen en bouwen (€ 1.373.000 nadeel)

- € 1.403.000 nadeel
 - Dit betreft het eenmalige krediet lokale aanpak isolatie, dat we in 2026 hebben begroot. Hierdoor ontstaat een nadeel in de baten te zien, maar een voordeel in de lasten, dus budgettair neutraal.
- € 30.000 voordeel
 - Verhoging leges opbrengsten.

Toelichting meerjarenramingen:

- Geen bijzonderheden.

BBV indicatoren Volkshuisvesting

Indicator	Omschrijving	Gemeente /referentie	2024	2025	2026
WOZ-waarde woningen (€ x 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde	Waalre	510	531	597
WOZ-waarde woningen (€ x 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	492,2	519,6	575,6
WOZ-waarde woningen (€ x 1.000)	De gemiddelde WOZ-waarde	Gemeenten < 25.000 inwoners	408	427	469
Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Waalre	5,1	?	0
Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	7,28	-	-
Nieuw gebouwde woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Gemeenten < 25.000 inwoners	8,6	-	-
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-20 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 20 – 65 jaar (%)	Waalre	87,4%	88,0%	88,9%
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-20 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 20 – 65 jaar (%)	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	82,3%	83,5%	84,3%
Demografische druk	De som van het aantal personen van 0-20 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 20 – 65 jaar (%)	Gemeenten < 25.000 inwoners	81,1%	82,0%	82,9%
Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Waalre	945	1045	1131
Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	925,80	984,60	1028,40
Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Gemeenten < 25.000 inwoners	947	996	1039

Indicator	Omschrijving	Gemeente /referentie	2024	2025	2026
Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Waalre	1.038	1.160	1.186
Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Amigo gemeenten (5 gemeenten)	1027,60	1091,40	1151,00
Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Gemeenten < 25.000 inwoners	1037	1.091	1138

Paragrafen

Paragraaf A Lokale heffingen

Waar gaat de paragraaf over?

In deze paragraaf wordt het beleid van de belangrijkste gemeentelijke belastingen beschreven. De gemeente is autonoom in het bepalen van de hoogte en de besteding van de opbrengst van de gemeentelijke belastingen. In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke heffingen de gemeente aan haar inwoners en bedrijven mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt welke van de toegestane heffingen we als gemeente ook daadwerkelijk heffen. Alle gemeenten heffen de onroerende zaakbelastingen (OZB). Bij de verdeling van het Gemeentefonds wordt er namelijk van uitgegaan dat een deel van de gemeentelijke uitgaven wordt bekostigd uit de OZB.

Belastingbeleid gemeente Waalre

Gemeente Waalre heeft gekozen voor een duidelijk, plaatselijk belastingpakket dat in hoofdzaak bestaat uit de algemene bijdragebelasting OZB en de retributies afvalstoffenheffing en rioolheffing. Dit pakket bevordert een evenwichtige belastingdruk in de gemeente en beperkt de uitvoeringslasten. Door het voeren van een stringent begrotingsbeleid probeert gemeente Waalre de verhoging van de OZB zoveel mogelijk te beperken. Gemeente Waalre kent een aantal in de Gemeentewet toegestane belastingen en heffingen. Deze belastingen zijn gelegitimeerd in belastingverordeningen, die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Een onderscheid kan worden gemaakt tussen belastingen en retributies.

Belastingen

Belastingen zijn heffingen waarvan het gebruik van de opbrengst vrij is, de zogenaamde algemene bijdragebelastingen. De gemeente hoeft geen direct aanwijsbare tegenprestatie te leveren. Tot deze groep behoren de onroerende zaakbelastingen, de precariobelasting en de toeristenbelasting. De gemeenteraad is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen.

Retributies

Retributies zijn heffingen waarbij de opbrengst niet boven de uitgaven van een specifieke dienst mag uitkomen. Tot de retributies behoren de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges, het marktgeld en grafrechten.

Vanaf de begroting 2017 is het volgens de BBV verplicht om in deze paragraaf uiteen te zetten hoe er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

Jaarlijks worden WOZ-beschikkingen met een nieuwe waarde naar de inwoners verstuurd. De waardering voor het belastingjaar 2027 vindt plaats op basis van de waardepeildatum 1 januari 2026. De Wet WOZ schrijft namelijk voor dat gemeenten een waarde vaststellen, zoals die gold op 1 januari van één jaar eerder. De gemeente heeft zodoende de tijd om marktcijfers (verkopen, huurprijzen enzovoorts) die in de loop van

het jaar gerealiseerd worden te analyseren en een reële schatting te doen van de marktsituatie op de waarde-peildatum. De Wet WOZ wordt voor de inwoner steeds belangrijker. De door de gemeente vastgestelde WOZ-waarde wordt voor steeds meer belastingen gebruikt (bijvoorbeeld waterschapslasten en erfbelasting). Inwoners en bedrijven kunnen tegen de WOZ-waarde bezwaar maken en/of beroep instellen bij de rechter.

Onroerende zaakbelastingen (OZB)

Onder de naam 'onroerende zaakbelastingen' worden directe belastingen geheven over binnen de gemeente gelegen onroerende zaken:

- een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak, zijnde een niet-woning, gebruikt op grond van eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht.
- een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft op grond van eigendom, bezit of beperkt recht.

De heffingsmaatstaf voor de OZB is de vastgestelde waarde van een onroerende zaak. Deze waarde wordt vastgesteld op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ). In de raming van de opbrengst OZB is rekening gehouden met een indexering van 3,0 %. In de raadsvergadering van december 2026 worden enkel de OZB-tarieven voor 2027 vastgesteld.

Geraamde opbrengst OZB

De stijging van de inkomsten is het gevolg van areaaluitbreiding en de verhoging van de tarieven.

Opbrengsten OZB	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Woningen: eigendom	4.631.211	5.197.000	5.265.000	5.497.000	5.766.000	6.066.000
Niet woningen: eigendom	605.630	673.000	676.000	696.000	717.000	739.000
Niet woningen: gebruiker	403.588	437.000	460.000	474.000	488.000	503.000
TOTAAL	5.640.429	6.307.000	6.401.000	6.667.000	6.971.000	7.308.000

Afvalstoffenheffing

De afvalstoffenheffing wordt opgelegd aan degene die feitelijk gebruik maakt van een perceel binnen de gemeente, waarvoor een inzamelplicht voor huishoudelijk afval geldt volgens de Wet milieubeheer. Deze heffing mag wettelijk niet hoger zijn dan de werkelijke kosten (kostendekkendheid). De tarieven kunnen jaarlijks worden aangepast op basis van de kosten voor afvalinzameling, -verwerking en overige afvalgerelateerde uitgaven.

Sinds 2023 betaalt elk huishouden in een laagbouwwoning naast een vast tarief (vastrecht) ook een bedrag per lediging van de restafvalcontainer. Dit bedrag verschilt per formaat container (140 of 240 liter). Dit systeem staat bekend als diftar (gedifferentieerde tarieven). Vanaf 2026 is dit systeem ook ingevoerd voor hoogbouwwoningen, waarbij gebruik wordt gemaakt van 60-litercontainers. Alle huishoudens betalen dan hetzelfde bedrag per liter restafval.

Tot en met 2025 werd het vastrecht nog gedifferentieerd naar een- en meerpersoonshuishoudens. Dit is echter ongebruikelijk bij gemeenten die diftar toepassen. Met de volledige invoering van diftar voor alle huishoudens vervalt deze differentiatie. Vanaf 2026 geldt er één uniform vastrecht voor elk huishouden.

In 2027 worden de volgende kosten geraamd voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval, welke toegerekend moeten worden aan de afvalstoffenheffing:

Toegerekend aan afvalstoffenheffing	Begroting 2027
Directe personele kosten	127.007
Overhead	157.489
Vuil verwijderen langs wegen	83.000
Kwijtschelding	28.600
Lasten afvalstoffenheffing	1.500
Inzamelen huisvuil	1.499.766
Bestrijding overlast honden	25.000
Niet verrekenbare BTW	337.063
Totale kosten	2.259.425
Opbrengst afvalfonds, papier, kleding en big bags	252.500
Te verrekenen via afvalstoffenheffing	2.006.925

Tegenover deze lasten staan de volgende geraamde opbrengsten voor de afvalstoffenheffing:

Afvalstoffenheffing	Aantal	Tarief	Frequentie	Totaal
2027	aansluitingen			
vastrecht	8.046	€ 148,00		€ 1.190.808
60 liter inworp	1.078	€ 4,50	21	€ 101.871
140 liter ledigen	2.061	€ 10,50	6,2	€ 134.171
240 liter ledigen	4.809	€ 18,00	6,7	€ 579.965
Totaal				€ 2.006.816

Vergelijking tarieven ten opzichte van 2026

In onderstaande tabel wordt het gemiddelde tarief per huishouden vermeld, dit betekent

dat de totale verwachte kosten gedeeld worden door het aantal huishoudens. De hoogte is uiteindelijk afhankelijk van het aantal keren dat men restafval aanbiedt.

Tarief	2026	2027	Vershil
Afvalstoffenheffing	€ 256	€ 249	-3%
Aantal huishoudens	7.772	8.046	

Tarifiering

Een (te) laag tarief leidt tot minder scheiding van fijn restafval dan bij het toepassen van hogere tarieven. De gemeente Waalre streeft naar zo min mogelijk fijn restafval per inwoner per jaar. Om dit voor elkaar te krijgen, zal het ledigingstarief voor een 240 liter container tussen de € 10 en € 20 moeten liggen. Voor de bepaling van de tarieven is uitgegaan van een gemiddeld aantal ledigingen per huishouden in 2027.

De opbrengsten afvalstoffenheffing ontwikkelen zich als volgt:

Afvalstoffenheffing	jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal kosten	1.956.229	1.991.618	2.006.925	2.146.039	2.199.991	2.309.580
Totaal opbrengsten	1.956.229	1.991.618	2.006.925	2.146.039	2.199.991	2.309.580
Kostendekkendheid	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%	100,00%

Kwijtschelding

Wanneer aan een minder draagkrachtig belastingplichtige kwijtschelding voor de afvalstoffenheffing wordt verleend, dan is dat in principe voor de volledig verschuldigde heffing. Echter, bij laagbouwoningen geldt dat de kwijtschelding voor maximaal 8 ledigingen is.

Bij excessieve hoeveelheden afval vanwege medische redenen (incontinentie/stoma) worden de eerste 12 ledigingen vrij gesteld. Er geldt dan geen vrijstelling voor vastrecht.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een object, dat op 1 januari is aangesloten op de riolering. De rioolheffing is gebaseerd op het Programma Water, Riolering en Klimaat (programma WRK) van 2022. De gemeente mag maximaal kostendekkende tarieven in rekening brengen.

Rioolheffing	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Totaal kosten	2.289.745	2.875.622	2.796.242	2.834.135	2.964.919	3.094.897
Totaal opbrengsten	1.795.368	1.819.000	1.864.758	1.934.173	2.015.732	2.107.592
Storting / onttrekking voorziening riolering	-494.377	-1.056.622	-931.484	-899.962	-949.187	-987.305
Kostendekkendheid	100%	100%	100%	100%	100%	100%

In 2027 worden de volgende kosten toegerekend:

Het tarief voor rioolheffing is in deze begroting voor het jaar 2027 opgenomen, zoals vastgelegd in het programma Water, Riolering en Klimaat van 2022.

Toegerekend aan riolering	Begroting 2027
Directe personele kosten	321.602
Overhead	398.786
Pompen en riolen	1.519.499
Huisaansluitingen	5.000
Afkoppelstimulering	75.000
Vegen en veegvuil	91.500
Waterlossingen en sloten	47.000
Niet verrekenbare BTW	337.855
Totale kosten	2.796.242
Opbrengsten huisaansluitingen	5.000
Opbrengsten rioolheffing	1.859.758
Totale opbrengsten	1.864.758
Te verrekenen via voorziening riolering	-931.484

Leges

Onder de naam leges wordt een aantal verschillende rechten geheven voor door de gemeente, of uit naam van de gemeente verstrekte diensten. Dit kan bijvoorbeeld het verstrekken van een document zijn zoals een rijbewijs, paspoort of trouwboekje of het verstrekken van een vergunning. Waalre streeft zoveel mogelijk naar kostendekkende tarieven voor administratieve diensten. Elk jaar worden de tarieven opnieuw beoordeeld, aangepast aan wettelijke tarieven en geïndexeerd. De diensten en bijbehorende tarieven voor 2027 worden opgenomen in de door de raad in december 2026 vast te stellen tarieventabel bij de legesverordening 2027.

De lasten zoals deze in de begroting zijn opgenomen zijn niet altijd voor 100% toerekenbaar. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst.

Bij hoofdstuk 1 is weinig ruimte om de tarieven te verhogen omdat de opbrengsten voornamelijk veroorzaakt worden door paspoorten en rijbewijzen. Deze tarieven zijn momenteel gelijk aan de wettelijk maximaal toegestane hoogte.

Leges	Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
Burgerlijke stand	53.434	26.972	50,48%
Reisdocumenten en Nederlandse identiteitskaart	308.531	290.256	94,08%
Rijbewijzen	90.483	94.397	104,33%
Vertrekkingen in het kader van de basisregistratie persoonsgegevens	21.146	13.995	66,18%
Overige publiekszaken	4.259	3.019	70,89%
Bijzondere wetten	141.995	53.119	37,41%
Totaal	619.848	481.758	77,72%

Bij hoofdstuk 2 zijn 100% kostendekkende tarieven is in de praktijk niet mogelijk omdat de lasten zoals in de begroting zijn opgenomen, niet altijd voor 100% toerekenbaar zijn. Een deel van de kosten kan niet direct in verband gebracht worden met de uitgevoerde dienst. Dit zijn bijvoorbeeld de kosten voor handhaving of bezwaar en beroep.

Hoofdstuk 2 Omgevingswet	Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
Dienst			
Activiteiten met betrekking tot bouwwerken	1.483.371	1.060.900	71,52%
Totaal	1.483.371	1.060.900	71,52%

Hoofdstuk 3 is een klein onderdeel van de legesverordening wat voor een groot deel bestaat uit evenementenvergunningen. Vanwege de maatschappelijke betekenis ervan is dit bij veel gemeenten niet kostendekkend.

Hoofdstuk 3 Europese dienstenrichtlijn	Kosten	Opbrengsten	Kostendekking
Horeca	4.127	2.048	49,62%
Totaal	4.127	2.048	49,62%

Toeristenbelasting

In december 2017 heeft de raad besloten om per 1 januari 2018 een toeristenbelasting in te voeren. De toeristenbelasting wordt betaald door degenen die binnen onze gemeente verblijven in o.a. hotels, pensions en vakantieverblijven en niet als ingezetenen zijn ingeschreven.

Bij het vaststellen van de programmabegroting 2026-2029 op 6 november 2025 is geamendeerd om de tariefverhoging van de toeristenbelasting naar € 6,00 per persoon per nacht te faseren. In 2026 is daarom het tarief op € 5,25 per persoon per nacht vastgesteld met een incidentele aanpassing van de begroting 2026. In 2025 bedroeg de toeristenbelasting €4,50 per persoon per nacht.

Voor 2027 wordt voorgesteld om het tarief op te hogen naar € 6,- per persoon per nacht.

Opbrengst toeristenbelasting	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Opbrengst	249.439	330.000	300.000	300.000	300.000	300.000

Kwijtscheldingbeleid

In de gemeente Waalre kan op verzoek van de minder draagkrachtige belastingplichtige, kwijtschelding van betaling worden verleend voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Waalre past hiervoor de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toe. In 1997 is in afwijking van de Uitvoeringsregeling door de Waalrese Raad besloten, in plaats van 90%, 100% van de genormeerde bijstandsuitkering aan te merken als kosten van bestaan op basis waarvan de draagkracht van belastingplichtige wordt vastgesteld. Hierdoor komt men eerder in aanmerking voor kwijtschelding.

Belastingdruk per huishouden

In de volgende tabel staat een overzicht van de totale gemiddelde belastingdruk van de drie belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen. Voor de OZB gaan we in deze cijfers uit van een woning met een gemiddelde WOZ waarde (2026: € 684.942 bron: Coelo).

De 1,7% stijging van de totale belastingdruk van 2026 naar 2027 betekent voor een gemiddeld gezin in Waalre een stijging van ca. € 1,67 per maand.

De tarieven van de OZB zullen wij u in de raadsvergadering van december 2026 aanbieden in de belastingverordening voor 2027, op dat moment is de waardeverandering van de woningen waarop de tarieven worden gebaseerd bekend.

Totale gemiddelde belastingdruk per huishouden	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
OZB	653	728	750	772	796	819
Afvalstoffenheffing	244	256	249	249	249	249
Rioolheffing	208	213	218	223	228	233
Totaal bedrag per huishouden	1.105	1.197	1.217	1.245	1.273	1.302
<i>Stijging in % t.o.v. voorgaande jaar</i>		8,3%	1,7%	2,3%	2,3%	2,3%

Toelichting belastingdruk

Elke gemeente kan in het kader van de gemeentelijke autonomie uitgaven doen voor een hoger voorzieningenniveau en dat kost belastinggeld. De belastingdruk hoeft daarom niet per gemeente gelijk te zijn. Voor de financiële draagkracht voor huishoudens is de gemeentelijke belastingdruk wel belangrijk. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) verzamelt jaarlijks de gegevens voor de belastingdruk van decentrale overheden. Onder belastingdruk verstaan we de jaarlijkse woonlasten per huishouden. Onder de woonlasten wordt gerekend het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en afvalstoffenheffing.

Gemiddelde woonlasten bij vergelijking in de regio

Op de website www.coelo.nl zijn de tarieven van de aan Waalre grenzende gemeenten terug te vinden. Deze site bevat een kaart waarop met de muis kan worden geklikt om de tarieven van elke gemeente in beeld te krijgen. De gemeente Waalre heeft in 2026 van de 342 geregistreerde gemeenten op 1 januari de 256e plaats voor wat betreft de belastingdruk (2022: 152e, 2023: 273e, 2024: 231e en 2025: 274e). Regionaal gezien staan we nu op de 9e plaats.

Nb. De gemeente met de laagste lasten voor een meerpersoonshuishouden heeft het laagste rangnummer.

Rangnr regio	Plaats	Éénpers hh	Meerpers hh	Rangnr 2022	Rangnr 2023	Rangnr 2024	Rangnr 2025	Rangnr 2026	WOZ waarde
1	Bergeijk	792	935	62	44	47	45	39	517.000
2	Eersel	778	953	61	47	31	60	52	609.334
3	Geldrop-Mierlo	824	964	71	56	54	62	60	543.423
4	Bladel	713	969	25	14	11	26	64	550.676
5	Eindhoven	901	1.016	135	120	119	104	100	554.976
6	Cranendonck	967	1.036	278	195	152	147	121	494.819
7	Best	1.075	1.075	90	116	156	139	171	570.443
8	Valkenswaard	980	1.093	245	246	201	198	187	534.384
9	Waalre	1.131	1.186	152	273	231	274	256	684.942
10	Veldhoven	1.091	1.212	105	155	159	234	267	611.616
11	Nuenen	987	1.221	303	304	274	261	271	633.661
12	Heeze-Leende	1.085	1.247	312	306	293	299	287	560.000

Paragraaf B weerstandsvermogen en risicobeheersing

Waar gaat de paragraaf over?

Waalre is een zelfbewuste, zelfstandige gemeente. Op dit moment staan we echter onder grote financiële druk. Dat beïnvloedt onze financiële positie. In deze paragraaf wordt inzicht verschaft in de financiële positie van Waalre door in te gaan op twee onderdelen:

- Risicomanagement en Weerstandsvermogen;
- Financiële kengetallen.

Het onderdeel risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die van invloed kunnen zijn op de financiële huishouding, maar nog niet financieel zijn vertaald. Hiervoor wordt ingegaan op de financiële omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om deze financieel af te dekken (beschikbare weerstandscapaciteit) en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen (uitgedrukt in een ratio).

In het onderdeel financiële kengetallen wordt ingegaan op de financiële positie van de gemeente Waalre op basis van de uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte kengetallen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van Waalre is het vermogen waarover Waalre beschikt om niet-structurele financiële risico's op te vangen, zonder dat de uitvoering van de gemeentelijke taken en/of beleid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio (beschikbare weerstandscapaciteit/benodigde weerstandscapaciteit). Voor de objectivering van de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit bestaan geen wettelijke normen. Om de ratio te duiden maken we gebruik van de onderstaande waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit van Twente:

Allereerst wordt de conclusie over Waalres weerstandsvermogen weergegeven. Vervolgens wordt toegelicht hoe deze tot stand is gekomen door in te gaan op het benodigde weerstandsvermogen, de inventarisatie en de beoordeling van de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Conclusie

De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit / benodigde weerstandscapaciteit in 2027 is voor Waalre 7,25 (€ 18.288.283 / €2.616.800).

In 2026 was het beschikbare weerstandsvermogen (op begrotingsbasis) van Waalre 6,44. In 2027 is deze gestegen naar 6,99. De verhoging wordt met name veroorzaakt door het herzien van de geïnventariseerde risico's waardoor het risico bedrag stijgt naar € 2.616.800. Daarnaast is het jaarrekeningresultaat 2025 toegevoegd aan de reserves. De ratio voor 2027 geeft aan dat de gemeente voor wat betreft het weerstandsvermogen financieel gezond is.

De stille reserves (ad. € 4.952.000) en de fictieve belastingcapaciteit (ad. € 1.500.000) lijken in Waalre niet direct invorderbaar. Als deze buiten beschouwing worden gelaten is het aanwezige weerstandsvermogen nog steeds voldoende met een omvang van € 11,8 miljoen. De ratio laat een stijging zien van 3,58 in de begroting 2026 naar 4,52 in de begroting 2027.

Dit betekent dat ons weerstandsvermogen ruim financieel gezond is te noemen. Met ons weerstandsvermogen kunnen we (met een zekerheid van 90%) alle geïnventariseerde risico's opvangen.

In de nota reserves en voorzieningen 2023 die op 24 oktober 2023 is vastgesteld in uw raad, is de ondergrens van het bufferdeel van de algemene reserve bepaald op € 5.000.000 ("ijzeren voorraad"). Met de kaderbrief 2027 is dit bedrag verhoogd naar € 5.250.000.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de optelling van de verwachte financiële omvang van mogelijke risico's die nog niet op een andere wijze zijn afgedekt door bijvoorbeeld het afsluiten van een verzekering of het opnemen van een voorziening in de begroting. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we ervan uit dat niet alle risico's, maar hooguit 90% van alle risico's, zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. Oftewel, 90% van de totale financiële omvang van alle geïdentificeerde risico's (die niet zijn afgedekt) in dat jaar, dient afgedekt te kunnen worden met onze weerstandscapaciteit.

Inventarisatie en beoordeling van de risico's

Voor het inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's van de gemeente Waalre geïnventariseerd, de financiële omvang van deze risico's bepaald, evenals de mate waarin deze risico's al zijn afgedekt door voorzieningen, afgesloten verzekeringen of dekking vanuit de begroting.

Voor de berekening van de financiële omvang van de risico's hebben wij de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich zal voordoen, vermenigvuldigd met de maximale financiële impact (die niet is afgedekt) wanneer de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet.

Ten slotte hebben wij de risico's beoordeeld door ze, een kleur te geven op basis van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de hoogte van het financiële gevolg van het optreden van de gebeurtenis. Zie Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken naar grootte van het risico.

Gevolg (x € 1.000)	Zeer kleine kans 10%	Kleine kans 25%	Gemiddelde kans 50%	Grote kans 75%	Zeer grote kans 90%
≥ € 1.000					
€ 500 - € 1.000					
€ 250 - € 500					
€ 100 < € 250					
€ 50 < € 100					
< € 50					

Hierna treft u de uitgebreide risico-inventarisatie en –beoordeling aan

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
0 Bestuur en ondersteuning	Schadeclaims	Verwachte jaarlijkse schadeclaims die niet specifiek zijn gekoppeld aan dossiers. De gemeente kan schadeclaims ontvangen als gevolg van activiteiten die zij verricht, welke niet (volledig) onder de verzekering voor aansprakelijkheidsstelling vallen.	25%	10.000	2.500		Het aantal claims richting Waalre is beperkt. Genoemd bedrag is het maximum bedrag voor lopende schadeclaims.
0 Bestuur en ondersteuning	Informatie veiligheid / Cybercriminaliteit	Door digitalisering en cyberdreigingen bestaat het risico dat informatie of systemen van de gemeente Waalre niet goed werken, veranderen of door onbevoegden worden bekeken. Dit kan de dienstverlening verstoren en leiden tot financiële schade, imago schade of juridische problemen. De gemeente beperkt deze risico's met passende beveiligingsmaatregelen en door risico's en dreigingen actief te volgen. Voor risico's rond persoonsgegevens wordt verwezen naar de	30%	1.000.000	300.000		We beperken informatiebeveiligingsrisico's door het toepassen van maatregelen conform de BIO2, het uitvoeren van periodieke risicoanalyses en beveiligingscontroles, continue monitoring van dreigingen en kwetsbaarheden. We bevorderen het beveiligingsbewustzijn bij medewerkers en versterken de continuïteit van de dienstverlening door middel van businesscontinuïteitsmanagement.
0 Bestuur en ondersteuning	Privacy	Het verwerken van persoonsgegevens is integraal verbonden aan nagenoeg alle wettelijke taken, binnen de domeinen en bedrijfsvoering, die de gemeente Waalre heeft. Het is een continue-proces om te zorgdragen voor een zorgvuldige verwerking om alle burgers en medewerkers te beschermen tegen schade en het risico daarop te beheersen. De Autoriteit Persoonsgegevens kan boetes of andere sancties opleggen wanneer de AVG niet voldoende wordt nageleefd. Door de juiste beheersmaatregelen te nemen achten we de kans hierop klein, echter is de impact van een inbreuk wel aanzienlijk door eventuele herstel-	1%	5.000.000	50.000		Het hebben van protocollen en procedures voor de uitvoering van de verplichtingen in het kader van de AVG. Het geven van adviezen over privacyvraagstukken. Blijven inzetten op bewustwording en controle van processen. De aanstelling van een functionaris Gegevensbescherming.
0 Bestuur en ondersteuning	Krapte op de arbeidsmarkt / op peil houden personele bezetting	Krapte op de arbeidsmarkt kan leiden tot onvoldoende instroom van gekwalificeerd personeel, waardoor vacatures langer openstaan, de werkdruk toeneemt, de continuïteit van de dienstverlening onder druk komt te staan en organisatiedoelstellingen mogelijk niet worden behaald. Daardoor is het risico op hoge recruitment- en inhuurkosten	75%	250.000	187.500		We stellen een verzuimbeleid en een strategisch personeelsbeleid vast om zo het onderhavige risico zo veel als mogelijk te mitigeren. Ook zoeken we daar waar mogelijk de samenwerking binnen de regio op.
0 Bestuur en ondersteuning	tussentijdse verkiezing	Uit ervaring van afgelopen jaren weten we dat er een kans bestaat op extra tussentijdse verkiezingen.	50%	85.000	42.500		Burgerzaken heeft ervaring met extra tussentijdse verkiezingen. Leveranciers staan stand by om samen met ons te organiseren. Het netwerk voor extra capaciteit is bekend.
0 Bestuur en ondersteuning	paspoortenpiek	Tot en met 2028 geven we een hoog aantal reisdocumenten uit. We lopen risico dat de huidige capaciteit bij Burgerzaken onvoldoende is om deze piek om te vangen, waardoor tijdelijke uitbreiding van de capaciteit noodzakelijk is.	25%	20.000	5.000		Actieve monitoring en proactieve communicatie richting inwoners over de verloofdatum van het reisdocument en de te verwachte drukte in bepaalde periodes. De reisdocumentenpiek vraagt om het stellen van de juiste prioriteiten binnen Burgerzaken.
0 Bestuur en ondersteuning	Algemene uitkering gemeentefonds	Via circulaire wordt de gemeente 2 maal per jaar geconfronteerd met aanpassingen vanuit het gemeentefonds. De rijksoverheid is verantwoordelijk voor een nieuw verdeelstelsel. Op basis van de laatste berekeningen is het verdeelsteffect voor gemeente Waalre € 86,- per inwoner nadelig. Dit nadeel is deels al verwerkt, deels uitgesteld naar 1-1-2029. Hier nemen we het risico op dat de herverdeling toch eerder wordt doorgezet.	25%	270.000	67.500		In de begroting 2027-2030 is rekening gehouden dat we vanaf 2029 aanvullend gekort gaan worden op onze algemene uitkering. De korting is voor 2027 en 2028 bevroren Deze aanvullende korting loopt op van € 15,00 per inwoner naar uiteindelijk structureel € 48,50 per inwoner vanaf 2032. Daarmee is de volledige korting van € 86,00 per inwoner verwerkt. Dit risico betreft in dit geval 2028. Er is ook nog een minimale kans dat de herijking helemaal niet doormeezet wordt.
0 Bestuur en ondersteuning	Renterisico	Vanwege extra investeringen en herfinanciering op termijn is het risico dat we meer rentekosten krijgen op onze langlopende leningen. Mede door de stijgingen van de rentepercentages. Op dit moment lossen we	75%	500.000	375.000		Zie de paragraaf financiering voor een uitgebreide toelichting.
0 Bestuur en ondersteuning	APPA pensioenen	Vanaf 1 januari 2028 worden de pensioenen van de politieke ambtsdragers ondergebracht in het nieuwe pensioenstelsel. Aanleiding hiervoor is de aangenomen Wet toekomst pensioenen (Wtp). Waalre heeft voor de overgang rekening gehouden met de dekkinggraad van 123% per 1-1-2026. Het risico bestaat dat meer of minder van de gereserveerde waarde overgedragen moet worden. Op dit moment is 128,7% (dekkinggraad per juli 2026) wat wordt afgedekt in de voorziening personele verplichtingen met de 2e turap 2026. Het risico is klein voor Waalre dat de werkelijke	10%	100.000	10.000		De voorziening is gebaseerd op een dekkinggraad van 123% en wordt binnenkort bijgesteld. Het risico op een hogere dekkinggraad lijkt niet heel hoog. Gerekend met een fictief risicobedrag van € 100.000.
0 Bestuur en ondersteuning	Ziektewet	De gemeente is verplicht een ziektewetuitkering uit te betalen wanneer een medewerker met een tijdelijk dienstverband ziek uit dienst gaat of wanneer een medewerker uit dienst treedt en binnen 28 dagen na het einde van het dienstverband ziek wordt. De afgelopen jaren hebben we hiervoor een verzekering afgesloten. De premie hiervoor bedraagt ongeveer € 35.000 per jaar. De afgelopen jaren is een dergelijke situatie zeer sporadisch voorgekomen. Besloten is de verzekering niet te verlengen en zelf het risico	25%	25.000	6.250		Verzekeren is een optie, maar bewust is gekozen om dit risico zelf te dragen.
1 Openbare orde en veiligheid	VRBZO	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost.	25%	74.690	18.673		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. begroting 2027 VRBZO. Benodigde weerstandscapaciteit is € 4,5 miljoen. De benodigde weerstandscapaciteit is hoger dan het verwachte beschikbare weerstandsvermogen van € 0,65 miljoen in 2027. Waalre neemt voor 1,94% deel in deze GR.
5. Sport, cultuur en recreatie	groenuitval door klimaatverandering	Vanwege de klimaatveranderingen is niet alle groen meer klimaatrobust waardoor het risico op vroegtijdige uitval toeneemt en vervangen moet worden voor klimaatrobust groen.	15%	300.000	45.000		Vanaf 2028 willen we het vervangingsplan groen hierop aanpassen. Het openbaar groen klimaatrobust inrichten. Bij nieuwe

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
6 Sociaal domein	Jeugdzorg / Wmo	De budgetten voor Jeugd en Wmo zijn open-einderegelingen, waardoor sprake is van een financieel risico op begrotingsoverschrijdingen door duurdere zorgtrajecten, een hogere vraag naar ondersteuning of kostbare woningaanpassingen.	25%	500.000	125.000		Monitoring van kosten en verwachtingen d.m.v. monitor Sociaal Domein. Structurele wijzigingen nemen we rechtstreeks op in de begroting. De reserve sociaal domein zorgt voor opvang incidentele uitschieters.
6 Sociaal domein	Jeugdzorg	Continuïteit jeugdhulpaanbieder borgen om faillissement te voorkomen. Faillissement van deze zorgaanbieder zou leiden tot onmiddellijke discontinuïteit op (het aanbod van) cruciale zorgfuncties op het vlak van opvoeden en opgroeien (pleegzorg, coördinatie crisis en verblijf met dag- en nachtbehandeling).	25%	21.000	5.250		Tot nu toe heeft de zorgverlener geen gebruik gemaakt van de bevoorschotting. Wel is de organisatie nog steeds financieel kwetsbaar, waardoor de bevoorschotting, op vraag van de zorgaanbieder nogmaals met een jaar verlengd is tot 31-12-2027. Het risico dat er gebruik gemaakt zal worden van de bevoorschotting is laag, omdat er in de eerdere periode geen gebruik gemaakt is van deze
6 Sociaal domein	Decentralisatie beschermd wonen	De decentralisatie van Beschermd Wonen kent op dit moment nog veel onzekerheden ten aanzien van de toekomstige verantwoordelijkheden, het cliëntenvolume en de financiële middelen. Hierdoor bestaat een risico op hogere lasten dan waar in de begroting rekening mee is gehouden.				PM	Door deelname aan het structureel regionaal ambtelijk en bestuurlijk BW/MO overleg worden de ontwikkelingen, risico's en financiële gevolgen van de decentralisatie van BW actief gevolgd.
6 Sociaal domein	DVO Geldrop-Mierlo plustaken (voorheen Plus Team)	Op 1 januari 2027 treedt de nieuwe dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Geldrop-Mierlo in werking voor de uitvoering van taken in het kader van de Jeugdwet en WMO. Taken gericht op de ondersteuning van kwetsbare gezinnen met complexe problematiek. In de DVO is voor een aantal kostenposten, met name inhuur, een systematiek van nacalculatie opgenomen. Hierdoor bestaat het risico dat de uiteindelijke kosten hoger uitvallen dan vooraf begroot, bijvoorbeeld wanneer extra capaciteit moet worden ingezet als gevolg van een toenemende vraag naar dienstverlening of personele knelpunten.	25%	80.000	20.000		In het jaarplan dat jaarlijks wordt vastgesteld door de gemeentesecretarissen is afgesproken hoe de kosten worden beheerst.
6 Sociaal domein	Ergon	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling WRE (Ergon)	5%	114.000	5.700		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. ontwerpbegroting 2027. Het weerstandsvermogen is 6,6 miljoen. Het minimaal benodigd weerstandsvermogen is 10,4 miljoen. Er is 3,8 miljoen meer weerstandsvermogen nodig. Waalre
6 Sociaal domein	DVO Veldhoven	Per 1 januari 2026 is de nieuwe dienstverleningsovereenkomst (DVO) met de gemeente Veldhoven in werking getreden voor de uitvoering van taken op het gebied van Werk, Inkomen, Leerplicht en Schuldienstverlening. In de DVO is voor een aantal kostenposten, met name inhuur, een systematiek van nacalculatie opgenomen. Hierdoor bestaat het risico dat de uiteindelijke kosten hoger uitvallen dan vooraf begroot, bijvoorbeeld wanneer extra capaciteit moet worden ingezet als gevolg van een toenemende vraag naar dienstverlening.	75%	125.000	93.750		De bestaande DVO is geactualiseerd en geïmplementeerd met een Service Level Agreement (SLA). In de SLA zijn werkafspraken vastgelegd over hoe deze kosten worden beheerst.
7 Volksgezondheid en milieu	Illegale stort	Waalre kan geconfronteerd worden met illegale stort van (chemisch) afval. Bij bodemvervuiling kunnen kosten hoog oplopen en veroorzaker is zelden te achterhalen.	75%	100.000	75.000		Het risico is afhankelijk van de gebeurtenis en niet vooraf in te schatten. Er is wel een provinciale regeling betreffende dumping van drugsafval waarbij een gedeelte van de kosten voor het opruimen gedekt zijn.
7 Volksgezondheid en milieu	Bodemsanering	Risico's m.b.t. bodemverontreiniging.	10%	500.000	50.000		Als grondeigenaar kan Waalre aansprakelijk gesteld worden voor (nieuwe) bodemverontreinigingen. Inschatting lastig, want afhankelijk van eigendomsituatie en mate van bodemverontreiniging.
7 Volksgezondheid en milieu	GGD	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling GGD Brabant-Zuidoost.	5%	15.400	770		Risico voor Waalre is opgenomen o.b.v. begroting 2027 van de GGD. Het weerstandsvermogen is 4,3 miljoen. Het benodigde weerstandsvermogen is 5 miljoen. Er is 0,7 miljoen meer weerstandsvermogen nodig. Waalre neemt voor ca. 2,2% deel in deze GR.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Netcongestie	Per 1 juli 2026 betekent het aanvragen van netcapaciteit voor woningbouw niet automatisch meer dat woningen daadwerkelijk aangesloten kunnen worden. Dit vanwege de schaarste op het elektriciteitsnet. Dit betekent dat vanwege de onzekerheid of nieuwe woningen aangesloten kunnen worden, woningbouwprojecten kunnen vertragen of	25%	500.000	125.000		Er zijn beleidsregels vastgesteld voor eerder aanvragen van netcapaciteit voor woningbouw en er kan prioriteit worden aangevraagd om beschikbare capaciteit te claimen. Dit is een overgangsregeling om concrete bouwplannen voorrang te kunnen geven bij het toekennen van capaciteit.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Realisatiestimulans	Gemeenten ontvangen vanaf 2026 een bijdrage van €7.000 per gestarte nieuwbouwwoning in het betreffende jaar. Het betreft betaalbare woningen conform de voorwaarden van de regeling. Door mogelijke vertraging in de aantallen te starten bouw kan de opbrengst lager uitvallen.	10%	994.000	99.400		In de begroting is rekening gehouden met het mogelijk niet volledig halen van de aantallen daarom is er 75% opgenomen in 2028 van de verwachte opbrengsten in 50% van de verwachte opbrengsten in 2029. Voor 2027 is de opbrengst 100% meegenomen omdat we er vanuit gaan dat de volledige geraamde aantallen worden gerealiseerd. Inmiddels zijn er concrete
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	bouw school	Door vertraging van de start van de nieuwbouw van de school in het project waalre Noord fase 3 is de kans dat er een jaar langer gebruik wordt gemaakt van noodlokalen wat extra huurlasten met zich meebrengt.	25%	210.000	52.500		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Zie verder paragraaf G.

Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Bouwgrond-exploitatie	Terugverdienen geïnvesteerde boekwaarde per 31-12-2027 is onzeker. Vanaf 2019 wordt de IFLO-methode gebruikt voor het bepalen van het benodigd weerstandsvormogen. Deze methode betekent dat 10% van de boekwaarde + 10% van de nog te maken kosten aangehouden worden als	10%	4.442.113	444.211		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Zie verder paragraaf G.
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Gewaarborgde geldleningen	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningcorporaties, zorgcentra en enkele plaatselijke verenigingen.	1%	19.105.500	191.055		Er wordt terughoudend omgegaan met garanties. De stand van de gewaarborgde geldleningen is per 31-12-2025 €38.176.000. De gemeente staat voor 50% garant, oftewel maximaal € 19.105.500. Het bedrag waarvoor de gemeente maximaal aangesproken kan worden is dus € 19.105.500. De afgelopen 5 jaar is er geen aanspraak gedaan op deze
8 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	Stikstofbesluit (Programma Aanpak Stikstof)	Bouwprojecten kunnen vertraging oplopen of duurder uitvallen doordat we maatregelen moeten nemen om aan eisen te voldoen. Ook op onze exploitatiebegroting kan dit invloed hebben doordat er bijvoorbeeld tijdelijk minder bouwleges worden ontvangen doordat er minder vergunningen worden verstrekt.	10%	100.000	10.000		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Zie verder paragraaf G.
algemeen	Oplopende inflatie door geopolitieke spanningen	Als gevolg van geopolitieke spanningen is het risico op inflatie groter, vooral via stijgende energie-prijzen. Dit werkt uiteindelijk door in hogere transportkosten- en productiekosten.	50%	1.000.000	500.000		De impact is een geschat bedrag van €1.000.000. Dit is niet gebaseerd op berekeningen, maar vooral om een extra bedrag in de reserves aan te houden voor extra inflatie die we mogelijk niet gecompenseerd krijgen
				Subtotaal	2.907.559		

Totaal 90% **2.616.800** 90% totaal = benodigde weerstandscapaciteit

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de gemeente om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, waarvoor geen andere dekking aanwezig is en zonder het bestaande beleid aan te hoeven passen. We berekenen de beschikbare weerstandscapaciteit als de som van alle elementen uit de gemeentelijke financiën die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbouw van Waalres beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening ratio weerstandscapaciteit per 31-12

Excel-tabel

Onderdeel	2026		2027	
	Incidenteel	Structureel	Incidenteel	Structureel
fictieve belastingcapaciteit	-	1.500.000	-	1.500.000
post onvoorzien (regulier)	115.000	100.000	115.000	100.000
Totaal exploitatie	115.000	1.600.000	115.000	1.600.000
algemene buffer reserve	5.000.000	-	5.000.000	-
algemene reserve sociaal domein	545.867	-	805.867	-
algemene reserve vrij besteedbaar	2.808.789	-	5.815.049	-
stille reserves	4.952.367	-	4.952.367	-
Totaal vermogen	12.807.023	-	16.573.283	-
Totale weerstandscapaciteit	12.922.023	1.600.000	16.688.283	1.600.000
Incidenteel en structureel samen		14.522.023		18.288.283

Berekening ratio weerstandsvermogen

Zoals reeds vermeld onder de conclusie, komt de ratio voor het weerstandsvermogen van de gemeente Waalre voor 2026 en 2027 dus uit op:

Berekening	2027	2026
Beschikbare weerstandscapaciteit ÷ Benodigde weerstandscapaciteit	6,99	6,44
Beschikbare weerstandscapaciteit, excl. stille reserves + fictieve belastingcapaciteit ÷ Benodigde weerstandscapaciteit	4,52	3,58

Toelichting stelposten

- Eigen bijdrage ouders voor jeugdhulp

In de begroting is vanaf 2028 een structurele stelpost van €142.000 opgenomen voor de verwachte opbrengsten uit een mogelijke eigen bijdrage van ouders voor jeugdhulp. De invoering en vormgeving van een dergelijke bijdrage zijn afhankelijk van landelijke besluitvorming. Zolang hierover nog geen definitieve duidelijkheid bestaat, is de geraamde opbrengst als stelpost. Per saldo is deze stelpost neutraal verwerkt, de gemeente wordt voor een bedrag van €142.000 per jaar gekort op de uitkering uit het gemeentefonds.

- Eigen bijdrage WMO

Voor de WMO is vanaf 2028 een structurele stelpost opgenomen van €165.000 voor de verwachte opbrengsten uit eigen bijdragen van inwoners. De hoogte en vormgeving van de eigen bijdrage zijn afhankelijk van de geldende landelijke regelgeving. De stelpost geeft daarmee een geraamde financiële opbrengst weer en er is geen zekerheid over de daadwerkelijk te realiseren inkomsten. Per saldo is deze stelpost neutraal verwerkt, de gemeente wordt voor een bedrag van €165.000 per jaar gekort op de uitkering uit het gemeentefonds.

- Sturing op trajectduur jeugdhulp

Voor jeugd is vanaf 2028 een structurele stelpost van €37.000 opgenomen die samenhangt met het versterken van de sturing op de inzet en duur van jeugdhulptrajecten. Door beter inzicht in de trajecten, tijdige bijsturing en het bewaken van de afgesproken inzet wordt beoogd de kostenontwikkeling beter beheersbaar te maken. De stelpost vertegenwoordigt een financieel geraamd effect van deze sturingsmaatregelen. De daadwerkelijke realisatie is afhankelijk van de ontwikkeling van de hulpvraag, de ingezette maatregelen en de uitvoering daarvan. Per saldo is deze stelpost neutraal verwerkt, de gemeente wordt voor een bedrag van €37.000 per jaar gekort op de uitkering uit het gemeentefonds.

Financiële kengetallen (horizontale verantwoording)

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Waalre. Door de kengetallen is het makkelijker om Waalre te vergelijken met andere gemeenten. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. De verwachting is dat in de komende jaren normen ontwikkeld worden en er wellicht ook een landelijke normering komt. Vooralsnog hebben de kengetallen voornamelijk een signaleringswaarde.

Het oordeel baseren we op de huidige geadviseerde normen van de VNG conform de volgende tabel.

Nummer	Kengetal	Voldoende	Matig	Onvoldoende
1(a+b)	Netto schuldquote (gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
2	De solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20 %
3	Kengetal grondexploitatie	< 20 %	20 – 35 %	> 35 %
4	Structurele exploitatieruimte	> 0,6 %	0 < 0,6 %	< 0 %
5	Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	> 105 %

Totaaloverzicht van de kengetallen voor de gemeente Waalre

In onderstaande tabel worden de kengetallen voor Waalre gepresenteerd. Het oordeel wordt op basis van bovenstaande tabel weergegeven.

Nummer	Kengetal weerstandsvormogen	Begroting 2026	Begroting 2027	Oordeel 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1a	Netto schuldquote	78,5%	63,5%	Voldoende	68,2%	97,4%	120,8%
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	76,6%	62,5%	Voldoende	67,3%	96,7%	120,2%
2	Solvabiliteitsratio	13,8%	20,3%	Matig	20,1%	18,7%	17,7%
3	Kengetal grondexploitatie	12,1%	14,5%	Voldoende	14,7%	14,7%	14,8%
4	Structurele exploitatieruimte	0,16%	1,77%	Voldoende	0,86%	0,93%	0,85%
5	Belastingcapaciteit	111,1%	111,1%	Onvoldoende	113,6%	116,3%	118,8%

Toelichting op de kengetallen

1a en 1b. Netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)
De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) gecorrigeerd met de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug) met de totale baten van de rekening. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' door rente en aflossing. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

In 2027 verwachten we geen vaste geldleningen aan te moeten trekken. We volgen dit nauwlettend. In de basis is de schuldquote voor Waalre nog gezond.

2. De solvabiliteitsratio

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen) en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen.

De solvabiliteitsratio van Waalre is op dit moment matig omdat er de afgelopen jaren veel aandacht is geweest voor het versterken van het eigen vermogen en doordat er de afgelopen jaren forse incidentele jaarrekeningresultaten in de vrije reserve zijn gestort. We verwachten dat dit kengetal de komende jaren onvoldoende wordt doordat het investeringsvolume hoog is door de bouw van nieuwe scholen en de wijkaanpak. We blijven de solvabiliteitspositie van de gemeente nauwlettend monitoren en de reservepositie waar mogelijk verstevigen. Bovendien leggen we u in het beleidskeuzemenu bij het Uitvoeringsprogramma de mogelijkheid tot aflossen van vaste geldleningen voor om zodoende de rentelasten in de toekomst beheersbaar te houden.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden zich verhoudt tot de geraamde baten. De paragraaf grondbeleid biedt hierin meer inzicht. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. Tweemaal per jaar wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden kan worden terugverdiend. De accountant toetst dit jaarlijks. Door het lage kengetal is het risico van het niet terugverdienen van kosten voor de grondexploitatie zeer beperkt in Waalre.

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Een percentage van 0% betekent dat de structurele baten exact toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

De structurele exploitatieruimte van Waalre is in 2027 voldoende en toereikend om de structurele lasten te dekken.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten van het jaar daarvoor. Dat betekent dat een stijging of daling van 2026 naar 2027 nog niet beschikbaar is. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de inwoner. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Onder de woonlasten worden verstaan de absolute bedragen voor onroerendezaakbelasting (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente. De belastingcapaciteit is onvoldoende in 2027 omdat de woonlasten voor de inwoners van Waalre in 2027 verder stijgen. Waalre zal voor dit kengetal nooit een voldoende score kunnen behalen omdat de gemiddelde WOZ-waarde fors hoger ligt dan het landelijk gemiddelde. Daarnaast wordt de vergelijking gemaakt met het landelijk gemiddelde van het voorgaande jaar. Vandaar dat we in paragraaf A een vergelijking laten zien waarbij we uitgaan van gelijke WOZ-waarden.

Conclusie op basis van de kengetallen

De kengetallen laten een financieel kwetsbare gemeente zien, ondanks dat vier van de zes kengetallen een voldoende oordeel laten zien. De basis is kwetsbaar omdat de ambities qua investeringsomvang die Waalre heeft voor de nabije en verre toekomst gaan zorgen voor een flinke daling van de solvabiliteitsratio en een forse stijging van de rentelasten. Bovendien hebben we nog geen rekening gehouden met aflossingen op vaste geldleningen, waardoor de lasten voor de toekomst verder oplopen en structurele ruimte innemen in de exploitatiebegroting. Om duurzaam financieel gezond te worden is het nodig het investeringsvolume te faseren en rekening te houden met aflossingen op geldleningen.

Het kengetal Netto Schuldquote is t.o.v. de begroting 2026 verbeterd. We verwachten voor de komende jaren een verslechtering door het hoge investeringsvolume en het aantrekken van bijbehorende vaste geldleningen.

De solvabiliteitsratio is de laatste jaren gestegen door het storten van incidentele jaarrekeningresultaten in de vrije reserve, maar gaat de komende jaren onderuit door het hoge investeringsvolume.

De belastingcapaciteit is onvoldoende in 2027. De woonlasten voor de inwoners van Waalre zijn gelijk gebleven t.o.v. het landelijk gemiddelde van het jaar daarvoor. Voor de komende jaren zien we een verslechtering van dit kengetal, veroorzaakt door een stijging van de belastingdruk in Waalre (m.n. door een stijging van de afvalstoffenheffing en indexering van de OZB).

De kengetallen moeten altijd in samenhang worden gezien, omdat ze alleen gezamenlijk en in hun onderlinge verhouding een goed beeld kunnen geven van de financiële positie van de gemeente.

Paragraaf C Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

De openbare ruimte is één van de pijlers van onze samenleving met een groot maatschappelijk rendement. Deze openbare ruimte bestaat uit kapitaalgoederen die zich laten onderscheiden in wegen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, riolering, water en groen. Een goed functionerende openbare ruimte draagt bij aan actuele thema's zoals sociale samenhang, veiligheid, gezondheid, mobiliteit en bereikbaarheid, leefbaarheid en vastgoedwaarde. Hiervoor is het van groot belang dat de openbare ruimte goed wordt beheerd. De gemeente Waalre beheert ongeveer 195 hectare openbare ruimte, dat is in onderverdeeld in diverse arealen zoals onderstaand weergegeven. Daarnaast beheert de gemeente Waalre nog 414 hectare bos- en natuurterrein en een aantal gebouwen.

Objecten Openbare Ruimte	Onderdeel	Aantal 2026	Eenheid
a. Wegen	Asfalt	398.825	m2
	Elementen	664.911	m2
	Halfverharding/Zandwegen	22.716 / 78.783	m2
	Beton	6.808	m2
b. Openbare Verlichting	Masten	4.636	stuks
	Armaturen	4.788	stuks
	Lampen	4.807	stuks
c. Civiele kunstwerken	Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	20	stuks
	Duikers	519	stuks
d. Riolering	Vrijverval riolering	120.055	m1
	Drukriool	22.091	m1
	Drainage	6.370	m1
	Gemalen (groot)	11	stuks
	Gemalen (klein)	96	stuks
	Bergbezinkbassin	2	stuks
e. Water	Watergangen (sloten)	27.398	m1
	Wadi	17.213	m2
f. Groen	Bomen	13.767	stuks
	Beplanting	238.997	m2
	Gras	183.314	m2
	Bermen	403.766	m2
	Ecologische Verbindings Zones (EVZ)	1	stuks
	Bos- en natuurterreinen	415	ha

1. Wegen

Wegen

Met een areaal van 1,1 miljoen m² wegooppervlak in Waalre en een nieuwwaarde van ca. 108 miljoen euro heeft het wegbeheer een zeer groot aandeel in de beheertaken. Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede bereikbaarheid en beleving van de gemeente. Het instandhouden van een kwalitatief goed wegennet met verantwoord wegbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van het openbare wegennet. Zo verplicht de Wegenwet de gemeente tot het uitvoeren van regelmatig en duurzaam onderhoud van de openbare wegen. Tevens is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd zorg te dragen voor het in een goede staat verkeren van de openbare weg.

Het beleidskader met betrekking tot onderhoud van verhardingen is vastgelegd in het wegenbeheerplan (2019-2028). Het uitgangspunt hierbij is kwaliteitsgestuurd onderhoud op basis van tweejaarlijkse wegininspecties. De laatste inspectie is in 2025 uitgevoerd. De algemene kwaliteit van de verhardingen is een verdeling van verschillende kwaliteiten in het totale areaal. Zo is er altijd een deel van de verhardingen aan onderhoud toe en zullen andere delen nog in goede staat zijn. De gemiddelde kwaliteit van de verhardingen wordt bepaald op basis van de zogenaamde 90% regel die is ontworpen door CROW. Hierbij wordt de gemiddelde kwaliteit van de verhardingen gelijkgesteld aan de minimale kwaliteit die door 90% van het areaal wordt gehaald. Wanneer 90% van het areaal kwaliteit B of hoger heeft dan wordt de kwaliteit voor alle verhardingen samen met de kwaliteit B beoordeeld.

Vanaf 2020 zijn er forse extra investeringen in het wegennet gedaan waarbij de focus in beginsel lag op onderhoud van asfaltverhardingen om kapitaalvernietiging te voorkomen. In de begrotingen 2022 en 2023 zijn extra middelen opgenomen om alle wegen minimaal op onderhoudsniveau B (basis) te krijgen. In de periode 2021-2024 is hiermee een flinke inhaalslag gemaakt in het verbeteren van de kwaliteit van het wegennet waarbij in beginsel vooral is geïnvesteerd in de asfaltverhardingen. Het algemene kwaliteitsniveau van de asfaltverhardingen in de gemeente Waalre is inmiddels B. De nadruk ligt daarom inmiddels op het onderhoud van de elementenverharding omdat ook hier een flinke inhaalslag noodzakelijk is om het gemiddeld kwaliteitsniveau B te verkrijgen.

De gemeente Waalre beheert het volgende wegenareaal:

a. Wegen	Aantal 2026	Eenheid
Asfalt	398.825	m ²
Elementen	664.911	m ²
Halfverharding/Zandwegen	22.716 / 78.783	m ²
Beton	6.808	m ²

Civiele Kunstwerken

In 2020 zijn de bruggen in Waalre geïnventariseerd en geïnspecteerd. Van elke brug is een paspoort met een toestandinspectie opgesteld dat is vertaald in een "Beheerplan Kunstwerken Waalre 2022" en een Meerjarenonderhoudsprogramma (MJOP) voor het complete areaal. Om het benodigd onderhoud uit te kunnen voeren is er in 2026 een voorziening gevormd. Het onderliggende MJOP wordt eens per twee jaar geactualiseerd waarbij de laatste actualisatie in 2025 heeft plaatsgevonden. Op basis van deze actualisatie is het planmatig onderhoud in 2025 aanbesteed.

De duikers (verbindingsbuizen tussen waterlopen) worden met het maaien van de waterlopen geïnspecteerd. Indien nodig wordt er curatief onderhoud uitgevoerd op basis van deze inspectie.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal civiele kunstwerken:

c. Civiele kunstwerken	Aantal 2026	Eenheid
Bruggen (hout, staal, beton), duikerbruggen	20	stuks
Duikers	519	stuks

Beschikbaar budget

Voor het reguliere onderhoud van wegen is een bedrag van €900.000 opgenomen in de begroting 2027.

Er is jaarlijks een investeringskrediet van € 1.500.000 beschikbaar op basis van het Wegen Beheer Plan (WBP) De kapitaallasten van deze kredieten zijn in de begroting opgenomen. Met het oog op de huidige financiële situatie zijn er ombuigingen gerealiseerd van € 300.000 in 2027 en 2028.

Voor het onderhoud van civiele kunstwerken is een beheersplan opgesteld welke dient als onderlegger voor de in 2026 ingestelde voorziening civiele kunstwerken. In 2026 is er €650.000 in gestort.

2. Stedelijk Water & Riolering

Programma Water Riolering en Klimaat

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Het rioolstelsel verwijdert het afvalwater en het overtollige hemelwater uit de woonomgeving zodat niet te vaak en niet te lang wateroverlast voorkomt. De aanleg en instandhouding van het rioolstelsel zijn gemeentelijke taken, die voortkomen uit de Omgevingswet. In het Programma Water Riolering en Klimaat 2023-2027 (PWRK) is vastgelegd hoe de gemeente de zorgplichten invult. Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Het PWRK is hét middel om de gemeentelijke watertaken doelmatig vast te leggen. Riolering maakt ook deel uit van het watersysteem dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen en hierom werken we samen met waterschap en andere gemeenten in het "Klimaatportaal". Het functioneren van de riolering beïnvloedt de kwaliteit van het watersysteem.

De wijze waarop we de rioleringszorg uitvoeren is mede van invloed op het beheer van de openbare ruimte. Door die verschillende relaties is er ook een aantal partijen dat mede richting geeft aan het functioneren van de riolering in de gemeente. Intern is er afstemming met de andere disciplines van de openbare ruimte zoals wegen, verkeer, groen en openbare verlichting. Dit resulteert in integrale uitvoeringsplannen voor de openbare ruimte (IBOR en integrale meerjarenprojectenplanning).

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering' is het volgende kaderstellend:

- Europese Kader Richtlijn Water (KRW)
- De Omgevingswet
- Waterwet

Alle gemeentelijke zorgplichten die hieruit voortkomen zijn verwoord in het programma Water, Riolering en Klimaat 2023-2027 dat eind 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Onderdeel van dit programma is een kostendekkingsplan met betrekking tot de investeringen en exploitatielasten van het riool- en watersysteem. Daarin is berekend welke investeringen nodig zijn om het riool over een periode van 60 jaar in stand te houden. In de exploitatielasten is voorzien in toenemende beheermaatregelen door overmatige aanwezigheid van boomwortels in de oude rioleringen. Door klimaatverandering met als gevolg klimaatadaptief inrichten van de openbare ruimte, krijgen wadi's en sloten steeds vaker een belangrijke functie in het watersysteem, deze assets zijn we daarom opnieuw in kaart aan het brengen. Extra ingrepen voor het schoon en functioneel houden van deze voorzieningen om een goede waterafvoer en infiltratie te garanderen vraagt extra beheerkosten. Dit alles maakt onderdeel uit van Programma Water Riolering en Klimaat.

Afvalwater

Afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt met rioolinspecties om een beeld te krijgen van de kwaliteit en eventuele gebreken van alle riolen. Nagenoeg het gehele stelsel is in beeld gebracht. Aan de hand van deze inspecties wordt een maatregelplan opgesteld, waarin los van de overige beheerdisciplines, reparaties uitgevoerd moeten worden om het functioneren van het riool te borgen.

Voor informatie over de inkomsten door de rioolheffing en de uitgaven aan het riool, zie paragraaf A Lokale heffingen.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal aan riolen:

d. Riolering	Aantal 2026	Eenheid
Vrijverval riolering	120.055	m1
Drukriool	22.091	m1
Drainage	6.370	m1
Gemalen (groot)	11	stuks
Gemalen (klein)	96	stuks
Bergbezinkbassin	2	stuks

Hemelwater

Het onderdeel hemelwater bestaat uit de vier onderdelen: sloten, wadi's, regenwaterriolering en infiltratievoorzieningen:

Sloten

De gemeente onderhoudt ruim 27 kilometer sloot. Dit onderhoud bestaat uit één keer per jaar maaien. Vanwege de efficiency is dit onderhoud in hetzelfde bestek ondergebracht als het maaien van de bermen. In deze sloten liggen 519 duikers ten behoeve van de waterafvoer. De kosten voor het onderhoud worden betaald uit de rioolheffing. Verder zijn er sloten die in onderhoud zijn bij het Waterschap De Dommel (ca. 5 km). Dit zijn met name de grotere sloten of sloten waar een riooloverstort op uit komt.

Wadi's

Het onderscheid tussen sloten en wadi's is dat de sloten het water afvoeren naar een ander oppervlaktewater, en dat wadi's vooral bedoeld zijn voor bergen en ter plekke infiltreren van hemelwater. Het aantal wadi's is de laatste jaren sterk gestegen. Afhankelijk van de ligging wordt een wadi 1 tot 6 keer per jaar gemaaid. De kosten voor het onderhoud worden betaald uit de rioolheffing.

Regenwaterriolering

Om het hemelwater gescheiden in te zamelen leggen we regenwaterriolering aan bij nieuwbouw. Bij het vervangen van riool in bestaand gebied wordt waar mogelijk een regenwaterriool met infiltratievoorziening aangelegd. In 2026 bedraagt de lengte aan infiltratieriool / regenwaterriool 16,4 kilometer.

Infiltratievoorzieningen

Binnen de gemeente wordt via een gescheiden rioolstelsel hemelwater getransporteerd en geïnfiltreerd. Om de infiltratiecapaciteit te behouden dient er door middel van inspecties gemonitord te worden of de voorzieningen voldoende functioneren. De komende jaren blijven we investeren in het toepassen van infiltratievoorzieningen t.b.v. de klimaatveranderingen.

Bovenstaande vier onderdelen maken onderdeel uit van het regenwater afvoer- en bergingssysteem van de gemeente Waalre.

Om te anticiperen op langdurige neerslagsituaties zoals in 2023 en 2024, verbeteren we de waterberging en afvoer van de bovenstaande voorzieningen.

De gemeente Waalre beheert het volgende areaal aan watergangen en stedelijk water:

e. Water	Aantal 2026	Eenheid
Watergangen (sloten)	27.398	m1
Wadi	17.213	m2

Grondwater

In de bebouwde kom van gemeente is een grondwatermeetnet en de meetdata zijn beschikbaar via de landelijke voorziening BRO (Basis Registratie Ondergrond). Buiten de bebouwde kom meten andere partijen en deze data is ook te raadplegen via de BRO (Basis Registratie Ondergrond).

In de lagere gebieden ligt ruim 6,2 kilometer aan drainageleidingen om hoge grondwaterstanden te verlagen. Deze drainage wordt gedeeltelijk bemalen en met telecommunicatie aangestuurd. Waar mogelijk zorgt de zwaartekracht voor de afvoer. In de hogere delen aan de rand van het stedelijk gebied met aansluitend hogere bospercelen is nieuwe drainage aangelegd of wordt de situatie gemonitord. In deze gebieden zijn de bewoners geïnformeerd over maatregelen die ze op hun eigen perceel kunnen nemen. Buiten het stedelijk gebied wordt het grondwater niet gereguleerd.

Projecten

De rioolvervangingsprojecten maken onderdeel uit van de infrastructurele projecten. Voor de periode 2025 - 2027 worden enkele grote projecten uitgevoerd:

- Heikantstraat
- Gestelsestraat-Zuid

Daarnaast zijn er specifieke wateroverlastlocaties waar verbetermaatregelen getroffen worden aan afvoer van grond- en regenwater via de sloten en beken.

3. Openbaar Groen

Groen beleid

Het beleid voor het openbaar groen is vastgelegd in het Beleid- en beheerplan Groen en Bomen (2020-2030). Het groen binnen de bebouwde kom draagt substantieel bij aan de uitstraling en kwaliteit van de leefomgeving en de kwaliteit moet passen bij de ambitie "een weelderige groene ruimte als excellente woonomgeving". Het groenbeleid is aan de hand van de thema's Mooi groen Waalre, Doen in het groen, Groen in een veranderend klimaat en Divers en natuurlijk groen nader uitgewerkt.

Groenbeheer

Groenbeheer gaat over het heel, netjes en veilig houden van het groen in de openbare ruimte, ofwel het in stand houden van de kwaliteit van het groen binnen de bebouwde kom en is vastgelegd in het Beleid- en beheerplan Groen en Bomen (2020-2030). Omdat er veel waarde wordt gehecht aan het groen is het beheer gericht op een verzorgde uitstraling en goede (technische) kwaliteit. De dorpsgroenstructuur, de wijkgroenstructuur en bijzondere gebieden zoals centra en begraafplaatsen worden op

een hoger niveau (A) beheerd dan de verblijfsgebieden (B). Het beheer wordt integraal uitgevoerd voor meer samenhang tussen de verschillende disciplines (groen, water, wegen) waardoor het beheer zo efficiënt mogelijk kan worden uitgevoerd.

Boombeleid

Het boombeleid is vastgelegd in het Beleid- en beheerplan Groen en bomen (2020-2030). Het bomenbestand wordt duurzaam in stand gehouden. Randvoorwaarde van een duurzaam bomenbestand is een hoge vitaliteit en lange levensduur. Daarom wordt niet gestreefd naar een zo groot mogelijk aantal bomen, maar naar een zo gezond mogelijk bomenbestand met veel bladmassa.

Bij nieuwe aanplant worden klimaatbestendige soorten toegepast, binnen een boomstructuur worden meerdere soorten toegepast om de kwetsbaarheid te beperken en de biodiversiteit te vergroten, we streven naar minder overlast door voldoende boven- en ondergrondse groeiruimte voor bomen.

Boombeheer

Het boombeheer is vastgelegd in het Beleid- en beheerplan Groen en Bomen (2020-2030). Het bomenbestand wordt beheerd aan de hand van een efficiënt beheersysteem. Er wordt planmatig beheerd, om ervoor te zorgen dat het bomenbestand zich optimaal kan ontwikkelen en waarmee problemen worden voorkomen of snel opgelost. Iedere 4 jaar wordt een boomveiligheidscontrole uitgevoerd om de vitaliteit en de onderhoudstoestand te controleren. Aan de hand van de resultaten wordt het beheer indien nodig aangepast of extra (onderhoud)maatregelen uitgevoerd.

Betrokkenheid inwoners

Bewonersinitiatieven, zowel aanleg als onderhoud van groen, worden daar waar mogelijk actief opgepakt en ondersteund.

De gemeente Waalre beheert het volgende groenareaal:

f. Groen	Aantal 2026	Eenheid
Bomen	13.767	stuks
Beplanting	238.997	m2
Gras	183.314	m2
Bermen	403.766	m2
Ecologische Verbindings Zones (EVZ)	1	stuks
Bos- en natuurterreinen	415	ha

In de Begroting 2027 -2030 is investeringsruimte voor zowel groenvervanging als voor structureel beheer en onderhoud opgenomen.

Voor het onderhoud is onderstaand budget in de begroting opgenomen:

Onderdeel	2026	2027	2028	2029	2030
Regulier beheer en onderhoud	1.187.000	1.187.000	1.187.000	1.187.000	1.187.000
Investering 2024 t/m 2026; 600.000 (lasten vanaf 2025)	40.000	40.000	40.000	40.000	40.000
Investering 2026 t/m 2029; 600.000 (lasten vanaf 2029)				40.000	40.000
Totaal	1.227.000	1.227.000	1.227.000	1.267.000	1.267.000

4. Openbare verlichting

Openbare Verlichting

De Openbare Verlichting (OVL) bestaat uit 4636 lichtmasten. Om ervoor te zorgen dat de verlichting goed blijft functioneren, moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. In de begroting is budget beschikbaar voor het verhelpen van storingen, schades en preventief onderhoud zoals lampvervanging en schilderwerk. Daarnaast is er budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Voor lichtmasten is dat standaard na 40 jaar en voor armaturen is dat 20 jaar.

Gemeente Waalre heeft inmiddels ongeveer 60% van haar OVL-areaal verduurzaamd door armaturen met conventionele lichtbronnen te vervangen door armaturen met LED verlichting. Deze operatie gaat de komende jaren door waarbij het uitgangspunt is dat we zoveel mogelijk werk met werk willen maken. Hierom combineren we de verduurzaming voornamelijk met grote infrastructurele projecten en de integrale wijkaanpak. Hiermee wordt een verdere besparing op de energie- en exploitatielasten gerealiseerd en wordt er tevens een verbetering van de sociale veiligheid tot stand gebracht.

De gemeente Waalre beheert het volgende OVL areaal:

b. Openbare Verlichting	Aantal 2026	Eenheid
Masten	4.636	stuks
Armaturen	4.788	stuks
Lampen	4.807	stuks

Beschikbare budget regulier onderhoud openbare verlichting: € 70.000

Beschikbare budget periodieke vervanging armaturen en lichtmasten: € 63.000

5. Gemeentelijke gebouwen

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Waalre heeft een aantal panden in eigendom. Om een goed beeld voor het (bouwkundig) meerjarenonderhoud te krijgen en houden worden deze panden elk jaar geïnspecteerd.

Het betreft de volgende panden:

- Huis van Waalre
- Gemeentewerf
- Sporthallen
- Wijkgebouw de Pracht
- Brandweerkazerne (+ stalling Waalre-dorp)
- Kleedgebouwen buitensportaccommodaties

Gedurende de jaren worden in het MJOP de verschillende duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd. Variërend van dakisolatie, het isoleren van spouwmuren, energiemonitoring tot het aanbrengen van duurzame warmteopwekkingssystemen.

Bij de verschillende panden worden de werkzaamheden volgens de meerjarenplanning uitgevoerd. In de begroting 2027-2030 zijn de stortingen in de voorziening onderhoud gemeentegebouwen opgenomen. Deze voorziening voorziet in de uitgaven voor groot onderhoud van genoemde gebouwen voor de jaren 2026 - 2035. De jaarlijkse uitgaven voor onderhoud zijn opgenomen in de exploitatie.

Een van de speerpunten is de energiemonitoring bij de verschillende panden. Sommige installaties dienen te worden aangevuld met sensoren om deze monitoring te bewerkstelligen. In het kader van de wetgeving dienen er plannen te worden gemaakt voor besparingsmogelijkheden.

Paragraaf D Financiering

De paragraaf financiering gaat in op het beheer en beleid van financiële middelen (geleende en uitgezette gelden) en de aan deze posities verbonden kosten en risico's voor de gemeente Waalre (treasuryfunctie). De treasuryfunctie ondersteunt, door middel van beschikbaarheid van financiële middelen, de uitvoering van de thema's. Het regelt de financiering van beleid en het uitzetten van gelden die niet direct nodig zijn.

1. Landelijke wet- en regelgeving

Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido)

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal moeten beheren. Die regels staan in de Wet Fido. Het renterisico brengen we volgens de wet Fido in beeld met behulp van de kasgeldlimiet en de rente risiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld: kasgeldlimiet

De kredietlimiet voor de gemeente is bepaald op € 2,5 miljoen voor een periode van maximaal 1 jaar. De gemeente kan € 2,5 miljoen per dag als financiering inzetten van de schatkist. De kredietlimiet kan tussentijds gewijzigd worden. Ten opzichte van voorgaande jaren is het renterisico weer aanwezig, omdat kasgeldleningen nu een positieve rente hebben. De rente is teruggelopen naar bijna 3% sinds medio 2025. Rentedalingen leiden tot een meevaller, rentestijgingen tot een tegenvaller. De verwachting is dat rente in 2027 licht stijgt, geopolitieke spanningen, inflatiecijfers en economische groei kunnen de prognose beïnvloeden.

Renterisico op vaste schuld: renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico van lange termijnfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen (kapitaallasten) niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over meerdere jaren.

De bedragen aan langlopende leningen waarover gemeente Waalre de komende jaren een renterisico loopt, blijven ruimschoots binnen de wettelijke norm (wet FIDO).

De Wet Fido schrijft ook regels voor over het gebruik van het risicovolle beleggingsinstrument derivaten. Waalre maakt geen gebruik van derivaten.

In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven:

Nr.	Omschrijving	2027	2028	2029	2030
1	Begrotingstotaal	53.460	51.605	51.657	52.137
2	Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 * 2)	10.692	10.321	10.331	10.427
4	Renteherzieningen	-	-	-	-
5	Aflossingen	264	268	272	275
6	Bedrag waarover renterisico gelopen wordt (4+5)	264	268	272	275
7	Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	10.428	10.053	10.059	10.152

Bedragen * € 1.000

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF)

Deze wet beoogt dat EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Het EMU-saldo van de gemeente Waalre voor 2027 is negatief € 2,271 miljoen, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven groter zijn dan de inkomsten. Zie hiervoor 2.4 Berekening EMU-saldo (onderdeel financiële begroting)

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren moeten gemeenten hun overtollige middelen bij het ministerie van Financiën onderbrengen. Op het moment dat het girale saldo per bank, boven het drempelbedrag uitkomt, zal het meerdere overgeboekt worden naar de Schatkist van het Rijk (Schatkistbankieren). Het huidige rentepercentage dat het Rijk biedt is ongeveer 2% per jaar (datum: 01-09-2026). De omvang van de ontvangen rente is afhankelijk van de omvang van de schatkistrekening. Momenteel wordt er onderzocht of het mogelijk is voor negatieve rentes bij schatkistbankieren.

Het drempelbedrag wordt bepaald op 2% van de begroting. Dit betekent bij een begroting van € 50 miljoen, dat het grensbedrag voor de gemeente Waalre € 1 miljoen is. De gemeente Waalre hanteert een drempelbedrag van € 350.000 om het aantal administratieve boekingen te beperken.

2. Lokale regelgeving

Financiële verordening

Gemeenten zijn volgens de gemeentewet verplicht een financiële verordening op te stellen. De financiële spelregels waaraan de ambtenaren en het Bestuur zich moet houden, oftewel de uitgangspunten voor het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn geregeld in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. In de verordening zijn onder andere de algemene doelstellingen voor de financiering (in- en uitgaande geldstroom) en de richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie en het risicobeheer opgenomen. De raad heeft op 10 december 2024 een geactualiseerde Financiële Verordening 2024 voor de financiële organisatie vastgesteld.

Treasurystatuut

Het Treasurystatuut regelt de sturing, de beheersing, de verantwoording en het toezicht op de contante en girale geldstromen en de hieraan verbonden risico's.

In het Treasurystatuut zijn de volgende onderdelen voor gemeente Waalre geregeld:

- treasurybeleid;
- uitvoering treasuryactiviteiten;
- planning- en control cyclus;
- interne en externe controle.

Het Treasurystatuut Waalre is door de Raad vastgesteld.

Uitgangspunten treasuryactiviteiten

Voor de meerjarenramingen 2027-2030 hanteert de gemeente Waalre de volgende uitgangspunten voor treasuryactiviteiten:

- Waalre gaat behoedzaam om met haar financiële middelen. In overeenstemming met de Wet Fido en het Treasurystatuut vindt het uitzetten van geldmiddelen en het aangaan en verstrekken van leningen en garanties alleen plaats voor de uitoefening van de publieke taak. De financiële risico's voor Waalre zijn daarbij minimaal.
- Op basis van de liquiditeitsbegroting wordt de financieringsbehoefte bepaald. De uitvoering van de financieringsbehoefte dient plaats te vinden binnen de geldende wet- en regelgeving.

Financieringsbehoefte

De afgelopen jaren zijn er verschillende langlopende leningen afgesloten om in de financieringsbehoefte te voorzien.

- In 2017 en 2018 zijn 2 langlopende geldleningen afgesloten voor de aankoop van de Brede School Aalst.
- In april 2018 is een langlopende geldlening afgesloten bij de provincie voor het financieren van een zonnepanelen project.
- In december 2021 is een 10 jarige lening afgesloten van € 10 miljoen aflossingsvrij met een rentepercentage van 0,298%. De lening is afgesloten om de komende jaren aan onze financiële verplichtingen te voldoen.
- In december 2023 is een 10 jarige lening afgesloten van € 5 miljoen aflossingsvrij met een rentepercentage van 3,402%. Ook deze lening is afgesloten om de komende jaren aan onze financiële verplichtingen te voldoen.
- In februari 2025 is een 2 jarige lening afgesloten van € 6 miljoen aflossingsvrij met een rentepercentage van 2,595%. De aflossingsdatum is 26 februari 2027.

Bovengenoemde langlopende leningen moeten na afloop van de rentevaste periode geherfinancierd worden. Zoals aangegeven is de nieuwe actuele rente hoger. Hierdoor lopen we in de toekomst het risico op fors hogere rentelasten voor bestaande leningen. Wij verwijzen hiervoor naar de risicotabel in paragraaf B weerstandsvermogen en risicobeheersing. Door aflossing van bestaande langlopende geldleningen kan dit risico worden verkleind.

Bij een financieringstekort geldt op dit moment een rentepercentage voor kortlopende leningen (< 1 jaar) van ca. 3,15% (maandelijkse kasgeldlening) en voor langlopende

leningen (> 1 jaar) van ca. 3,5%. Deze percentages zullen fluctueren als gevolg van het rentebeleid van de ECB en FED. De verwachting is dat de rente licht stijgt. Herfinanciering van bestaande leningen zorgt in de toekomst voor een stijging van de rentelasten. Wij verwijzen hier ook naar de genoemde risico's in paragraaf B Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Financieringsbehoefte	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029	1-1-2030	1-1-2031
financieringssaldo	0	6.006	8.292	24.167	36.298	42.105
tekort of overschot	tekort	tekort	tekort	tekort	tekort	tekort
mutatie	0	6.006	2.286	15.875	12.131	5.807

Bedragen * € 1.000

Renteoverzicht

In overeenstemming met het BBV wordt sinds de begroting 2017 binnen Waalre alleen nog gerekend met werkelijke rentelasten. In onderstaand rekenschema staat de prognose voor 2027 voor Waalre opgenomen.

Rente schema			
a.	De externe rente over de korte en lange financiering		
	- leningen tbv aankoop Brede School Ekenrooi	83.298	
	- lening tbv zonnepanelenproject	6.793	
	- lening O/G nr 40.115285 10.000.000	29.800	
	- lening O/G nr 40.116861 5.000.000	170.100	
	- lening O/G nr 40.117.953 6.000.000	155.700	
	- nieuwe lening nog aan te trekken	192.500	
b.	De externe rente baten	-14.793	
	Totaal door te rekenen externe rente		623.398
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	-	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-83.298	
	Saldo door te rekenen externe rente		540.100
d1.	rente over eigen vermogen	0	
d2.	rente over voorzieningen* (gewaardeerd op contante waarde)	-	
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		540.100
	toegerekend rente voorzieningen		-
e	De werkelijke aan taakvelden toegerekende rente		-647.077
f	Renteresultaat op treasury		-106.977

Rente toerekening (toelichting schema)

In de begroting 2027 wordt rente toegerekend aan de investeringen, deels o.b.v. werkelijke rente (projectfinanciering), voorgeschreven rente door het Rijk (bij voorziening personele verplichtingen) en op basis van de verwachte boekwaarde 01-01-2027 (omslagrente) . De werkelijke rente ligt iets lager dan de toegerekende rente van 1% (omslagrente). Hierdoor is het renteresultaat voor 2027 begroot op € 107.000 (positief).

Paragraaf E Bedrijfsvoering

Waar gaat de paragraaf over?

De bedrijfsvoering ondersteunt het primaire proces in de organisatie om invulling te geven aan de maatschappelijke opgaven van de gemeente. Bedrijfsvoering omvat zaken als personeel en organisatie, informatie(voorziening), financiën, communicatie, juridische zaken en dienstverlening. Waalre streeft naar een efficiënte, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering.

Op basis van wettelijke voorschriften geeft de paragraaf Bedrijfsvoering inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens.

1. Organisatie (algemeen)

Wat willen we bereiken?

We zijn een zelfstandige gemeente met een daadkrachtige ambtelijke organisatie die direct in contact staat met de samenleving

De opgaven nemen in volume en complexiteit toe. Dit vraagt om een wendbare ambtelijke organisatie ter ondersteuning van college en raad. Hiervoor zijn investeringen in de organisatie nodig.

Vanuit een helder gezamenlijk perspectief en eigenaarschap worden programmering en prioritering bepaald. In nauwe afstemming wordt bekeken wat haalbaar is qua planning en capaciteit. We hebben onze visie De Kracht van Waalre, een raadsprogramma, een Uitvoeringsprogramma en onze eigen (in ontwikkeling zijnde) P&C cyclus. Onze werkwijze wordt tenslotte ondersteund door hybride werken, zaakgericht werken en projectmatig werken.

2. Personeel

Wat willen we bereiken?

De gemeente Waalre wil een goede werkgever zijn die investeert op duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling

De gemeente Waalre streeft ernaar een moderne en aantrekkelijke werkgever te zijn, waar medewerkers gezond, gemotiveerd en vakbekwaam hun werk kunnen doen. Dit doet de organisatie door actief te investeren in duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling. Er is blijvend oog voor leiderschap en eigenaarschap. Het doel is een inclusieve werkomgeving te creëren waarin mensen met plezier werken, zich blijven ontwikkelen en in elke levensfase kunnen bijdragen op een manier die past bij hun talenten en energie. In onze organisatie worden verschillen gewaardeerd en benut.

3. Financiën & Control

Wat willen we bereiken?

De gemeente Waalre is/blijft een financieel gezonde gemeente.

Gemeente Waalre is en blijft ook in de toekomst een structureel financieel gezonde gemeente. Er is een blijvende noodzaak voor een bestuurlijk antwoord op voorzienbare grote ontwikkelingen die op de gemeente afkomen. Denk aan dubbele vergrijzing, de noodzakelijke investeringen in onderwijshuisvesting, het klimaat bestendig maken van de openbare ruimte, de woningbouw en de schaa sprong. Daarbij komt de onduidelijkheid over de (te lage) vergoeding van de indexeringen. Dit vraagt om een structureel financieel gezonde gemeente met ruimte voor aflossing van vaste geldleningen en een verstandig duurzaam financieel beleid. Onze uitgaven moeten in lijn blijven met onze inkomsten, niet alleen nu maar ook in de toekomst.

Informatieverstrekking aan college en raad is steeds adequaat. We zijn en blijven in control en we verschaffen inzicht in (toekomstige) verplichtingen en risico's. Keuzes en slimme besparingen maken we in samenspraak met onze inwoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers. Het verhogen van de lokale lasten zetten we terughoudend in. Voor een gezond financieel beleid bouwen we voldoende weerstandvermogen op zodat we eventuele calamiteiten financieel op kunnen vangen.

Wat gaan we daarvoor doen?

De begroting is meerjarig sluitend.

De gemeente streeft ernaar een sluitende begroting 2027 en meerjarenraming 2028 – 2030 vast te stellen. Een meerjarig sluitende begroting hoort bij een gemeente die een duurzaam financieel gezond beleid wil voeren.

We werken aan het verder doorontwikkelen van het instrumentarium en de werkwijze van de planning- en controlcyclus.

Hiervoor maken we o.a. gebruik van de mogelijkheden en functionaliteiten van het programma Pepperflow. Daarnaast zijn en blijven we in gesprek met de Auditcommissie over de te nemen stappen in de verdere ontwikkeling van de P&C-cyclus.

Binnen de ambtelijke organisatie wordt gewerkt aan het door ontwikkelen van de Plan-Do-Check-Act cyclus en het door ontwikkelen van sturingsinformatie voor het management.

We ramen inkomsten en uitgaven realistisch.

Het uitgangspunt voor het opstellen van deze begroting is dat zowel de uitgaven als de inkomsten realistisch zijn ingeschat. Dit betekent dat geen automatische indexeringen zijn toegepast, maar dat per budget beoordeeld is of een indexering nodig of contractueel afgesproken is. Daarnaast zijn inschattingen zoveel als mogelijk gebaseerd op de realisatie 2025, met (onderbouwd en alleen indien noodzakelijk) een indexering naar 2027.

Bovenstaande werkwijze betekent ook dat er in 2027 meer risico is op overschrijdingen van uitgavenbudgetten. Hiermee is bij het opstellen van de risicoparagraaf rekening

gehouden en daarvoor wordt dekking aangehouden in de algemene reserves van de gemeente.

We werken aan verduidelijking van rollen en verantwoordelijkheden tussen budgetbeheerders, teammanagers en financieel adviseurs.

De rollen en taken van budgetbeheerders, teammanagers en financieel adviseurs in het kader van budgetbewaking zijn beschreven en besproken met betrokkenen. De budgetbeheerders zijn opgeleid en worden maandelijks begeleid door financieel adviseurs en teammanager om deze taak professioneel op te kunnen pakken en verder te ontwikkelen.

4. Rechtmatigheidsverantwoording

Vanaf de jaarrekening 2023 is het college verantwoordelijk voor het opstellen van de financiële rechtmatigheids- verantwoording en het verantwoordingsgesprek met de raad. Het college legt daarmee verantwoording af over de naleving van wet- en regelgeving die relevant is voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. De raad bepaalt, binnen de wettelijke mogelijkheden, de normen voor de verantwoording.

Vanaf 2023 controleert de accountant de jaarrekening, inclusief de financiële rechtmatigheidsverantwoording, alleen nog op getrouwheid en niet meer op rechtmatigheid. De wetswijziging benadrukt de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de politieke aanspreekbaarheid van het college. De wetswijziging kan een positieve bijdrage leveren aan het debat over de verbetermaatregelen en de kwaliteit van de financiële bedrijfsvoering.

De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening. Een uitgebreide toelichting nemen we op in de paragraaf Bedrijfsvoering van de jaarrekening.

5. Frauderisicoanalyse

Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Waalre is zich bewust van inherente risico's van fraude die, zowel intern als extern, worden gelopen bij het uitvoeren van de gemeentelijke taken. Er is een frauderisicoanalyse en deze maakt deel uit van de verbijzonderde interne controle (VIC). Hiermee is een belangrijke stap gezet in het opzetten en uitvoeren van de frauderisicoanalyse. Vanuit de bedrijfsvoering is er verhoogde aandacht voor de inrichting van onze administratieve organisatie en interne beheersing (AO/IB) ten aanzien van de geïdentificeerde risicogebieden. Daarnaast worden de relevante geldstromen/processen betrokken in de interne controles die gedurende het jaar worden uitgevoerd.

Stakeholders van de gemeente moeten er op kunnen vertrouwen dat wij op een betrouwbare, eerlijke en zorgvuldige manier zaken doen. De gemeente beschikt over een uitgebreid scala aan zogenaamde soft controls. Iedere medewerker van de gemeente Waalre legt bij indiensttreding een ambtseed of ambtsbelofte af en overlegt een verklaring omtrent gedrag. Daarnaast beschikt gemeente Waalre over een vastgestelde regeling en gedragscodes, onder andere op het gebied van nevenwerkzaamheden en financiële belangen, welke openbaar beschikbaar zijn. De gemeente Waalre beschikt daarnaast over een regeling melden vermoeden misstanden en in de organisatie is een vertrouwenspersoon en meldpunt ingesteld waarbij eventuele misstanden vertrouwelijk kunnen worden gemeld.

Onze (financiële) processen en systemen kenmerken zich door de aanwezigheid van functiescheidingen, zogenaamde hard controls. Hiermee voorkomen we dat slechts één persoon ongecontroleerd transacties of verplichtingen kan aangaan, autoriseren, verwerken en afwikkelen en/of zelfstandig toegang heeft tot activa.

Ondanks alle beheersingsmaatregelen resteert het risico dat management of directie maatregelen doorbreekt en resteert het risico van samenspanning tussen medewerkers. Transparante besluitvorming, de governance structuur, een open cultuur waarbij we elkaar durven aan te spreken, de aanwezigheid van een vertrouwenspersoon om niet-integer handelen (anoniem) te melden, periodieke interne en externe audits op de naleving van beheersingsmaatregelen dragen er toe bij dat onregelmatigheden wordenesignaleerd.

De afgelopen jaren zijn er regelmatig berichten in de media over cyberaanvallen, gevallen van ransomware en datalekken. Informatiebeveiliging vanuit de perspectieven continuïteit, fraude en privacy heeft een hoge prioriteit.

Tijdens de dagelijkse bedrijfsvoering vinden controles plaats om vast te stellen of gewerkt wordt volgens de daarover gemaakte afspraken, waaronder de diverse protocollen voor informatiebeveiliging. Daarnaast beoordelen de security en privacy officer de kwaliteit en naleving van de getroffen beheersingsmaatregelen. Periodiek wordt de beheersing van informatiebeveiliging getoetst, zowel intern, maar ook extern vanuit de sector. Eventuele verbeterpunten vormen de input voor verdere aanscherping en/of naleving van het informatiebeveiligingsproces.

6. Communicatie

Wat willen we bereiken?

Verbinding en ontmoeting

We zorgen voor heldere, toegankelijke en doelgroepgerichte communicatie. Hiermee informeren wij inwoners, ondernemers en partners tijdig over gemeentelijke ontwikkelingen en stimuleren wij betrokkenheid.

Wij ondersteunen participatie- en projectcommunicatie en zetten hiervoor diverse kanalen in, zoals nieuwsberichten, social media en de gemeentelijke website. De gemeentelijke website ontwikkelen we verder tot een centraal en toegankelijk informatiepunt.

Binnen onze contentstrategie werken wij datagedreven. Hierdoor stemmen wij communicatie en informatievoorziening beter af op de behoeften van verschillende doelgroepen, zowel intern als extern. Digitale toegankelijkheid is daarbij het uitgangspunt voor al onze communicatie.

Daarnaast versterken wij de arbeidsmarktcommunicatie, met als doel ons profiel als aantrekkelijke werkgever te verbeteren en het aantrekken van passende medewerkers te bevorderen.

De komende jaren intensiveren wij de inwonersparticipatie. We investeren in een sterke verbinding met onze inwoners, zodat wij beter aansluiten bij hun wensen en behoeften.

7. ICT en informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

Een betrouwbare, flexibele en toekomstbestendige ICT infrastructuur en informatievoorziening

We zorgen voor een moderne, stabiele en schaalbare ICT-omgeving die meebeweegt met de veranderende behoeften van de organisatie en burgers. Door te investeren in moderne technologieën en het versterken van onze informatievoorziening, ondersteunen we efficiënte samenwerking, digitale dienstverlening en een wendbare organisatie. Op basis van uitgangspunten als common ground en open source zoeken gemeenten elkaar steeds vaker op om samen naar oplossingen te zoeken of deze te delen. We versterken hiermee onze positie binnen de digitale overheid. Deze initiatieven helpen ons om regie te voeren op digitalisering, schaalvoordelen te benutten en onze dienstverlening toekomstbestendig te maken. Gemeente Waalre opereert binnen landelijke kaders en wetgeving, waaronder de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS), GEMMA, de uitgangspunten van Common Ground, de BIO2, NIS2, de AVG, de Archiefwet en de Wet open overheid (Woo).

Digitale soevereiniteit betekent voor gemeente Waalre dat zij bewuste regie voert over haar digitale keuzes, weet waar zij afhankelijk is van anderen, en deze afhankelijkheden accepteert of beperkt op basis van publieke belangen, uitvoerbaarheid en samenwerking. Bij het beschikbaar komen van landelijke standaarden wordt hier tijdig op aangesloten;

We nemen maatregelen met het oog op bedreigingen die bestaan, denk aan cybersecurity, maar we pakken kansen waar die zich voordoen, denk aan de vlucht die de ontwikkeling van Artificial Intelligence (AI) neemt. Waalre zet AI voorzichtig en verantwoord in binnen publieke waarden en wetgeving waarbij landelijke en Europese standaarden rond kunstmatige intelligentie worden gevolgd en toegepast.

8. Informatiebeveiliging en privacy

Wat willen we bereiken?

De Europese Algemene verordening gegevensbescherming (AVG) is ons belangrijkste toetsingskader op het gebied van privacy

Wij zijn gebonden aan de [Algemene Verordening Gegevensbescherming \(AVG\)](#).

Transparantie voor burgers en medewerkers over welke gegevens we voor welke doeleinden verwerken staat hierin centraal. Wij dienen daarbij de rechten van burgers en medewerkers te borgen. Hierbij is het van groot belang dat de organisatie bewust omgaat met de veelheid aan privacygevoelige informatie van burgers en medewerkers.

Wat willen we bereiken?

Een veilige digitale en analoge dienstverlening staat centraal. Hiervoor volgen we een informatiebeveiligingsbeleid dat voldoet aan het wettelijk normenkader, de landelijke BIO2 (Baseline Informatiebeveiliging Overheid)

We zijn ons bewust van de risico's die spelen op het gebied van informatiebeveiliging. Deze risico's moeten zoveel mogelijk worden verkleind. De organisatie investeert in digitale veiligheid door onze systemen up-to-date te houden. We trainen op digitale

aanvallen. Cybersecurity en beveiligingschecks maken deel uit van ons dagelijks werk. We zorgen ervoor dat onze medewerkers getraind en voorbereid zijn.

Wat willen we bereiken?

We toetsen de informatiebeveiliging jaarlijks met de ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit)

We leggen verantwoording af over onze informatiebeveiliging. Hiervoor worden we jaarlijks getoetst met de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA).

Wat willen we bereiken?

Wij houden ons aan de voor ons relevante bepalingen uit de Wet politiegegevens (Wpg)

Als gemeente hebben wij boa's in dienst. Op verwerkingen van persoonsgegevens die deze boa's doen in het kader van hun opsporingstaak is de [Wet politiegegevens \(Wpg\)](#) van toepassing. Ook met deze gegevens dient zorgvuldig te worden omgegaan. De collega's van team Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) dienen zich hiervan bewust te zijn. Daarnaast voeren wij de verplichte controles – zowel interne als externe audits – uit.

9. Juridische kwaliteitszorg

Wat willen we bereiken?

Het behouden en waar nodig verbeteren van de juridische kwaliteit en leesbaarheid van voorstellen en besluiten

We bewaken de juridische kwaliteit binnen de gemeente. Juridische Zaken adviseert, signaleert en ondersteunt medewerkers bij beleidskeuzes, complexe dossiers en de toepassing van wet- en regelgeving. We versterken de juridische kwaliteitszorg en zorgen dat we voldoen aan nieuwe wet- en regelgeving. We bereiden ons tijdig voor op toekomstige ontwikkelingen.

10. Dienstverlening

Wat willen we bereiken?

We werken volgens de uitgangspunten en beloften uit de Visie op Dienstverlening.

De gemeente Waalre wil haar dienstverlening verbeteren door meer maatwerk, digitalisering en klantgerichtheid, zonder grote investeringen. De focus ligt op slimmer werken, professioneel gedrag en betere afstemming op de behoeften van inwoners. Belangrijke onderdelen daarin zijn: klant kiest kanaal, verleiden naar click-call-face, ruime openingstijden & bereikbaarheid en het streven om zoveel mogelijk vragen en verzoeken direct bij het eerste contactmoment af te kunnen handelen. De visie op dienstverlening is de stip op de horizon. Het betreft een continu proces waarin we toewerken naar de uitgangspunten en beloften uit deze visie.

Paragraaf F Verbonden partijen

Inleiding

In deze paragraaf geven wij inzicht in de bestuurlijke, beleidsmatige en financiële belangen en risico's van de gemeente als gevolg van banden met verbonden partijen. Dit zijn verbonden partijen waar de gemeente financieel in deelneemt en/of zeggenschap heeft.

Verbonden partijen zijn rechtspersonen waarmee de gemeente een bestuurlijke én financiële band heeft. Van een bestuurlijke band is sprake indien de gemeente rechtstreeks invloed heeft op de besluitvorming binnen de verbonden partij. Een financieel belang is aan de orde als de gemeente financieel kan worden aangesproken wegens het functioneren van de verbonden partij of wanneer de gemeente geld kan kwijtraken bij een faillissement van een verbonden partij. Op basis van het BBV moet jaarlijks inzicht worden geboden in:

- het doel (het openbaar belang);
- het bestuurlijk en het financieel belang
- de ontwikkelingen (beëindiging, wijzigingen of problemen bij bestaande verbonden partijen)

In dit hoofdstuk wordt een overzicht van de bijdragen aan verbonden partijen opgenomen en daarnaast ook de bijdragen aan andere samenwerkingsverbanden.

Visie op verbonden partijen

In de herijkte toekomstvisie De Kracht van Waalre 2025 heeft het gemeentebestuur van Waalre uitgesproken zich via samenwerking in de regio en met onze inwoners verder te ontwikkelen als een krachtige zelfstandige gemeente.

Waalre heeft een positieve grondhouding ten opzichte van samenwerking: regionaal of nog breder. Als de gelegenheid zich voordoet om door een samenwerkingsverband of andere verbondenheid, op een meer doelmatige en doeltreffende wijze doelstellingen te realiseren, dan worden de deelname mogelijkheden altijd onderzocht. Samenwerking kan de kwaliteit en continuïteit beter waarborgen. Er zijn drie redenen waarom gemeenten met elkaar samenwerken in de vorm van een verbonden partij:

- Vanwege het grensoverschrijdend karakter van de problematiek.
- Om efficiëncy voordelen te behalen.
- Vanwege een wettelijke plicht tot samenwerking.

Kaderstellende en controlerende rol raad

De verbonden partijen ontwikkelen beleid of voeren beleid uit voor de gemeente. Beleidsmatig blijft de gemeente uiteraard verantwoordelijk voor het realiseren van de beoogde doelstellingen van de programma's. De verbonden partijen zijn onderverdeeld in publiekrechtelijke en privaatrechtelijke partijen. Monitoren en toezicht houden doen we enerzijds door bestuurlijke vertegenwoordiging in diverse overlegstructuren, anderzijds door de raad jaarstukken aan te bieden waarop zij haar zienswijze kan baseren. Partijen met een publiekrechtelijk karakter hebben hun eigen P&C cyclus. Bij de behandeling van de begrotingen en jaarrekeningen van de verbonden partijen neemt de gemeenteraad haar kaderstellende en controlerende taak.

In onze regio (21 gemeenten) hebben we voor de gemeenschappelijke regelingen dezelfde kaders afgesproken ten aanzien van financiële onderwerpen, zodat colleges en gemeenteraden hier eenduidiger regie op kunnen voeren. De vier grote

gemeenschappelijke regelingen (MRE, ODZOB, GGD en VRBZO) hebben hier afspraken over gemaakt. Het betreft indexerings-uitgangspunten en bestuurlijke planning. Deze vier GR'en hebben de bestaande indexatiemethodiek gevalueerd en zijn tot de conclusie gekomen dat er geen aanpassingen worden aangebracht. Bij deze evaluatie zijn tevens alternatieve indexatiemethodieken onderzocht zoals die ook voor de gemeenten wordt toegepast bij de algemene uitkering .

Metropoolregio Eindhoven (MRE)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie met taakveld(en)

Bestuur, volkshuisvesting, Verkeer en Vervoer, Duurzaamheid, Economie en recreatie.

Openbaar belang

De regio moet voorzien in de behoefte aan werken, wonen, recreëren, maatschappelijke participatie en een veilige leefomgeving zonder dat daarmee kansen voor toekomstige generaties verloren gaan. De MRE wil een organisatie zijn die op een flexibele wijze kan inspelen op de behoeften van de gemeenten en op doelmatige wijze mede inhoud geven aan de regionale vraagstukken en de groei van onze regio.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur, de portefeuille-overleggen en de Raadstafel²¹. In het kader van de kadernota, begroting en jaarstukken is de raad drie maal aan zet om te sturen op de GR. Eén keer per vier jaar stellen we in de raad de samenwerkingsafspraken en ambities in deze regionale samenwerking vast. Incidenteel bij het aangaan van nieuwe financiële verplichtingen of het herzien van regelingen in de GR heeft de raad beslisbevoegdheid.

Financieel belang

Financieel belang	31-12-2024	31-12-2025
Eigen Vermogen	20.596.792	21.951.686
Vreemd Vermogen	21.827.448	62.686.851
Resultaat	628.743	84.033

Ontwikkelingen

De ambitie van de MRE is: een sterke regio met behoud van het kenmerkende innovatieve Brainportprofiel en een stabiele sociale basis en vitale leefomgeving voor al onze inwoners. De grote achterliggende opgave is het verbinden van de duurzame verstedelijking en de opgave voor een vitaal landelijk gebied in onze regio. Op basis van de ambities uit het samenwerkingsakkoord en de regiodeals wordt de organisatie verder uitgebreid om alle taken te kunnen uitvoeren.

Het vreemd vermogen is grofweg met €40 mln gestegen, dit zijn de ontvangen middelen van het rijk en provincie vanuit de brainportdeal en de regiodeal. Dit bedrag komt ook terug bij de vlottende activa waar het geld is uitgezet.

Risico's

De belangrijkste risico's die op dit moment op concernniveau worden onderkend zijn:

- Doelvermogen eeuwigdurende nazorg Gulbergen is ontoereikend;
- Voldoende gekwalificeerd personeel om taken en programma's in kader van Samenwerkingsakkoord 2023-2026 uit te voeren op basis van extra financiering vanuit Rijk;

- Bezuinigingen bij gemeenten met als gevolg lagere gemeentelijke bijdragen en cofinanciering.

Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Bestuur, volksgezondheid en milieu, ruimtelijke ordening, veiligheid.

Openbaar belang

De ODZOB draagt zorg voor een veilige, gezonde en duurzame (fysieke) leefomgeving. Dit doen ze door taken uit te voeren op het gebied van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Ook activiteiten die verwant zijn aan deze VTH-taken voert de ODZOB uit indien Waalre daarom verzoekt.

Bestuurlijk belang

We werken samen met gemeenten Asten, Bergeijk, Best, Bladel, Cranendonck, Deurne, Eersel, Eindhoven, Geldrop-Mierlo, Gemert-Bakel, Heeze-Leende, Helmond, Laarbeek, Nuenen c.a., Oirschot, Reusel-De Mierden, Someren, Son en Breugel, Valkenswaard, Veldhoven en de provincie Noord-Brabant. De gemeente is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder).

Financieel belang

Financieel belang	31-12-2024	31-12-2025
Eigen Vermogen	4.351.248	4.980.364
Vreemd Vermogen	4.739.068	3.769.357
Resultaat	522.317	940.738

Ontwikkelingen

In juli 2022 is het Interbestuurlijk Programma Versterking VTH-stelsel (IBP VTH) gestart om het VTH-stelsel in Nederland te versterken. Het doel van het programma is het merkbaar verbeteren van de kwaliteit van de fysieke leefomgeving en het verminderen van schade aan het milieu die vermeden had kunnen worden. Om de verbeteringen door te voeren zijn er zes pijlers binnen het programma. Alle Nederlandse omgevingsdiensten moeten voldoen aan deze pijlers voor een robuuste organisatie. De ODZOB onderneemt diverse acties om in april 2026 robuust te zijn. In 2024 heeft het Algemeen Bestuur van de ODZOB ingestemd met de Meerjaren ontwikkelaanpak (MJOA) 2025-2027 en daarvoor een ontwikkelbudget beschikbaar gesteld. In 2027 wordt het ontwikkelbudget onder meer ingezet op de ontwikkeling van de informatiehuishouding, het Regionaal Operationeel Kader (ROK) en extra versterking van projectmanagement ICT.

Risico's

De geactualiseerde risico-inventarisatie van de ODZOB toont dat de risico's met de grootste potentiële impact een verwachtingswaarde kennen van € 1,544 miljoen.

De streefwaarde van de algemene reserve vanuit de 4 grote GR-en is tussen de € 1,5 en 2 miljoen, afhankelijk van het begrotingstotaal. De algemene reserve van de ODZOB bedraagt per ultimo 2025 € 2 miljoen. Dat is meer dan bovenstaande verwachtingswaarde van de risico's.

Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant-Zuidoost

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Volksgesondheid (Gezondheid en Preventie), Jeugdgezondheidszorg.

Openbaar belang

De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg (PG) en de ambulancezorg (AZ).

Bestuurlijk belang

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur van de GGD, door een lid van het college van B&W (de portefeuillehouder). Het Algemeen Bestuur stelt de hoofdlijnen vast van het GGD beleid, evenals de begroting en de jaarrekening.

Het Dagelijks bestuur ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur van de GGD de AB-vergaderingen voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het Algemeen Bestuur. Zowel het AB als het DB vergadert zes keer per jaar.

Financieel belang

Deelnemende gemeenten aan de gemeenschappelijke regeling van de GGD, betalen jaarlijks een bijdrage aan de GGD. Deze bijdrage is gebaseerd op het inwonersaantal van de gemeente voor collectieve taken.

Financieel belang	31-12-2024	31-12-2025
Eigen Vermogen	7.746.000	9.439.000
Vreemd Vermogen	29.551.000	29.987.000
Resultaat	1.464.210	2.052.652

Ontwikkelingen

De Gemeenschappelijke regeling van de GGD Brabant-Zuidoost is per 1 juni 2024 gewijzigd. De gewijzigde regeling is van tevoren voor akkoord voorgelegd aan college en aan gemeenteraad. De gewijzigde gemeenschappelijke regeling is inmiddels in werking getreden.

Risico's

De GGD is als het ware een verlengstuk van de gemeente. Dat betekent dat als de GGD in financiële problemen komt, dit direct consequenties heeft voor de financiële positie van de deelnemende gemeenten. Vandaar dat het van groot belang is dat de gemeente goed op de hoogte is van de financiële situatie van haar GGD.

Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)

Bestuur, Veiligheid, Openbare ruimte, Verkeer en Vervoer

Openbaar belang

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen en crises te voorkomen, te beperken en te bestrijden. Naast de primaire processen (incidentbestrijding en ramp en crisisbeheersing) wordt de VRBZO ook ingezet op actuele en urgente veiligheidsvraagstukken, zoals de (nood) opvang van asielzoekers en vluchtelingen. VRBZO is een samenwerkingsverband tussen 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijk belang

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio bestaat uit de burgemeesters van de 21 gemeenten binnen de Veiligheidsregio. De burgemeester vertegenwoordigt zijn gemeente in de veiligheidsregio en legt verantwoording af aan zijn eigen gemeenteraad. Daarnaast is de burgemeester vertegenwoordigd in het portefeuilleoverleg commissie Crisisbeheersing.

Financieel belang	31-12-2024	31-12-2025
Eigen Vermogen	3.261.747	5.788.747
Vreemd Vermogen	34.714.024	31.768.011
Resultaat	-/-1.154.200	292.609

Ontwikkelingen

In een wereld die voortdurend verandert waarin nieuwe crises en uitdagingen zich aandienen, vraagt om een continu doorontwikkeling van de VRBZO. Hierbij ligt de focus op de versterking van de brandweezorg, crisisbeheersing en ondersteunde processen. In 2027 rondt de VRBZO de laatste zaken uit bestuurlijke deelopdracht 1 af, en voert de VRBZO de ontwikkelingen uit jaarschijf 2027 van het Regionaal Beleidsplan 2027-2030 (deelopdracht 2 en 3).

Risico's

Op basis van de gekwantificeerde actuele risico's is de benodigde weerstandscapaciteit bepaald op € 4,5 miljoen. De benodigde weerstandscapaciteit is hoger dan het verwachte beschikbare weerstandsvermogen van € 0,65 miljoen in 2027. Door de geplande onttrekkingen uit de algemene reserve als financiering van de bestuurlijke opdracht, wijkt het bestuur van de VRBZO bewust af van de afgesproken bandbreedte, wat effect heeft op de financiële robuustheid van VRBZO. In de basis is het beschikbare weerstandsvermogen onvoldoende om de geïdentificeerde risico's af te dekken. Tegelijk is het niet reëel dat de genoemde risico's zich gelijktijdig voordoen.

Het advies blijft daarbij vast te houden aan het voornemen uit het beleid P&C 4-GR om positieve jaarrekeningsaldo's toe te voegen aan de algemene reserve. In het uiterste geval, als diverse risico's zich daadwerkelijk voordoen en het beschikbare vermogen overschrijden, valt VRBZO terug op de gemeenten in de gemeenschappelijke regeling om de kosten te dekken.

Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (ERGON)

Gevestigd in Eindhoven

Relatie taakveld(en)
Sociaal Domein.

Openbaar belang

Ergon is het uitvoeringsorgaan van de Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (GRWRE). Voor deze gemeenten voert Ergon een deel van de Participatiewet uit, inclusief de voormalige Wet Sociale Werkvoorziening (Wsw). Ruim 2.300 medewerkers met een beperking werken bij Ergon of via Ergon bij een reguliere werkgever. Daarnaast worden zo'n 2.000 werkzoekenden vanuit de Participatiewet naar werk geholpen door Ergon. Ergon ziet het als haar missie werkzoekenden aan betaald werk te helpen. Ergon stimuleert mensen om het uiterste uit zichzelf te halen, door inzicht te geven in de eigen mogelijkheden, door te groeien in werk- en vakvaardigheden en door te helpen passend werk te vinden. Als mensen aan het werk zijn, begeleidt Ergon ze op inhoudelijk en sociaal vlak. Samen met haar partners helpt Ergon mensen naar, aan en in werk.

Bestuurlijk belang

Het college is met de wethouders Sociale Ontwikkeling en Financiën vertegenwoordigd in het algemeen bestuur van Ergon. De wethouder Sociale Ontwikkeling maakt tevens deel uit van het dagelijks bestuur.

Financieel belang

De middelen die de gemeente Waalre van het rijk ontvangt voor de uitvoering van WSW-taken worden doorbetaald naar Ergon. Hiernaast wordt een jaarlijkse vergoeding betaald voor de begeleiding van inwoners die werken met een loonkostensubsidie. Ook draagt Waalre bij aan de kosten van het Participatiebedrijf, dat zich richt op het begeleiden van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt naar betaald werk.

Financieel belang	31-12-2024	31-12-2025
Eigen Vermogen	10.415.000	8.005.000
Vreemd Vermogen	7.057.000	12.675.000
Resultaat	10.172	-1.908.000

Ontwikkelingen

Ook Ergon merkt de effecten van de toegenomen schaarste op de arbeidsmarkt, zowel in het aanbod van doelgroepmedewerkers als bij het kaderpersoneel. Ergon ziet het als haar missie om 80% van de werkzoekenden die bij Ergon starten, binnen zes maanden aan betaald werk te helpen en werkt vanuit de visie dat iedereen waardevol werk kan doen en vinden. Ook met een belemmering. Vanuit die missie en visie reageert Ergon voortdurend op ontwikkelingen. Ook zijn er plannen in werking gezet voor nieuwe huisvesting.

Risico's

Wanneer Ergon verlies maakt, moeten deelnemende gemeenten dit opvangen. Inmiddels is er een nieuwe strategische koers vastgesteld die in 2027 ingaat. De organisatie spant zich in om de implementatie van deze strategische koers te bewaken.

Gemeenschappelijke regeling PlusTeam

Per 01-01-2027 is deze gemeenschappelijke regeling opgeheven en zijn de taken ondergebracht in de "Dienstverleningsovereenkomst Plustaken" met de gemeente Geldrop-Mierlo, aan het einde van dit hoofdstuk is in het overzicht de verwachte jaarlijkse bijdrage vermeld.

Gemeenschappelijke regeling Een 10 voor de Jeugd

Gevestigd in Helmond

Relatie taakveld(en)
Sociaal Domein

Openbaar belang

Bij de Gemeenschappelijke Regeling Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd zijn de volgende gemeenten aangesloten: Helmond, Peelgemeenten (Deurne, Someren, Laarbeek, Gemert-Bakel en Asten), Veldhoven, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel en Waalre. De GR Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd heeft als opdracht zorg te dragen voor een regionaal aanbod van passende, tijdige, kwalitatieve en betaalbare specialistische jeugdhulp, met uitzondering van Jeugdbescherming, Jeugdreclassering, Veilig Thuis en Jeugdzorg+. Deze segmenten vallen onder de dienstverleningsovereenkomst met de inkoopstrategie Eindhoven.

Bestuurlijk belang

De gemeente is vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur.

Financieel belang

Deelnemende gemeenten aan de GR betalen jaarlijks een bijdrage. Voor Waalre is deze bijdrage in 2027 geraamd op € 169.000.

Ontwikkelingen

De landelijke Hervormingsagenda Jeugd is een van de belangrijkste punten van aandacht voor GR Jeugdregio Een 10 voor de Jeugd. Deze Hervormingsagenda bevat een groot pakket aan afspraken om de jeugdzorg te verbeteren en financieel gezond te houden. Daarnaast bevat het Toekomstscenario Kind- en Gezinsbescherming grote opgaven voor gemeentelijke toegangen en veiligheidsnetwerken in de regio.

Risico's

Het belangrijkste risico dat op dit moment gezien wordt is schaarste in zowel middelen als personeel. Schaarste van middelen wordt zichtbaar in de gemeentelijke begrotingen en schaarste in personeel betreft zowel schaarste bij gemeenten als jeugdhulpaanbieders.

Overzicht bijdragen samenwerkingsverbanden

Samenwerkingsverbanden gemeente Waalre:	2025	Raming 2026	Raming 2027
Metropool regio Eindhoven (MRE)	€ 291.792	€ 299.384	€ 354.444
Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)	€ 324.877	€ 270.789	€ 320.000
GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven	€ 741.296	€ 800.384	€ 860.440
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)	€ 1.090.252	€ 1.131.685	€ 1.405.278
Gemeenschappelijke Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (ERGON)	€ 1.621.566	€ 1.919.000	€ 1.787.000
Plus Team (per 01-01-2027 DVO Geldrop-Mierlo)	€ 668.964	€ 677.164	€ 696.300
10 voor de Jeugd	€ 25.197	€ 44.600	€ 169.000
Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven	€ 760.000	€ 870.000	€ 1.000.000
Stichting regionale inkoopsamenwerking Zuidoost Brabant (BIZOB)	€ 308.482	€ 263.810	€ 205.000
Regionaal Informatie- en Expertise Centrum te Eindhoven	€ 15.045	€ 15.500	€ 16.000
Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond	€ 6.377	€ 6.600	€ 6.800
Vereniging van kleine gemeenten K80	€ 2.200	€ 2.200	€ 6.600
	€ 5.856.048	€ 6.256.516	€ 6.826.862

Paragraaf G Grondbeleid

Waar gaat de paragraaf over

Grondbeleid is een instrument waarmee de gemeente uitvoering geeft aan haar ruimtelijke en maatschappelijke doelstellingen. Het grondbeleid ondersteunt onder meer de realisatie van woningbouw, economische ontwikkeling, maatschappelijke voorzieningen, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. In deze paragraaf wordt ingegaan op de kaders van het gemeentelijk grondbeleid, de lopende en verwachte gebiedsontwikkelingen, de control en beheersing, alsmede de kaders voor het grondbeleid.

Voor de begroting 2027 maakt de paragraaf Grondbeleid gebruik van de cijfers die eind 2026 bekend waren en er wordt eveneens een doorkijk gegeven naar de aankomende jaren. De genoemde prognoses betreffen geen vaststaande uitkomsten, maar het actuele uitgangspunt voor de beoordeling van de gemeentelijke grondexploitaties en andere ruimtelijke projecten.

Waalre maakt deel uit van de Brainportregio Eindhoven, waar de economische en demografische groei zorgt voor een aanhoudende vraag naar woningen, werklocaties, mobiliteitsvoorzieningen en energie-infrastructuur. De Regionale Woondeal Zuidoost-Brabant is in december 2025 geactualiseerd. De Woondeal zet in op versnelling van de woningbouw en bevat voor de regio een doorkijk naar een toevoeging van 100.000 woningen tot 2040. Voor Waalre betekent dit dat er in de periode t/m 2040 ruim 1.300 woningen aan de woningvoorraad moeten worden toegevoegd. Er is met name grote behoefte aan betaalbare woningen. In de Woondeal zijn afspraken gemaakt over de programmering van de woningbouw. Ten minste 30% van de nieuw te bouwen woningen valt in de categorie sociale huur, 16% middel dure huur en 20% betaalbare koop. Met de Wet Versterking regie volkshuisvesting is deze verdeling nog steviger verankerd en heeft de gemeente opdracht om dit in een Volkshuisvestingsprogramma vorm te geven. Overigens is de verdeling al langer opgenomen in het lokaal beleidskader voor woningbouw.

De Nederlandse woningmarkt blijft krap. De prijzen van bestaande koopwoningen lagen in juli 2026 bijna 4% hoger dan een jaar eerder. Hoewel daarmee nog geen sprake is van prijsstagnatie, vlakt de prijsstijging ten opzichte van 2024 en 2025 duidelijk af. Deze afkoeling komt tevens tot uiting in een langere gemiddelde verkooptijd en een afname van het aantal woningen dat boven de vraagprijs wordt verkocht. DNB verwacht voor de periode 2026 tot en met 2028 een gemiddelde jaarlijkse prijsstijging van circa 3% tot 4%. De structurele woningbehoefte blijft daarmee groot, maar de betaalbaarheid van woningen blijft onder druk staan.

Een aanhoudende of stijgende woningvraag betekent echter niet automatisch dat alle woningbouwontwikkelingen financieel haalbaar zijn. De opbrengstpotentie van woningbouw wordt begrensd door betaalbaarheidseisen en de financieringsruimte van huishoudens. Tegelijkertijd zijn de kosten van ontwikkeling en realisatie verder gestegen. Volgens het CBS lagen de inputkosten voor nieuwbouwwoningen in juli 2026 circa 5% hoger dan een jaar eerder. Vooral hogere loon- en materiaalprijzen dragen bij aan deze ontwikkeling. De combinatie van gematigder stijgende woningprijzen en relatief sterk stijgende bouwkosten kan ertoe leiden dat de financiële ruimte binnen gebiedsontwikkelingen onder druk komen te staan.

Naast bouw- en financieringskosten kunnen ook netcongestie, de prioritering hierin, stikstofregelgeving, beperkte uitvoeringscapaciteit en langere planologische of juridische procedures tot vertraging leiden. De mate waarin deze omstandigheden afzonderlijke projecten in Waalre raken, moet per locatie worden beoordeeld. Op dit moment bestaat nog onvoldoende inzicht in de beschikbare netcapaciteit om te kunnen beoordelen in hoeverre de netcongestie de voortgang of uitvoerbaarheid van ontwikkelingen zou kunnen beperken.

Voor het elektriciteitsnet geldt dat de beschikbare transportcapaciteit afhankelijk is van de locatie, de aard en omvang van de aansluiting en het moment waarop capaciteit wordt aangevraagd. De openbare capaciteitskaarten geven slechts een indicatie. Pas na beoordeling van een concrete aanvraag kan de netbeheerder vaststellen of voldoende transportcapaciteit beschikbaar is.

De gemeente zet haar ruimtelijke planvorming daarom voort, maar betreft netcapaciteit in een vroeg stadium bij de voorbereiding en fasering van projecten. Per ontwikkeling wordt gezien of tijdig een passende aansluiting kan worden verkregen en of aanvullende maatregelen nodig zijn, zoals fasering, energiezuinige oplossingen, lokale opwekking, opslag of flexibel energiegebruik.

De Nederlandse economie blijft naar verwachting groeien, maar het groeitempo is gematigd. Het CPB verwacht een economische groei van 1,4% in 2026 en 1,2% in 2027. De groei wordt onder meer ondersteund door uitvoer, overheidsbestedingen en de financiële buffers van huishoudens. Tegelijkertijd blijft het economische beeld onzeker door geopolitieke spanningen, hogere energieprijzen, mogelijke handelsbelemmeringen en onrust op financiële markten.

De inflatie blijft hoger dan eerder werd voorzien. Het CPB raamt de inflatie op 3,3% in 2026 en 2,8% in 2027. Daarmee blijft de Nederlandse inflatie in 2027 boven de middellange termijn doelstelling van 2% van de ECB. Voor gemeentelijke gebiedsontwikkelingen betekent dit dat rekening moet worden gehouden met aanhoudende kostenstijgingen.

De arbeidsmarkt koelt enigszins af, maar blijft relatief krap. Het CPB verwacht een werkloosheidspercentage van 3,9% in 2026 en 4,0% in 2027. Tegelijkertijd blijven in bepaalde sectoren tekorten bestaan aan gekwalificeerd personeel. Voor gebiedsontwikkelingen kan dit leiden tot hogere loon- en advieskosten en tot beperkingen in de beschikbare uitvoeringscapaciteit.

Het consumentenvertrouwen blijft negatief. In augustus 2026 bedroeg de indicator -34, tegenover -35 in juli. Hoewel sprake was van een beperkte verbetering, lag het vertrouwen nog aanzienlijk onder het gemiddelde van -12 over de afgelopen twintig jaar. Het negatieve consumentenvertrouwen kan leiden tot meer terughoudendheid bij grote aankopen. Voor de woningmarkt wordt dit effect vooralsnog gedeeltelijk gecompenseerd door de structurele woning schaarste en de aanhoudende vraag naar woonruimte.

De renteontwikkeling vormt opnieuw een belangrijk aandachtspunt. De ECB heeft op 10 september 2026 besloten de depositorente met 0.25 procentpunt te verhogen naar 2,50%. Dit tarief treedt op 16 september 2026 in werking. De ECB heeft deze verhoging gemotiveerd vanuit de aanhoudende inflatiedruk en heeft geen vast rentepad voor de periode daarna aangekondigd. De toekomstige renteontwikkeling blijft daardoor afhankelijk van de ontwikkeling van de inflatie en de economische vooruitzichten.

Voor het gemeentelijk grondbeleid ontstaat daarmee een gemengd beeld. De structurele woningbehoefte, de regionale economische groei en de aanhoudende stijging van woningprijzen ondersteunen de vraag naar nieuwbouw. Daartegenover staan hogere bouw- en financieringskosten, betaalbaarheidseisen, netcongestie, stikstofvraagstukken en onzekerheden over de planning en uitvoerbaarheid van projecten.

1. Visie en beleid

Grondbeleid

Op 16 april 2019 is de Nota Grondbeleid door de raad vastgesteld, met als uitgangspunt het concept 'sturend grondbeleid', waarbij de gemeente per project bekijkt welke grondpolitiek wordt toegepast. De gemeente heeft vooral een faciliterende rol, maar waar meer directe invloed van de gemeente nodig is, voert zij een actief grondbeleid. Bij elke gebiedsontwikkeling is sprake van onderhandeling en een overeenkomst tussen de gemeente en een of meerdere marktpartij(en). In de Nota Grondbeleid is uitgesproken dat de gemeentelijke voorkeur uitgaat naar het overeenkomen van een anterieure overeenkomst met de marktpartijen. Dit in tegenstelling tot het opstellen van een exploitatieplan. De gemeente hanteert met betrekking tot gronduitgifte marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode.

Bij behandeling van de Kadernota 2025 op 2 juli 2024 heeft de raad besloten om af te zien van actualisering van de nota Grondbeleid. Hiermee blijft de huidige nota Grondbeleid van kracht.

Op 15 oktober 2024 is het "Programma Kostenverhaal en financiële bijdragen" door de gemeenteraad vastgesteld waarmee meer concrete sturing is wat betreft de vigerende nota Grondbeleid.

Op 21 januari 2025 zijn de uitgifteprijzen voor restgroen door het college van B&W geactualiseerd en zijn de plankosten voor kleine bouwactiviteiten (tot 4 woningen) vastgesteld. De gemeenteraad is hierover per brief geïnformeerd.

Nota Grondbeleid: Nota waarin het gemeentelijk grondbeleid is verwoord. Deze wordt periodiek herzien en heeft onder andere betrekking op verwervingen, uitgifteprijsvorming, samenwerking, weerstandsvermogen en kostenverhaal.

Grondpolitiek: Synoniem voor grondbeleid. Beleid dat de handelswijze van de gemeente beschrijft met betrekking tot het verwerven en verkopen van grondposities.

Passieve grondpolitiek: Een door gemeente te voeren grondbeleid dat zich beperkt tot het faciliteren, toetsen en verhalen van kosten van ruimtelijke ontwikkelingen van derden/private partijen.

Actieve grondpolitiek: Het actief verwerven van gronden (hier: door de gemeente), om invulling te geven aan het ruimtelijk beleid. De gemeente is grondeigenaar en ondernemer; de gemeente draagt alle kosten en risico's, en incasseert de opbrengsten.

Anterieure overeenkomst: Overeenkomst met marktpartijen voorafgaand aan een gebiedsontwikkeling, waarin afspraken worden gemaakt over onder meer

woningbouwprogramma en kostenverhaal. Dit gebeurt privaatrechtelijk, via een overeenkomst.

Exploitatieplan: wettelijke mogelijkheid om kosten te verhalen op de particuliere initiatiefnemer. Dit is de publiekrechtelijke weg.

Kostenverhaal

Op 15 oktober 2024 is het Programma "Kostenverhaal en financiële bijdragen" vastgesteld. Met de vaststelling van dit programma beschikt de gemeente Waalre over transparante en eenduidige beleidskaders rondom kostenverhaal, financiële bijdragen en verevening sociale woningbouw welke in lijn is met de Omgevingswet. Op 21 januari 2025 zijn de plankosten voor kleine bouwactiviteiten (tot 4 woningen) door het college van b&w vastgesteld, waarover de gemeenteraad is geïnformeerd. Daarnaast blijft de beleidsnota "Rood-met-groen" en beleidsnotitie "Uitwerking Rood-met-groeninstrumentarium" van kracht.

De gemeente Waalre heeft op basis van dit programma en beleidsnota/notitie de volgende bestemmingsreserves:

- *Bestemmingsreserve fysieke leefomgeving*
- *Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw*
- *Bestemmingsreserve Landschappelijke kwaliteiten*

De rol van het Fonds Landschappelijke kwaliteit wordt nu vervuld door deelname aan de Landschapsinvesteringsregeling vanuit de Provincie, waarin o.a. de Beleidsnota Rood-met-groen in de nieuwe vorm wordt opgenomen.

In voorgenoemde beleidsnota's zijn tarieven opgenomen die worden gevraagd bij zowel particuliere als gemeentelijke bouwplannen. Het kostenverhaal bij particuliere plannen vindt bij voorkeur plaats via privaatrechtelijke / anterieure overeenkomsten.

Beleidsmatig dient aan een andere ontwikkeling in de regio vormgegeven te worden; er is een regionale afspraak om 8 m² groen per woning toe te voegen. Dit heeft uiteraard effect op de grondexploitatie in bredere zin. De praktische uitwerking wordt momenteel onderzocht.

Programma kostenverhaal en financiële bijdrage: Programma waarin het gemeentelijk beleid is verwoord met betrekking tot het verplichte kostenverhaal en de afdwingbare financiële bijdragen. De financiële bijdragen is (in tegenstelling tot het kostenverhaal) geen wettelijke verplichting, maar een gemeentelijke keuze. In het programma is geïnventariseerd over welke investeringen kosten verhaald kunnen worden en welke ontwikkelingslocaties een bijdrage in de kosten moeten leveren.

Bestemmingsreserve fysieke leefomgeving: Dit betreft investeringen waar het bestaande en nieuwe gebied profijt van hebben. Er is een functionele samenhang tussen verbeteringen en de groei van de gemeente. De financiële bijdragen fysieke leefomgeving van initiatiefnemers en van de gemeentelijke grondexploitaties worden gestort in de bestemmingsreserve fysieke leefomgeving. Uit de reserve betaalt de gemeente naar rato een deel van de investeringen (cofinanciering). Het overige deel betaalt de gemeente uit de eigen (algemene) middelen. De bestemmingsreserve

fysieke leefomgeving kan enkel ingezet worden voor investeringen voor de verbetering van de fysieke leefomgeving van de gemeente Waalre.

Bestemmingsreserve Sociale Woningbouw: Dit is een vereveningsfonds. In de Woondeal Metropoolregio Eindhoven en Woonnotitie 2023 is vastgelegd dat in iedere woningbouwontwikkeling tenminste 30% sociale huurwoningen gerealiseerd moet worden. Wanneer dat niet mogelijk is kan verevening plaatsvinden door een bijdrage of onttrekking te doen aan de reserve sociale woningbouw.

Bestemmingsreserve Landschappelijke kwaliteiten: Dit is een bijdrage ruimtelijke ontwikkeling die voortkomt uit de landschapsinvesteringsregeling vanuit de provinciale regeling. Alle ontwikkelingen gelegen in het buitengebied moeten op een goede manier ruimtelijk worden ingepast. Wanneer dat niet fysiek door de initiatiefnemer kan op de ontwikkellocatie, is een bijdrage aan dit fonds aan de orde.

Pachtbeleid

De gemeente Waalre hanteert pachtbeleid dat in september 2017 door de raad is vastgesteld en vanaf 1-1-2018 is geïmplementeerd. Het areaal pachtgronden is nog maar heel beperkt.

Woningbouwprogramma en woningmarkt

Het woningbouwprogramma is gebaseerd op de door de raad vastgestelde programmering in de Actualisatie Woonnotitie (2023). Onderlegger hiervan zijn de afspraken in het Stedelijk Gebied Eindhoven en de Regionale Woondeal Zuidoost-Brabant (MRE). Het gewenste woningbouwprogramma is ook gebaseerd op de prognose van bevolking en woningbehoefte, zoals die door de provincie Noord-Brabant periodiek wordt opgesteld. Gezien de druk op de woningmarkt en de regionale schaa sprong wordt gewerkt aan versnelling van het programma.

De gemaakte afspraken over woningbouw in de regio geeft ook een grote woningbouwtaakstelling voor Waalre. Doelstelling is om deze groei in principe te realiseren op de beschikbare inbreidingslocaties (o.a., Brabantia terrein, winkelcentrum De Voldijn, diverse ontwikkelingen aan de Eindhovenseweg, transformatie Voldijn en Hoevenakkers). De woningbouwplannen op de uitbreidingslocaties Waalre-noord, HTC-zuid en Ekenrooi-zuid zullen ook moeten gaan voldoen aan de regio-afspraken. Mede in het kader van versnelling is fase 3 van Waalre-noord in ontwikkeling genomen. In 2025 is ook gestart met de ontwikkeling van Ekenrooi-zuid. Tegelijkertijd is ook een ontwikkeling op HTC-zuid opgestart.

Het woningbouwprogramma wordt voor een deel gerealiseerd op locaties die de gemeente zelf in exploitatie heeft. Een groot deel wordt gerealiseerd via particuliere ontwikkelingen.

Bouwprogramma 2027-2036

Voor de korte en middellange termijn (tot 2036) zijn concrete locaties in ontwikkeling, zowel op grond van de gemeente als particuliere ontwikkelingen. Voor de langere termijn moeten nog extra locaties in ontwikkeling worden genomen. Hiervoor zijn meerdere mogelijkheden in beeld, vooral op inbreidingslocaties. Keuzes hierin worden pas later genomen om flexibel te zijn, zodat goed kan worden gereageerd op mogelijk nieuwe

ontwikkelingen op de woningmarkt. Op dit moment is vooral de vraag naar betaalbare woningen groot. Het vraagt extra aandacht om in dit segment woningen toe te voegen.

Bouwprogramma	Oplevering										Totaal
	2027	2028	2029	2030	2031	2032	2033	2034	2035	2036	
Gemeente projecten	60	55	0	100	100	100	100	70	0	0	585
Particuliere projecten (groot)	35	128	203	233	120	100	250	250	200	35	1554
Particuliere projecten (klein)	10	15	10	20	0	0	0	0	10	0	65
Projecten nog niet in ontwikkeling	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
TOTAAL	105	198	213	353	220	200	350	320	210	35	2204
<i>Procentueel</i>	5%	9%	10%	16%	10%	9%	16%	15%	10%	2%	100%

Bouwgronden in exploitatie (BIE)

In 2026 zijn er 3 grondexploitaties actief, namelijk Waalre-noord Fase 1 & 2, Trolliuslaan e.o. en Waalre-noord Fase 3.

Grondexploitatie: De productie en verkoop van bouwrijpe grond en het inrichten van het openbare gebied.

Bouwgrond in exploitatie (BIE): Officiële benaming in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), om gronden waarvoor een ontwikkelingsplan is opgesteld en een grondexploitatie is vastgesteld door de raad, te duiden. In financiële zin kunnen kosten en opbrengsten worden geboekt (geactiveerd). Voorheen werd de term 'In Exploitatie Genomen Gronden' gebruikt.

Rente- en inflatieparameters in grondexploitatie

Bij het doorrekenen van de grondexploitaties hanteren we de volgende parameters. Naast de standaard parameters zoals in de tabel hieronder aangegeven, kunnen bij projecten project specifieke afwijkingen op basis van contracten voorkomen.

Parameters grondexploitaties	2026	2027	2028	2029	2030 e.v.
Kosteninflatie (GWW)	5,0%	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Overige kosteninflatie	3,0%	3,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Opbrengsteninflatie uitgifte	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%
Opbrengsteninflatie overig	0,0%	0,0%	0,0%	1,0%	1,0%
Disconteringsvoet (conform BBV)	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%
Rekenrente	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%	1,0%

Renteparameter

Op grond van de BBV-regelgeving wordt aan de gemeentelijke grondexploitaties rente toegerekend. Met ingang van begrotingsjaar 2025 vindt deze rentetoerekening plaats op basis van de reguliere omslagrente. Voor 2027 wordt vooralsnog uitgegaan van een omslagrente van 1,0%. Wanneer hierdoor de werkelijke rentelasten en de daaruit afgeleide omslagrente wijzigen, werkt dit door in de rente die aan de lopende grondexploitaties wordt toegerekend. De financiële gevolgen hiervan worden betrokken bij de periodieke actualisatie van de grondexploitaties. De rente wordt berekend over de boekwaarde van de grondexploitatie aan het begin van het boekjaar. Indien een grondexploitatie een negatieve boekwaarde heeft, doordat de gerealiseerde baten hoger zijn dan de gerealiseerde lasten, wordt de berekende rente als rentebaait aan de grondexploitatie toegerekend.

Disconteringsvoet

De disconteringsvoet wordt gebruikt in het berekenen van de contante waarde van de kasstromen als gevolg van geprognosticeerde lasten en baten. Omdat gemeenten de enige partijen zijn die grondexploitaties voeren zijn er vanuit de markt geen gegevens beschikbaar betreffende de disconteringsvoet. Daarom wordt aangesloten bij de aanbevelingen van de Commissie BBV, zijnde 2,0%.

Kosteninflatie

De uitgangspunten voor de kostenstijging binnen de grondexploitaties worden geactualiseerd op basis van de actuele marktontwikkelingen, de meest recente indexcijfers van het CBS, Bureau Documentatie Bouwwezen en de prognoses van Metafoor Ruimtelijke Ontwikkeling en Stadkwadraat BV. De Outlook Grondexploitaties 2026 van Metafoor bevat ramingen voor de kosten- en opbrengstenontwikkeling vanaf 2026. Stadkwadraat stelt eveneens periodiek prognoses op voor de parameters van gebiedsontwikkelingen.

De kostenontwikkeling blijft onzeker. Internationale spanningen, energieprijzen, loonontwikkelingen en de beschikbaarheid van materialen en uitvoeringscapaciteit kunnen leiden tot aanzienlijke schommelingen. Waar eerder sprake leek van een afvlakking van de kostenstijging, laten de meest recente cijfers voor de grond-, weg- en waterbouw opnieuw een duidelijke stijging zien. De BDB-index voor de totale GWW-sector steeg in de periode van augustus 2025 naar augustus 2026, met een percentage van ca. 4,9%. Voor de begroting wordt uitgegaan van een kostenstijging van 5,0% in 2026 en 3,0% per jaar in 2027 en 2,0% per jaar vanaf 2028. Gelet op de recente volatiliteit worden de gehanteerde percentages bij iedere actualisatie opnieuw beoordeeld aan de hand van actuele marktgegevens, indexcijfers en project specifieke omstandigheden.

Voor de overige kosten binnen de grondexploitaties, waarop de GWW-index niet van toepassing is, wordt aangesloten bij de ontwikkeling van de consumentenprijsindex (CPI). De betreffende kostenramingen worden naar het actuele prijspeil gebracht en vervolgens geïndexeerd op basis van de geraamde ontwikkeling van de CPI en CAO loonstijgingen, voor openbaar bestuur en overheidsdiensten. De gehanteerde indexeringspercentages worden bij iedere actualisatie opnieuw beoordeeld aan de hand van de meest recente economische inzichten. Voor 2026 en 2027 wordt voor nu uitgegaan van een stijging van 3,0% en een stijging van 2,0% per jaar vanaf 2028.

Opbrengsteninflatie

Voor het merendeel van de lopende grondexploitaties zijn reeds uitgifteprijzen overeengekomen. Voor deze uitgaven wordt daarom geen aanvullende opbrengstenstijging geraamd. Gelet op de onzekerheid over de ontwikkeling van vastgoedprijzen en bouwkosten wordt voor de nog niet gecontracteerde opbrengsten tot en met 2027 evenmin een stijging toegepast. Vanaf 2028 wordt vanuit het voorzichtigheidsbeginsel rekening gehouden met een beperkte jaarlijkse opbrengstenstijging van 1,0%. Een uitzondering hierop is de grondexploitatie van Waalre Noord Fase 3. Vooralsnog wordt in de grondexploitatie rekening gehouden met een opbrengstenstijging van 2,75%.

BBV: Afkorting voor Besluit Begroting en Verantwoording. In dit besluit zijn eisen en regels opgenomen met betrekking tot de jaarverslaggeving van de gemeente. Ook de wijze waarop verslag gedaan moet worden over de gemeentelijke grondexploitaties zijn hierin opgenomen.

Tussentijdse (verwachte) winstneming grondexploitaties

In maart 2018 heeft het BBV de berekeningsmethode voor de tussentijdse winst nader omschreven. Hiermee is niet langer ruimte voor verschil in interpretatie. Deze methode wordt opgelegd, mede om de resultaten van gemeenten onderling vergelijkbaar te maken. De methode staat bekend als de 'percentage of completion' (POC)-methode. De tussentijdse winst wordt berekend door: gerealiseerde kosten/totale kosten te vermenigvuldigen met gerealiseerde opbrengsten/totale opbrengsten en deze fractie (%) te vermenigvuldigen met de geprognostiseerde eindwaarde (resultaat), voor zover sprake is van een winstgevend project. Volgens de BBV voldoet ook deze methode aan het 'voorzichtigheidsprincipe'.

Eindwaarde: Het saldo (resultaat van opbrengsten minus kosten) van een grondexploitatie aan het eind van de geprognostiseerde looptijd, bij afsluiten.

Tussentijdse winstneming: een (vereenvoudigd) getallenvoorbeeld

Stel het voorziene resultaat van de grondexploitatie (zijnde de som van alle opbrengsten minus de som van alle kosten gedurende de gehele looptijd) is €100.000.

én

na het jaar is 60% van de geraamde kosten gerealiseerd en is 10% van de opbrengsten gerealiseerd dan wordt de tussentijdse winst berekend volgens $60\% \times 10\% \times €100.000 = €6.000$

Door toepassing van bovengeschetste methode wordt geprognosticeerd dat bij de jaarrekening 2026 circa € 398.000 aan tussentijdse winst genomen zal worden.

In onderstaande tabel is de verwachte tussentijdse winstneming voor 2026 weergegeven. In de volgende paragrafen wordt inzichtelijk gemaakt hoe groot de totale winstprognose per grondexploitatie is.

Actieve grondexploitatie in 2025	Verwachte winstprognose bij opening 2026 (A)	Verwachte (Tussentijdse) winstneming in 2026 (B)	Verwachte correctie winstneming (C)	Verwachte mutatie actualiseren Grex (D)	Verwachte winstprognose nieuw begroting 2027 E (=A-B-C+D)
Waalre Noord Fase 1 & 2	681.518	398.634	-	9.276	292.160
Trolliuslaan e.o.	-255.682	-	-	-1.128	-256.810
Waalre Noord Fase 3	1.044.536	-	-	-	1.044.536
Totaal	1.470.372	398.634	-	8.148	1.079.886

Mutaties actieve grondexploitaties

Bovenstaande tabel geeft de financiële effecten weer van de actualisatieslag van de actieve grondexploitaties medio 2026. De nieuwe resultaten (eindwaarde, kolom E) zijn gecorrigeerd met tussentijdse winstnemingen (kolom B/C) en het actualiseren van de grondexploitatie (m.b.t. gehanteerde uitgangspunten en houdbaarheid ramingen, kolom D).

Onderstaande tabel toont de geraamde nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten in de resterende exploitatieperiode (de periode vanaf 1 januari 2026).

In de volgende alinea's worden per project de mutaties van het eindresultaat toegelicht. In de raming van de nog te maken kosten wordt eveneens rekening gehouden met de verwachte inflatie (kostenstijging) en de door wijziging van de renteparameter rentelasten/renteopbrengsten. In de nog te maken kosten wordt eveneens rekening gehouden met de te verwachte kostenstijging en rentebaten/-lasten, zoals deze conform BBV-richtlijnen aan de grondexploitaties dienen te worden toegerekend.

Actieve grondexploitatie in 2026	Nog te maken kosten na 1-1-2026	Nog te realiseren opbrengsten na 1-1-2026
Waalre Noord Fase 1 & 2	5.417.525	10.043.521
Trolliuslaan e.o.	136.305	-
Waalre Noord fase 3	34.829.408	35.873.944
Totaal	40.383.238	45.917.465

Waalre Noord fase 1 & 2 (complex 54)

De voormalige vuilstort is heringericht als park. De definitieve inrichting en afronding van het park vindt pas plaats, nadat het horecapunt is gerealiseerd. De omgevingsvergunning voor het horecapunt is onherroepelijk geworden, maar de beoogde exploitant ziet af van realisatie vanwege de fors gestegen kosten. In 2026 vindt een uitvraag plaats naar een nieuwe exploitant, het resultaat hiervan is nog onzeker.

De bouw van het bijzondere woontorentje Waderlo met 5 appartementen op locatie Heistraat-noord fase 2 is in 2025 gestart. De oplevering wordt begin 2027 verwacht.

Fase 2 van de locatie Heistraat zuid is de ontwikkeling 'Heijde Park'. In 2025/2026 is de locatie bouwrijp gemaakt en is gestart met de bouw van 151 woningen. Alle woningen

zijn verkocht en de eerste woningen zijn in het najaar van 2026 opgeleverd. Oplevering van woningen loopt door in 2027, waarna de gemeente het gebied afrondt met het woonrijp maken en aanbrengen van de groenstructuur (2028/2029).

Trolliuslaan (complex 71)

De (her)inrichting van het bestaande en toekomstige openbaar gebied rond 't Hazzo is afgerond. Ook de bouw van 18 appartementen op de deels particuliere gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo en 1 woning aan de Klaprooslaan is gereed en de woningen zijn bewoond. In 2026 moeten er nog enkele herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd, voor wat betreft de infiltratie van hemelwater in een grondwaterbeschermingsgebied, waardoor de grondexploitatie met 1 jaar is verlengd. Verwachting is dat eind 2026 de exploitatie kan worden gesloten.

Boekwaardeverloop

Onderstaande tabel geeft inzicht in de verwachte ontwikkeling van de boekwaarde van de actieve grondexploitaties tussen 31 december 2025 en 31 december 2026. Daarbij worden de in 2026 verwachte kosten en opbrengsten opgenomen. In 2026 wordt naar verwachting circa € 11,30 mln. aan kosten gerealiseerd en circa € 7,34 mln. aan grondopbrengsten en exploitatiebijdragen ontvangen.

Projectnaam	Boekwaarde opening 2026 (A)	(Verwachte) Mutaties kosten '26 (B)	(Verwachte) Mutaties opbrengsten '26 (C)	(Verwachte) Boekwaarde jaarrekening 2026 (D = A+B-C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	3.917.384	1.960.504	7.344.431	-1.466.542
Trolliuslaan e.o.	120.505	136.305	-	256.810
Waalre Noord Fase 3	-	9.204.504	-	9.204.504
Totaal	4.037.889	11.301.313	7.344.431	7.994.772

Boekwaarde: Het saldo van geboekte (gerealiseerde) kosten en opbrengsten op een, in dit geval, grondcomplex.

Winstprognose

Van de per 1-1-2026 actief zijnde grondexploitaties zijn de volgende verwachte eindresultaten (zie kolom C in onderstaande tabel) berekend:

Projectnaam	Resultaat (A= B+C)	Tussentijdse winstneming t/m 2025 (B)	(Tussentijdse) winstneming in 2026 (C)	NCW per 1-1-2026	2026	2027	2028	2029	2030 e.v.
Waalre Noord Fase 1 & 2	1.644.609	976.064	398.634	269.912	-	-	-	292.161	-
Trolliuslaan e.o.	-251.775	-	-	-251.775	-256.810				
Waalre Noord Fase 3	874.021	-	-	874.021	-				1.044.536
Totaal	2.266.855	976.064	398.634	892.158	-256.810	-	-	292.161	1.044.536

Als alle nog lopende grondexploitaties gerealiseerd zijn, dan verwacht de gemeente € 2,27 mln. winst gerealiseerd te hebben (kolom A), waarvan naar verwachting tot en met 31-12-2026 reeds 375 mln winst is genomen (kolom B en C). De nog te realiseren winst na 1-1-2027 bedraagt 0,9 mln (kolom A minus kolom B en C). Op de negatieve cijfers in de kolom 'NCW' bij de Trolliuslaan wordt nader ingegaan verderop in deze paragraaf bij het onderdeel verliesvoorziening.

NB: Om geprognostiseerde eindwaarden van de diverse grondexploitaties, met verschillende looptijden, te kunnen vergelijken worden deze teruggerekend naar het huidige prijspeil 1-1-2026. Dit wordt de netto contante waarde genoemd. Het BBV schrijft voor om het meerjarige streefpercentage voor de inflatie in de eurozone hiervoor toe te passen: 2% (disconteringsvoet).

Verschil tussen boekwaarde, netto contante waarde en eindwaarde

Als voorbeeld rekenen we met grondexploitatie Trolliuslaan e.o.:

Boekwaarde

De boekwaarde is het saldo van alle gerealiseerde uitgaven en ontvangsten op een bepaald moment. Per 1-1-2026 is de boekwaarde van project Trolliuslaan e.o. € 120.505

In 2026 worden in totaal voor Trolliuslaan e.o. € 136.305 aan uitgaven verwacht en voor € 0 ontvangsten. Daarmee wordt de te verwachte boekwaarde per 31-12-2026 € 120.505 + € 136.305 (uitgaven 2026) -/- € 0 (opbrengsten 2026) = € 256.810

Een positieve boekwaarde betekent dat er meer uitgaven dan ontvangsten zijn gerealiseerd.

Eindwaarde

Voor project de Trolliuslaan e.o. verwachten we nog € 136.305 aan uitgaven te gaan realiseren in 2026. Daarnaast verwachten we ook nog voor € 0 aan inkomsten te gaan realiseren. De eindwaarde van project Trolliuslaan e.o. kunnen we hiermee berekenen:

€ 0 (inkomsten in 2026) -/- € 120.505 (boekwaarde) -/- € 136.305 (uitgaven in 2026)
= € -/- 256.810

Netto contante waarde (NCW)

De NCW is de eindwaarde van een project welke is teruggerekend naar het huidige prijspeil 1-1-2026. Voor Trolliuslaan is de eindwaarde van het project berekend op

-/- € 256.810 per 31-12-2026. Om de eindwaarde terug te kunnen rekenen naar het huidige prijspeil per 1-1-2026 heeft de commissie BBV voorgeschreven dat daarvoor met een disconteringsvoet van 2% moet worden gerekend:

NCW = Eindwaarde / (1 + percentage disconteringsvoet)^t (aantal jaren wat terug gerekend moet worden naar prijspeil)

-/- € 256.810 / (1+0.02)¹ = -/- € 251.775

Effecten Vennootschapsbelasting (Vpb)

De gemeente is per 1 januari 2016 voor haar ondernemersactiviteiten Vpb-plichtig. Een van die activiteiten (met de grootste financiële impact) is "het voeren van grondexploitaties". De afgelopen jaren zijn door gemeente Waalre onderstaande bedragen betaald / terugontvangen inzake Vpb:

Aangiftejaar	Bedrag	Betalen/ontvangen	Voorlopig / definitief
2016	30.223	Te betalen	Definitief
2017	-		Definitief
2018	117.782	Te betalen	Definitief
2019	-		Definitief
2020	-		Definitief
2021	-		Definitief
2022	-		Definitief
2023	-		Definitief
2024	-		Definitief
2025	71.540	Te betalen	Voorlopig
2026	71.540	Te betalen	Voorlopig

Voor het boekjaar 2025 en 2026 is het definitieve bedrag nog niet bekend.

Nieuwe grondexploitaties

In 2026 is de grondexploitatie voor complex Waalre Noord Fase 3 geopend. Voorlopig met een eindwaarde van € 1 miljoen.

Overige grondstoffen

De gemeente heeft een aantal percelen in bezit die in aanmerking komen voor woningbouwontwikkeling. Dit zijn echter eigendommen die pas op de (middel)lange termijn zullen worden opgepakt en waarvoor nog geen grondexploitatie is opengesteld.

Dit betreft percelen in Ekenrooi Zuid en een deel van het voormalige Boerenbondterrein. Momenteel worden deze eigendommen tijdelijk beheerd zoals in de vorm van verpachte landbouwgrond, paardenweide of tijdelijk evenemententerrein.

Waalre Noord fase 3

De gemeente heeft in het verleden enkele grondposities in dit toekomstig ontwikkelgebied strategisch aangekocht voor de realisatie van een woonwijk Waalre Noord fase 3 (conform Gebiedsvisie Waalre Noord). Opzet was om eerst Waalre Noord fase 1 en 2 te realiseren en vervolgens de overstap te maken naar fase 3. Uit oogpunt van versnelling en een continue bouwstroom is deze locatie eerder gestart. In de afgelopen jaren is een Omgevingsdialoog met alle belanghebbenden gevoerd. Het resultaat, de stedenbouwkundige opzet voor de locatie, heeft uw raad in 2025 vastgesteld. In 2025 is het stedenbouwkundig schetsontwerp goedgekeurd. In 2026 worden de afspraken met ontwikkelaars definitief vastgelegd en wordt gestart met het doorlopen van de benodigde RO-procedures van het gewijzigde Omgevingsplan.

Ekenrooi Zuid

Begin 2025 is de verkenning van ontwikkeling Ekenrooi Zuid gestart. In april 2025 is de startnotitie Ekenrooi Zuid vastgesteld door uw raad. De stedenbouwkundige visie is in februari 2026 vastgesteld en in maart 2026 is de anterieure overeenkomst getekend. De verwachting is dat in de tweede helft van 2026 het stedenbouwkundig plan (het vervolg op de stedenbouwkundige visie) wordt vastgesteld. De ruimtelijke procedure wordt in 2026 opgestart.

Waardering grondposities

De gemeente moet elk jaar bijhouden of de grondposities in deze strategische grondvoorraad een lagere boekwaarde hebben dan de marktwaarde van de grondpositie bij de huidige bestemming. Op dit moment heeft de gemeente voor € 1,3 mln aan grondposities geïnvesteerd die voor gebiedsontwikkelingen in aanmerking komen. Uit de strategische grondvoorraad zijn geen directe financiële effecten voor de begroting 2027.

Grond-voorraad	Kern	Sectie-nummer	Opp. m2	Boekwaarde per 31-12-2025	Boekwaarde per m2	Verwachte marktwaarde per 1-1-2026	Markt-waarde per m2	Onderbouwing
Waalre Noord fase 3	Waalre	A1754/ A1755/ A4894	8.050	644.000	80,00	646.000	80,25	WOZ taxatie
Waalre Noord fase 3	Waalre	A4018	4.220	28.585	6,77	31.443	7,45	referentie transacties
Waalre Noord fase 3	Waalre	A4308	3.520	23.843	6,77	26.227	7,45	referentie transacties
Waalre Noord fase 3	Waalre	A4485	2.250	89.663	39,85	89.663	39,85	aangekocht in 2020
Ekenrooi Zuid	Aalst	A3364	4.227	28.632	6,77	31.495	7,45	referentie transacties
Ekenrooi Zuid	Aalst	A2905	19.585	132.662	6,77	145.925	7,45	referentie transacties
Ekenrooi Zuid	Aalst	A3611	1.942	13.154	6,77	14.470	7,45	referentie transacties
Ekenrooi Zuid	Aalst	A3704	18.380	124.500	6,77	136.947	7,45	referentie transacties
Boerenbondterrein	Waalre	A4705	9.825	218.068	22,20	982.500	100,00	taxatiewaarde
Totaal			71.999	1.303.107		2.104.670		

Pachtgronden

De gemeente heeft een beperkt areaal aan landbouwgronden in bezit. Dit is het gevolg van strategische grondaankopen uit het verleden, met als doel deze in te kunnen zetten bij grondruil, woningbouwontwikkelingen en natuurcompensatie. Totdat deze gronden kunnen worden ingezet, wordt een deel daarvan verpacht. Gemeente Waalre hanteert eenjarige contracten om volledige beschikking te houden over haar gronden. Gemeente Waalre heeft 9 percelen in pacht uit te geven, in totaal ruim 15 ha.

De regionale pachtnorm is in juli 2026 vastgesteld op € 1.109/ ha. In totaal wordt ca € 15.800 aan pachtinkomsten verwacht in 2027.

Verhuur gronden

Een deel van de verspreid liggende gronden wordt verhuurd voor verschillende doeleinden. Een deel hiervan zijn gronden die wachten op een mogelijke ontwikkeling. Deze gronden worden verhuurd voor verschillende doeleinden zoals paardenwei, bijenkasten of volkstuin. Daarnaast worden de zogenaamde reststroken verhuurd. Deze gronden worden verhuurd aan de bewoners van naastgelegen percelen en worden gebruikt als tuingrond. De huuropbrengsten van deze gronden in zijn in 2027 geraamd op circa € 10.000.

Een aantal zend- en hoogspanningsmasten leveren ook in de vorm van overeenkomsten van gebruik-opstal voor langere tijd opbrengsten op. De opbrengsten in deze vorm zijn jaarlijks circa € 13.000,-

Verkoop restgronden

Voor restgronden wordt een passief grondbeleid gevoerd. Er is geen actieve verkoopstrategie. In de regel is de gemeente terughoudend bij de verkoop van gronden omdat de gemeente de gronden als strategisch bezit in eigendom wil behouden voor onder andere klimaat adaptieve maatregelen. Er worden niet veel opbrengsten uit gegenereerd. De gemeente verkoopt reststroken op basis van incidentele verzoeken, indien voldaan wordt aan beleidsregels. Dit levert dan ook incidenteel grondopbrengsten op. Een hogere grondvraag vanuit Enexis voor de plaatsing van trafostations wordt bij voorkeur middels de vestiging van een opstalrecht in plaats van verkoop geregeld.

Voor 2027 wordt een bedrag van circa € 37.000,- begroot; dit bedrag is inclusief een aanstaande verkoop van grond aan Natuurmonumenten op basis van een oude grondruilovereenkomst die nu geëffectueerd wordt.

2. Particuliere initiatieven

Inleiding

De gemeente faciliteert een toekomstig woningbouwprogramma (vanuit volkshuisvestelijke en economische beleidsdoelstellingen) niet alleen via haar eigen bouwprojecten, maar ook via particuliere initiatieven. Hieronder volgt een korte toelichting over de grotere particuliere projecten, die de gemeente op dit moment faciliteert.

Zelfrealisatie: Grondexploitatie die door private partijen zelf wordt uitgevoerd. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren (planologisch besluit), toetsen en het (verplicht) kostenverhaal. Gemeente mag niet meer kosten verhalen dan de werkelijke kosten. Deze worden voorafgaand aan het project ingeschat.

Brabantiaterein

De eerste en tweede fase van de ontwikkeling op het voormalig Brabantiaterein zijn reeds langere tijd geleden gerealiseerd. De plannen op het plandeel langs de Tongelreep (de derde en laatste fase) zijn meermaals gewijzigd. Hiervoor is een nieuw plan ontwikkeld: het Brantiapark. Het plan bestaat uit 112 woningen, waarvan 34 sociale huur. Eind 2026 wordt gestart met het bouwrijp maken van het plangebied en de bouw van de opstallen. Voor dit project is tevens subsidie verkregen vanuit 'Beethoven'.

Winkelcentrum De Voldijn

Boven het winkelcentrum worden 50 appartementen gerealiseerd. Hiertoe is eerst de openbare ruimte rondom het winkelcentrum aangepakt en de bodem is gesaneerd. De door de raad vastgestelde uitgangspunten zijn uitgewerkt in een inrichtingsplan en bouwplan. Medio 2024 is gestart met de omgevingsdialoog en de milieutechnische onderzoeken. Uit onderzoek is gebleken dat het project geen Natura-2000 activiteit is en zonder natuurvergunning kan worden uitgevoerd in overeenstemming met de bepalingen van de Omgevingswet. De omgevingsvergunningsaanvraag voor dit deel is in procedure gegaan op 30 juli 2026 jongstleden. Belanghebbenden konden tot en met 10 september 2026 bezwaar maken tegen dit besluit. In de tweede fase wordt de omgevingsvergunning voor het realiseren van het gebouw aangevraagd (vergelijkbaar met de oude

bouwvergunning). De planning voor deze tweede fase is nog niet bekend en hangt af van vaststelling van de lopende planprocedure.

Frederik Hendrikstraat/Gebiedsvisie de Pracht en omgeving.

In april 2026 zijn op het zuidelijk deel van de locatie de 26 sociale huurappartementen van woningstichting 'Thuis (WoonST) opgeleverd en bewoond. Gepland is om in het najaar van 2026 een herinrichting van de openbare ruimte door de gemeente uit te voeren. Hierna is dit project afgerond. Het noordelijk deel ligt voorlopig stil.

Zorgcentrum Eeckenrhode

De exploitatiemaatschappij Eeckenrhode wenst 36 appartementen toe te voegen aan de serviceflat Eeckenrhode. Het bestemmingsplan is door de raad goedgekeurd in juni 2024 en is inmiddels onherroepelijk. De omgevingsvergunningsaanvraag is ingediend, vergund en onherroepelijk. De start bouw is voorzien voor eind 2026.

Molenstraat 5

Op deze locatie is het voormalige bedrijfsgebouw gesloopt. Hier wordt een woonzorg complex voor 24 zorgwoningen met volledig pakket thuis gerealiseerd. De vergunning is verleend, de bouw is in 2026 gestart en de verwachte oplevering is eind 2027.

Molenstraat/Dreefstraat

Het gebied is volledig woonrijp, grond is overgedragen en een groot deel van de woningen zijn opgeleverd en bewoond. De bouw van 6 goedkopere koopwoningen is nog niet gestart.

Raadhuisstraat 28

Op het achterterrein van de Aalstermolen is de bouw van 16 kleine woningen (ca 50m²) gerealiseerd. Aan de voorzijde van de Raadhuisstraat zijn 2 grondgebonden woningen in aanbouw. Hiermee is het project afgerond.

Wolders Eik (Willibrorduslaan 133-137B)

Op de locatie van het voormalig transportbedrijf is woningbouw in aanbouw (Wolders Eik); een kleinschalig project van 23 woningen in een combinatie van vrijstaande, rijwoningen en beneden-bovenwoningen, waarbij het Stationskoffiehuis behouden blijft. Inmiddels is gestart met de bouwwerkzaamheden. De oplevering is voorzien in 2028.

Markt 16

Op de locatie van het voormalig café de Wolderse Wever is een nieuw horecapand met 7 appartementen voorzien. De BOPA-procedure is in 2026 doorlopen. Start bouw is voorzien in Q1 2027.

Hoek Burgemeester Mollaan en Primulalaan (De Verbinding)

Op de hoek Burgemeester Mollaan - Primulalaan is op de plaats van een bedrijfsverzamelgebouw een nieuw woningbouwplan voor circa 120 woningen gepland. Het project zit in de initiatieffase. In 2027 wordt de BOPA-procedure gestart.

HTC Waalre

Voor de ontwikkeling van het gebied tussen de Dirck van Hornelaan en de Burgemeester Mollaan, grenzend aan de snelwegen A67 en A2, is een plan ingediend voor in totaal circa 700 woningen/wooneenheden. In december 2025 is dit conceptverzoek, High Tech Campus Waalre, goedgekeurd door het college, waarna de intentieovereenkomst is getekend. De planning is om in 2026/2027 een anterieure overeenkomst ondertekend te hebben en een wijziging Omgevingsplan te doorlopen. In de raadsvergadering van 15 september 2026 heeft de behandeling plaatsgevonden met als uitkomst dat er aanpassingen in aantallen woningen en hoogte is aangegeven. De start bouw is gepland in 2027/2028.

Eindhovenseweg (diversen)

Na herinrichting van Den Hof en Eindhovenseweg zijn voor meerdere locaties rondom de Eindhovenseweg plannen voor woningbouw in ontwikkeling. Verouderde (winkel) panden worden aangepakt en getransformeerd naar wonen (soms met zorg). In totaal gaat het om meer dan 100 woningen.

't Laar/ Malvalaan

Project met grondige renovatie van 3 woonblokken van Wooninc. met het optoppen op ieder blok met 7 appartementen, volledig in de sociale huur. Complex 1 is in 2026 afgerond, naar verwachting worden blok 2 en 3 in 2027 opgeleverd.

Hoevenakkers

Wooninc. vervangt het appartementengebouw en een aantal bungalows (in totaal 58) door 2 appartementencomplexen met in totaal 104 sociale huurwoningen voor senioren. In 2026 is de anterieure overeenkomst getekend en het plan moet nog de ruimtelijke procedure doorlopen. Voor de bouw is subsidie verleend vanuit 'Beethoven'.

3. Risico's van grondeigendom

De risicobuffer voor actieve grondexploitaties

Bij de actualisatie van de grondexploitaties wordt rekening gehouden met de voorzienbare risico's en deze worden verwerkt in de grondexploitatie. Naast de voorzienbare risico's kan er ook sprake zijn van niet-voorzienbare (onbenoemde en onbekende) risico's. Bij het bepalen van een saldo van een grondexploitatie is hiermee nog geen rekening gehouden. Om de onvoorziene risico's af te dekken maakt de gemeente gebruik van haar algemene reserves (zie ook paragraaf B Weerstandsvermogen).

Weerstandsvermogen: Het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit effect heeft op (andere delen van) de bedrijfsvoering. Bij het bepalen van het beschikbare weerstandsvermogen wordt gekeken naar de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen.

Recent is de hoogte van het benodigde weerstandsvermogen voor het afdekken van de onvoorziene risico's die gemoeid zijn met de grondportefeuille via de IFLO-methode geactualiseerd en vastgesteld op € 4.442.113. Dit bedrag is dan ook opgenomen in het benodigd weerstandsvermogen.

IFLO-methode: de IFLO-norm is een snelle en eenvoudige manier om het minimaal noodzakelijke weerstandsvermogen te bepalen. Bij deze methode wordt 10% van de boekwaarde, met 10% van de nog te realiseren kosten samengenomen om het benodigde weerstandsvermogen te bepalen.

Verliesvoorzieningen

Verliesvoorziening: Het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor dat voor het verwachte verlies van een grondexploitatie direct een verliesvoorziening moet worden getroffen. De getroffen verliesvoorziening moet toereikend zijn om het verwachte tekort van de grondexploitatie af te dekken.

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie was per 1 januari 2026 € 250.669. De verliesvoorziening wordt eenmaal per jaar gemuteerd bij de jaarrekening op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 31 december van dat betreffende jaar. Naar verwachting wordt de grondexploitatie gesloten per 31-12-2026. Wat betekent dat daarna de verliesvoorziening kan komen vrij te vallen.

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie bedraagt naar verwachting per 31-12-2026 € 0.

Verwachte afsluiting grondexploitatie

Grondexploitatie complex Trolliuslaan worden naar verwachting 31-12-2026 gesloten. Als alles volgens planning verloopt, zijn op dat moment alle voorzienbare werken, werkzaamheden en opbrengsten afgerond. De grondexploitaties worden naar verwachten gesloten met een negatief resultaat van respectievelijk, € 255.682 op. Eindwaarde (31-12-2026).

Paragraaf H. Horizontale verantwoording

Waar gaat de paragraaf over?

Met de komst van de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt, 2016) werd deze paragraaf aan de begroting en jaarrekening toegevoegd. Uitgangspunt van de wet is dat de horizontale verantwoording tussen college en gemeenteraad verstevigd wordt. Hierdoor kan de raad steeds beter zijn controlerende en sturende rol vervullen. In de praktijk betekent dit dat het college eerst verantwoording aflegt aan de raad. De toezichthouders - Rijk en provincie - zien hierop toe. We informeren u in deze paragraaf voor de belangrijkste thema's over de inhoud van de horizontale verantwoording. En op welke manier het college deze verantwoording aan de raad aflegt.

Verantwoording uitvoering wettelijke taken namens de provincie Noord-Brabant

De provincie Noord-Brabant houdt toezicht op de uitvoering van de wettelijke taken die de gemeente Waalre namens de provincie uitvoert. Inwoners en bedrijven moeten erop kunnen vertrouwen dat die uitvoering goed gebeurt. Voor dit interbestuurlijk toezicht (IBT) maakt de provincie gebruik van een [digitaal dashboard](#). De provincie geeft per toezichtgebied een oordeel: voldoet, voldoet gedeeltelijk en voldoet niet. De toezichtgebieden van de provincie zijn:

1. Financieel toezicht: Beoordelen van de begroting en jaarrekening. De provincie beoordeelt of de terugkerende inkomsten van de gemeente voldoende zijn om de terugkerende kosten te kunnen betalen.
2. Omgevingsrecht: Beoordelen van het beleidsplan Vergunningverlening, Toezicht en handhaving (VTH), het jaarlijks uitvoeringsprogramma VTH en het jaarlijks evaluatieverslag. Daarnaast voert de provincie themaonderzoeken en steekproeven uit.
3. Informatie- en archiefbeheer: Beoordelen van het verslag dat het college ieder jaar uitbrengt aan de raad. Het ene jaar is dit een jaarverslag met verbeterplan, het andere jaar een rapportage over de voortgang van de verbeteringen.
4. Huisvesting vergunninghouders: Beoordelen van de huisvesting van vergunninghouder met gegevens van het Centraal orgaan opvang Asielzoekers (COA) ten aanzien van de halfjaarlijkse opdracht/taakstelling van de rijksoverheid en de Huisvestingswet.

De horizontale verantwoording van het college aan de raad bestaat uit het delen van de resultaten van het interbestuurlijk toezicht. Dat zijn de uitkomsten van het terugkerende (systematisch) toezicht, waarmee de provincie controleert of de gemeente aan de wettelijke eisen voldoet. En de uitkomsten van themaonderzoeken en reality checks, waarmee de provincie vaststelt of de informatie die we geven overeenkomt met de praktijk. Bij de jaarrekening worden het [dashboard](#) - met het oordeel per toezichtgebied - en het archiefverslag van de gemeente als bijlagen opgenomen. Gedurende het jaar worden de individuele toezichtresultaten met de raad gedeeld.

Verantwoording Sociaal domein

Vanuit de Wet revitalisering generiek toezicht (Wrgt) wordt voor de horizontale verantwoording kinderopvang, informatie samengebracht op de website waarstaatjegemeente.nl. Jaarlijks wordt voor 1 juli het jaarverslag kinderopvang door het college vastgesteld. En ter verantwoording naar de raad gestuurd. Ook over de leerplicht legt het college ieder jaar voor 1 oktober in een jaarverslag verantwoording af over het afgesloten schooljaar.

Op basis van de Wmo en de Jeugdwet is de gemeente verplicht jaarlijks een cliëntervaringsonderzoek te houden. Vanaf 2018 wordt de cliëntervaring ieder kwartaal gemeten en jaarlijks - gebundeld in een rapport - aan de raad aangeboden. Hoewel vanuit de Participatiewet een jaarlijks cliëntervaringsonderzoek niet verplicht is, maakt het ook onderdeel uit van het rapport.

Het Rijk ziet toe op de uitvoering van de wettelijke taken in het sociaal domein.

Verantwoording informatieveiligheid (ENSIA, Eenduidige Normatiek Single Information Audit)

De ENSIA heeft tot doel het verantwoordingsproces over informatiebeveiliging verder te professionaliseren. Dit gebeurt jaarlijks door het toezicht te bundelen en aan te sluiten bij de gemeentelijke Planning & Control-cyclus. Het college krijgt hiermee meer overzicht in de stand van zaken van informatiebeveiliging en kan er beter op worden gestuurd.

De horizontale verantwoording bestaat uit:

- een zelfevaluatie aan de hand van vragenlijsten (op basis van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid voor diverse basisregistraties, DigiD en Suwinet);
- een externe audit (DigiD-aansluitingen en Suwinet);
- een verklaring van het college en een toelichting over de informatiebeveiliging in de paragraaf bedrijfsvoering van de jaarrekening;
- de Raad ontvangt jaarlijks een raadsinformatiebrief Informatiebeveiliging;
- publicatie op de website waarstaatjegemeente.nl.

Tevens vindt er over de ENSIA een verticale verantwoording plaats aan de verschillende toezichthouders van het Rijk.

Verantwoording Wet politiegegevens

Als werkgever van boa's met opsporingstaken is de gemeente volgens de Wet politiegegevens (Wpg) verplicht om iedere vier jaar een externe audit uit te laten voeren. De volgende externe audit vindt uiterlijk begin 2030 plaats en de resultaten hiervan delen we met de Autoriteit Persoonsgegevens (AP) in een Wpg-auditrapport. Daarnaast vindt verplicht ieder jaar een interne audit plaats.

De resultaten van de externe en interne audit nemen we op in het jaarverslag informatieveiligheid en privacy dat het college jaarlijks aan de raad aanbiedt.

Verantwoording toezichtindicatoren BBV

Vanaf 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Gemeenten zijn vanaf die datum verplicht om in de begroting en jaarrekening de beoogde of gerealiseerde maatschappelijke effecten toe te lichten aan de hand van een set verplichte en facultatieve beleidsindicatoren. Dit stelt de raad in staat op maatschappelijke effecten te kunnen sturen.

Periodiek leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via waarstaatjegemeente.nl. In deze begroting 2027 zijn de cijfers van voorjaar 2026 gebruikt. We merken op dat veel bronhouders de indicatoren niet jaarlijks aanpassen waardoor veel indicatoren verouderd of zelfs niet ingevuld zijn. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer je de ontwikkeling over meerdere jaren bekijkt. Daarom zijn - als ze beschikbaar waren - ook de gegevens uit voorgaande jaren opgenomen. De beleidsindicatoren worden ook opgenomen in het jaarverslag.

Verantwoording rechtmatigheid

Met ingang van de jaarrekening 2023 (in 2024 vastgesteld door de raad) is het college verantwoordelijk voor het opstellen van de financiële rechtmatigheidsverantwoording en het verantwoordingsgesprek met de raad. Het college legt daarmee verantwoording af over de naleving van wet- en regelgeving die relevant is voor het financiële reilen en zeilen van de gemeente. De raad bepaalt - binnen de wettelijke mogelijkheden - de normen voor de verantwoording.

Vanaf 2023 controleert de accountant de jaarrekening - inclusief de financiële rechtmatigheidsverantwoording - alleen nog op getrouwheid en niet meer op rechtmatigheid. De wetswijziging benadrukt de kaderstellende en controlerende rol van de raad en de politieke aanspreekbaarheid van het college. De wetswijziging kan een positieve bijdrage leveren aan het debat over de verbetermaatregelen en de kwaliteit van de financiële bedrijfsvoering.

De rechtmatigheidsverantwoording is onderdeel van de jaarrekening. Een uitgebreide toelichting nemen we op in de paragraaf Bedrijfsvoering van de jaarrekening.

Digitale toegankelijkheid

Gemeenten zijn volgens de wet '[Besluit digitale toegankelijkheid overheid](#)' verplicht hun digitale kanalen te laten voldoen aan de digitale toegankelijkheid eisen. Iedereen moet informatie en diensten van de overheid kunnen bereiken en gebruiken. Digitale toegankelijkheid wordt getoetst aan de hand van richtlijnen, de zogenaamde Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.1 niveau A en AA. Deze richtlijnen gaan over techniek en content. Onze gemeente is verantwoordelijk voor de digitale toegankelijkheid van al onze digitale kanalen en moet de status van de toegankelijkheid aantonen met een toegankelijkheidsverklaring.

Wat vraagt de wet:

1. Een toegankelijkheidsverklaring opstellen en publiceren per digitaal kanaal.
2. De verklaring onderbouwen met een onderzoeksrapport (audit) over de toegankelijkheid van de website of applicatie.
3. In de verklaring aangeven welke maatregelen de organisatie neemt om de toegankelijkheid te verbeteren.

Op basis van deze verklaring, onderbouwing en benoemde maatregelen krijgt het digitale communicatiekanaal een status (A: Voldoet volledig, B: Voldoet gedeeltelijk, C: Eerste maatregelen getroffen, D: Voldoet niet, of E: Geen verklaring).

In het nieuwe Dashboard [DigiToegankelijk](#) worden alle websites, cloudapplicaties en apps van de gemeente beoordeeld op digitale toegankelijkheid. Het is de bedoeling dat ze na verloop van tijd allemaal de status A (voldoet volledig) krijgen. De gemeente werkt hier iedere dag aan, dit is een continu proces. We streven ernaar om voor al onze websites en apps de status 'voldoet volledig' of 'voldoet gedeeltelijk' te krijgen.

In het dashboard is in één oogopslag te zien [hoe digitaal toegankelijk de gemeente Waalre](#) is. Het dashboard is een hulpmiddel voor de gemeente om meer inzicht te krijgen hoe het er met de digitale communicatie voor staat, maar het dashboard kan ook door toezichthouders (gemeenteraad en provincie) en inwoners gebruikt worden.

Paragraaf J Wet Open Overheid (WOO)

Waar gaat de paragraaf over?

De Woo regelt het recht op informatie over alles wat de overheid doet. Het is de opvolger van de Wet openbaarheid van bestuur (Wob). De Woo betreft passieve en actieve openbaarmaking van informatie door de overheid en is op 1 mei 2022 van kracht geworden voor het passieve gedeelte (lees Woo-verzoeken).

In 2024 is de verplichte actieve openbaarmaking op grond van de Woo in werking getreden. Sinds 2023 maken we al documenten uit meerdere informatiecategorieën openbaar en vanaf 2024 maken we gebruik van verwijzing op een landelijk platform voor centrale vindbaarheid van deze informatie, de zg. verwijsindex. De Woo gaat grote impact hebben op onze werkprocessen en werkwijzen en daarom hebben overheden meerdere jaren de tijd om de wet te implementeren. Voor de implementatie heeft Waalre een duidelijke planning voor ogen.

Voor het jaar 2027 hebben we ten aanzien van de Woo de volgende doelen:

- Actieve openbaarmaking. We bereiden ons voor op verdergaande inwerkingtreding van de actieve openbaarmaking. We inventariseren de impact die de wet op de verschillende onderdelen van onze organisatie heeft en welke aanpassingen er nodig zijn in processen, werkwijzen en systemen. We leggen daarbij steeds de relatie met andere wetgeving (o.a. de Wet elektronische publicaties (WEP) en de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv)).
- Passieve openbaarmaking. De organisatie is uitgebreid met een Woo-contactfunctionaris. Hiermee verbeteren we de regie, het overzicht en doorlooptijden van Woo-verzoeken en daarmee onze dienstverlening. Met de opgedane ervaringen gaan we het proces van passieve openbaarmaking verder optimaliseren.
- Verbetering van de informatiehuishouding. De Woo zegt dat we de digitale informatiehuishouding verder moeten optimaliseren. De centrale opslag van informatie in ons digitale zaakstelsel is hiervoor van groot belang, waardoor de vindbaarheid van informatie geoptimaliseerd wordt. De komende jaren zullen gericht zijn op het aanpassen van de werkwijzen hierop en het gebruik van andere opslagmedia verder terugdringen. Daarnaast willen we een automatiseringsslag maken vanuit deze informatiehuishouding, via anonimiseren naar publiceren.

Bij de jaarrekening van 2027 zullen we verantwoording afleggen over de doelen van 2027.

Financiële begroting

1. Overzicht van baten en lasten per taakveld

1.1 Totaaloverzicht van baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

Uitgaven/inkomsten	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Uitgaven bestuur & ondersteuning	3.142	3.283	3.087	3.032	3.002
Uitgaven veiligheid	1.667	2.159	2.177	2.186	2.177
Uitgaven verkeer, vervoer en waterstaat	3.705	3.975	3.412	3.561	3.604
Uitgaven economie	199	195	195	194	193
Uitgaven onderwijs	1.455	1.557	1.514	1.798	2.127
Uitgaven sport, cultuur en recreatie	4.964	5.014	5.014	4.976	4.938
Uitgaven sociaal domein	20.195	18.968	18.599	17.768	17.646
Uitgaven volksgezondheid en milieu	6.069	5.348	4.963	5.121	5.147
Uitgaven ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	22.371	3.773	3.236	3.238	3.238
Totaal uitgaven exclusief mutaties reserves	63.767	44.272	42.197	41.874	42.072
Inkomsten bestuur & ondersteuning	471	511	473	335	263
Inkomsten veiligheid	79	79	79	79	79
Inkomsten verkeer, vervoer en waterstaat	102	83	83	83	83
Inkomsten economie	334	344	344	344	344
Inkomsten onderwijs	398	398	398	398	398
Inkomsten sport, cultuur en recreatie	1.207	1.162	1.162	1.151	1.120
Inkomsten sociaal domein	4.774	3.974	4.281	4.261	4.232
Inkomsten volksgezondheid en milieu	4.942	4.341	4.585	4.755	4.777
Inkomsten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	21.347	2.859	2.621	2.985	1.865
Totaal inkomsten exclusief mutaties reserves	33.654	13.751	14.026	14.391	13.161
Totaal geraamd resultaat exclusief mutaties reserves	-30.113	-30.521	-28.171	-27.483	-28.911
Totaal toevoegingen aan reserves	655	325	992	92	92
Totaal onttrekkingen uit reserves	1.721	510	241	315	315
Totaal resultaat inclusief mutaties reserves	-29.047	-30.336	-28.922	-27.260	-28.688
Algemene dekking lasten	348	356	542	830	993
Algemene dekking baten	37.745	39.411	38.437	38.316	39.163
Overhead lasten	8.013	8.617	8.551	8.538	8.557
Overhead baten	114	113	113	113	113
Onvoorzien lasten	450	215	315	415	515
Afrondingsverschil	-1	-	3	-	-1
Totaal resultaat	-	-	223	1.386	522

1.2 Algemene dekking

Algemene dekking

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

0.5 Treasury (voordeel € 1.000)

- € 14.000 nadeel
 - De te betalen rente voor aangegane geldleningen is hoger.
- € 13.000 voordeel
 - In 2027 wordt er voor € 13.000 minder rentelasten toegerekend aan investeringen.

Toelichting meerjarenramingen:

- Als gevolg van het aantrekken van leningen voor de (grote) investeringen die de komende jaren op het programma staan stijgen de rentelasten. Daarnaast lopen een aantal grote leningen af die opnieuw afgesloten moeten worden tegen de actuele veel hogere rente. Dit zorgt voor een stijging van de rentelasten de komende jaren.

0.64 belastingen overige (nadeel € 7.000)

- € 7.000 nadeel
 - Hogere kosten voor de uitvoering Wet WOZ door wettelijke verplichting tot het verifiëren van objectkenmerken bij inwoners.

Toelichting verschillen baten:

0.5 Treasury (neutraal)

- € 8.000 nadeel
 - Lagere renteopbrengsten uit langlopende uitstaande geldleningen en lager dividend uit aandelen BNG.

0.61 OZB woningen (voordeel € 180.000)

- €180.000 voordeel
 - Als gevolg van meer woningen en het indexeren van het tarief stijgen de opbrengsten.

0.62 OZB niet woningen (voordeel € 50.000)

- € 50.000 voordeel
 - Als gevolg van de vestiging van meer bedrijven en het indexeren van het tarief stijgen de opbrengsten.

0.64 Belastingen overige (voordeel € 4.000)

- € 4.000 voordeel
 - Geen verschil van betekenis.

0.7 Algemene uitkering

Jaarlijks verschijnen meestal drie circulaire. Mei geeft de vertaling van de Voorjaarsnota van de rijksoverheid, september van de vertaling van de Miljoenennota, december is op basis van de Najaarsnota en rondt het uitkeringsjaar zoveel mogelijk af.

Tijdens het opmaken van deze begroting waren de gevolgen van de septembercirculaire nog niet bekend. Indien meer bekend is over de uitkomsten van de septembercirculaire gemeentefonds ontvangt u hierover een raadsinformatiebrief, voorafgaand aan de oordeelsvormende raadsvergadering van deze begroting. De gevolgen van deze septembercirculaire zullen wij als besispunt meenemen als 1e begrotingswijziging 2027 van de vaststelling van deze begroting op 10 november 2026.

Algemene uitkering	2026	2027	2028	2029	2030
meicirculaire gemeentefonds 2026	31.655	32.988	31.749	31.595	32.376
Herverdeling gemeentefonds				--/ 270	-/- 540
Totaal	31.655	32.988	31.749	31.325	31.836
aanvulling meicirculaire nog op te nemen in tabel begroting 2026 (2e turap 2026)	387				
totaal 2026 volgens tabel	32.042	32.988	31.749	31.325	31.836

Algemene dekking

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.5 Treasury	116	-93	-92	110	398	560
0.61 OZB woningen	0	0	0	0	0	0
0.62 OZB niet-woningen	0	0	0	0	0	0
0.64 Belastingen overig	467	440	448	432	432	432
0.8 Overige baten en lasten	141	0	0	0	0	0
Totaal Lasten	724	348	356	542	830	993
Baten						
0.5 Treasury	74	23	15	14	13	12
0.61 OZB woningen	4.631	5.085	5.265	5.497	5.766	6.066
0.62 OZB niet-woningen	1.009	1.086	1.136	1.170	1.205	1.242
0.64 Belastingen overig	7	3	7	7	7	7
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	31.700	31.548	32.988	31.749	31.325	31.836
0.8 Overige baten en lasten	384	0	0	0	0	0
Totaal Baten	37.806	37.745	39.411	38.437	38.316	39.163
Gerealiseerd resultaat	-37.082	-37.397	-39.055	-37.895	-37.486	-38.171

1.3 Overhead

Overhead

Vergelijking van de bijgestelde begroting 2026 met 2027 en meerjarig levert de volgende verschillen op:

Toelichting verschillen lasten:

0.4 Overhead (nadeel € 604.000)

- Van het inhuurbudget van 2026 is bij de 1e turap 2026 € 250.000 overgeboekt naar andere salarisposten voor inhuur van personen. In 2027 staat de ophoging van het flexbudget volledig op overhead. Nadeel € 250.000
- WKR eindheffing is in de begroting 2027 met € 7.000 (nadeel) opgehoogd
- De personeelskosten voor overhead stijgen in 2027 met € 130.000. De toelichting m.b.t. de inhuur- en salariskosten op organisatieniveau is terug te vinden in programma 00 Bestuur en Ondersteuning

- Onderhoudscontracten en abonnementskosten voor software stijgt o.a. door indexeringen met € 67.000
- De kosten voor WCAG-audit (digitale toegankelijkheid) zijn vanaf 2027 structureel opgenomen in de begroting . Nadeel € 25.000
- Kapitaallasten voor de nieuwe website staan vanaf 2027 in de begroting. Nadeel € 20.000
- In 2027 is € 100.000 in de begroting opgenomen voor artificial intelligence.
- Diverse kleine aanpassingen in de begroting samen € 5.000

Toelichting meerjarenramingen:

- Vanaf 2028 wordt € 36.000 opgenomen voor AI.
- Kapitaallasten van automatisering dalen door afschrijvingen en stijgen door investeringen

Toelichting verschillen baten:

0.4 Overhead (nadeel € 1.000)

- Geen verschil van betekenis

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.4 Overhead	7.173	8.013	8.617	8.551	8.538	8.557
Baten						
0.4 Overhead	147	114	113	113	113	113
Gerealiseerd resultaat	7.026	7.899	8.504	8.438	8.425	8.444

1.4 Vennootschapsbelasting

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	0	0	0	0	0	0
Gerealiseerd resultaat	0	0	0	0	0	0

1.5 Onvoorzien

Onvoorzien

In de begroting wordt jaarlijks een bedrag voor onvoorzien opgenomen. € 100.000 structureel onvoorzien en € 115.000 eenmalig onvoorzien.

Het bedrag in de kolom 2026 van € 450.000 is als volgt opgebouwd:

- Geraamd resultaat 1e turap 2026 € 255.000
- Saldo van de septembercirculaire 2025 (1e wijziging 2026) € -/- 5.000
- Saldo van kolom 2026 in de 2e turap 2025 € -/- 15.000
- Onvoorzien 2026 € 100.000 + € 115.000

Wat mag het kosten?

Bedragen x €1.000

Exploitatie	Realisatie 2025	Begroting 2026 per 01-07-2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Lasten						
0.8 Overige baten en lasten	0	450	215	315	415	515
Gerealiseerd resultaat	0	450	215	315	415	515

2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

2.1 Totstandkoming begroting 2027

Deze begroting is tot stand gekomen door (zoveel mogelijk) gebruik te maken van de financiële kaders zoals genoemd in de Kaderbrief 2027 waarmee de gemeenteraad van Waalre heeft ingestemd in de raadsvergadering van 9 juni 2026. Voor verdere uitwerking van deze financiële kaders zie 2.2, onderdeel g "Samenvatting voornaamste uitgangspunten".

2.2 Resultaat van de begroting 2027 e.v.

Het resultaat van de begroting 2027-2030 is terug te vinden in onderstaande tabel. In deze saldo's is een post voor onvoorziene uitgaven opgenomen, waarvan € 115.000 voor eenmalige onvoorziene lasten en € 100.000 voor structurele onvoorziene lasten.

Jaar	Resultaat excl. mutaties reserves	voordeel/nadeel	Mutaties reserves	voordeel/nadeel	Resultaat incl. mutaties reserves	voordeel/nadeel
2027	€ -185.000	nadeel	€ 185.000	voordeel	€ -	voordeel
2028	€ 974.000	voordeel	€ -751.000	nadeel	€ 223.000	voordeel
2029	€ 1.163.000	voordeel	€ 223.000	voordeel	€ 1.386.000	voordeel
2030	€ 299.000	voordeel	€ 223.000	voordeel	€ 522.000	voordeel

a. Financiële gevolgen nieuw en bestaand beleid

De in de begroting opgenomen baten en lasten van het bestaande beleid zijn geactualiseerd op basis van de laatst bekende ontwikkelingen. Het risico is echter aanwezig dat in de loop van het jaar sommige baten en lasten mogelijk zullen moeten worden bijgesteld omdat de ramingen te krap/te ruim blijken te zijn. Voor het opvangen van eventuele financiële tegenvallers is in eerste instantie de post onvoorzien van € 115.000 voor eenmalige lasten en € 100.000 voor structurele lasten beschikbaar.

b. Financiële gevolgen voor de inwoners

De tarieven voor ozb stijgen in 2027 met een indexering van 3%. In de daarop volgende jaren is uitgegaan van eveneens een indexering van 3%.

Vanaf 2027 betaalt elk huishouden (laagbouw en hoogbouw) naast vastrecht een tarief per lediging dat verschillend is per volumemaat (60, 140 of 240 liter) van de restafvalcontainer (diftar). Elk huishouden betaalt per liter hetzelfde.

Het tarief voor rioolheffing is in deze begroting voor het jaar 2027 opgenomen op € 218, zoals vastgelegd in het Kostendekkingsplan water, riolering en klimaat.

De gemiddelde gemeentelijke belastingdruk per woonruimte stijgt door genoemde maatregelen met 1,7%.

Voor het overzicht belastingdruk verwijzen wij u naar de paragraaf A

c. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen

Volgens het BBV mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen balansposten worden gevormd. In de begroting is wel een voorziening personele verplichtingen gevormd, voor:

1. uitkeringen en pensioenen aan gewezen wethouders;

Een voorziening voor de verplichtingen is verplicht, omdat er periodiek uitkeringen bijkomen c.q. vervallen en de uitkeringspercentages wijzigen.

Geraamde toekomstige verplichtingen worden jaarlijks geactualiseerd bij het opmaken van de jaarrekening. Er vindt, indien nodig, een herberekening plaats van het te storten bedrag om de voorziening op voldoende peil te houden.

Vanaf 1 januari 2028 gaan de pensioenen van politieke ambtsdragers over naar het nieuwe pensioenstelsel, hierbij vindt een waarde overdracht plaats naar het ABP.

d. Investerings in materiële vaste activa

De boekwaarde van de bestaande materiële vaste activa in de begroting 2027 bedraagt volgens de staat van investeringen per 1-1-2027 € 64.559.000.

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut (wegen, bruggen etc.) gaat de komende jaren toenemen. Deze categorie investeringen mocht in het verleden volgens het BBV ineens ten laste van de reserves worden bekostigd. Vanaf 2017 is het echter verplicht om de investeringen met maatschappelijk nut te activeren en jaarlijks af te schrijven. De investeringen met maatschappelijk nut zijn vanaf 2017 daarom niet meer ineens, maar in jaarlijkse afschrijvingstermijnen (plus eventuele rentelasten) ten laste van een (daarvoor te vormen) bestemmingsreserve of vanuit de exploitatie bekostigd.

In de investeringsplannen 2027 – 2030 zijn de volgende investeringen opgenomen:

jaar	Materiële vaste activa	Waarvan met economisch nut	Waarvan met maatschappelijk nut
2027	€ 3.055.679	€ 615.679	€ 2.440.000
2028	€ 13.741.191	€ 12.541.191	€ 1.200.000
2029	€ 14.168.691	€ 12.556.191	€ 1.612.500
2030	€ 6.787.391	€ 5.287.391	€ 1.500.000

e. Vrij besteedbare reserve

Van de reserve vrij besteedbaar is het volgende bedrag vrij besteedbaar per 1 januari 2027 volgens overzicht reserves en voorzieningen: € 5.815.000. Bij de raming van deze stand is geen rekening gehouden met mogelijke winstnemingen uit de bouwgrondexploitatie of overschotten/tekorten bij de jaarrekening 2026. Naast de vrij besteedbare reserve beschikt de gemeente ook over een algemene bufferreserve. Het geraamde saldo van deze reserve bedraagt per 1 januari 2025 € 5.000.000 en zal in 2027 verder opgehoogd worden naar € 5.250.000 (conform kaderbrief 2027).

f. Inzet reserves voor structurele dekking exploitatielasten

Het is volgens het BBV niet toegestaan om reserves rechtstreeks in te zetten voor de dekking van investeringen en structurele exploitatielasten. Wel is het mogelijk om voor dit doel specifieke reserves (investerings- en egaliseringsreserves) te vormen en hieruit een jaarlijkse beschikking ten gunste van de exploitatie te doen. Dit is bijvoorbeeld van toepassing bij grote investeringswerken, waarbij de jaarlijkse afschrijvingslasten ten laste van de betreffende reserve komen. In Waalre betreft dit specifiek gevormde reserves voor de dekking van structurele kapitaallasten van bepaalde investeringen in de volgende tabel.

Op dit moment bedraagt de geraamde onttrekking voor 2027 € 165.524, deze onttrekkingen zijn gelijk aan de afschrijvingsbedragen.

Naast deze genoemde structurele inzet van de reserves, worden reserves ingezet voor eenmalige zaken.

Onttrekking uit investeringsreserves	Bedrag 2027	Laatste jaar
kapitaaldeckingsreserve huisvesting gemeentewerf (vanaf 1999)	12.640	2038
kapitaaldeckingsreserve renovatie sporthallen (vanaf 2007)	68.837	2031
kapitaaldeckingsreserve renovatie brandweerkazerne (vanaf 2007)	24.234	2047
kapitaaldeckingsreserve buitensport Waalre (vanaf 2008)	50.220	2032/2057
kapitaaldeckingsreserve 't Hazzo (vanaf 2022)	9.593	2061
Totaal	165.524	

g. Samenvatting voornaamste uitgangspunten

De gemeenteraad van Waalre heeft vanuit haar verantwoordelijkheid voor het budgetrecht tijdens de behandeling van de Kaderbrief 2027 richting gegeven voor het opstellen van de begroting 2027 en de meerjarenraming 2028-2030. Naar aanleiding van deze behandeling zijn de volgende financiële kaders gehanteerd voor het opstellen van de begroting 2027 en de meerjarenraming 2028 – 2030 :

1. Beleidsarme begroting
2. Meerjarig sluitende begroting
3. Realistisch begroten
4. Vrije reserves bedragen minimaal 110% van de totale risico's
5. De bufferreserve bedraagt minimaal € 5.250.000
6. De solvabiliteitsratio is minimaal 20%
7. De structurele exploitatieruimte moet minimaal 0% bedragen
8. De loonindex voor 2027 wordt op 3% gehanteerd
9. De prijsindex voor 2027 wordt gebaseerd op de meicirculaire 2026
10. Wettelijke taken hebben prioriteit

h. Meerjarenramingen/meerjarenperspectief

Uitkomsten meerjarenramingen

De begrotingen 2027, 2028, 2029 en 2030 sluiten met een positief saldo, zie hiervoor voorgaande tabel bovenin dit hoofdstuk.

Mutatie reserve nadeel = er wordt meer gestort in de reserves t.l.v. de exploitatie dan er aan de reserves wordt onttrokken.

Mutatie reserve voordeel = er wordt meer onttrokken aan de reserves t.g.v. de exploitatie dan er in de reserves wordt gestort.

Uitgangspunten meerjarenramingen

De meerjarenramingen zijn samengesteld op basis van de voorstellen zoals benoemd onder punt g.

i. Investeringslasten meerjarenramingen waarop wordt afgeschreven

Voor het investeringsplan wordt verwezen naar het overzicht investeringsplannen.

j. Structureel begrotingssaldo

De gemeenteraad heeft de taak (op grond van artikel 189, lid 2 van de Gemeentewet) om erop toe te zien dat de gemeentebegroting structureel en reël in evenwicht is. Indien structurele lasten gedekt worden door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Onderstaand overzicht geeft inzicht in het structureel begrotingssaldo wat verplicht moet worden aangeleverd aan de toezichthouder. Dit saldo kan bepaald worden door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten.

Het positief structureel begrotingssaldo laat zien dat gemeente Waalre structureel hogere baten heeft dan lasten. Uit dit overzicht blijkt dat de begroting van gemeente Waalre structureel en reël in evenwicht is.

Structureel begrotingssaldo (x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
Lasten exclusief mutaties reserves	53.460	51.605	51.657	52.137
Baten exclusief mutaties reserves	53.275	52.579	52.820	52.436
Geraamd saldo van baten en lasten	-185	974	1.163	299
Toevoegingen reserves	-325	-992	-92	-92
Onttrekkingen reserves	510	241	315	315
Geraamd resultaat	0	223	1.386	522
Incidentele lasten (excl. reservestortingen)	2.436	1.019	302	302
Incidentele baten (excl. reserveonttrekkingen)	-1.641	-787	-1.120	0
Incidentele toevoegingen reserves	250	0	0	302
Incidentele onttrekkingen reserves	-345	-75	-150	-150
Saldo van incidentele baten en lasten	700	157	-968	454
Structureel begrotingssaldo	700	380	418	976

Overzicht incidentele baten en lasten per programma

Omschrijving	Taakveld 2027	Reserve 2027	Taakveld 2028	Reserve 2028	Taakveld 2029	Reserve 2029	Taakveld 2030	Reserve 2030
Digitaliseren archief burgerzaken	45.000							
Voorzieningen personele verplichtingen gewezen wethouders	97.770							
Bijdrage regionale samenwerking Brainport voor elkaar	5.000		5.000					
Totaal bestuur en ondersteuning	147.770	-	5.000	-	-	-	-	-
Totaal Veiligheid	-	-	-	-	-	-	-	-
Samenwerking bereikbaarheidsagenda ZOB		53.500		33.909	-	-		
Samenwerking KTM A2	75.000	41.439	92.000	41.439	92.000	149.502	92.000	149.502
Exploitatiebijdrage KTM2	615.264							
Storting in reserve snelfietspad F2			900.000					
Totaal verkeer, vervoer en waterstaat	690.264	94.939	992.000	75.348	92.000	149.502	92.000	149.502
IHP herijking	25.000							
Tijdelijke huisvesting nieuwbouw de Meent					210.000		210.000	
Regionaal programma STORM	13.215							
Totaal Onderwijs	38.215	-	-	-	210.000	-	210.000	-
Cultuurloper 2025-2028	22.000		22.000					
Cultuurloper 2025-2028	-11.000		-11.000					
Dak kiosk markt	22.000							
Subsidie Stg. Omroep EHV eo/studio 040	14.450							
Totaal sport, cultuur en recreatie	47.450	-	11.000	-	-	-	-	-
Inkomsten t Klooster	-20.000		-20.000					
Opstellen vissie gemeenschapshuizen	25.000							
Kleinschaligverblijf jeugd	244.000							
Totaal sociaal domein	249.000	-	-20.000	-	-	-	-	-
CDOKE middelen	616.033							
Totaal volksgezondheid en milieu	616.033	-	-	-	-	-	-	-
Realisatiestimulans woningen subsidie	-994.000		-756.000		-1.120.000			
Incidenteel inhuurbudget VTH	540.000							
Totaal RO en stedelijke vernieuwing	-454.000	-	-756.000	-	-1.120.000	-	-	-
Verschuiving algemene reserve naar bufferreserve	-	-250.000	-	-				
Ophoging bufferreserve vanuit algemene reserve	-	250.000						
Begeleiding aanbesteding BAG-WOZ	10.000							
Incidenteel belastingen via mijn overheid	2.600							

Omschrijving	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve
	2027	2027	2028	2028	2029	2029	2030	2030
CDOKE middelen	-616.000							
Totaal algemene dekking	-603.400	-	-	-	-	-	-	-
Inzet AI	64.000		-					
Totaal overhead	64.000	-	-	-	-	-	-	-
Totaal alle programma's	795.332	94.939	232.000	75.348	-818.000	149.502	302.000	149.502

Toelichting overzicht incidentele baten en lasten per programma

- Digitaliseren archief burgerzaken
 - Om ook voor de langere termijn die akten van de burgerlijke stand zeker te stellen en te beschermen tegen inktvraat dienen deze gedigitaliseerd te worden.
- Voorziening personele verplichtingen gewezen wethouders
 - Het niveau van deze voorziening wordt jaarlijks bij de jaarrekening op peil gebracht volgens de dan voorkomende aanspraken en berekend volgens de contante waarde.
- Bijdrage regionale samenwerking Brainport voor elkaar
 - Brainport voor Elkaar is een regionaal netwerk in de Brainportregio Eindhoven dat bedrijven, overheden, onderwijs en maatschappelijke organisaties verbindt om samen te werken aan een sociaal sterke en inclusieve samenleving. De gemeente Waalre betaald hiervoor een bijdrage voor de komende twee jaren.
- Samenwerking bereikbaarheidsagenda ZOB
 - Tot en met 2028 zijn we verplicht een bijdrage te betalen voor administratieve lasten en projecten. Voor het totaal van deze kosten is de reserve bereikbaarheidsagenda ZOB gevormd. De jaarlijkse kosten worden gedekt uit deze reserve.
- Samenwerking KTM A2
 - Regionaal is afgesproken dat de regiogemeenten bijdragen doen voor regionale projecten, deze bijdrage is over meerdere jaren verspreid.
- Exploitatiebijdrage KTM2
 - Ook hier is sprake van een bijdrage aan regionale projecten, hier kiezen we ervoor (i.v.m. een totaal lagere bijdrage) deze eenmalig over te maken in 2027
- Storting in reserve snelfietspad F2
 - In het jaar 2028 reserveren we middelen voor de toekomstige aanleg van een snelfietspad eveneens in regionaal verband.
- IHP herijking
 - Dit betreft een herijking van het Integraal Huisvestingsplan (onderwijs).
- Tijdelijke huisvesting nieuwbouw de Meent
 - Ter overbruggen van de vervanging/bouw van de school de Meent is tijdelijke huisvesting nodig.
- Regionaal programma Storm
 - In de regio Oost-Brabant is een samenwerking ontwikkeld waarbij scholen, GGD, jeugd- hulpverlening, GGZ en gemeenten signalen van somberheid bij jongeren snel op kunnen pikken en aanpakken. De STORM-aanpak is een gezamenlijk (preventie)programma dat de ontwikkeling van een positief zelfbeeld, weerbaarheid en veerkracht onder jongeren stimuleert.

-
- Cultuurloper 2025-2028
 - De Cultuur Loper is een stimuleringsprogramma voor cultuureducatie in het onderwijs. Binnen de huidige landelijke beleidsperiode 2025-2028 helpt het programma scholen om een eigen, doorlopende visie op cultuuronderwijs te ontwikkelen, te professionaliseren en te borgen. De gemeente Waalre ontvang hiervoor ook middelen van het rijk.
- Dak kiosk markt
 - Dit betreft eenmalige kosten voor reparatie/vervanging van het dak van de kiosk.
- Subsidie stichting omroep Eindhoven e/o studio 040
 - Deze subsidie is alleen nog voor het jaar 2027 opgenomen.
- Inkomsten 't Klooster
 - In 2027 begroten we nog inkomsten m.b.t. 't Klooster.
- Opstellen visie op ontmoeten
 - In 2027 zal de visie op ontmoeten verder worden uitgewerkt. Dit betreft een incidentele uitgaven.
- Kleinschalig verblijf jeugd
 - Voor het jaar 2027 begroten we eenmalig € 244.000 extra voor jeugdzorguitgaven o.b.v. verwachtingen van onze uitvoerende partijen. We blijven dit budget monitoren en ramen af/bij waar nodig.
- CDOKE middelen
 - CDOKE-middelen zijn financiële bijdragen van het Rijk voor gemeenten en provincies om capaciteit op te bouwen voor het uitvoeren van klimaat- en energiebeleid. Alleen voor het jaar 2027 ontvangen wij deze middelen via de algemene uitkering, we ramen dit budgettair neutraal dus zowel aan de inkomsten als aan de uitgaven kant.
- Realisatiestimulans woningen subsidie
 - In onze begroting zijn voor de komende jaren inkomsten begroot o.b.v. het verwachte aantal te bouwen betaalbare woningen.
- Incidenteel inhuurbudget VTH
 - Voor het jaar 2027 wordt extra budget geraamd, i.v.m. krapte op de arbeidsmarkt, voor tijdelijke inzet om de continuïteit van de dienstverlening en de uitvoering van wettelijke taken te waarborgen.
- Verschuiving tussen algemene reserve en bufferreserve
 - Dit is een neutrale administratieve verwerking om de bufferreserve op peil te brengen, conform de uitgangspunten in de kaderbrief 2027.
- Begeleiding aanbesteding BAG-WOZ
 - Dit betreft eenmalige benodigde capaciteit voor de aanbesteding BAG-WOZ.
- Incidenteel belastingen via mijn overheid
 - Het gaat hier om incidentele implementatiekosten om post m.b.t. belastingen te kunnen versturen via mijn overheid.
- Inzet AI
 - Het is onvermijdelijk dat AI de komende periode een grotere rol in de bedrijfsvoering gaat spelen. Er is in 2027 incidenteel geld nodig om de implementatie hiervan goed te laten verlopen.

Overzicht structurele onttrekkingen

In 2027 zijn structurele onttrekkingen begroot ter dekking van de afschrijving op activa aan de volgende reserves:

Omschrijving	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve
	2027	2027	2028	2028	2029	2029	2030	2030
huisvesting gemeentewerf	12.640	12.640	12.640	12.640	12.640	12.640	12.640	12.640
renovatie sporthallen	68.838	68.838	68.838	68.838	68.838	68.838	68.838	68.838
renovatie brandweerkazerne	24.234	24.234	24.234	24.234	24.234	24.234	24.234	24.234
buitensportaccommodatie sportpark Waalre	50.220	50.220	50.220	50.220	50.220	50.220	50.220	50.220
t Hazzo	9.593	9.593	9.593	9.593	9.593	9.593	9.593	9.593
Totaal structurele onttrekkingen ter dekking van afschrijvingen		165.525		165.525		165.525		165.525

Overzicht structurele stortingen aan reserves

In 2027 zijn structurele stortingen begroot ter dekking van kosten van toekomstige uitgaven:

Omschrijving	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve	Taakveld	Reserve
	2027	2027	2028	2028	2029	2029	2030	2030
storting in reserve bereikbaarheidsagenda	75.000	75.000	92.000	92.000	92.000	92.000	92.000	92.000
Totaal structurele stortingen		75.000		92.000		92.000		92.000

2.3 Geprognosticeerde balans

De (verplichte) geprognosticeerde balans geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de bezittingen en de schulden van de gemeente.

ACTIVA	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029	1-1-2030	01/01/2031
Immateriële vaste activa	-	-	-	-	-	-
Materiële vaste activa	60.874.380	66.559.090	67.108.466	78.265.959	89.720.756	93.450.168
kredieten doorschuiven naar volgend jaar	-	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000	-2.000.000
Financiële vaste activa	731.651	646.651	561.651	481.651	401.651	321.651
Totaal vaste activa	61.606.031	65.205.741	65.670.117	76.747.610	88.122.407	91.771.819
Onderhanden werk	3.787.219	4.103.018	4.429.122	4.755.226	5.081.330	5.407.434
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	5.506.771	5.506.771	5.506.771	5.506.771	5.506.771	5.506.771
Liquide middelen	367.604	367.604	367.604	367.604	367.604	367.604
Overlopende activa	6.989.532	6.989.532	6.989.532	6.989.532	6.989.532	6.989.532
Totaal vlottende activa	16.651.126	16.966.925	17.293.029	17.619.133	17.945.237	18.271.341
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	78.257.158	82.172.667	82.963.147	94.366.744	106.067.645	110.043.161

PASSIVA	1-1-2026	1-1-2027	1-1-2028	1-1-2029	1-1-2030	01/01/2031
Eigen vermogen (reserves)	17.331.358	16.706.106	16.686.409	17.660.169	18.823.027	19.132.367
onttrekking reserves doorschuiven naar volgend jaar	-	-	-	-	-	-
Voorzieningen	19.969.514	18.764.998	17.553.841	12.376.418	11.055.040	9.189.050
Vaste schulden > 1 jaar	27.511.559	27.250.820	26.986.486	26.718.506	26.446.869	26.171.565
Totaal vaste passiva	64.812.431	62.721.924	61.226.736	56.755.093	56.324.936	54.492.982
kasgeldlening	-	-	-	-	-	-
Netto vlottende schulden < 1 jaar	9.383.498	9.383.498	9.383.498	9.383.498	9.383.498	9.383.498
Overlopende passiva	4.061.228	4.061.228	4.061.228	4.061.228	4.061.228	4.061.228
Totaal vlottende passiva	13.444.727	13.444.727	13.444.727	13.444.727	13.444.727	13.444.727
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	78.257.157	76.166.650	74.671.462	70.199.819	69.769.662	67.937.708
raming financieringsbehoefte totaal	1	6.006.017	8.291.685	24.166.925	36.297.983	42.105.453
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	78.257.158	82.172.667	82.963.147	94.366.744	106.067.645	110.043.161

2.4 Berekening EMU-saldo

De begroting van de Gemeente Waalre is opgesteld conform een (gemodificeerd) stelsel van baten en lasten.

Het EMU saldo gaat niet uit van baten en lasten, maar gaat uit van ontvangsten en uitgaven van de gemeente, berekend op transactiebasis en overeenkomstig de voorschriften van het Europese systeem van nationale en regionale rekeningen in de Europese Unie. Als gevolg van Europese regelgeving mogen EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel.

Zoals eerder aangegeven werkt de EMU-systematiek op een andere manier dan het (gemodificeerde) baten- en lastenstelsel dat de gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, er wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Voor het EMU-saldo tellen de investeringen in een jaar echter wel mee. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben.

Nr.	Omschrijving	2026 Volgens realisatie tot en met juli 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	0	-185	974	1.163	299
2.	Mutatie (im)materiële vaste activa	3.685	549	11.158	11.455	3.729
3.	Mutatie voorzieningen	-1.205	-1.211	-5.178	-1.321	-1.866
4.	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	316	326	326	326	326
5.	Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa	0	0	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	-5.206	-2.271	-15.688	-11.939	-5.622

Bedragen
* € 1.000

2.5 Investeringsplannen 2027-2030

Jaar	Prog.	Omschrijving	Investering	Vervangings- investering	Termijn afschrijving	Afschrijving vanaf	Rente	Bedrag afschrijving
2027	5	Vervangen hoofdveld RKKV Waalre	90.000	Ja	15 jr	2028	900	6.000
2027	7	GRP 2027	615.679	Ja	50 jr	2028	6.157	12.314
2027	2	Bijdrage de Bus / Driehoek	1.000.000	Ja	50 jr	2028	10.000	20.000
2027	2	wegenbeheersplan 2027	1.350.000	Nee	30 jr	2028	13.500	45.000
2028	4	aankoop grond nieuwbouw Waalre-Noord	1.045.000	Nee			10.450	
2028	4	IHP nieuwbouw school Waalre-Noord	7.360.000	Nee	40 jr	2030	73.600	184.000
2028	0	applicaties software 2028	100.000	Ja	5 jr	2029	1.000	30.000
2028	7	GRP 2028	4.036.191	Ja	50 jr	2029	40.362	80.724
2028	2	wegenbeheersplan 2028	1.200.000	Nee	30 jr	2029	12.000	40.000
2029	0	vervanging applicaties software 2029	100.000	Ja	5 jr	2030	1.500	30.000
2029	4	nieuwbouw school de Meent	7.620.000	Nee	40 jr	2031	76.200	190.500
2029	4	nieuwbouw Waalre-Noord 1e inrichting	800.000	Nee	15 jr	2030	8.000	53.333
2029	5	Aanleg kunstgrasveld 2029	412.500	Ja	15 jr	2030	4.125	27.500
2029	7	GRP 2029	4.036.191	Ja	50 jr	2030	40.362	80.724
2029	2	wegenbeheersplan 2029	1.200.000	Nee	30 jr	2030	12.000	40.000
2030	4	Nieuwbouw de Meent 1e inrichting	1.120.000	Nee	15 jr	2031	11.200	74.667
2030	0	vervanging applicaties software 2030	100.000	Ja	5 jr	2031	1.000	30.000
2030	7	GRP 2030	4.067.391	Ja	50 jr	2030	40.674	81.348
2030	2	wegenbeheersplan 2030	1.500.000	Nee	30 jr	2030	15.000	50.000

2.6 Overzicht reserves en voorzieningen

Omschrijving reserves	Stand per 1-1-2027	T.l.v. exploitatie	T.g.v. exploitatie	T.g.v. expl. Afschrijving	Stand per 31-12-2027
Bufferreserve	5.000.000	250.000	-	-	5.250.000
Vrij besteedbaar	5.815.049	242	250.000	-	5.565.291
Sociaal domein	805.867	-	-	-	805.867
Algemene reserves	11.620.916	250.242	250.000	-	11.621.158
Openbare ruimte en bruggen	92.905	-	-	-	92.905
Regionaal fonds	809.798	-	-	-	809.798
Lokaal fonds	751.566	-	-	-	751.566
Sociale woningbouw	150.900	-	-	-	150.900
Landschappelijke kwaliteiten	662.828	-	-	-	662.828
Fysieke leefomgeving	20.027	-	-	-	20.027
Kapitaaldeckingsreserve huisvesting gemeentewerf	151.680	-	-	12.640	151.680
Kapitaaldeckingsreserve renovatie sporthallen	344.185	-	-	68.837	344.185
Kapitaaldeckingsreserve renovatie brandweerkazerne	508.914	-	-	24.234	508.914
Kapitaaldeckingsreserve buitensportacc.sportpark Waalre	784.120	-	-	50.220	784.120
Kapitaaldeckingsreserve 't Hazzo	335.762	-	-	9.593	335.762
Kapitaaldeckingsreserve bruggen	126.343	-	-	-	126.343
Reserve bereikbaarheidsagenda	274.352	75.000	94.939	-	254.413
Reserve overlopende posten	71.810	-	-	-	71.810
Overige bestemmingsreserves	5.085.190	75.000	94.939	165.524	5.065.251
Totaal reserves	16.706.106	325.242	344.939	165.524	16.686.409

Voorzieningen

Omschrijving voorzieningen	Stand per 01-01-2027	Toevoeging exploitatie en derden	uitgaven	Stand per 31-12-2027
Voorziening personele verplichtingen (cw)	5.089.205	97.770	240.000	4.946.975
Voorziening verlofsparen	87.770	-	-	87.770
Verliesvoorziening GREX (in balans -/- op voorraden)	250.669	-	-	250.669
Totaal voorzieningen verplichtingen en verliezen	5.427.644	97.770	240.000	5.285.414
Voorziening onderhoud gem. gebouwen	959.251	281.424	418.867	821.808
Voorziening civiele kunstwerken	650.000	107.000	30.000	727.000
Totaal voorzieningen gelijkmatige verdeling kosten	959.251	281.424	418.867	821.808
Voorziening vervanging riolering (cw)	12.378.103	-	931.484	11.446.619
Voorziening afvalstoffenheffing (cw)	-	-	-	-
Totaal voorzieningen middelen derden	12.378.103	-	931.484	11.446.619
Totaal voorzieningen	18.764.998	379.194	1.590.351	17.553.841
Totaal reserves en voorzieningen	35.471.104	704.436	2.100.814	34.240.250

2.7 Toelichting mutaties reserves en voorzieningen

Reserves:

Algemene bufferreserve

De reserve dient als buffer voor financiële tegenvallers. Er bestaan geen provinciale of landelijke normen voor de minimale hoogte van de algemene reserve.

Stand 1 januari 2026		5.000.000
Onttrekking	-	
Storting	-	
		-
Stand 31 december 2026		5.000.000
Onttrekking	-	
Storting Ophoging bufferreserve	250.000	
		250.000
Stand 31 december 2027		5.250.000
Onttrekking	-	
Storting	-	
		-
Stand 31 december 2028		5.250.000
Onttrekking	-	
Storting	-	
		-
Stand 31 december 2029		5.250.000
Onttrekking	-	
Storting	-	
		-
Stand 31 december 2030		5.250.000

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve dient voor de dekking van diverse voorkomende uitgaven, waarvoor geen specifieke afzonderlijke reserves zijn gevormd. Een aanwending vindt onder meer plaats voor exploitatie-uitgaven met een eenmalig karakter.

Stand 31 december 2025		2.855.866
Onttrekkingen Resultaatbestemming 2025	344.697	
Storting Resultaatbestemming 2025(saldo)	2.847.699	
		2.503.002
Stand 1 januari 2026		5.358.868
Onttrekkingen Krediet implementatie omgevingswet	58.075	
Storting Begrotingsresultaat 2026	63.256	
Storting Saldo 1ste turap 2026	451.000	
		456.181
Stand 31 december 2026		5.815.049
Onttrekkingen Ophoging bufferreserve	250.000	
Storting Begrotingsresultaat 2027	242	
		249.758-
Stand 31 december 2027		5.565.291
Onttrekkingen	-	
Storting Begrotingsresultaat 2028	222.632	
		222.632
Stand 31 december 2028		5.787.923
Onttrekkingen	-	
Storting Begrotingsresultaat 2029	1.385.884	
		1.385.884
Stand 31 december 2029		7.173.807
Onttrekkingen	-	
Storting Begrotingsresultaat 2030	532.366	
		532.366

Reserves:

Stand 31 december 2030	7.706.173
-------------------------------	------------------

Algemene reserve sociaal domein

Het afdekken van kosten voortvloeiende uit redelijkerwijs niet in te schatten risico's op het brede terrein van het sociaal domein

Stand 1 januari 2026		545.867
Onttrekkingen	-	
Stortingen (Gemeentefonds september circulaire)	260.000	
		260.000
Stand 31 december 2026		805.867
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2027		805.867
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2028		805.867
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2029		805.867
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2030		805.867

Reserve openbare ruimte en bruggen

Om de kosten van het beheer openbare ruimte en bruggen te dekken

Stand 1 januari 2026		724.905
Onttrekkingen t.b.v. kapitaaldeckingsreserve bruggen	132.000	
Onttrekkingen Omzetting naar voorziening civiele kunstwerken	650.000	
Stortingen reserve bruggen	150.000	
		632.000-
Stand 31 december 2026		92.905
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2027		92.905
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2028		92.905
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2029		92.905
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2030		92.905

Kapitaaldekkingsreserve bruggen

Om de afschrijvingskosten van bruggen te dekken

Stand 1 januari 2026		-
Onttrekkingen onttrekking voor dekking afschrijvingslasten	5.657	
Stortingen Storting kapitaaldekkingsreserve bruggen	132.000	
		126.343
Stand 31 december 2026		126.343
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2027		126.343
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2028		126.343
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2029		126.343
Onttrekkingen	-	
Stortingen	-	
		-
Stand 31 december 2030		126.343

Reserve regionaal fonds

Kwalitatieve investeringen: regiofonds

Stand 1 januari 2026		847.294
Onttrekkingen krediet ontwikkelfonds	37.496	
Stortingen	-	
		37.496-
Stand 31 december 2026		809.798
Onttrekkingen 2026 t/m 2030	-	
Stortingen 2026 /m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		809.798

Reserve lokaal fonds

Kwalitatieve investeringen: Lokaal fonds

Stand 1 januari 2026		751.566
Onttrekkingen 2026 t/m 2030	-	
Stortingen 2026 /m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		751.566

Reserve sociale woningbouw

fonds sociale woningbouw

Stand 1 januari 2026		150.900
Onttrekkingen 2026 t/m 2030	-	
Stortingen 2026 /m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		150.900

Reserve landschappelijke kwaliteiten

Stand 31 december 2025		363.131
Onttrekkingen krediet STILA en erven plus regeling	-	
Stortingen Resultaatbestemming 2025	344.697	
		707.828
Stand 1 januari 2026		
Onttrekkingen	45.000	
Stortingen	-	
		45.000-
Stand 31 december 2026		662.828
Onttrekkingen 2027 t/m 2030	-	
Stortingen 2027 t/m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		662.828

Reserve fysieke leefomgeving

Stand 1 januari 2026		20.027
Onttrekkingen 2026 t/m 2030	-	
Stortingen 2026 /m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		20.027

Reserve huisvesting gemeentewerf

Deze reserve dient ter dekking van de afschrijvingslasten van de in 1997 gerealiseerde gemeentewerf. Oorspronkelijk niveau van de reserve is gebaseerd op het totaal van de afschrijvingslasten van de investering over de afschrijvingsperiode van 40 jaren (t/m 2038).

Stand 1 januari 2026		164.320
Afschrijvingsbedrag	12.640	
		12.640-
Stand 31 december 2026		151.680
Afschrijvingsbedrag	12.640	
		12.640-
Stand 31 december 2027		139.040
Afschrijvingsbedrag	12.640	
		12.640-
Stand 31 december 2028		126.400
Afschrijvingsbedrag	12.640	
		12.640-
Stand 31 december 2029		113.760
Afschrijvingsbedrag	12.640	
		12.640-
Stand 31 december 2030		101.120

Reserve renovatie sporthallen

Doel van de reserve is om de kosten voor de renovatie van de sporthallen te financieren.

Stand 1 januari 2026		413.022
Afschrijvingsbedrag	68.837	
		68.837-
Stand 31 december 2026		344.185
Afschrijvingsbedrag	68.837	
		68.837-
Stand 31 december 2027		275.348
Afschrijvingsbedrag	68.837	
		68.837-
Stand 31 december 2028		206.511

Afschrijvingsbedrag	68.837	
		68.837-
Stand 31 december 2029		137.674
Afschrijvingsbedrag	68.837	
		68.837-
Stand 31 december 2030		68.837

Reserve renovatie brandweerkazerne

Doel is de financiering van de kapitaallasten t.b.v. de renovatie brandweerkazerne.

Stand 1 januari 2026		533.148
Afschrijvingsbedrag	24.234	
		24.234-
Stand 31 december 2026		508.914
Afschrijvingsbedrag	24.234	
		24.234-
Stand 31 december 2027		484.680
Afschrijvingsbedrag	24.234	
		24.234-
Stand 31 december 2028		460.446
Afschrijvingsbedrag	24.234	
		24.234-
Stand 31 december 2029		436.212
Afschrijvingsbedrag	24.234	
		24.234-
Stand 31 december 2030		411.978

Reserve buitensportaccommodatie sportpark Waalre

Doel van de reserve is om de kosten van de buitensportaccommodatie te financieren.

Stand 1 januari 2026		834.340
Afschrijvingsbedrag	50.220	
		50.220-
Stand 31 december 2026		784.120
Afschrijvingsbedrag	50.220	
		50.220-
Stand 31 december 2027		733.900
Afschrijvingsbedrag	50.220	
		50.220-
Stand 31 december 2028		683.680
Afschrijvingsbedrag	50.220	
		50.220-
Stand 31 december 2029		633.460
Afschrijvingsbedrag	50.220	
		50.220-
Stand 31 december 2030		583.240

Reserve verduurzaming 't Hazzo

Doel van de reserve is om de kosten van de verduurzaming 't Hazzo te financieren.

Stand 1 januari 2026		345.355
Afschrijvingsbedrag	9.593	
		9.593-
Stand 31 december 2026		335.762
Afschrijvingsbedrag	9.593	
		9.593-
Stand 31 december 2027		326.169
Afschrijvingsbedrag	9.593	

		9.593-
Stand 31 december 2028		316.576
Afschrijvingsbedrag	9.593	
		9.593-
Stand 31 december 2029		306.983
Afschrijvingsbedrag	9.593	
		9.593-
Stand 31 december 2030		297.390

Reserve Bereikbaarheidsagenda

De reserve is gevormd t.b.v. de samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant 2017-2030.

Stand 1 januari 2026		319.291
Onttrekkingen programma bereikbaarheidsagenda	94.939	
Stortingen bereikbaarheidsagenda	50.000	
		44.939-
Stand 31 december 2026		274.352
Onttrekkingen korte termijn maatregelen randwg A2 Eindh	41.439	
Onttrekkingen programma bereikbaarheidsagenda	53.500	
Stortingen bereikbaarheidsagenda	75.000	
		19.939-
Stand 31 december 2027		254.413
Onttrekkingen korte termijn maatregelen randwg A2 Eindh	41.439	
Onttrekkingen programma bereikbaarheidsagenda	33.909	
Stortingen bereikbaarheidsagenda	92.000	
Stortingen KTM snelfietspad	900.000	
		916.652
Stand 31 december 2028		1.171.065
Onttrekkingen korte termijn maatregelen randwg A2 Eindh	149.502	
Stortingen bereikbaarheidsagenda	92.000	
		-57.502
Stand 31 december 2029		1.113.563
Onttrekkingen korte termijn maatregelen randwg A2 Eindh	149.502	
Stortingen bereikbaarheidsagenda	92.000	
		-57.502
Stand 31 december 2030		1.056.061

Reserve overlopende posten

De reserve is gevormd om overschotten in het dienstjaar waar verplichtingen tegenover te staan over te boeken naar het volgende dienstjaar

Stand 1 januari 2026		603.627
Onttrekkingen terugdraaien van Ark gelden sept.circ. 2025	350.000	
Onttrekkingen overheveling voorbereiding Pracht en omg.	70.000	
Onttrekkingen taskforce sociaal domein	111.817	
Stortingen	-	
		531.817-
Stand 31 december 2026		71.810
Onttrekkingen 2027 t/m 2030	-	
Stortingen 2027 /m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		71.810

VOORZIENINGEN

Voorziening personele verplichtingen

De voorziening is gevormd t.b.v. het verrichten van de jaarlijkse uitkeringen aan voormalig personeel i.v.m. wachtgeldverplichtingen en uitkeringen/pensioenen aan gewezen wethouders. Het niveau van de voorziening is gerelateerd aan thans voorkomende aanspraken en is vanaf de jaarrekening 2015 berekend volgens de contante waarde. De bespaarde rente wordt aan de voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2026		5.322.005
Aanwending	376.300	
Toevoeging	40.000	
Toevoeging Rente	103.500	
		232.800-
Stand 31 december 2026		5.089.205
Aanwending	240.000	
Toevoeging Storting voorziening pensioenen wethouders	97.770	
Toevoeging Rente	-	
		142.230-
Stand 31 december 2027		4.946.975
Stand 1 januari 2028		4.946.975
Aanwending (i.v.m. nieuw pensioenstelsel*)	3.950.000	
Aanwending	240.000	
Toevoegingen	0	
		4.190.000-
Stand 31 december 2028		756.975
Aanwending	240.000	
Toevoegingen	-	
		240.000-
Stand 31 december 2029		516.975
Aanwending	240.000	
Toevoegingen	-	
		240.000-
Stand 31 december 2030		276.975

*** Vanaf 1 januari 2028 gaan de pensioenen van politieke ambtsdragers over naar het nieuwe pensioenstelsel, hierbij vindt een waarde overdracht plaats naar het ABP.**

Voorziening verlof sparen

Voorziening dekt spaarverlof medewerkers

Stand 1 januari 2026		87.770
Aanwending 2027 t/m 2030	-	
Toevoeging 2027 t/m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		87.770

Voorziening verliezen Bouwgrondexploitatie (BGE)

Voorziening dekt geraamd verlies van complex 't Hazzo Trolliuslaan, Hoeveland en de Bleek

Stand 1 januari 2026		250.669
Aanwending 2027 t/m 2030	-	
Toevoeging 2027 t/m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		250.669

Voorziening onderhoud gemeentebouwen

Voorziening is gevormd t.b.v. het planmatig onderhoud aan de gemeentebouwen (muv gemeentehuis). O.b.v. het onderhoudsplan worden te verwachten jaarlijkse uitgaven voor groot onderhoud voor de komende 10 jaren begroot. De jaarlijkse storting in de voorziening is berekend op een gemiddeld jaarlijks benodigd bedrag. Het beheersplan voor onderhoud omvat zowel buiten- als binnenonderhoud. Niveau van de voorziening is berekend o.b.v. contante waarde, daarom wordt bespaarde rente aan voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2026	1.130.014
Uitgaven groot onderhoud	432.420
Toevoeging:t.l.v. diverse functies exploitatie:	261.657
Stand 31 december 2026	959.251
Uitgaven groot onderhoud	418.867
Toevoeging:t.l.v. diverse functies exploitatie:	281.424
Stand 31 december 2027	821.808
Uitgaven groot onderhoud	368.885
Toevoeging:t.l.v. diverse functies exploitatie:	281.424
Stand 31 december 2028	734.347
Uitgaven groot onderhoud	413.615
Toevoeging:t.l.v. diverse functies exploitatie:	281.424
Stand 31 december 2029	602.156
Uitgaven groot onderhoud	920.109
Toevoeging:t.l.v. diverse functies exploitatie:	281.424
Stand 31 december 2030*	36.529-

* de stand van de voorziening op 31 december 2030 incidenteel een negatief saldo,

de daarop volgende jaren vertoont deze voorziening weer een positief saldo.

Voorziening civiele kunstwerken

Voorziening is gevormd t.b.v. het planmatig onderhoud aan civiele kunstwerken. O.b.v. het onderhoudsplan worden te verwachten jaarlijkse uitgaven voor groot onderhoud voor de komende 10 jaren begroot. De jaarlijkse Stortingen in de voorziening is berekend op een gemiddeld jaarlijks benodigd bedrag.

Stand 1 januari 2026		-
Aanwending Uitgaven groot onderhoud	-	
Toevoeging Omzetting vanuit reserve openbare ruimte en bruggen	650.000	650.000
Stand 31 december 2026		650.000
Aanwending Uitgaven groot onderhoud	30.000	
Toevoeging Storting o.b.v. meerjarig onderhoudsplan	107.000	77.000
Stand 31 december 2027		727.000
Aanwending Uitgaven groot onderhoud	194.000	
Toevoeging Storting o.b.v. meerjarig onderhoudsplan	107.000	87.000-
Stand 31 december 2028		640.000
Aanwending Uitgaven groot onderhoud	62.000	
Toevoeging Storting o.b.v. meerjarig onderhoudsplan	107.000	45.000
Stand 31 december 2029		685.000
Aanwending Uitgaven groot onderhoud	372.000	
Toevoeging Storting o.b.v. meerjarig onderhoudsplan	107.000	265.000-
Stand 31 december 2030		420.000

Voorziening vervanging riolering

De voorziening dient om jaarlijkse fluctuaties op het tarief rioolrechten tegen te gaan. Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) omvat een 5-jaarlijkse periode en is gebaseerd op een gesloten financiering. Het verschil tussen de baten en lasten van de rioleringsactiviteiten komt tot uitdrukking in deze voorziening. Door deze systematiek kunnen de rioolrechten gedurende de planperiode van het vGRP constant gehouden worden. Deze voorziening is m.i.v. 2014 gevuld ivm verandering (reclassificatie vanuit reserve) in de BBV voorschriften.

Stand 1 januari 2026		13.429.725
Aanwending	1.051.622	
Toevoeging	-	
		1.051.622-
Stand 31 december 2026		12.378.103
Aanwending	931.484	
Toevoeging	-	
		931.484-
Stand 31 december 2027		11.446.619
Aanwending	899.962	
Toevoeging	-	
		899.962-
Stand 31 december 2028		10.546.657
Aanwending	949.187	
Toevoeging	-	
		949.187-
Stand 31 december 2029		9.597.470
Aanwending	987.305	
Toevoeging	-	
		987.305-
Stand 31 december 2030		8.610.165

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Deze voorziening dient ter egalisatie van financiële ontwikkelingen m.b.t. de afvalstoffentaak. De afvalstoffenheffing is gebaseerd op kostendekkende tarieven. Evt. voor- en nadelige gevolgen zullen o.b.v. realisatie worden verrekend via het tarief afvalstoffenheffing.

Stand 1 januari 2026		-
Aanwending 2027 t/m 2030	-	
Toevoeging 2027 t/m 2030	-	
		-
Stand 31 december 2030		-